

Handbok

Konkurstillsyn

9:e upplagan (2026)

Beslutat av:
Kristin Alm
Föredragande:
Erik Borgström
Gäller från och med
2026-07-01
Ansvarig organisation:
Överskudsättningsavdelningen

Handbok

Infoklass: 1

Diarienummer:
KFM 11664-2026

Beslutsdatum:
2026-06-17
Ersätter beslut med dnr. KFM 1745-2024

1 Beslut

Denna upplaga av handboken har beslutats av verksamhetsdirektör
överskudsättning Kristin Alm 2026-06-17, diarienummer KFM 11664-
2026.

Innehållsförteckning

1	Beslut	1
2	Förord.....	13
3	Förkortningsregister	14
4	Inledning	16
4.1	Bakgrund konkurser	16
4.1.1	Allmänt om konkurser	17
4.1.2	Förvaltning av konkursboet	17
4.2	Allmänt om konkurstillsyn - tillsyn.....	18
4.2.1	Formell kontroll	19
4.2.2	Materiell kontroll.....	19
4.2.3	Konkurstillsynens praktiska arbete	20
4.2.4	Tillsynsnivåerna	22
4.2.5	Temagranskningar	23
4.2.6	Byråbesök.....	23
4.2.7	God tillsynssed.....	24
4.2.8	Information och rådgivning	25
4.3	Allmänt om konkurstillsyn – beslutsfattande	25
4.3.1	Granskare	25
4.3.2	Tillsynsperson	27
4.4	Allmänt om konkurstillsyn - handläggningen.....	29
4.4.1	Förvaltningslagen.....	29
4.4.2	Konkurstillsynens beslut.....	32
4.4.3	Konkursförvaltarens beslut.....	35
4.4.4	Domstolens beslut.....	36
5	Förebygga och motverka brottslighet	37
5.1	Kronofogdens uppdrag att förebygga och motverka brottslighet	37
5.2	Utlämnande av information avseende brottsmisstankar och felaktigheter samt polisanmälan	38
5.3	Möjlighet att dela information mellan myndigheter.....	39
5.4	Konkurstillsynens arbete med att förebygga och motverka brottslighet	40
5.5	Förvaltarnas arbete med att efterforska och anmäla brott	43
6	Offentlighet och sekretess	44
6.1	Vad menas med offentlig handling?	45
6.2	Allmänna förutsättningar för sekretessprövning.....	46
6.3	Sekretessbestämmelser som kan bli aktuella.....	48

6.3.1	Bestämmelser som skyddar det allmännas intresse	48
6.3.2	Bestämmelser som skyddar enskildas intresse	50
6.3.3	Sekretessbrytande bestämmelser inom konkurstillsynen	54
6.3.4	Massuttag som strider mot dataskyddslagen eller dataskyddsförordningen	58
6.4	Utlämnande av allmänna handlingar och uppgifter	59
6.4.1	Kronofogdedatalagen	59
7	Betalningar	61
7.1	Betalningar i konkurs	61
7.2	Övergångsbestämmelser	62
7.2.1	Kallelse- och kungörandeavgifter	62
7.2.2	Konkurskostnader	62
7.2.3	Tillsynsavgift	63
7.2.4	Efterbevakningsavgift	63
7.2.5	Sökande borgenärs del av konkurskostnaderna	63
7.2.6	Återbetalning av tidigare utbetald ersättning	63
7.3	Betalningar i företagsrekonstruktion	63
8	Upplysningar enligt 7 kap. 9 § KonkL	64
8.1	Upplysningar till konkurstillsynen	64
8.2	Upplysningar till borgenärer	65
9	Utseende av förvaltare	68
9.1	Konkursförvaltarkretsen	68
9.2	Hörande enligt 7 kap. 3 § KonkL	70
9.2.1	Så här går hörandet till	70
9.2.2	Förslag på konkursförvaltare	71
9.2.3	Jävsfrågor	72
10	När konkursbeslutet överklagas	73
10.1	Konkurstillsynens uppdrag	74
10.2	Om konkursbeslutet upphävs	74
11	Omhändertagande av boet	75
11.1	Den inledande informationen	75
11.1.1	Konkurstillsynens prioritering	76
11.2	Konkurstillsynens inledande aktiviteter	77
11.2.1	Konkurstillsynens närvaro vid förvaltarens omhändertagande	78
11.2.2	Konkurstillsynens roll vid företagsbesök	78
11.2.3	Konkurstillsynens arbete efter omhändertagandet	79
11.2.4	Konkurstillsynens kontroll av förvaltarens rutiner	80
11.3	Förvaltarens inledande åtgärder	80

11.3.1	Förvaltarens hantering av likvida medel	81
11.3.2	Lokaler och inventarier	84
11.3.3	Räkenskapsinformation	84
11.3.4	Pågående löneutmätning	85
11.3.5	Fortsatt drift/överlåtelse av rörelse	85
11.4	Möjligheter till handräckning	86
11.4.1	Handräckning i praktiken	87
11.5	Separationsrätt, redovisningsmedel med mera	89
11.5.1	Arbetet med separationsgods	90
11.5.2	Förvaltarens vårdplikt	91
11.5.3	Återtagande- och äganderättsförbehåll	93
11.5.4	Redovisningsmedel	93
11.5.5	Finansiell leasing	94
11.5.6	Sale and lease back	94
11.5.7	Försäljningskommission – konsignation	95
11.6	Pågående processer	96
11.6.1	Pågående processer vid konkursutbrottet	97
11.6.2	Processer inledda av förvaltaren efter konkursbeslutet	98
11.6.3	Processer inledda av gäldenären efter konkursbeslutet	98
11.6.4	Förlikningar	98
11.7	Pågående avtal	100
11.7.1	Överlåtelse av lös egendom	101
11.7.2	Entreprenader	101
11.7.3	Hyra av fast egendom	102
11.7.4	Hyra av lös sak och leasing	105
11.7.5	Fastighetsaffärer	106
11.7.6	Försäkringsavtal	106
11.8	Immateriella rättigheter	107
11.8.1	Patenträttigheter	108
11.8.2	Upphovsrätter	109
11.8.3	Varumärken	110
11.9	Egendom utomlands	111
11.9.1	Konkurstillsynens uppgift när det finns tillgångar utomlands	113
11.9.2	EU:s insolvensförordning	114
11.9.3	Nordiska konkurser	118
11.9.4	Konkursförvaltarens behörighet utanför Norden och EU	121
11.9.5	Domicil- och särkonkurser	123
11.9.6	Särskilt om filialer	124
11.9.7	Ärva tillgångar utomlands	125
11.10	Personal och lönegaranti i konkurs	127
11.10.1	Tillsynens uppdrag – lönegaranti i konkurs	127
11.10.2	Personalfrågor i konkursens inledningsskede	129
11.10.3	Anställning och uppsägning	134

11.10.4	Beslut om lönegaranti och utbetalning.....	138
11.10.5	Sammanställning av lönefordringar i konkurs	143
11.10.6	Om boet anställer.....	145
11.10.7	Utdelning till löneborgenärer	146
11.11	Fortsatt drift.....	149
11.11.1	Definition av begreppet fortsatt drift och syftet med att fortsätta driften	149
11.11.2	Inför beslut om fortsatt drift.....	151
11.11.3	Tillståndspliktig verksamhet	155
11.11.4	Personalliggare	156
11.11.5	Överskott vid fortsatt drift	157
11.11.6	Specifika förhållanden i olika branscher	166
12	Hörande enligt 7 kap. 10 § Konkl.....	178
12.1	Konkurstillsynens uppdrag i samband med hörandet	178
12.2	Förvaltarens hörande	179
12.3	Särskilt berörd borgenär.....	181
12.4	Viktigare frågor.....	183
12.4.1	Fortsatt drift.....	184
12.4.2	Försäljning av värdefull egendom med mera.....	185
12.4.3	Väckande av återvinningstalan eller annan talan angående belopp som inte är obetydligt eller mer värdefull egendom	186
12.4.4	Överta talan vid domstol.....	186
12.4.5	Anlita sakkunnigt biträde	187
12.4.6	Överlåtelse till närstående utan föregående offentligt anbudsanförande	187
12.4.7	Motstridiga borgenärsintressen	188
12.4.8	Fördjupad brottsefterforskning	189
12.4.9	Omfattning av förvaltarens skyldighet att förteckna konkursgäldenärens räkenskapsinformation	189
12.5	Svårbedömda frågor	190
12.6	När ska förvaltaren höra gäldenären?	191
12.7	Hur ska konkurstillsynen hantera förvaltare som inte fullgör sin skyldighet att höra konkurstillsynen?	192
13	Bouppteckning och räkenskaper.....	196
13.1	Bouppteckning och bekräftelse av bouppteckning.....	196
13.1.1	Bouppteckningens upprättande och innehåll	197
13.1.2	Värdering	200
13.2	Räkenskapsinformation.....	203
13.2.1	Konkurstillsynens uppgift avseende räkenskapsinformationen	203
13.3	Egendom utomlands	204

13.4	Konkurstillsynens uppgift avseende bouppteckningen	204
13.5	Bekräftelse av bouppteckning	205
13.5.1	Utgångspunkter för bouppteckningssammanträdet	206
13.5.2	Kallelse till bouppteckningssammanträde.....	208
13.5.3	Bouppteckningssammanträdet ställs in eller sätts ut till ny tid	209
13.5.4	Platsen för bouppteckningssammanträdet	209
13.5.5	Annan än gäldenären bekräftar bouppteckningen	210
13.5.6	Sammanträdet deltagare	211
13.5.7	Om undertecknandet och elektronisk underskrift.....	212
13.5.8	Tvångsmedel mot uppgiftslämnare	214
13.5.9	Förvaltarens underrättelse om utdelningsprognos.....	216
13.5.10	Möjlighet till edgång	216
13.5.11	Rätten att tåga.....	218
13.5.12	Ersättning för inställelse	218
13.5.13	Handlingsoffentlighet hos förvaltaren	219
14	Realisering av boets tillgångar	220
14.1	Överlåtelse av egendom	220
14.1.1	Tillsynens uppdrag	220
14.1.2	Allmänt om överlåtelse av boets tillgångar	221
14.1.3	Överlåtelse av lös egendom	223
14.1.4	Överlåtelse av fast egendom.....	228
14.1.5	Exekutiv försäljning under konkurs.....	230
14.2	Kundfordringar	234
14.2.1	Konkurstillsynens uppgift avseende kundfordringar.....	235
14.2.2	Indrivning av fordringar	236
14.2.3	Pantsatta fordringar.....	237
14.2.4	Motkrav från konkursbolagets borgenärer	237
14.2.5	Avbetalningsplaner.....	237
14.2.6	Twistiga fordringar och pågående rättegång	238
14.2.7	Ska konkursboet väcka talan?	239
14.3	Överlåtelse av rörelse	240
14.3.1	Konkurstillsynens uppgift vid rörelseöverlåtelse	240
14.3.2	Rörelseöverlåtelse eller utförsäljning styckvis?	240
14.3.3	Rörelseöverlåtelsen	241
14.4	Abandonering.....	243
14.4.1	Konkurstillsynens uppdrag	243
14.4.2	Vad är abandonering.....	243
14.4.3	Hur och när ska en abandonering genomföras?.....	246
14.5	Överlåtelse av rörelse	249
14.5.1	Konkurstillsynens uppgift vid rörelseöverlåtelse	249
14.5.2	Rörelseöverlåtelse eller utförsäljning styckvis?	250
14.5.3	Rörelseöverlåtelsen	250

15	Miljörättsliga frågor.....	252
15.1	Konkurstillsynens uppgift vid miljöfrågor i konkurser	253
15.2	Miljörättsliga principer	253
15.3	De fyra huvudfallen	254
15.3.1	Förvaringsfall	255
15.3.2	Skadefall	256
15.3.3	Fortsatt verksamhet	257
15.3.4	Tillståndsrelaterad verksamhet	258
15.4	Begränsningar i ansvar	259
15.5	Förvaltarens anmälningsskyldighet och straffansvar	259
16	Förvaltarberättelse och brottsefterforskning	262
16.1	Konkurstillsynens uppdrag	262
16.2	Förvaltarberättelsens innehåll	263
16.2.1	Inledande uppgifter	263
16.2.2	En översikt över tillgångar och skulder av olika slag.....	263
16.2.3	Bokföring.....	264
16.2.4	Orsakerna till och tidpunkten för obestånd	267
16.2.5	Återvinning.....	270
16.2.6	Tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning	273
16.2.7	Olovliga utbetalningar	274
16.2.8	Låneförbudet.....	277
16.2.9	Skadestånd.....	278
16.3	Anstånd med förvaltarberättelsen.....	282
16.3.1	Konkurstillsynens uppgift vid anståndsbegäran.....	283
16.4	Brottsefterforskning	284
16.4.1	Underrättelse om brottsmisstanke m.m.....	286
16.4.2	RUBICON	287
17	Rättsprocesser	290
17.1	Boet inleder rättegång.....	290
17.1.1	Allmänt om rättegång i konkurs	291
18	Halvårsberättelser	299
18.1	Konkurstillsynens uppdrag	299
18.2	Upprättande och ingivande av halvårsberättelser.....	299
19	Boets redovisning	302
19.1	Bokföring i konkurs.....	302
19.2	Konkurstillsynens uppdrag	302
19.3	Lagreglering och Bokföringsnämndens uttalande.....	304
19.4	Skattskyldighet.....	305
19.4.1	Inkomst- och förmögenhetsskatt	305
19.4.2	Arbetsgivaravgifter och källskatt.....	306

19.4.3	Avgiftsskyldighet för arbetsgivaravgifter på utdelning till arbetstagare för lönefordringar	306
19.4.4	Punktskatter	308
19.4.5	Mervärdesskatt	309
19.4.6	Skattskyldighet och registrering i konkursbo.....	310
19.4.7	Konkursboets respektive konkursgäldenärens skattskyldighet	310
19.4.8	Rörelseöverlåtelse	311
19.4.9	Blandad verksamhet	311
19.4.10	Pantsatt egendom	312
19.4.11	Byggentreprenader	313
19.4.12	Särskilt om moms för personbilar m.m.	313
19.4.13	Särskilt om fastigheter m.m.	314
19.4.14	Jämkning av moms för fastighet p.g.a. reparation/ombyggnad	315
19.4.15	Särskilt om aktier m.m.	315
19.4.16	Särskilt om tryckerimoms	316
19.5	Konkursförvaltarens möjlighet att föra talan för att återfå moms	316
19.6	Momsredovisning av förvaltarens arvode och kostnader	317
19.7	Konkurstillsynens granskning i momshänseende	317
20	Boets kostnader och företrädesordningen	319
20.1	Exempel på konkurskostnader	320
20.2	Exempel på massakostnader	321
20.3	Vilken skyldighet har förvaltaren att undvika brist i boet?	322
20.4	Fastigheter med negativt värde bör inte belasta konkursboet	322
20.5	Förvaltaren kan få ersättning av staten för försäljningskostnader av fast egendom, men inte för omvårdnad	323
20.6	Massakostnader hänförliga till egendom	324
20.7	Underhåll till gäldenären	324
20.8	Processer.....	325
20.9	Förvaltaren är inte alltid skyldig att försäkra egendom.....	325
20.10	Företrädesregel eller betalningsordning?	325
21	Förskott.....	327
21.1	Förskottsbetalning.....	327
21.1	Förskottsarvode	330
21.1.1	Konkurstillsynens prövning av begäran om förskott av arvode.....	331
22	Bevakningsförfarande	334

22.1	Att inleda ett bevakningsförfarande	335
22.2	Kungörelser och underrättelser	336
22.3	Bevakningar	336
22.4	Bevakningsfrihet	337
22.4.1	Bevakningsskyldighet för arbetstagares lönefordringar	338
22.5	Anmärkning mot en bevakning	339
22.6	Bevakningstvist och rätten att förfoga över en anmärkning	339
22.7	Konkurstillsynens uppgifter vid bevakningsförfaranden	342
22.8	Efterbevakningar	342
23	Förmånsrättslagen	344
23.1	Särskild och allmän förmånsrätt	345
23.1.1	Särskilda förmånsrätter	345
23.1.2	Allmänna förmånsrätter	346
23.2	Fordringar utan förmånsrätt	347
23.3	Ändringar i förmånsrättslagen	348
24	Sluthandlingar	349
24.1	Slutredovisning	350
24.1.1	Brister i slutredovisningen	352
24.2	Förvaltarens redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL	353
24.2.1	Brister i redogörelsen enligt 7 kap. 17 § KonkL	353
24.3	Arvodesframställning med arbetsredogörelse	354
24.3.1	Brister i arvodesframställningen eller arbetsredogörelsen	356
24.4	Utdelningsförslag	357
24.4.1	Brister i utdelningsförslaget	358
24.4.2	Invändning mot utdelningsförslaget	359
24.5	Förvaltningsredogörelse och rättsägarförteckning	360
24.5.1	Brister i förvaltningsredogörelse eller rättsägarförteckning	361
24.6	Entledigad förvaltares och medförvaltares sluthandlingar	361
25	Arvodesbeslut	362
25.1	Inledning	362
25.1.1	Avskrivningskonkurser	364
25.1.2	Utdelningskonkurser	364
25.1.3	Nedläggning av konkurs efter frivillig överenskommelse	365
25.1.4	Konkurser som avslutas med ackord	365
25.2	Konkurstillsynens ansvar för kostnadsutvecklingen i stort	365
25.3	Konkursförvaltartaxan	366
25.3.1	Åtgärder som bör ingå i arbete som arvoderas enligt taxan	368
25.3.2	Åtgärder och omständigheter som kan medföra överskridande av taxan	370
25.3.3	Ersättning till sakkunnigt biträde vid taxekonkurs	371

25.3.4	Konkurskostnader	372
25.3.5	Massakostnader	374
25.4	Skäligt arvode	374
25.4.1	Krav på den specificerade arbetsredogörelsen	375
25.4.2	Beskrivning av sakkunnigs arbete	375
25.4.3	Tidsredovisning som underlag	375
25.4.4	Åtgärder som förvaltaren inte kan få betalt för i konkursen	377
25.4.5	Betydelsen av brister i omsorg och skicklighet	378
25.5	Mer om konkurstillsynens arvodesbeslut	382
25.6	Yttrande till domstol när utdelningsförslag lämnas över till domstol tillsammans med arvodesprövningen	383
25.7	Om medel blir tillgängliga p.g.a. lägre beslutat arvode	383
25.8	Arvodestvister	390
26	Former för avslut	393
26.1	Avskrivning	393
26.1.1	Borgenärs kostnadsansvar	394
26.1.2	Fastställande av konkurskostnader	395
26.1.3	Avskrivning när ingen fordran görs gällande	396
26.1.4	Formlös utdelning – en form av avskrivning	397
26.2	Utdelning	399
26.2.1	Inledande bestämmelser om utdelning	399
26.2.2	Utdelningsförfarandet	400
26.2.3	Kungörelse	402
26.2.4	Invändning mot utdelningsförslaget	403
26.2.5	Konkurstillsynens prövning av utdelningsförslaget	404
26.2.6	Ändringar i utdelningsförslaget	407
26.2.7	Återförvisning	407
26.2.8	Hantering av tvistiga utdelningsförslag	409
26.2.9	Anspraak på konkursmedel	409
26.2.10	Fördelning vid fortsatt drift	410
26.2.11	Fastställande av konkurskostnader	410
26.2.12	Förskottsbetalning	411
26.2.13	Utbetalning av utdelningsmedel	411
26.2.14	Sakutdelning	412
26.3	Hybridkonkurser	413
26.4	Överskott i konkurs	414
26.5	Nedläggning	414
26.6	Ackord	416
26.7	Upphävd konkurs	417
27	Efter avslutad konkurs	419
27.1	Klander och skadeståndstalan	419
27.2	Årsuppgift	421

27.3	Slutanmälan	423
27.4	Ansvar för gäldenärens räkenskapsinformation och annat material	424
28	Ny tillgång efter konkursens avslut.....	426
28.1	Inledning	426
28.2	När – och i vilken utsträckning – bör förvaltaren arbeta med en ny tillgång?	427
28.3	Förfarandet för efterutdelning	428
28.3.1	Allmänt om efterutdelning.....	428
28.3.2	Fördelningen av de nytillkomna medlen	429
28.3.3	Nödvändiga handlingar i efterutdelningsärenden	431
28.3.4	Formell eller formlös (förenklad) efterutdelning	431
28.3.5	Konkurstillsynens uppgifter vid efterutdelning.....	433
29	Statlig lönegaranti.....	435
29.1	Inledning	437
29.2	Lönegarantisystemets grunddrag	437
29.3	Konkurstillsynens uppdrag	439
29.4	Förutsättningar för att få lönegaranti	440
29.4.1	Uppsägningslön och förmånsrätt.....	441
29.4.2	Prövning och beslut om lönegaranti	441
29.4.3	Konkurs med bevakningsförfarande.....	441
29.4.4	Gränsöverskridande konkurser och andra insolvensförfaranden.....	442
29.5	Uppsägningsstider enligt LAS	442
29.5.1	Uppsägningsstid för anställningar ingångna före den 1 januari 1997	442
29.5.2	Uppsägningsstid för anställningar ingångna den 1 januari 1997 eller senare	443
29.6	Lön och arbetstagareBegreppet lön omfattar olika former av lön och löneförmåner:.....	444
29.6.1	Maximibelopp.....	445
29.6.2	Maximitid.....	445
29.6.3	Anmälan till arbetsförmedlingen	446
29.6.4	Avräkning från lönegaranti	447
29.7	Lön som omfattas av förmånsrätt	447
30	Gränsöverskridande lönegaranti	453
30.1	Inledning	454
30.2	Konkurstillsynens uppdrag	455
30.3	Konkurs i annat nordiskt land	456
30.4	Konkurs i annan medlemsstat inom EU.....	456
30.5	Konkurstillsynens handläggning	457

30.5.1	Arbetstagaren ansöker om ersättning från svensk lönegaranti	457
30.5.2	Konkurstillsynen prövar och beslutar	457
30.5.3	Avslag och möjlighet att överklaga	459
30.6	Lämna information till annat land	460
31	Lönegarantiprocesser	461
31.1	Inledning	461
31.2	Konkurstillsynens uppdrag	462
31.3	Process i domstol	462
31.4	Överprövning av lönegarantibeslut	462
31.5	Rättegångskostnader i lönegarantimål	463
32	Tillsyn över rekonstruktörer	464
32.1	Hörande inför utseende av rekonstruktör	465
32.2	Tillsynen efter rekonstruktionsbeslutet	468
32.2.1	Bedömning om utsedd rekonstruktör är lämplig	469
32.2.2	Entledigande av rekonstruktör	469
32.2.3	Förlängning av företagsrekonstruktion	470
32.2.4	Bedömning av rekonstruktörens arvode	470
32.2.5	Rekonstruktionens upphörande	471
32.3	Lönegaranti i företagsrekonstruktion	471
32.3.1	Konkurstillsynens uppdrag	471
32.3.2	Rekonstruktören fattar lönegarantibeslut	472
32.3.3	Lönegarantins omfattning	472
32.3.4	Utbetalning/återbetalning av lönegaranti	473
32.4	Tillsynsperson i företagsrekonstruktion	474
32.5	Avgifter i företagsrekonstruktion och hantering av betalningar	474

2 Förord

Förord till uppdatering av Kronofogdens Handbok för konkurstillsyn, juni 2026.

Den första handboken för konkurstillsyn publicerades hösten 2004. Från och med upplaga 2, våren 2008, har handboken enbart publicerats digitalt på www.kronofogden.se. Denna 9:e upplaga publicerades i juni 2026.

Uppdateringarna sedan den förra upplagan av handboken berör främst de ändringar som föranletts av det nya konkursförfarandet som träder i kraft 1 juli 2026. Kapitel som inte påverkas av de nya bestämmelserna har inte setts över.

Kronofogden har i egenskap av tillsynsmyndighet i uppgift att övervaka konkursförvaltningen och ha tillsyn över rekonstruktörer. Nu har också beslutsrättigheter tillkommit i många frågor och det innebär att konkurstillsynens medarbetare, förutom att vara införstådd med det regelverk som styr tillsynsverksamheten, måste ha goda kunskaper om både obeståndslagstiftningen i allmänhet och konkursrätten i synnerhet, men också förstå hur den praktiska konkursförvaltningen fungerar. Det huvudsakliga syftet med denna handbok är att redovisa hur konkurstillsynen arbetar och ge stöd i rättsliga frågor inom konkurstillsynens verksamhetsområde. Den kan även att ge vägledning för andra aktörer som arbetar med konkurser.

Ansvarig för uppdateringen och redaktör för handboken är kronofogden Helen Malmberg. I redaktionen ingår även kronofogdarna John Hansson och Agnes Rupic. Verksjuristerna Andreas Bäckbro och Jenny Madsen har sakgranskat texterna.

Synpunkter på handboken kan lämpligen lämnas på e-post till kontakt@kronofogden.se.

3 Förkortningsregister

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
APM	Arvodesnätverkets promemoria
BrB	Brottsbalken
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
EPM	Expertgruppens promemoria
FL	Förvaltningslag (2017:900)
FrekL	Lag (2022:964) om företagsrekonstruktion
FRL	Förmånsrättslag (1979:979)
FUT	Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet
HB	Handelsbalken
HD	Högsta domstolen
JB	Jordabalken
JK	Justitiekanslern
JO	Justitieombudsmannen, Justitieombudsmannens Ämbetsberättelse
Kronofogden	Kronofogdemyndigheten
KonkL	Konkurslag (1987:672)
KonkF	Konkursförordningen
LAS	Lag (1982:80) om anställningsskydd
LgL	Lönegarantilag (1992:497)
LUB	Lagen (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna
LUFFA	Lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelövertredelser och brottslighet i arbetslivet
MB	Miljöbalken (1998:808)
ML	Mervärdesskattelag (1994:200)
NJA	Nytt juridiskt arkiv avd. 1
NJA II	Nytt juridiskt arkiv avd. 2
Prop.	Proposition
PRV	Patent- och Registreringsverket
RB	Rättegångsbalken (1942:740)
REKON	Rekonstruktör- och konkursförvaltarkollegiet i Sverige
RH	Rättsfall från hovrätterna
RR	Regeringsrätten
RÅ	Regeringsrättens årsbok

OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
TF	Tryckfrihetsförordningen (1949:105)
UB	Utsökningsbalken

Allmänt

4 Inledning

Kronofogden har i egenskap av tillsynsmyndighet i uppgift att övervaka konkursförfarandet och fatta beslut om bl.a. avslut och arvode. Det innebär att konkurstillsynens medarbetare måste ha goda kunskaper om konkurslagstiftningen, de regler som styr konkurstillsynens verksamhet och även ha goda kunskaper om hur den statliga lönegarantin fungerar. Det är också viktigt med förståelse för hur konkursförvaltning fungerar i praktiken.

4.1 Bakgrund konkurser

Syftet med konkursinstitutet är att gäldenärens tillgångar ska omsättas i pengar på ett sätt som ger borgenärerna bästa möjliga utfall. Avvecklingsförfarandet inleds med att ett konkursbo tar över gäldenärens tillgångar. I samband med konkursbeslutet förordnar domstolen en konkursförvaltare för att avveckla boet.

Förvaltaren ska i första hand klarlägga i vilken mån det finns tillgångar som räcker till säkerhetsinnehavare och andra prioriterade fordringsägare. De borgenärer som har oprioriterade fordringar får utdelning om det finns medel kvar efter utdelning till prioriterade borgenärer.

På senare år har lagstiftaren lyft fram att konkurs inte enbart är en angelägenhet för borgenärerna. Konkursens verkningar för sysselsättningen ska också beaktas, liksom möjligheterna att upptäcka ekonomisk brottslighet. Genom konkursförvaltarens utredning framkommer orsakerna till obeståndet och om gäldenären har handlat otillbörligt eller illojalt på något sätt.

År 1980 överläts ansvaret för tillsyn över konkursförvaltningen till en tillsynsmyndighet. Uppdraget gick till dåvarande kronofogdemyndigheterna och har följt med vidare till den sammanslagna Kronofogdemyndigheten (Kronofogden). Organisatoriskt hör konkurstillsynen hemma inom ramen för verksamhetsgrenen konkurstillsyn.

Konkurstillsynen övervakar konkursförfarandet från det att en konkursförvaltare ska utses till och med att konkursen avslutas. Tillsynen kan resultera i frågor, avstämningar och synpunkter under ärendets gång, yttranden till domstol, klander av förvaltarens slutredovisning samt begäran om att en förvaltare ska entledigas i en enskild konkurs. Yttrandena kan bl.a. avse vem som är tillräckligt kvalificerad för att ta uppdrag som konkursförvaltare och om en föreslagen person är lämplig att utses till konkursförvaltare i den enskilda konkursen. Vidare ska konkurstillsynen vara en aktiv diskussionspartner till konkursförvaltaren i viktigare frågor och inför beslut i svårbedömda frågor under konkursförfarandet. Från och med juli 2026 ska konkurstillsynen även fatta vissa beslut som tidigare låg på domstol, såsom exempelvis beslut om avskrivning, utdelning och konkursförvaltarens arvode.

4.1.1 Allmänt om konkurser

I en konkurs tas konkursgäldenärens samtliga tillgångar i anspråk för att betala gäldenärens alla skulder. Förfarandet betecknas även som generalexekution. Konkursens viktigaste funktion är att förhindra en kapplöpning mellan borgenärerna om gäldenärens tillgångar.¹ I samband med konkursbeslutet utser tingsrätten en konkursförvaltare som får i uppdrag att sköta avvecklingen av konkursgäldenärens tillgångar. Under konkursen får gäldenären alltså inte själv längre råda över sina tillgångar, vilket är ett betydande ingrepp i den enskildes rättigheter.

4.1.2 Förvaltning av konkursboet

När en person eller ett företag försätts i konkurs övergår dennes tillgångar till ett konkursbo. För att avveckla konkursboet utser tingsrätten en konkursförvaltare.² I viktigare frågor och inför beslut som av någon anledning är svårbedömda ska förvaltaren inhämta tillsynsmyndighetens

¹ Begreppet konkurs kommer från det latinska ordet *concursum* som betyder kapplöpning

² 7 kap. 2 § Konkurslagen (1987:672) (KonkL)

synpunkter.³ Även särskilt berörda borgenärer ska ges tillfälle att yttra sig om det inte finns något hinder mot det men förvaltaren fattar självständigt samtliga beslut i konkurshandläggningen.

Förvaltaren ska ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av konkursboet.⁴ Detta hindrar inte att förvaltaren vid avvecklingen av boet beaktar vad som är ägnat att långsiktigt främja sysselsättningen, om det kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas.⁵

Konkurslagen anger alltså att boets egendom bör säljas så snart som möjligt. Förvaltaren kan dock låta försäljningen vänta en kortare tid, om det kan leda till förmånligare villkor. Även ett längre uppskov kan godtas om det finns välgrundade skäl att anta att detta skulle leda till bättre resultat.

Att förvaltaren kan beakta vad som typiskt sett långsiktigt främjar sysselsättningen är ytterligare en omständighet att ta hänsyn till.

Inom ramen för konkursutredningen ska förvaltaren bl.a. utreda tidpunkten för obeståndet och om det finns återvinningsbara transaktioner. Förvaltaren ska även vidta brottsefterforskande åtgärder och, om det är aktuellt, underrätta åklagare om sina brottsmisstankar.

4.2 Allmänt om konkurstillsyn - tillsyn

Konkurstillsynen ska kontrollera att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och i överensstämmelse med lagstiftningen, enligt huvudstadgandet i 7 kap. 27 § KonkL. Konkurstillsynen ska särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan. Myndigheten får, när den finner det lämpligt, inventera konkursboets kassa och övriga tillgångar samt begära redovisning av förvaltaren. Om särskilda omständigheter motiverar det, får myndigheten utse en eller flera revisorer för granskning av boets räkenskaper och förvaltningen i övrigt.

³ 7 kap. 10 § KonkL

⁴ 7 kap. 8 § första stycket KonkL

⁵ 7 kap. 8 § andra stycket KonkL

Tillsynen kan delas in i en formell och en materiell kontroll. Den formella kontrollen består i bevakning och granskning av föreskrivna handlingar och redovisningar. Den materiella kontrollen innebär övervakning av att förvaltningen bedrivs effektivt och i enlighet med gällande författningar.

4.2.1 Formell kontroll

Konkurstillsynens formella kontroll innebär i första hand övervakning av att förvaltaren sköter konkursboets bokföring på ett riktigt sätt.⁶

Konkurstillsynen ska också genom stickprov kontrollera att förvaltaren fullgör sina skyldigheter att snarast göra pengar som flyter in under förvaltningen räntebärande genom insättning i bank eller kreditmarknadsföretag. Det behöver dock inte ske om pengarna behövs för betalning av löpande utgifter.⁷

Konkurstillsynen har möjlighet att granska förvaltarens redovisning, särskilt om det finns misstankar om att denna skyldighet försummas.⁸ Det är inte meningen att dessa befogenheter ska användas annat än i undantagsfall. De förvaltare som anlitas har som regel både konkurstillsynens och domstolens förtroende.

Om konkurstillsynen beslutar att granska förvaltarens redovisning kan med fördel en ekonom hos konkurstillsynen användas, men det är också möjligt att förordna en skatterevisor eller en revisor från privat verksamhet för uppgiften.⁹ Ersättning för en extern revisor som anlitas av konkurstillsynen är en kostnad för Kronofogden och ska inte belasta konkursboet.

4.2.2 Materiell kontroll

Kravet på kontroll av att förvaltningen bedrivs lagenligt kan tyckas självklart, men är inte alla gånger enkel att genomföra. Tolkningen av vissa

⁶ 7 kap. 19 § KonkL

⁷ 7 kap. 18 § KonkL

⁸ 7 kap. 27 § 2 st KonkL

⁹ 7 kap. 27 § 3 st KonkL

bestämmelser kan vara svår och det finns gott om intressekonflikter som gör att rättstillämpningen inte alltid blir självklar.

Det händer till och med att rena lagkonflikter uppstår. Ett exempel på detta är osäkerheten om miljölagstiftningens räckvidd på konkurs- och förmånsrättens område. De författningar som kan komma ifråga är, förutom konkurslagen, främst de arbetsrättsliga lagarna, förmånsrättslagen, lönegarantilagen, skatteförfattningar av olika slag och bestämmelser som rör miljöfrågor, regionalpolitik eller arbetsmarknadspolitik.

Förvaltningen ska bedrivas ändamålsenligt, vilket innebär snabbt, effektivt och utan att ådra boet onödiga kostnader. Den ska leda till ett bra utfall för borgenärerna och beakta andra berättigade intressen. Bedömningen av nödvändiga åtgärder kan vara svår och olika intressen kan kollidera.

Konkurstillsynen ska alltså beakta både kravet på snabbhet i förvaltningen och behovet att hålla kostnaderna nere. Det måste dock även beaktas att en ensidig inriktning på ett snabbt och billigt förfarande, inte alltid medför det bästa resultatet för borgenärerna och övriga intressenter i konkursen. Ibland kan det vara motiverat att dröja med avvecklingen för att avvakta ett lämpligare försäljningstillfälle.

En kostsam förvaltningsåtgärd kan ibland ge ett resultat som mer än väl uppväger kostnaderna. Ibland måste också avslutandet av en konkurs dröja på grund av att en återvinnings- eller annan process ska avslutas.

4.2.3 Konkurstillsynens praktiska arbete

I konkurslagen beskrivs konkurstillsynens arbete som tillsyn över det enskilda konkursärendet. Över tiden har ett sådant arbetssätt inte kunnat upprätthållas fullt ut och inte heller visat sig svara mot moderna krav på verksamheten. Därför har tillsynsarbetet delats upp i två prioritetsnivåer, baskontroll och utökad tillsyn. Dessutom genomförs kvalitetssäkringar av konkursförvaltarnas handläggning, systeminriktade och temaorienterade tillsynsinsatser (temagranskningar) och byråbesök, för att få en bättre bild av förvaltarens och förvaltarbyråns samlade kompetens.¹⁰ Man kan därför säga att konkurstillsynen har övergått till ett mer strategiskt arbetssätt med

¹⁰ PM Förvaltarbesök, Dnr KFM 3696-2025.

fokus på att säkerställa att rätt personer är konkursförvaltare och att dessa personer har rätt kompetens och förutsättningar för att förvalta konkurserna på rätt sätt. Detta strategiska arbetssätt bygger i högre grad på ett förtroende för förvaltarkåren och att förvaltarna sköter sitt arbete på ett korrekt sätt. Det innebär dock även att om en förvaltare uppvisar allvarliga brister i sin handläggning eller organisation som inte rättas till trots påpekanden och eventuella besök kan konkurstillsynen behöva avstyrka att förvaltaren får nya förordnanden.¹¹ Vid särskilt allvarliga brister måste konkurstillsynen även överväga att begära att förvaltaren entledigas från sina pågående uppdrag.¹²

Ett viktigt verktyg vid myndighetens tillsynsarbete är förvaltarens lagstadgade upplysningsplikt gentemot konkurstillsynen.¹³ Dessutom måste förvaltaren höra konkurstillsynen i viktigare frågor eller inför beslut i annars svårbedömda frågor.¹⁴ Informationen från förvaltaren kompletteras med de berättelser som förvaltaren enligt konkurslagen ska upprätta och ge in till konkurstillsynen och domstolen.

Förvaltaren redovisar konkursgäldenärens ekonomiska tillstånd vid konkursutbrottet och orsakerna till obeståndet i förvaltarberättelsen.¹⁵ Efter konkursbeslutet redovisar han eller hon konkursboets ekonomi i halvårsberättelserna.¹⁶ Konkurstillsynen ska ta del av dessa berättelser och vid behov begära upplysningar och kompletteringar. Vid granskningen av halvårsberättelsen ska det särskilt följas upp att förvaltaren har angett de åtgärder som återstår att vidta för att avsluta konkursen. Från och med den andra halvårsberättelsen ska förvaltaren även göra en bedömning av när konkursen kan komma att avslutas.

¹¹ Anvisning för tillfälligt avstyrkande av förordnanden i samband med hörande enligt 7 kap. 3 § konkurslagen, 2025-03-05, Dnr KFM 2156-2025 och Anvisning för avstyrkande av konkursförvaltare tills vidare, 2024-12-18, Dnr KFM 20428-2024

¹² Anvisning för entledigande av konkursförvaltare, 2025-03-05, Dnr KFM 2153-2025

¹³ 7 kap. 9 § KonkL

¹⁴ 7 kap. 10 § KonkL

¹⁵ 7 kap. 15 § KonkL

¹⁶ 7 kap. 20 § KonkL

I handboken berörs vissa moment under konkurshandläggningen där konkurstillsynen ska vara extra uppmärksam. Det gäller t.ex.

- Pågående processer
- Tillståndspliktig verksamhet
- Miljöfarlig verksamhet
- Fortsatt drift

4.2.4 Tillsynsnivåerna

Handläggningsnivån i en konkurs - utökad tillsyn eller baskontroll - bestäms utifrån ett antal kriterier i konkursen.¹⁷

Baskontroll

Kriterierna för valet av denna handläggningsnivå är få och enkla.

Baskontrollen innefattar framförallt en efterhandskontroll och endast ett fåtal löpande tillsynsåtgärder. De minimiåtgärder som ingår i baskontrollen ska alltid göras i alla konkurser. Baskontrollen är avsedd för merparten av konkurserna.

Utökad tillsyn

Här är fråga om en tillsyn utöver baskontrollen som motiveras av särskilda skäl, såsom t.ex. fortsatt drift i konkursboets regi. Tillsynen ska innebära tidiga och aktiva insatser, anpassade till behovet i den enskilda konkursen. Även om den utökade tillsynen är den mest omfattande formen av tillsyn behöver den inte alltid innebära en fullständig uppföljning och granskning av konkursens alla moment. Om skälet till den utökade tillsynen faller bort under konkursens gång kan även tillsynens omfattning minskas.

¹⁷ Kronofogdens anvisning Planering av tillsyn i konkurser, 2023-12-08, Dnr KFM 24656-2023

4.2.5 Temagranskningar

Temagranskningar är systeminriktade och temaorienterade insatser. Dessa granskningar genomförs framförallt för att upptäcka generella problem och systembrister i konkursförvaltningen. Andra skäl att genomföra temagranskningar är att dessa kan styras till vissa områden av särskilt intresse utifrån väsentlighet och risk, på ett bättre sätt än vad den normala - ärendeanknutna - granskningen medger.

Innan en temagranskning genomförs identifierar konkurstillsynen ett antal frågor som granskningen ska besvara. Det kan vara frågor av generell natur eller områden där risken för misstag eller mindre god hantering bedöms vara större än inom andra områden.

Praktiskt går en temagranskning till så att konkurstillsynen slumpmässigt väljer ut ett antal ärenden som granskas exempelvis med avseende på kvaliteten av förvaltarnas brottsanmälningar eller deras ersättningar. Resultatet av granskningen presenteras normalt sett i en rapport.

4.2.6 Byråbesök

För att myndigheten ska kunna fullgöra sina tillsynsuppgifter är det nödvändigt att kunna få upplysningar på plats hos förvaltarbyråerna. Planerade besök hos konkursförvaltaren kan bl. a. användas för att:

- få en uppfattning om vilka kompetenser förvaltaren har tillgång till i sin organisation
- få kunskap om förvaltarens redovisningssystem och andra stödsystem
- diskutera hur arbetet bedrivs
- diskutera aktuella frågor som berör förvaltningen generellt
- lära känna (bygga en relation till) förvaltarna

Behovet av ett byråbesök måste avgöras från fall till fall. Faktorer som talar för besök kan bl.a. vara att:

- förvaltaren sällan hör konkurstillsynen
- förvaltarens organisation har förändrats
- förändringar har ägt rum hos konkurstillsynen
- konkurstillsynen genomför en kvalitetssäkring

Konkurstillsynen kan också besöka konkursförvaltare på förekommen anledning, till exempel vid allvarlig kritik mot förvaltaren, vid misstanke om allvarligare brister i konkursboets redovisning eller om det finns skäl att ifrågasätta förvaltarens ekonomiska situation.

Om en förvaltare vägrar att bistå med upplysningar eller att bereda en förordnad revisor tillgång till redovisningen, kan konkurstillsynen begära att förvaltaren entledigas.¹⁸ Konkurstillsynen kan också komma att avstyrka förvaltaren från fortsatta förvaltarförordnanden.

Konkurstillsynen har däremot inte någon möjlighet att bereda sig tillträde till en konkursförvaltare med tvång.

4.2.7 God tillsynssed

Handläggare inom konkurstillsynen ställs inte sällan inför etiska överväganden i kontakter med konkursförvaltare, tingsrätter, borgenärer, gäldenärer och andra intressenter. Flera olika situationer kan upplevas som svårhanterliga - såväl handläggningsmässigt som ur etisk synvinkel.

Det finns inte några patentröslningar på hur tillsynshandläggaren ska hantera sådana situationer. Utgångspunkten måste dock alltid vara densamma som för övrig statlig verksamhet.¹⁹ Det gäller principerna om

- demokrati
- legalitet
- objektivitet, saklighet och likabehandling
- fri åsiktsbildning
- respekt
- effektivitet och service

Etiska riktlinjer återges i Kronofogdens uppförandekod samt riktlinjen för förmåner inom Kronofogdemyndigheten.²⁰

¹⁸ NJA 1939 s. 551

¹⁹ Principerna beskrivs i rapporten *Den gemensamma värdegrunden för de statsanställda*, Krus 2011

²⁰ Dnr 840 8396-17/121 respektive dnr 840 14953-17/121

4.2.8 Information och rådgivning

Ett av de bärande skälen bakom ordningen med en tillsynsmyndighet i konkurser är att myndigheten kan stå till tjänst med information inom konkursområdet och fungera som bollplank i relation till förvaltare. Det är därför viktigt att Kronofogden tar sig tid att ge övergripande information till olika intressenter. Det kan t.ex. gälla information om

- förvaltarens roll – till framförallt gäldenärer och borgenärer
- lönegaranti – till anställda, även innan en eventuell konkurs
- konkursinstitutet och lönegaranti – till olika intresseorganisationer, t. ex. företagarföreningar och fackliga organisationer

4.3 Allmänt om konkurstillsyn – beslutsfattande

I och med ”Ett nytt konkursförfarande” övertar konkurstillsynen beslutanderätten i ett antal frågor från tingsrätterna. Det gäller t.ex. uppgifterna att besluta om arvode, skriva av konkurser och, om det inte gjorts invändningar mot utdelningsförslaget, fastställa utdelningsförslag. Det kan också vara fråga om att förordna granskare och tillsynsperson. Beslutanderollen bör ses som något skilt från den övriga tillsynsrollen.

4.3.1 Granskare

På ansökan av en borgenär ska konkurstillsynen förordna en granskare. En granskares uppgift är att övervaka konkursförvaltningen i syfte att ge borgenären insyn och möjlighet att tillvarata sitt intresse att få bästa möjliga utdelning för sin fordran i konkursen.²¹ Granskaren har rätt att bl.a. begära upplysningar av gäldenären,²² ansöka om medförvaltare²³ och begära att

²¹ 7 kap. 30 § KonkL och prop. 2024:25:135 s. 93 f. och s. 215

²² 6 kap. 2 § 1 st. KonkL

²³ 7 kap. 3 § 2 st. KonkL

konkursförvaltaren entledigas.²⁴ Granskaren ska även ha tillgång till boets räkenskapsinformation och annat material som rör boet.²⁵

Om en borgenär begär det ska en granskare som regel förordnas. Som utgångspunkt görs ingen prövning av den enskilda borgenärens behov av övervakning av förvaltningen. Anledningen härtill är bland annat att det är borgenären ensam som står för ersättningen till granskaren.²⁶ Utrymmet för avslag är således begränsat. Av praxis följer dock att avslag kan meddelas om det finns anledning att tro att begäran sker i annat syfte än att granska konkurshandläggningen.²⁷

Till granskare ska den som borgenären föreslår utses, om denna person är lämplig. I övrigt finns inte några kvalifikationskrav. Den som föreslås som granskare förutsätts vara lämplig för uppdraget om det inte finns anledning att tro något annat.²⁸

Innan konkurstillsynen fattar beslut om förordnande av granskare ska konkursförvaltaren ges tillfälle att yttra sig över ansökan.²⁹ Det finns inget hinder mot att konkurstillsynen inhämtar även gäldenärens och andra borgenärers åsikter i frågan när myndigheten finner det lämpligt.³⁰

Konkurstillsynen beslutar även om entledigande av granskare om granskaren eller borgenären ansöker om det, eller om granskaren visar sig inte vara lämplig.³¹

Konkurstillsynens beslut kan överklagas till tingsrätten.³²

Tidigare reglering

Före den 1 juli 2026 benämndes granskare granskningsman och det var tingsrätten som beslutade om förordnande och entledigande av

²⁴ 7 kap. 5 § 2 st. KonkL

²⁵ 7 kap. 30 § 3 st. KonkL

²⁶ Av 7 kap. 32 § KonkL framgår att granskarens ersättning ska betalas av borgenären

²⁷ Prop. 2024/25:135 s. 95. Se NJA 1996 s. 389 och Hovrätten för Västra Sveriges beslut den 11 mars 2026 i mål nr K 1582-26 där yrkande om förordnande av granskningsman lämnades utan bifall. I båda fallen antogs fordringarna som gav partsbehörighet ha förvärvats i syfte att kunna utse en granskningsman för att söka information av nytta i pågående processer mot konkursboet.

²⁸ Prop. 1978/79:105 s. 265 f och NJA 1993 s.517

²⁹ 7 kap. 30 § KonkL

³⁰ Prop. 2024/25:135 s. 215

³¹ 7 kap. 31 § KonkL

³² 16 kap. 15 § KonkL

granskningsman. Tingsrätten kunde även utse en ersättare för granskningsmannen. Möjligheten att förordna en ersättare togs emellertid bort genom lagändringen. Efter lagändringen kan istället granskaren, vid behov, entledigas och därefter kan en ny granskare utses.³³

Övergångsbestämmelser

En ansökan om granskningsman som lämnats in till tingsrätten före den 1 juli 2026 hanteras enligt de regler som gällde före detta datum. Detta gäller även om tingsrätten har fattat beslut som överklagats. Prövningen ska således ske enligt de äldre bestämmelserna.³⁴

4.3.2 Tillsynsperson

En gäldenär får ansöka om ackord i en konkurs.³⁵ Ett ackord innebär normalt att gäldenären inom en viss tid ska betala en viss procent av borgenärernas fordringar. Ackord i konkurs regleras i 12 kap. KonkL.

En borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan ansöka om att konkurstillsynen utser konkursförvaltaren eller annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ackordet. Den som utses benämns tillsynsperson och ska utses om det finns skäl för det.³⁶

Konkurstillsynen beslutar om förordnande och entledigande av tillsynsperson samt ersättare för en sådan. Dessa beslut gäller omedelbart och kan överklagas till tingsrätten.³⁷

Om fråga om förordnande av tillsynsperson uppkommer redan under rättens handläggning, dvs innan ett beslut om fastställelse av ackord har meddelats, får en ansökan om förordnande av tillsynsperson även göras till rätten. Rätten blir då behörig att som första instans besluta i frågan. Det finns dock

³³ Prop. 2024/25:135 s. 95 och s. 215

³⁴ Prop. 2024/25:135 s. 260 ff. Se p. 5 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna

³⁵ 12 kap. 4 § KonkL

³⁶ 12 kap. 26 § KonkL

³⁷ 16 kap. 2 och 15 §§ KonkL

inget som hindrar att en ansökan görs till konkurstillsynen även vid den tidpunkten.³⁸

Tillsynspersonens uppgift är att övervaka om och hur gäldenären följer sina betalningsåtaganden enligt den i ackordet fastställda överenskommelsen.

Tillsynspersonen har rätt att av gäldenären få de uppgifter som denne begär och gäldenären ska följa de anvisningar tillsynspersonen lämnar.³⁹

Konkurstillsynen prövar frågor om arvode och ersättning till en tillsynsperson. Prövning sker på ansökan av tillsynspersonen eller gäldenären. Har ackordet inte fullgjorts får en sådan ansökan även göras av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet. Beslut om arvode och ersättning gäller när de vunnit laga kraft.⁴⁰

Konkurstillsynen prövar arvodet och ersättningen till tillsynspersonen även om det är rätten som förordnat tillsynspersonen.⁴¹

Det är inte reglerat när uppdraget ska anses slutfört och det anges inte i lag att tillsynspersonen ska entledigas när uppdraget är slutfört. Entledigande av en tillsynsperson kan dock ske om denne inte är lämplig eller av någon annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget.⁴² Som angetts tidigare är det konkurstillsynen som fattar beslut om entledigande. Detta gäller även om det är rätten som förordnat tillsynspersonen.⁴³

Tidigare reglering

Före den 1 juli 2026 benämndes tillsynsperson tillsynsman. Det var vidare tingsrätten som beslutade om förordnande och entledigande av tillsynsman och ersättare för en sådan. Rätten prövade även frågor om arvode och ersättning till en tillsynsman.

Övergångsbestämmelser

En begäran om utseende av tillsynsperson samt prövning av arvode till tillsynsperson som getts in till rätten före den 1 juli 2026 ska handläggas

³⁸ 12 kap. 26 § 2 st. KonkL och prop. 2024/25:135 s. 143 f. och s. 237

³⁹ 12 kap. 26 a § KonkL

⁴⁰ 12 kap. 27 § KonkL

⁴¹ Prop. 2024/25:135 s. 238

⁴² 12 kap. 26 a § 2 st. KonkL

⁴³ Prop. 2024/25:135 s. 238

enligt de regler som gällde före angivet datum. Detta gäller även om tingsrätten redan har fattat ett beslut som sedan överklagas. Begäran ska slutligt avgöras enligt de äldre bestämmelserna.⁴⁴

4.4 Allmänt om konkurstillsyn - handläggningen

4.4.1 Förvaltningslagen

Förvaltningslagen (FL) gäller vid konkurstillsynens handläggning enligt KonkL, den är dock subsidiär till bestämmelser i annan lag eller förordning.⁴⁵

I FL regleras utrednings- och kommunikationsskyldighet i allmänhet och konkurstillsynen får med tillämpning av dessa regler ta ställning till behovet av att inhämta yttranden. I FL finns även andra allmänna handläggningsregler rörande dokumentation och beslutsfattande samt regler för hur konkurstillsynen ska förhålla sig vid kontakter med den som är part samt allmänheten.

Utredningsansvaret

I 23 § FL finns en bestämmelse om myndighetens ansvar att se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som krävs.⁴⁶ I paragrafen finns även en bestämmelse om att en enskild part, som inleder ett ärende, ska medverka i utredningen av ärenden. I paragrafen framgår även att om det behövs ska myndigheten genom frågor och påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar framställningen.

När det gäller arbetsredogörelsen, som ska ge stöd för att begärt arvode är skäligt, bedömer konkurstillsynen det förvaltaren beskrivit. Skulle det förekomma att något relevant stycke helt saknas, exempelvis yrkande om ersättning för kostnader i en avskrivningskonkurs, bör förvaltaren ges möjlighet att komplettera redogörelsen.

⁴⁴ Prop. 2024/25:135 s. 260 ff. Se p. 5 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna

⁴⁵ 16 kap. 1 § KonkL och 4 § FL

⁴⁶ Detta innebär att konkurstillsynen har ett utredningsansvar. Bestämmelsen ger uttryck för officialprincipen och den EU-rättsliga omsorgsprincipen.

Kommunikation

Enligt 25 § FL ska en myndighet, innan den fattar ett beslut i ett ärende, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.⁴⁷

Detta torde främst bli aktuellt i konkurstillsynens strategiska arbete gällande förvaltares lämplighet antingen när någon vill bli ny förvaltare eller där vi inte längre har fullt förtroende för fortsatta uppdrag.

Konkurstillsynen är däremot normalt inte skyldig att kommunicera med förvaltaren före beslut om arvode med lägre belopp än det förvaltaren har yrkat. Skyldighet att kommunicera föreligger endast om beslutet grundas på omständighet som inte är känd för förvaltaren, t.ex. för att konkurstillsynen har fått den från gäldenären eller en borgenär.

Dokumentationskravet

I 27 § FL regleras krav på en myndighets dokumentation. En myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling⁴⁸ ska snarast dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Ovidkommande uppgifter ska alltså inte antecknas. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem. Detta innebär att konkurstillsynen ska dokumentera en uppgift som hör till ett specifikt ärende i Konny. Om uppgiften inte är ärendespecifik utan exempelvis rör en viss förvaltare kan uppgiften dokumenteras i ELMA.

Beslut, beslutsunderrättelse och överklagandehänvisning

I 28–35 §§ FL finns bestämmelser om myndighetens beslut. Av dessa bestämmelser framgår bl.a. hur beslut fattas,⁴⁹ hur beslut ska dokumenteras,⁵⁰ hur beslut ska motiveras,⁵¹ hur underrättelse om innehållet i

⁴⁷ I bestämmelsen uttrycks den grundläggande rättsprincipen att ingen ska dömas ohörd

⁴⁸ T.ex. muntligen via telefon eller vid ett besök

⁴⁹ Av 28 § FL framgår att beslut kan fattas av befattningshavare ensam eller av flera gemensamt eller automatiserat

⁵⁰ Av 31 § FL framgår att beslut ska dokumenteras, med vissa obligatoriska inslag såsom t.ex. datum och beslutsfattare, i en handling

⁵¹ Av 32 § FL framgår att beslut ska innehålla en klargörande motivering. En sådan motivering ska även inkludera vilka bestämmelser som tillämpats och omständigheter som varit avgörande för bedömningen.

beslut ska ske,⁵² hur ett överklagande går till samt när beslut får verkställas⁵³.

Rättelse och ändring av beslut

I 36-39 §§ FL finns bestämmelser om rättelse och ändring av beslut. Beslut som innehåller uppenbar felaktighet på grund av skriv-/räknefel får rättas av beslutsmyndigheten. Även beslut med andra felaktigheter, som uppenbaras genom att till exempel nya omständigheter framkommer senare (vid t.ex. överklagande), får under vissa omständigheter ändras, såvida det inte är till nackdel för någon enskild part.

Överklagande

I 40–48 §§ FL finns bestämmelser om överklagande, som är tillämpliga vid överklagande av konkurstillsynens beslut. Eftersom FL är subsidiär till KonkL och det finns särskilda regler om överklagande i KonkL, gäller FL:s regler bara i den mån KonkL inte reglerar frågan. KonkL reglerar vilka beslut som får överklagas, men inte tid för överklagande, där det är FL:s regler som måste tillämpas.

Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det gått denne emot. Det görs skriftligen inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.⁵⁴

Kommer överklagandet in för sent ska det avvisas (om överklagandehänvisningen varit korrekt). I annat fall ska beslut och handlingar i ärendet skyndsamt överlämnas till domstol. När konkurstillsynen överlämnar ett överklagande av ett beslut till rätten ska myndigheten lämna ett eget yttrande över överklagandet.⁵⁵ Om överklagandet inte tillför något nytt i sak kan det ske genom hänvisning till

⁵² Av 33 § FL framgår att en myndighet som meddelar beslut i ett ärende ska så snart som möjligt underrätta den som är part om beslutet. Av bestämmelsen framgår även att, om beslutet är överklagbart, ska den som är part underrättas om hur det går till att överklaga beslutet (överklagandehänvisning). Av 34 § FL framgår att annan klagoberättigad underrättas vid begäran.

⁵³ Enligt 35 § FL är huvudregeln att ett beslut som får överklagas inom viss tid får verkställas när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats.

⁵⁴ 16 kap. 19 § KonkL och 44 § FL

⁵⁵ 51 § KonkF

det överklagade beslutet. Om klagande part i överklagandeskriften lyfter fram nya omständigheter eller åberopar en ny grund för sin inställning behöver det som inte framförts tidigare bemötas.

4.4.2 Konkurstillsynens beslut

Konkurstillsynens överklagbara beslut, som inte innebär att konkursen avslutas, gäller som huvudregel omedelbart.⁵⁶ Om beslutet innebär att konkursen avslutas, t.ex. ett beslut om avskrivning eller nedläggning av en konkurs, gäller i stället FL där huvudregeln är att ett beslut får verkställas när det har fått laga kraft.⁵⁷

Som nämnts ovan finns i FL regler om motivering och underrättelse av beslut.⁵⁸ Vidare framgår att ett överklagande ska ske inom tre veckor från det att klaganden fick del av beslutet.⁵⁹ Eftersom konkurstillsynen inte delger sina beslut finns det, när någon överklagar ett beslut senare än tre veckor från beslutet, ofta anledning att utreda när klaganden kan anses ha fått del av beslutet. Normalt bör en förvaltare anses ha fått del av ett beslut samma dag som det laddas upp i förvaltarportalen. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.⁶⁰ Förvaltaren, som i regel kommer att vara sökande hos konkurstillsynen, blir part i tingsrätten om myndighetens beslut överklagas dit.

Det är den tingsrätt som har beslutat om konkursen som är behörig att handlägga ett överklagande av ett beslut av konkurstillsynen.⁶¹ De beslut som är överklagbara framgår av 16 kap. 15 § KonkL och är:

- tvist enligt 3 kap. 6 §,
- anstånd med att lämna förvaltarberättelse enligt 7 kap. 15 a §,
- frågor som gäller granskare enligt 7 kap. 30 och 31 §§,
- avskrivning av konkurs enligt 10 kap. 1 eller 3 §,

⁵⁶ 16 kap. 2 § KonkL

⁵⁷ 35 § FL

⁵⁸ 32–34 §§ FL

⁵⁹ 44 § FL. Då konkurstillsynen vanligtvis inte delger beslut kan det vara svårt att veta när delfäendet skedde

⁶⁰ 44 § FL

⁶¹ 16 kap. 14 § KonkL, efter 1 juli 2026 är det den tingsrätt som skulle varit behörig att besluta om konkursen enligt de nya reglerna som är behörig enligt 7 p. övergångsbestämmelserna

- fastställande av utdelning enligt 11 kap. 7 §,
- nedläggning av konkurs eller försäljningsförbud enligt 12 kap. 1 §,
- frågor som gäller tillsynsperson enligt 12 kap. 26 och 27 §§,
- arvode till förvaltare enligt 14 kap. 4 §,
- förskott på arvode enligt 14 kap. 12 §, eller
- sådana ersättningar som avses i 14 kap. 14 §.

Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.⁶²

Det är FL:s bestämmelser som tillämpas hos konkurstillsynen vid samtliga överklaganden av konkurstillsynens beslut under konkursförfarandet.⁶³

Det är konkurstillsynen som prövar frågan om ett överklagande har kommit in i rätt tid (rättsprövar).⁶⁴ Om konkurstillsynen kommer fram till att överklagandet har kommit in i rätt tid ska överklagandet och övriga handlingar i ärendet skyndsamt överlämnas till överinstansen tillsammans med ett eget yttrande. Är det fråga om ett sådant uppenbart fel som går att ändra enligt 38-39 §§ FL ska konkurstillsynen även överlämna det nya beslutet till domstolen.⁶⁵

Med uttrycket ”rätt tid” menas den frist på tre veckor som regleras i 44 § FL eller den frist som gäller enligt KonkL.

Vid konkurstillsynens prövning av om överklagandet kommit in i rätt tid ska konkurstillsynen ta ställning till frågan om när klaganden ”fick del av beslutet”.⁶⁶ För det fall konkurstillsynen inte vet vilken dag klaganden fick del av beslutet, bör konkurstillsynen som huvudregel utgå från att överklagandet har kommit in i rätt tid. Om omständigheterna gör det sannolikt att överklagandet har inkommit för sent kan dock konkurstillsynen behöva utreda detta.⁶⁷

Bestämmelse om hur ankomstdag för handling bestäms finns i 22 § FL. Av bestämmelsen framgår att en handling har kommit in till en myndighet den dag som handlingen når myndigheten eller en behörig befattningshavare.

⁶² 42 § FL

⁶³ Prop. 2024/25:135 s. 160

⁶⁴ 45 § FL

⁶⁵ 46 § FL och 51 § KonkF

⁶⁶ Se 44 § FL

⁶⁷ Jfr. prop. 1985/86:80 s. 74 samt Lundmark & Säfssten, Förvaltningslagen (15 december 2025, Version 2, JUNO), kommentaren till 45 §

Det är avsändaren som, vid behov, ska bevisa att myndigheten har fått del av en handling.⁶⁸

Om konkurstillsynen kommer fram till att överklagandet har kommit in för sent ska konkurstillsynen avvisa överklagandet. Ett överklagande ska inte avvisas om överklagandehänvisningen innehållit fel eller om det nått överinstansen inom rätt tid.⁶⁹

Vid överklagande av konkurstillsynens beslut är konkurstillsynens uppgift endast att avgöra om överklagandet har kommit in i rätt tid. Det är sedan överinstansens uppgift att pröva om förutsättningarna för att överklagandet kan tas upp till saklig prövning är uppfyllda. Det är alltså överinstansens uppgift att pröva frågor om att avvisa ett överklagande på någon annan grund än att det har kommit in för sent.⁷⁰ Detta innebär att konkurstillsynen inte ska pröva om den som klagat verkligen har rätt att klaga.

Enligt 46 § FL ska ett överklagande som inte avvisas skyndsamt överlämnas till överinstansen. Även övriga handlingar i ärendet ska överlämnas. Vid överlämnandet är det lämpligt att den som gjort rättidsprövningen hos konkurstillsynen anger i yttrandet att det har kommit in i rätt tid. Då vet överinstansen att rättidsprövning har gjorts. Konkurstillsynens prövning av om överklagandet har kommit in i rätt tid binder nämligen överinstansen.⁷¹

Med skyndsamt överlämnande menas att konkurstillsynen, så snart det kan ske sedan prövning av om överklagandet kommit in i rätt tid har gjorts, ska överlämna överklagandet och övriga handlingar till överinstansen. Med skrivningen om skyndsamt överlämnande markeras även att konkurstillsynen inte i onödan ska dröja med att pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid.⁷²

⁶⁸ Lundmark & Säfsen, Förvaltningslagen (15 december 2025, Version 2, JUNO), kommentaren till 22 §

⁶⁹ 45 § FL

⁷⁰ 47 § FL och Lundmark & Säfsen, Förvaltningslagen (15 december 2025, Version 2, JUNO), kommentaren till 45 §

⁷¹ Jfr. prop. 1985/86:80 s. 74, prop. 2016/17:180 s. 272 f., HFD 2011 ref. 65 och HFD 2018 ref. 9 samt Lundmark & Säfsen, Förvaltningslagen (15 december 2025, Version 2, JUNO), kommentaren till 45 §

⁷² Lundmark & Säfsen, Förvaltningslagen (15 december 2025, Version 2, JUNO), kommentaren till 46 §

4.4.3 Konkursförvaltarens beslut

Enligt 16 kap. 3 § KonkL gäller FL vad avser motivering (32 § FL), underrättelse och överklagande av konkursförvaltarens överklagbara beslut (33 och 34 §§ FL).

De beslut av förvaltaren som är överklagbara framgår av 16 kap. 17 § KonkL och är:

1. avslag på en begäran om bekräftelse enligt 6 kap. 5 §,
2. undantag från reseförbud enligt 6 kap. 6 §,
3. ersättning och förskott på ersättning till gäldenären eller någon annan enligt 6 kap. 14 §,
4. avslag på begärd förskottsbetalning enligt 11 kap. 14 §, eller
5. avvisning av en ansökan om ackord enligt 12 kap. 7 §.

Andra beslut av förvaltaren enligt KonkL får inte överklagas.

Vid överklagandet av ett sådant beslut är förvaltaren motpart i ärendet hos domstol.⁷³

Förvaltaren ska alltid underrätta konkurstillsynen om innehållet i ett sådant beslut.⁷⁴

Ett beslut av förvaltaren som får överklagas gäller omedelbart, om inte något annat bestäms eller föreskrivs i KonkL.⁷⁵

Av 16 kap. 18 § 1 st. KonkL framgår att ett beslut av förvaltaren får överklagas av den som beslutet angår, om det gått honom eller henne emot. Av 16 kap. 18 § 2 st. KonkL framgår att konkurstillsynen alltid har klagorätt när det gäller förvaltarens beslut, dvs. även om myndigheten i det enskilda fallet inte uppfyller kraven på sådan rätt som framgår av första stycket i aktuell paragraf. Även konkurstillsynens klagorätt förutsätter att beslutet är överklagbart.⁷⁶ Paragrafen tillämpas inte vid de beslut av förvaltaren som inte kan överklagas. Ett exempel på detta är förvaltarens beslut om att anordna ett bevakningsförfarande enligt 9 kap. 1 § KonkL.

⁷³ 16 kap. 22 § KonkL

⁷⁴ 16 kap. 3 § 2 st. KonkL

⁷⁵ 16 kap. 4 § KonkL

⁷⁶ Prop. 2024/25:135 s. 257

Den som vill överklaga förvaltarens beslut ska ge in överklagandet till tingsrätten.⁷⁷ Det ska ges in inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet. Om konkurstillsynen överklagar gäller tre veckor från det att beslutet meddelades.⁷⁸ Detta innebär att den som överklagar ger in överklagandet direkt till tingsrätten utan förvaltarens inblandning. Det är även tingsrätten som rättidsprövar.⁷⁹ För de fall ett överklagande felaktigt ges in till förvaltaren har förvaltaren en skyldighet att till domstolen vidarebefordra överklaganden. Förvaltaren ska samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till förvaltaren.⁸⁰

För rättens hantering av överklagandet tillämpas lagen om domstolsärenden. Där framgår de ytterligare krav som ställs på överklagandet.⁸¹

4.4.4 Domstolens beslut

Enligt 16 kap. 12 § KonkL har konkurstillsynen rätt att överklaga tingsrättens beslut i ett ansökningsärende om beslutet avser

1. utseende eller entledigande av en förvaltare, antalet förvaltare eller delning av förvaltningen mellan flera förvaltare
2. arvode till förvaltare
3. reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, förbud att utfärda pass, hämtning eller häktning eller föreläggande eller utdömande av vite

Tiden för att överklaga tingsrättens konkursbeslut räknas från den dag då beslutet kungjordes.⁸²

I tingsrätten kommer konkurstillsynen att inta partsställning i domstolsprocessen, vilket bl.a. innebär vidare rätt att överklaga tingsrättens

⁷⁷ Överklagandet ska ges in till den tingsrätt som har beslutet om konkursen, 16 kap. 14 § KonkL

⁷⁸ 16 kap. 19 § KonkL

⁷⁹ 16 kap. 21 § KonkL

⁸⁰ 16 kap. 20 § KonkL och prop. 2024/25:135 s. 160

⁸¹ Prop. 2024/25:135, s. 159 f

⁸² 16 kap. 11 § KonkL

beslut om det har gått myndigheten emot (36 § lagen om domstolsärenden).⁸³

5 Förebygga och motverka brottslighet

5.1 Kronofogdens uppdrag att förebygga och motverka brottslighet

Kronofogden har i uppdrag att förebygga och motverka ekonomisk brottslighet samt att delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten.

Av de senaste årens regleringsbrev för Kronofogden framgår att myndigheten ska motverka brottslighet. Det framgår vidare av regleringsbreven att Kronofogden ska analysera utvecklingen av sitt förstärkta arbete mot den kriminella ekonomin. Av den nationella strategin mot organiserad brottslighet framgår att statliga myndigheter ska fortsätta att utveckla och stärka sitt arbete med att förhindra felaktiga utbetalningar. Där framgår vidare att brottsligheten måste bekämpas med hela samhällets samlade förmåga och att fördjupad samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv och civilsamhälle är viktigt.

Kronofogden har som strategiskt mål att myndigheten inte ska användas som brottsverktyg och att myndigheten effektivt ska bidra till samhällets brottsbekämpning.

Det strategiska målet innebär att Kronofogden ska:

- förebygga att myndighetens verksamhet används för brott,
- motverka brott inom ramen för myndighetens löpande ärendehantering och
- samverka med andra myndigheter för att bekämpa organiserad brottslighet.

⁸³ 16 kap. 12 § KonkL, prop. 2024/25:135 s. 254

5.2 Utlämnande av information avseende brottsmisstankar och felaktigheter samt polisanmälan

En viktig del i Kronofogdens arbete med att förebygga och motverka brottslighet är att lämna ut information till andra myndigheter avseende brottsmisstankar och felaktigheter.

Kronofogden har goda möjligheter och ska utnyttja det utrymme som finns i lagstiftningen för att lämna information till andra myndigheter vid brottsmisstankar och när felaktigheter uppmärksammas.

Kronofogden har således i vissa specifika fall lagstadgad skyldighet att på eget initiativ lämna information om brottsmisstankar och felaktigheter till andra myndigheter (lagstadgad underrättelseskyldighet).⁸⁴ Om uppgifterna är sekretessbelagda kan de oftast lämnas ut med stöd av en sekretessbrytande bestämmelse.⁸⁵ Möjligheten att därutöver lämna information är inte lika vidsträckt men ett utlämnande kan ske om det är förenligt med Kronofogdens verksamhet och uppdrag, det i övrigt är lämpligt i förhållande till omständigheterna i det särskilda fallet (dvs. med beaktande av bl.a. den enskildes integritet och den arbetsinsats som krävs) och om informationen är sekretessbelagd, det efter en intresseavvägning framstår som uppenbart viktigare att lämna uppgiften än att bevara sekretessen.⁸⁶

⁸⁴ Det gäller exempelvis vid misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism vid kontanthantering, 4 kap. 4 § 2 st. lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, vid misstanke om felaktig folkbokföring, 32 c § folkbokföringslagen (1991:481) och vid misstanke om felaktiga uppgifter i registrerat över verkliga huvudmän, 3 kap. 5 § lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän.

⁸⁵ Se framförallt 10 kap. 2, 27 och 28 §§ OSL samt lagen om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna (LUB)). Bestämmelsen i 10 kap. 28 § OSL innehåller en generell reglering av vilken det framgår att sekretess inte hindrar en myndighets uppgiftsskyldighet som är reglerad i lag eller förordning. För att den sekretessbrytande bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att uppgiftsskyldigheten har viss konkretion. Uppgiftsskyldigheten ska antingen ta sikte på utlämnande av uppgifter av ett speciellt slag, gälla en viss myndighets rätt att få del av uppgifter i allmänhet eller avse skyldighet för en viss myndighet att lämna andra myndigheter information

⁸⁶ Bestämmelsen i 10 kap. 24 § OSL har ett uttalat syfte att möjliggöra brottsanmälningar. Enligt bestämmelsen får sekretessbelagda uppgifter av betydelse för utredningen av ett begånget brott lämnas till de myndigheter som har till uppgift att ingripa mot brottet. Även den generella bestämmelsen i 10 kap. 27 § OSL (den s.k. generalklausulen) kan komma till användning för att utan hinder av sekretess lämna uppgifter om misstänkta brott. Enligt bestämmelsen får sekretessbelagda uppgifter lämnas till en myndighet om det är uppenbart

Kronofogden är i vissa fall skyldig att lämna ut information om brottsmisstankar och felaktigheter när en annan myndighet begär ut en sådan uppgift. Det gäller inte om uppgiften är sekretessbelagd och tillämplig sekretessbrytande bestämmelse saknas eller det skulle hindra arbetets behöriga gång för Kronofogden.⁸⁷

Därtill kommer att Kronofogden även ska anmäla brottsmisstankar rörande välfärdsbrottslighet och annan ekonomisk brottslighet så som exempelvis bedrägeri.⁸⁸ Om inte förvaltaren har gjort någon anmälan om näringsförbud ska konkurrenssynen snarast göra en sådan anmälan, om det finns anledning till det.⁸⁹

5.3 Möjlighet att dela information mellan myndigheter

Den 1 december 2025 trädde en ny sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen i kraft.⁹⁰

Enligt 10 kap. 15 a § OSL får uppgifter om enskild lämnas till annan myndighet om det behövs för att:

- förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet
- utreda brott
- förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar
- förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda fusk och olika typer av regelöverträdelser

En uppgift får med stöd av bestämmelsen lämnas såväl på eget initiativ som efter en begäran. Bestämmelsen innebär också att Kronofogden kan begära

att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

⁸⁷ Se 6 kap. 5 § OSL samt exempelvis 4 § LUB

⁸⁸ SOU 2017:37 s. 96 f. Det förekommer att personer felaktigt beviljas lönegaranti eller försöker tillgodogöra sig lönegaranti, inte sällan genom systematiska och omfattande bedrägerier. Om konkursförvaltaren inte anmäler brottet eller om annan än gäldenären kan misstänkas bör Kronofogden, i egenskap av tillsynsmyndighet, göra en polisanmälan.

⁸⁹ 41 § KonkF

⁹⁰ Se prop. 2024/25:180, Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en sekretessbrytande bestämmelse

uppgifter från andra myndigheter samt att andra myndigheter kan lämna uppgifter till Kronofogden på eget initiativ. Bestämmelsen innebär däremot inte att det finns en skyldighet för Kronofogden att lämna uppgifter på eget initiativ.

Kronofogden kan som regel utgå från att uppgifter som begärs ut med stöd av bestämmelsen också behövs hos den myndighet som begär uppgifterna.

Innan en uppgift lämnas enligt 10 kap. 15 a § OSL ska Kronofogden göra en intresseavvägning. En uppgift får inte lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Enligt 10 kap. 15 a § OSL får t.ex. uppgifter som medför misstanke om svarta inkomster lämnas till Skatteverket. Vidare får till exempel uppgifter om personer med näringsförbud samt uppgifter som ligger till grund för att anmäla brister om konkursförvaltare också lämnas till annan myndighet.

En uppgiftsskyldighet kan även föreligga enligt en annan lag, t.ex. LUB eller lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet (FUT). Om uppgiften kan lämnas med stöd av flera regelverk är det oftast enklast att använda LUB eller FUT då det redan finns upparbetade kanaler och ingångar för sådant uppgiftslämnande.

5.4 Konkurstillsynens arbete med att förebygga och motverka brottslighet

Konkurstillsynens fokus är och ska vara att utöva tillsyn över konkursförvaltare och rekonstruktörer. I huvudsak ska konkurstillsynen därför inte lägga sitt fokus på gäldenären. I följande situationer har konkurstillsynen en informationsskyldighet.

- **Vid misstanke om felaktig folkbokföring.**⁹¹ Konkurstillsynen ska i den löpande ärendehantering inte efterforska uppgifter om gäldenärens folkbokföring. Om det av handlingarna i ärendet framgår att det kan

⁹¹ 32 c § folkbokföringslagen (1991:481)

misstänkas att gäldenären har felaktig folkbokföring ska konkurstillsynen dock underrätta Skatteverket om det.

- **Vid misstanke om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet.**⁹² Konkurstillsynen ska inte efterforska uppgifter om gäldenärer som skulle kunna ligga till grund för underrättelser om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet. Om det framgår av uppgifter som finns i ärendet ska konkurstillsynen dock lämna en underrättelse till utbetalande myndighet.
- **Vid misstanke om felaktig uppgift i registret över verkliga huvudmän.**⁹³ Konkurstillsynen ska inte efterforska uppgifter om gäldenärer som skulle kunna ligga till grund för underrättelser om felaktig uppgift i registret över verkliga huvudmän. Om det framgår av uppgifter som finns i ärendet ska konkurstillsynen dock lämna en underrättelse till Bolagsverket.
- **Vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism vid kontanthantering.**⁹⁴ Konkurstillsynen ska underrätta Finanspolisen om misstänkt penningtvätt i de fall det framgår av konkursärendet.
- **Vid misstanke om överträdelser av internationella sanktioner.** Konkurstillsynen ska anmäla till polis eller åklagare om det finns anledning att misstänka brott som avser överträdelser av internationella sanktioner.
- **Vid misstanke om missbruk av lönegaranti.**⁹⁵ Konkurstillsynen ska polisanmäla misstänkt missbruk av lönegarantiinstitutet (misstänkta lönegarantibedrägerier) i de fall förvaltaren inte har lämnat en sådan underrättelse till åklagare.

⁹² Kronofogden har en lagstadgad underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet enligt 3 § (FUT) samt enligt 2 § lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet (LUFFA). Kronofogden har även en underrättelseskyldighet enligt 8 a § förordningen (2020:208) om stöd vid korttidsarbete. Sedan den 1 januari 2026 har Kronofogden även en underrättelseskyldighet enligt lagen (2025:1268) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statligt företagsstöd.

⁹³ 3 kap. 5 § lag (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän.

⁹⁴ 4 kap. 4 § 2 st. lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

⁹⁵ SOU 2017:37 s. 96 f.

- **Vid misstanke om förfarande som föranleder näringsförbud.**⁹⁶ I de fall förvaltaren inte gör en anmälan om näringsförbud i ett ärende där det finns misstanke om näringsförbudsgrundande brottslighet ska konkurstillsynen göra en anmälan. Konkurstillsynen får även ansöka om näringsförbud i samband med konkurs eller på grund av underlåtenhet att betala skatt m.m., om åklagare har förklarat sig avstå från att ansöka om näringsförbud (subsidiär talerätt).⁹⁷
- **Vid misstanke om att gäldenären har gjort sig skyldig till brott.** Konkursförvaltaren har, i de fall gäldenären kan misstänkas för brott, en långtgående underrättelseskyldighet till åklagare. Om förvaltaren inte underrättar åklagare om brott ska konkurstillsynen i första hand ta kontakt med förvaltaren i ärendet. Om förvaltaren upprepade gånger brister i underrättelseskyldigheten ska frågan tas upp inom ramen för den strategiska förvaltargranskningen. Underlåtenhet att underrätta åklagare är också en sådan brist som kan föranleda ett lägre arvode eftersom det rör sig om en underlåtenhet att göra något förvaltaren är skyldig att göra.
- **Vid misstanke om att konkursförvaltare eller rekonstruktör utgör ett brottsverktyg.** Inom ramen för konkurstillsynens strategiska och löpande tillsyn ska konkurstillsynen säkerställa att konkursförvaltare och rekonstruktörer inte blir brottsverktyg. Konkurstillsynen ska underrätta Advokatsamfundet (tillsynsenheten och/eller disciplinnämnden) om brister hos förvaltare/rekonstruktörer. Misstänkt brottslighet hos förvaltare eller rekonstruktörer som är advokater eller arbetar på advokatbyrå bör alltid anmälas till Advokatsamfundet. Misstänkt brottslighet bör dessutom anmälas till polisen.
- **Vid uppgift som behövs i brottsbekämpande verksamhet.**⁹⁸ Konkurstillsynen ska på eget initiativ lämna en uppgift till en brottsbekämpande myndighet, om uppgiften behövs i den brottsbekämpande verksamheten.

⁹⁶ 7 kap. 16 § 2 st. KonkL jämfört med 41 § KonkF

⁹⁷ 5, 6 och 16 §§ lag (2014:836) om näringsförbud

⁹⁸ 5 § LUB

5.5 Förvaltarnas arbete med att efterforska och anmäla brott

Konkurstillsynen ska aktivt verka för att förvaltaren i konkursen vidtar åtgärder för att efterforska vissa brottsliga handlingar samt förfarande som kan leda till näringsförbud.⁹⁹

Enligt 7 kap. 16 § KonkL ska förvaltaren omedelbart underrätta allmän åklagare om gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. BrB. Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten. Anmälningsskyldigheten gäller även om det kan misstänkas att gäldenären eller någon företrädare kan komma ifråga för näringsförbud. Enligt 7 kap. 17 § KonkL ska förvaltaren i samband med att konkursen avslutas redogöra för de brottsefterforskande åtgärder som har gjorts i konkursen.

Att förvaltaren ska upprätta och expediera en brottsunderrättelse och en redogörelse för de brottsefterforskande åtgärder som har gjorts i konkursen följer alltså direkt av lag.¹⁰⁰ Konkurslagen utgör både ett minimikrav och en begränsning för vilka brottsefterforskande åtgärder som konkursförvaltaren ska göra.¹⁰¹

En utgångspunkt för förvaltarens brottsefterforskning är gäldenärens bokföring och den vanligaste anmälda brottsmisstanken är bokföringsbrott. Inom ramen för arbetet med återvinningskrav, värdeöverföringar och redovisningskrav förekommer det också att förvaltaren uppdagar grövre brottslighet, såsom oredlighet mot borgenärer eller trolöshetsbrott. I undantagsfall kan det, vid mer komplicerad brottslighet, vara nödvändigt att förvaltaren går längre i sin brottsefterforskning för att fullgöra sin skyldighet. Förvaltaren bör höra konkurstillsynen i konkurser där detta kan bli aktuellt.

När det gäller olovliga värdeöverföringar och förbjudna lån torde förvaltaren i regel komma fram till om ett brott enligt 30 kap. 1 § ABL kan

⁹⁹ Prop. 1986/87:90 s. 113 f.

¹⁰⁰ 7 kap. 16 och 17 §§ KonkL samt 14 kap. 4 § 2 st. KonkL

¹⁰¹ Enligt NJA 1992 s. 548 har konkursförvaltaren bara rätt till ersättning för brottsefterforskning när den antingen följer av konkurslagen eller när den gynnar konkursförfarandet

misstänkas innan det går att ta ställning till om förfarandena är civilrättsligt angripbara. Även när det gäller brott mot målvaktsbestämmelserna enligt samma paragraf och 8 kap. 12 eller 32 §§ ABL torde förvaltaren uppmärksamma det under sin utredning av konkursen.

Brottslighetens art och komplexitet kan variera från konkurs till konkurs. Förekomsten av grov organiserad brottslighet kan ställa högre krav på förvaltarens brottsefterforskande åtgärder, även om det måste understrykas att förvaltaren inte ska ägna sig åt någon fullständig brottsutredning.¹⁰²

Likaså kan omfattningen av det brottsefterforskande arbetet som uppdraget får anses ha krävt variera i förhållande till omfattningen av konkursen, vilken kontakt som kunnat etableras med gäldenären, borgenärerna och andra personer med insyn i gäldenärens verksamhet, vad som framkommit vid nämnda kontakter samt omfattningen av bokföringen och övriga relevanta handlingar som finns tillgängliga för granskning.

6 Offentlighet och sekretess

Huvudregeln är att alla handlingar i konkurstillsynens verksamhet är offentliga. Om någon begär att få ut en kopia ska handlingen lämnas ut direkt. En sekretessprövning måste dock göras. Oftast är det inga problem, det framgår som regel tydligt att alla uppgifter i de begärda handlingarna är offentliga.

När det är fråga om känsligare uppgifter, exempelvis uppgifter som rör brottslighet eller affärshemligheter måste dock sekretessprövningen vara mer noggrann. Samma sak gäller personuppgifter som alltid måste kontrolleras mot folkbokföringen om konkurstillsynen fått indikationer på att de kan vara skyddade. Det är bara uppgifter som kan omfattas av sekretess, inte handlingarna i sig. Det innebär att konkurstillsynen kan behöva stryka över/maska uppgifter i handlingar som lämnas ut. För det fall alla uppgifter i en handling omfattas av sekretess ska alltså allt innehåll i handlingen maskas, och därefter lämnas ut.

¹⁰² Prop. 1978/79:105 s. 178

Det är viktigt att komma ihåg att det inte är tillåtet att efterforska vem som begär ut handlingar i större utsträckning än som behövs för att pröva om handlingen kan lämnas ut.

Sekretessprövningen ska göras av handläggaren som har ansvar för ärendet.¹⁰³ Om handläggaren gör bedömningen att uppgifter i en handling omfattas av sekretess ska uppgifterna inte lämnas ut. Handläggaren ska då alltid meddela personen som begär ut uppgiften att den har rätt att få ett överklagbart beslut. Det är viktigt att det framgår av noteringarna i ärendet att den uppgiften har lämnats.

En begäran om allmän handling ska inte diarieföras (undantag till annan myndighet). Inte heller ska tjänstemannabeskedet, när handling eller del av handling inte lämnas ut, diarieföras. En begäran om allmän handling eller att handlingen lämnas ut ska inte heller antecknas någonstans.

I okomplicerade frågor avseende sekretess enligt 34 kap. 7-8 §§ OSL är kronofogdar och särskilt utpekade jurister behöriga att besluta om att inte lämna ut en handling i sin helhet till en enskild eller att lämna ut en handling med förbehåll.

För all annan sekretess eller särskilt komplicerade fall av 34 kap. ansvarar rättsavdelningen för utlämnandefrågan. Det inkluderar exempelvis alla utlämnandefrågor där en enskild har skyddade personuppgifter och ”blandade” fall, dvs. där en begäran berör både 34 kap. och andra bestämmelser i OSL.

Konkurstillsynen ansvarar för att göra en initial bedömning om ett ärende ska överlämnas till rättsavdelningen. Rättsavdelningen ansvarar för domstolsprocesserna.¹⁰⁴

6.1 Vad menas med offentlig handling?

Principen om allmänna handlingars offentlighet har funnits sedan 1766. Idag ger den var och en rätt att ta del av allmänna handlingar.¹⁰⁵ Av 2 kap. 3

¹⁰³ 6 kap. 3 § OSL

¹⁰⁴ Se Kronofogdens delegationsordning p. 3.9.3, dnr KFM 28674-2025 och

Överlämningsmaterial för beslut vid begäran om allmän handling, dnr KFM 3212-2026

¹⁰⁵ 2 kap. 1 § TF

§ första stycket TF framgår att med handling menas framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. En handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten. När det gäller elektroniska handlingar finns särskilda bestämmelser i 2 kap. 3 och 6 §§ TF.

Handlingar anses inkomna till myndighet när de har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare tillhanda.¹⁰⁶ Upprättad är en handling när den har expedierats, när det ärende till vilket den hör är slutbehandlat eller när den annars är justerad eller på annat sätt är färdig. Diarier och journaler anses upprättade när de är färdiga för att föra in uppgifter i. För domar, beslut och protokoll finns särskilda bestämmelser.¹⁰⁷

Minnesanteckning som inte har expedierats utgör inte allmän handling om den inte tas om hand för arkivering. Med minnesanteckning förstås promemoria och annan uppteckning eller upptagning som har kommit till endast för ärendes föredragning eller beredning, dock inte till den del den har tillfört ärendet sakuppgift. Inte heller utkast eller koncept till beslut eller skrivelse och annan därmed jämställd handling som inte har expedierats anses som allmän handling, såvida den inte tas om hand för arkivering.¹⁰⁸

6.2 Allmänna förutsättningar för sekretessprövning

Begäran att få ta del av allmän handling görs hos myndighet som förvarar handlingen. Myndigheten får inte efterforska vem som begär att få ta del av handlingen eller vilket syfte denna har med sin begäran i större utsträckning än som behövs för att myndigheten ska kunna pröva om hinder föreligger mot att handlingen lämnas ut.¹⁰⁹

Begränsningar av rätten att ta del av allmänna handlingar ska som regel noggrant anges i bestämmelser i en särskild lag.¹¹⁰ Denna lag heter

¹⁰⁶ 2 kap. 9 § första stycket TF

¹⁰⁷ 2 kap. 10 § TF

¹⁰⁸ 2 kap. 12 § TF

¹⁰⁹ 2 kap. 18 § TF

¹¹⁰ 2 kap. 2 § andra stycket TF

offentlighets- och sekretesslagen, härafter OSL.¹¹¹ Sekretessen avser alltid uppgifter, inte handlingar. Det medför att myndigheter många gånger måste lämna ut handlingar med maskerade uppgifter.

En förutsättning för att kunna behandla en begäran om att ta del av allmänna handlingar är att den är tillräckligt preciserad för att kunna handläggas. Myndigheter är inte skyldiga att bedriva mer omfattande efterforskning, huruvida viss eller vissa handlingar i arkiverat material motsvarar en av sökanden allmänt hållen beskrivning.¹¹² Däremot är myndigheter skyldiga att med befintliga databaser och diarier eftersöka handlingar samt att försöka hjälpa sökanden att precisera sin begäran på ett sådant sätt att denne kan få ta del av berörda handlingar.¹¹³

Om myndigheten gör bedömningen att begäran inte är tillräckligt preciserad ska den meddela avslagsbeslut på samma sätt som om en uppgift omfattas av sekretess.

Beslut om att inte lämna ut uppgifter kan överklagas enligt TF och OSL.¹¹⁴ Också beslut om att vägra att lämna ut personuppgifter till den som uppgifterna gäller, kan överklagas.¹¹⁵ En tjänsteman som gör bedömningen att en uppgift inte får lämnas ut är skyldig att informera om möjligheten att begära myndighetens prövning och att det krävs ett skriftligt beslut av myndigheten för att beslutet ska kunna överklagas.¹¹⁶

Den som har fått del av hemliga uppgifter, exempelvis i sin tjänst hos en myndighet, har aldrig rätt att för egen del utnyttja uppgifterna i en annan verksamhet, privat eller allmän.¹¹⁷ En bestämmelse om brott mot tystnadsplikt finns i 20 kap. 3 § brottsbalken.

¹¹¹ 1 kap. 1 § andra stycket OSL

¹¹² se RÅ 1979 Ab 6

¹¹³ jfr. NJA 1998 s. 559 där domstolen dock inte ansågs skyldig att gå igenom domböcker och dagboksblad avseende år där registren gallrats eftersom det ansågs kräva en för omfattande efterforskning givet antalet domar som meddelades årligen

¹¹⁴ 2 kap. 19 § TF och 6 kap. 7 § första stycket OSL

¹¹⁵ 12 artikeln 5 p. EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) GDPR och 7 kap. 2 § 1 st. Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning samt 19 § kronofogdedomstolslagen.

¹¹⁶ 6 kap. 3 § tredje stycket OSL

¹¹⁷ 7 kap. 1 § OSL

6.3 Sekretessbestämmelser som kan bli aktuella

I princip finns två olika intressen som kan skyddas av sekretess, det allmännas intresse och enskilt intresse. Det allmänna intresset avser som regel skyddet för allmän verksamhet, medan det enskilda intresset skyddar medborgarnas integritet och ekonomiska intressen. För att en uppgift ska omfattas av sekretess räcker det dock inte med att en handling är känslig för det allmänna eller någons personliga integritet. Det måste alltid finnas en specifik bestämmelse i OSL som innebär att sekretess gäller i det enskilda fallet.

6.3.1 Bestämmelser som skyddar det allmännas intresse

Tillsynsåtgärder

En myndighets intresse av att kunna genomföra granskningar, revisioner eller tillsyn i annan form skyddas i 17 kap. 1 § OSL. Förutsättningen för sekretess är att det kan antas att syftet med granskningsverksamheten motverkas om uppgiften röjs (s.k. rakt skaderekvisit). Med stöd av denna bestämmelse kan konkurstillsynen till exempel hemlighålla förberedelser inför en revision enligt 7 kap. 27 § KonkL. Sekretessen kan också gälla för uppgifter om arbetsmetoder, planering med mera inför tillsyn eller revision.

Konkurstillsynens processföring

Bestämmelsen i 19 kap. 9 § OSL ger det allmänna ett skydd i egenskap av processförare. Allmänna aktörer kan som part i en process komma i ett sämre läge än en enskild part, om motparten skulle ha rätt att få ut uppgifter om strategiska överväganden, bevisföring med mera. Uppgifter hos en myndighet om i vilken ordning vittnen ska höras och eventuellt bevisstema kan hemlighållas med stöd av denna bestämmelse fram till den tidpunkt i processen då bevisuppgift ska avges. Hos konkurstillsynen kan bestämmelsen bli tillämplig i exempelvis lönegarantiprocesser eller processer angående arvode.

Förundersökningssekretess

Även 18 kap. 1 § OSL syftar till att skydda det allmännas intressen. Sekretess gäller om det kan antas att syftet med brottsbekämpande åtgärder motverkas eller framtida brottsbekämpande verksamhet skadas om en uppgift röjs. Sekretessen enligt denna bestämmelse kan bland annat gälla för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål och utredning i frågor om näringsförbud. Sekretessen gäller andra myndigheter när de biträder åklagarmyndighet, polismyndighet, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen att uppdaga, utreda eller beivra brott. När det gäller sekretessfrågor enligt denna bestämmelse kan det många gånger vara praktiskt att ta kontakt med åklagare eller polis för att kunna bedöma eventuella skadeeffekter.

I konkurstillsynens verksamhet är det mindre vanligt att uppgifter från förundersökningar tas in i akten. Detsamma gäller uppgifter om övervakning av näringsförbud, som numera är en uppgift för verkställigheten inom Kronofogden. Underrättelse om brottsmisstanke som görs av förvaltare omfattas dock av sekretess.¹¹⁸ Kopia av underrättelse skickas regelmässigt till konkurstillsynen. Innan förvaltaren avger slutredovisning i konkursen är han eller hon inte skyldig att lämna ut uppgifter som rör misstanke om brott i näringsverksamheten till andra än rätten och konkurstillsynen.¹¹⁹ Denna typ av brottsmisstankar ska numera inte heller tas upp i förvaltarberättelsen.¹²⁰ Det kan förekomma skrivningar i förvaltarberättelsen som är tydliga indikationer på att brott har begåtts och kanske till och med omfattar rekvisiten för exempelvis bokföringsbrott, målvaktsbrott eller oredlighet mot borgenär. Om inte skrivningarna utpekar specifik person för visst brott behöver uppgiften inte sekretessbeläggas.

Sekretess enligt denna bestämmelse gäller även i förhållande till den som uppgifterna rör. Oftast handlar det om uppgifter som kan kopplas till att någon eller några personer eventuellt gjort sig skyldiga till brott. Sekretess enligt bestämmelsen kan också gälla för till exempel polisens spaningsmetoder eller för uppgifter om bemanning och prioritering av brottsbeivrande eller utredande insatser.¹²¹

¹¹⁸ 34 kap. 8 § OSL

¹¹⁹ 7 kap. 9 § samt 7 kap. 16-17 §§ KonkL

¹²⁰ jfr 7 kap. 15 § KonkL

¹²¹ se RÅ 1993 not 402

6.3.2 Bestämmelser som skyddar enskildas intresse

Ekonomiska intressen

Uppgifter hos konkurstillsynen om enskildas ekonomi har sekretesskydd.¹²² Förutsättningen för sekretess är att det handlar om uppgift som rör enskilds affärs- eller driftförhållanden och att det kan antas att den enskilde lider ekonomisk skada om uppgiften röjs.

Med enskild menas i sekretesslagen alla personer, både fysiska och juridiska. Begreppet enskild person ska läsas i motsats till det allmänna. Exempel på enskilda är konkursgäldenären, personer och företag som konkursgäldenären har ingått avtal med, konkursboet samt konkursförvaltare och deras organisationer. Som exempel på uppgifter som kan anses hänförliga till affärs- och driftförhållanden nämns i förarbetena till den äldre sekretesslagen avtalshandlingar. Även uppgifter om anställnings- och lönevillkor bör vara att anse som affärs- och driftförhållanden, låt vara att det kanske inte alltid skadar arbetsgivaren att uppgifterna blir kända.

Konkurstillsynen är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskare eller gäldenären.¹²³ Denna upplysningsplikt bryter sekretessen för enskildas ekonomiska intressen, men bara när upplysningarna ges till enskilda.¹²⁴ För allmänna aktörer såsom myndigheter gäller andra bestämmelser.

Process om ansvarsgenombrott för konkursgäldenären

Det kan diskuteras hur långt insynsrätten enligt 7 kap. 28 § KonkL sträcker sig. Ett område där tveksamheter kan uppstå är skillnaden mellan insyn i boets och i konkursgäldenärens förhållanden. Insynsrätten för borgenärer och andra torde främst kunna motiveras utifrån deras intresse av att bevaka sin rätt till utdelning i konkursen.¹²⁵ Det är därför tveksamt om en konkursborgenär kan åberopa lagrummet för att få tillgång till gäldenärens

¹²² 34 kap. 7 § OSL

¹²³ 7 kap. 28 § KonkL

¹²⁴ 34 kap. 10 § OSL

¹²⁵ jfr HD:s uttalanden i NJA 1996 s. 389 där ett bolag som förvärvat en fordran mot konkursbolaget i syfte att få kunna få en granskningsman utsedd för att få tillgång till information av betydelse för en pågående process nekades denna rätt

räkenskapsinformation. Det finns dock exempel från kammarrättspraxis på att en borgenär ansetts ha en sådan rätt i syfte att driva ett mål om ansvarsgenombrott mot konkursgäldenärens ställföreträdare.¹²⁶

Motpart i återvinningsprocess

En annan situation som aktualiserar gränsen för konkurstillsynens upplysningsplikt är när en borgenär som också krävts på återvinning vill ha insyn i boets förvaltning för att komma åt information som kan användas vid t.ex. förlikningsdiskussioner med förvaltaren. En rimlig tolkning är att konkurstillsynens upplysningsplikt inte sträcker sig längre än till information som borgenären behöver för att bevaka sina intressen i egenskap av borgenär, dvs. uppgifter som är av värde för borgenären för att maximera utdelningen i konkursen. Denna uppfattning har stöd i praxis där en borgenär nekats att få ut ett hörande enligt 7 kap. 10 § konkurslagen innehållande konkursboets processuella överväganden.¹²⁷

Arkiverad räkenskapsinformation från konkursgäldenären

När konkursen är avslutad och om konkursgäldenärens bokföring arkiveras av förvaltaren blir den inte en allmän handling.¹²⁸

Information i konkurstillsynens ärende efter avslutad konkurs

Det förekommer att borgenärer begär att få ta del av handlingar i konkurstillsynens akt efter det att konkursen har avslutats. Frågan om utlämnande ska då prövas enligt vanliga regler.

Man måste ställa sig frågan huruvida exempelvis personer som ingått avtal med gäldenären skulle kunna lida ekonomisk skada. Ju längre tid som förflutit sedan konkursbeslutet desto mindre måste risken för ekonomisk skada anses vara.

¹²⁶ Kammarrätten i Göteborg, dom 2000-06-15 i mål 3162-2000

¹²⁷ Kammarrätten i Stockholms dom av den 21 maj 2026 i Mål nr 2582-26

¹²⁸ Jfr prop. 2020/21:148 s 78 där det anges att det inte är rimligt att gäldenärens handlingar, som inte varit allmänna innan konkurs, ska bli allmänna bara för att gäldenären försatts i konkurs

I samtliga fall, det vill säga oavsett vem det är som begär att få ta del av materialet, måste man vara uppmärksam på vilken typ av verksamhet konkursgäldenären har drivit och om det finns särskilda sekretessbestämmelser som är tillämpliga. Är det fråga om exempelvis läkare, behandlingshem eller andra företag inom vårdsektorn måste bland annat hänsyn tas till 21 kap. 1 § OSL.

Enligt 30 kap. 16 § OSL gäller sekretess bland annat i ärende om disciplinärt ingripande mot advokat eller om advokats uteslutning ur samfundet för uppgift om hans eller hennes ekonomiska ställning eller om annans personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör lider skada eller men om uppgiften röjs. Denna bestämmelse bör vara tillämplig om Kronofogden beslutar att anmäla en advokat till samfundet, eller lämna en underrättelse till samfundets tillsynsenhet eller om samfundet i ett ärende hör konkurstillsynen. Sekretess enligt denna bestämmelse gäller inte för uppgifter om advokatens personliga omständigheter i övrigt.

Hälsa, sexualliv, bostadsadress med mera

I 21 kap. OSL finns bestämmelser angående sekretess hos alla myndigheter för enskilds hälsa eller sexualliv samt för enskilds bostadsadress med mera. Bestämmelserna i kapitlet är endast avsedda att ge enskilda ett minimiskydd för känsliga uppgifter om hälsa och sexualliv. Sådana uppgifter förekommer sällan i konkurstillsynens akter.

Om det kan antas att en uppgift i en allmän handling inte får lämnas ut på grund av sekretess så får konkurstillsynen markera detta antingen fysiskt på handlingen eller elektroniskt, i det datasystem som hanterar handlingen. Enligt 5 kap. 5 § OSL ska en sådan sekretessmarkering föras med information om när sekretessmarkeringen görs, tillämplig sekretessbestämmelse samt att det är Kronofogden som gjort markeringen.

Vad gäller elektroniska handlingar finns det en sekretessfunktion i konkurstillsynens IT-stöd Konny som används vid sekretessmarkering.¹²⁹ När det gäller fysiska handlingar så föras dessa med en stämpel, som anger att Kronofogden utfärdat markeringen.

¹²⁹ Närmare information om hur funktionen i Konny används finns i Anvisning Konny

När det gäller förföljda personer regleras skyddet i 21 kap. 3 § OSL, där det anges att skyddet omfattar den förföljdes adressuppgifter och kontaktuppgifter. Alltså både bostadsadress, telefonnummer, e-postadress och andra jämförbara uppgifter. En sådan annan jämförbar uppgift kan vara vem som är den enskildes arbetsgivare.¹³⁰ Skyddet omfattar även den enskildes anhöriga på samma sätt.

Det är viktigt att minnas att även handlingar som är sekretessmarkerade i vissa fall ska lämnas ut. I normalfallet ska i sådana fall de skyddade uppgifterna strykas över/maskas men det finns situationer då även de skyddade uppgifterna ska lämnas ut.

Konkursförvaltaren har rätt att få ut konkursgäldenärens kontaktuppgifter även om dessa är skyddade.¹³¹ Av lagrummet framgår att den generella sekretessen i 21 kap. 3 § OSL, som omfattar skyddade personuppgifter, inte hindrar Kronofogden från att lämna uppgifter om en enskilds adress och personuppgifter till den konkursförvaltare som handlägger den enskildes konkurs. Konkurstillsynen har dock sällan tillgång till dessa då verksamhetsstödet Konny är kopplat till Personinfo som inte visar dessa uppgifter rörande personer med skyddade personuppgifter.¹³²

Om Kronofogden lämnar ut uppgifter till förvaltaren kan myndigheten göra förbehåll som inskränker konkursförvaltarens rätt att lämna uppgiften vidare eller utnyttja uppgiften utöver vad som krävs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter som förvaltare.¹³³

Konkursförvaltarens rätt att lämna uppgiften vidare kan inskränkas genom att ett förbehåll ställs upp när uppgiften lämnas till honom eller henne.¹³⁴

Misstanke om brott

Sekretess vid misstanke om brott i konkurs och företagsrekonstruktion regleras för konkurstillsynen i 34 kap. 8 § OSL. Det är inte bara förundersökningen avseende det misstänkta brottet skyddas utan också den misstänktes integritet. Sekretess gäller för uppgift som gäller misstanke om

¹³⁰ Lenberg, Tansjö och Geijer, Offentlighets- och sekretesslagen (1 oktober 2025, Version 32, JUNO) kommentaren till 21 kap. 3 §

¹³¹ 21 kap. 4 § OSL

¹³² Handledning gällande skyddade personuppgifter inom konkurstillsyn

¹³³ 21 kap. 4 § 2 st. OSL

¹³⁴ 21 kap. 4 § 2 st. OSL

brott och som rör en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.

Skaderekvisitet är omvänt, det vill säga uppgifterna kan bara lämnas ut om det står klart att utlämnandet inte leder till skada eller men för den enskilde, som uppgifterna gäller, eller för någon närstående till denne.

Uppgifter som rör enskildas personliga och ekonomiska förhållanden i samband med misstanke om brott förekommer ofta hos konkurstillsynen. Uppgifterna förekommer inte bara i kopior av underrättelser, utan kan även finnas i andra handlingar som förvaltaren ger in till konkurstillsynen eller i tjänsteanteckningar som konkurstillsynen upprättat. Bestämmelsen kan därför ge upphov till gränsdragningsproblem. Det är inte ovanligt att det i konkurser förekommer uppgifter om handlingar som objektivt sett kan utgöra brott. Som exempel kan nämnas att rekvisiten för återvinning i konkurs många gånger också passar in på en beskrivning av de objektiva rekvisiten för brotten oredlighet mot borgenär respektive otillbörligt gynnande av borgenärer. Sekretessbestämmelserna måste dock tolkas mot bakgrund av förvaltarens speciella skyldighet att efterforska och underrätta om brottsmisstankar enligt 7 kap. 16 § KonkL.

6.3.3 Sekretessbrytande bestämmelser inom konkurstillsynen

Sekretess i förhållande till andra myndigheter

När sekretess gäller för en uppgift, har den normalt även verkan i förhållande till andra myndigheter och mellan så kallade självständiga verksamhetsgrenar.¹³⁵

Enligt 10 kap. 2 § OSL hindrar inte sekretess att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen ska tillämpas restriktivt.¹³⁶ Sekretessen får bara brytas när ett utlämnande av sekretessbelagda uppgifter är en nödvändig förutsättning för att en myndighet ska kunna fullgöra en viss arbetsuppgift. Enbart en bedömning

¹³⁵ 8 kap. 1 och 2 §§ OSL

¹³⁶ Prop. 1979/80:2 Del A s. 465 och 494

att effektiviteten i myndighetens handlande försämrats genom en föreskriven sekretess får alltså inte leda till att sekretessen bryts.¹³⁷

Undantag i förhållande till andra myndigheter

Brottsmisstanke m.m.

Av 10 kap. 24 § OSL följer att konkurstillsynen i viss utsträckning får lämna sekretessbelagda uppgifter om misstankar om brott till en annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet, om fängelse ingår i straffskalan.

Generalklausulen

Ytterligare en sekretessbrytande regel finns i 10 kap. 27 § OSL (även kallad generalklausulen). Enligt bestämmelsen får en myndighet lämna en sekretessbelagd uppgift till en annan myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Att det vid ett utlämnande krävs uppenbarhet ger vid handen att paragrafen inte ska tillämpas i tveksamma fall eller användas slentrianmässigt. Vidare krävs inte någon uttrycklig begäran från en annan myndighet, utan också på eget initiativ kan en myndighet lämna sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet med stöd av bestämmelsen.¹³⁸ JO har uttalat att ett utlämnande med stöd av generalklausulen måste dokumenteras.¹³⁹

Sekretessbrytande bestämmelser

En sekretessbelagd uppgift får lämnas ut om det finns en uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning, 10 kap. 28 § 1 st. OSL. Ett exempel på en sådan författning är lag (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet.

Sedan den 1 december 2025 finns en ny sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör för myndigheter att under vissa förutsättningar lämna uppgifter om enskilda till andra myndigheter. Av den nya paragrafen i 10 kap. 15a § OSL framkommer att sekretess enligt 21–40 kap. nämnda lag inte hindrar

¹³⁷ Norstedts kommentar till 10 kap. 2 § OSL den 12 juni 2014

¹³⁸ prop. 1979/80:2 Del A, s. 327

¹³⁹ JO 2016/17 s. 230

att en uppgift lämnas till en annan myndighet om det behövs för följande syften:

- Förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet.
- Utredda brott.
- Förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar.
- Förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda fusk och olika typer av överträdelse.

Hänvisningen till 21–40 kap. innebär att bestämmelsen endast omfattar sekretess till skydd för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden. Av förarbetena framkommer att bestämmelsen inte är subsidiär i förhållande till annan reglering om sekretessgenombrott eller uppgiftsskyldighet. Det innebär att det inte finns något som hindrar att uppgifter lämnas till en annan myndighet med stöd av bestämmelsen, även om det redan finns en annan sekretessbrytande bestämmelse eller uppgiftsskyldighet som reglerar samma uppgiftslämnande.¹⁴⁰ En uppgift får lämnas av en myndighet till en annan både på eget initiativ och efter begäran. För ett utlämnande ska bli aktuellt ska det finnas ett behov av uppgiften avseende de syften som framkommer ovan. En myndighet kan som regel utgå från att uppgifter som begärs ut med stöd av bestämmelsen också behövs hos den myndighet som begär uppgifterna.¹⁴¹

Av bestämmelsens andra stycke framkommer att en uppgift inte får lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Enligt förarbetena krävs för att avstå från att lämna ut en uppgift på begäran av en annan myndighet att det framstår som mycket olämpligt eller att resultatet av ett utlämnande skulle framstå som stötande.¹⁴² Vid bedömningen ska även beaktas vilket sekretesskydd en uppgift får hos den mottagande myndigheten. Sekretessens styrka hos den mottagande myndigheten ska dock inte i sig vara avgörande för om ett utlämnande får ske.¹⁴³ Från bestämmelsens tillämpningsområde undantas, enligt paragrafens tredje

¹⁴⁰ Prop. 2024/25:180 s. 87

¹⁴¹ Prop. 2024/25:180 s. 88

¹⁴² Prop. 2024/25:180 s. 90

¹⁴³ Prop. 2024/25:180 s. 91

stycke, sekretess i viss verksamhet beträffande t.ex. hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Partsinsyn

Sekretess hindrar inte att en part i ett mål eller ärende hos domstol eller myndighet tar del av handling eller annat material i målet eller ärendet.¹⁴⁴

En sådan partsinsyn kan bara nekas i vissa specifika situationer, om det med hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att materialet inte röjs. I så fall måste myndigheten ändå lämna parten så mycket information att den kan ta tillvara sin rätt. Information får lämnas bara om det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

Partsbegreppet i OSL överensstämmer med det partsbegrepp som tillämpas i förvaltningslagen. Parts rätt till aktinsyn och rätt till kommunikation regleras i 10 § och 25 § FL. Bestämmelsen i 10 kap. 3 § första stycket OSL reglerar bara i vilka situationer sekretess ska vika för en parts insynsrätt, inte frågan om rätten till insyn. Rätt till aktinsyn enligt förvaltningslagen förutsätter att ärendet innefattar myndighetsutövning. Part kan enligt andra stycket aldrig hindras att få ta del av uppgifter i dom eller beslut eller över huvud taget av uppgifter som lagts till grund för avgörandet av ett mål eller ärende.

Regeringsrätten har uttalat att det finns en på allmänna rättsgrundsatser grundad rätt till partsinsyn.¹⁴⁵ Förutsättningen för partsinsyn anses då vara att den som begär insyn har beaktansvärda motiv för sin begäran.

Domstolen hänvisar bland annat till tidigare avgöranden som berör rätten för den som hade varit part i ett nedlagt ärende att få ut information. Det kan inte uteslutas att en konkursförvaltare skulle kunna åberopa en rätt till partsinsyn när han eller hon behöver uppgifter för att ta tillvara sin rätt, till exempel i samband med tvister om entledigande.

Begreppet ärende har samma betydelse som i förvaltningslagen men definieras inte i lagen.¹⁴⁶ Ett ärende avslutas regelmässigt genom ett uttalande från myndighetens sida som är avsett att få faktiska verkningar för en mottagare i det enskilda fallet. Det innebär att ett ärende som regel avslutas genom ett beslut av något slag. Vid bedömningen av frågan om en

¹⁴⁴ 10 kap. 3 § 1 st. OSL

¹⁴⁵ RÅ 2001 ref 27

¹⁴⁶ Prop. 1975/76:160 s. 97

myndighets ställningstagande är att anse som ett beslut i denna mening, är det dess syfte och innehåll som avgör uttalandets karaktär, inte dess yttre form.¹⁴⁷

6.3.4 Massuttag som strider mot dataskyddslagen eller dataskyddsförordningen

Enligt 21 kap. 7 § OSL (som hänvisar till EU:s dataskyddsförordning) gäller sekretess för en personuppgift om det kan antas att uppgiften efter ett utlämnande kommer att behandlas i strid med bl.a. dataskyddsförordningen eller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen). Med hänsyn till reglerna i EU:s dataskyddsförordning har sekretess ansetts föreligga när ett företag begärt ut ett större antal domar och andra handlingar i brottmål, trots att företagets verksamhet omfattats av grundlagsskydd.¹⁴⁸

Vid en prövning enligt 21 kap. 7 § första stycket 1 och 2 OSL ska en bedömning av om de personuppgifter som ska lämnas ut kan antas komma att behandlas i strid med EU:s dataskyddsförordning eller dataskyddslagen göras. Detta gäller oavsett om sökanden avser att behandla uppgifterna i en sådan verksamhet som omfattas av dataskyddsförordningen eller inte. Det innebär att även utlämnanden till verksamheter som har grundlagsskydd ska prövas enligt bestämmelsen.

Enligt bestämmelsen krävs det konkreta omständigheter som indikerat att uppgifterna kommer att behandlas i strid med EU:s dataskyddsförordning eller dataskyddslagen för att en prövning ska aktualiseras. Som exempel kan det vara omständigheter som framkommer i samband med begäran, exempelvis att det är fråga om en begäran att få del av ett större antal uppgifter (massuttag) eller ett urval av personer, t.ex. utifrån inkomst, språktillhörighet eller bosättning (selektade uppgifter).

För att kunna pröva om personuppgifterna är sekretessbelagda, kan konkurstillsynen ställa kompletterande frågor om hur uppgifterna kommer att behandlas av sökanden efter ett utlämnande. Prövningen ska ske i

¹⁴⁷ Prop. 2016/17:180 s. 286

¹⁴⁸ ”GDPR och brottmålsdomarna” (I och II) per den 25 februari 2025 mål nr. Ä 3457-24 och Ä 3169-24

förhållande till samtliga krav som ställs upp i EU:s dataskyddsförordning, som ska utgöra en fristående måttstock. Rekvisitet *kan antas* innebär dock att det inte behöver göras någon fullständig prövning av hur behandlingen ser ut efter utlämnandet.

Om prövningen resulterar i att de personuppgifter som har begärts är sekretessbelagda enligt 21 kap. 7 § OSL kan de i vissa fall lämnas ut med förbehåll. Ett förbehåll möjliggör en avvägning mellan olika intressen som dataskyddsförordningen förutsätter, t.ex. intresset av yttrande- och informationsfrihet och rätten till integritet.

6.4 Utlämnande av allmänna handlingar och uppgifter

6.4.1 Kronofogdedatalagen

Den 2 april 2026 trädde en ny kronofogdedatalag i kraft.¹⁴⁹ Syftet med lagen är att ge Kronofogden möjlighet att behandla personuppgifter på ett modernt och ändamålsenligt sätt och samtidigt skydda enskilda mot att deras personliga integritet kränks vid sådan behandling.¹⁵⁰ Lagen har i huvudsak samma materiella tillämpningsområden som den tidigare gällande lagen¹⁵¹ och den kompletterar EU:s dataskyddsförordning¹⁵².

Lagen är tillämplig vid behandling av personuppgifter i Kronofogdens verksamhet med bl.a.

- ansökan om och tillsyn över näringsförbud,
- tillsyn i konkurs, andra konkursärenden¹⁵³, tillsyn över rekonstruktörer och mål enligt lönegarantilagen,
- analys och kontroll¹⁵⁴ och

¹⁴⁹ Kronofogdedatalag (2026:128)

¹⁵⁰ 1 § kronofogdedatalagen

¹⁵¹ Lag (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet

¹⁵² Europaparlamentets och rådets förordning 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG

¹⁵³ Med andra konkursärenden avses myndighetens uppgifter i en konkurs som inte utgör tillsyn, se prop. 2025/26:88 s. 230

¹⁵⁴ Exempelvis ingår de kontroller myndigheten vidtar inom ramen för utförandet av sina uppgifter, bl.a. för att säkerställa att beslut fattas på korrekta grunder samt för att förebygga och motverka ekonomisk brottslighet, se prop. 2025/26:88 s. 230 f.

- någon annan liknande uppgift som Kronofogden ska utföra¹⁵⁵

Lagen gäller bara om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register.¹⁵⁶

Med automatiserad behandling avses elektronisk behandling. Delvis automatiserad behandling kan i sin tur vara när personuppgifter t.ex. samlas in manuellt i syfte att senare föras in i ett automatiserat register.

Minnesanteckningar som enbart förs på papper omfattas därför inte av lagens tillämpningsområde.¹⁵⁷

Kronofogdedatalagen omfattar inte behandling av uppgifter om juridiska eller avlidna personer. Dock gäller bestämmelserna om rättelse och överklagan¹⁵⁸ vid behandling av uppgifter om juridiska eller avlidna personer.¹⁵⁹

Kronofogdedatalagen föreskriver att Kronofogden får lämna ut personuppgifter elektroniskt¹⁶⁰, om det inte är olämpligt.¹⁶¹ Lagen reglerar endast formerna för utlämnandet. Huruvida Kronofogden har rätt eller möjlighet att överhuvudtaget lämna ut personuppgifterna följer av andra bestämmelser, t.ex. i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

För att ett elektroniskt utlämnande ska vara lämpligt krävs det att valet av kommunikationskanal är tillräckligt säker i förhållande till den information som lämnas ut.

Vid all typ av elektroniskt utlämnande av handlingar som innehåller personuppgifter måste hänsyn tas till reglerna i dataskyddsförordningen, vilket innebär att det måste säkerställas en skyddsnivå som är lämplig i förhållande till risken. Hänsyn måste också tas till Kronofogdens interna

¹⁵⁵ Med detta avses uppgifter som är närliggande övriga punkter. Det kan t.ex. avse uppgifter om att förebygga och motverka ekonomisk brottslighet. Även personuppgiftsbehandling som utförs i verksamhet såsom intern tillsyn, kontroll, uppföljning och planering av den egna verksamheten omfattas. Se prop. 2025/26:88 s. 231 och 2 § 1 st. 5, 6, 8 och 10 p. kronofogdedatalagen

¹⁵⁶ 2 § 2 st. kronofogdedatalagen

¹⁵⁷ Prop. 2025/26:88 s. 96

¹⁵⁸ Se 18 § 1 st. 2 och 2 st. och 19 § kronofogdedatalagen

¹⁵⁹ Prop. 2025/26:88 s. 97 f.

¹⁶⁰ Med elektroniskt utlämnande avses såväl utlämnande genom direktåtkomst som annat elektroniskt utlämnande, t.ex. utlämnande genom e-post. Se prop. 2025/26:88 s. 156 ff. och s. 239

¹⁶¹ 15 § kronofogdedatalagen och PM Elektroniskt utlämnande enligt 15 § kronofogdedatalagen, KFM 6551-2026

styrande dokument avseende informationshantering, exempelvis anvisningen för hanteringsregler för information.

Flertalet av de uppgifter som förekommer inom konkurstillsynen bör eller får inte skickas via oskyddad e-post.

Att läsa vidare

RÅ 2003 ref 28

Regeringsrättens dom 2007-03-26, 6780-05

Lenberg, Tansjö och Geijer, Offentlighets- och sekretesslagen (5 december 2025, Version 32)

Bohlin, Alf, Offentlighetsprincipen, Juristförlaget

7 Betalningar

7.1 Betalningar i konkurs

Kronofogden tar från och med den 1 juli 2026 över Domstolsverkets uppgift att hantera in- och utbetalningar i konkurser. De nya uppgifterna innebär också att Kronofogden kommer att sköta fakturering, påminnelsehantering och i förekommande fall begära verkställighet av eller besluta att avskriva fordringar.

Följande betalningar tas över av Kronofogden:

- Arvode, kostnadsersättning och förskott på arvode som ska betalas av staten¹⁶²
- Ersättning för inställelse som ska betalas av staten¹⁶³
- Tillsynsavgift i konkurs¹⁶⁴

¹⁶² 42 § KonkF

¹⁶³ 42 § KonkF

¹⁶⁴ 41 a-c § KonkF. Tillsynsavgiften kommer i konkurser som beslutas från och med den 1 juli 2026 att utgå med ett belopp som motsvarar tio procent av i konkursen fastställda förvaltararvoden upp till sammanlagt 500 000 kr och fyra procent av den del av arvodena som överstiger 500 000 kr, 41b § konkursförordningen. I konkurser som beslutats dessförinnan uppgår tillsynsavgiften till 5 % på förvaltarvoden upp till 200 000 kr och 2 % av den del av arvodet som överstiger 200 000 kr.

- Efterbevakningsavgift¹⁶⁵
- Sökande borgenärs del av konkurskostnad¹⁶⁶
- Återbetalning av tidigare utbetald ersättning

Domstolarna kommer fortfarande att administrera ansökningsavgiften för konkursansökan.¹⁶⁷

På Kronofogden sker hanteringen av betalningarna dels av konkurstillsynen, dels av medelshanteringen. Konkurstillsynen fattar samtliga beslut om utbetalningar och upprättar fakturor avseende avgifterna i systemstödet Konny som via medelshanteringens verksamhetssystem Penny genererar en utbetalning eller faktura. Fakturor kan skickas via e-faktura, Kivra eller brev.

Medelshanteringen hanterar påminnelser, som skickas via brev i samtliga fall. Beslut om avskrivning eller verkställighet av fordringar som riktar sig mot konkursförvaltaren eller konkursboet fattas av konkurstillsynen, i övriga fall fattas de av medelshanteringen.

7.2 Övergångsbestämmelser

7.2.1 Kallelse- och kungörandeavgifter

Kallelse- och kungörandeavgifter avskaffas den 1 juli 2026 och det gäller omedelbart.

7.2.2 Konkurskostnader

Domstolsverket betalar ut ersättningen ifall en ansökan om arvode, förskott på arvode eller ersättning för kostnader har getts in till rätten före den 1 juli 2026.

¹⁶⁵ 30 § KonkF. Efterbevakningsavgiften enligt 9 kap. 20 § KonkL uppgår till ett belopp som motsvarar tre procent av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Om bevakningsförfarandet har inletts efter den 1 juli 2026 ska avgiften betalas till konkurstillsynen.

¹⁶⁶ 43 § KonkF. För konkurser som är beslutade före den 1 juli 2026 är ansvaret är begränsat till ett belopp som motsvarar en tiondel av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. För konkurser som är beslutade från och med den 1 juli 2026 är ansvaret begränsat till tre tiondelar av det vid konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet.

¹⁶⁷ 1 § Förordning (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna

7.2.3 Tillsynsavgift

Tillsynsavgiften ska betalas till Domstolsverket när rätten beslutar om utdelning på grund av ett utdelningsförslag som har getts in före den 1 juli 2026.

7.2.4 Efterbevakningsavgift

Om bevakningsförfarandet har beslutats före den 1 juli 2026 ska efterbevakningsavgiften betalas till Domstolsverket.

7.2.5 Sökande borgenärs del av konkurskostnaderna

Sökande borgenär ska betala sin del av konkurskostnaderna enligt 14 kap. 3 § KonkL till Domstolsverket om en ansökan om avskrivning har getts in till rätten före den 1 juli 2026.

7.2.6 Återbetalning av tidigare utbetalad ersättning

Förvaltaren ska återbetala tidigare utbetalad ersättning av allmänna medel till Domstolsverket när nya tillgångar blivit kända och slutredovisning kring dessa lämnats till rätten före den 1 juli 2026.

7.3 Betalningar i företagsrekonstruktion

Kronofogden tar från och med den 1 juli 2026 över Domstolsverkets uppgift att hantera tillsynsavgifter i företagsrekonstruktioner.¹⁶⁸

På Kronofogden sker denna hantering dels av konkurstillsynen, dels av medelshanteringen. Konkurstillsynen upprättar ett fakturaunderlag och skickar det till medelshanteringen som upprättar en faktura manuellt. Fakturor kan skickas via e-faktura, Kivra eller brev.

Medelshanteringen hanterar påminnelser, som skickas via brev i samtliga fall samt fattar beslut om avskrivning eller verkställighet. Om rekonstruktionsgäldenären försatts i konkurs är verkställighet inte ett alternativ. I de fallen bevakas fordran i konkursen av medelshanteringen.

¹⁶⁸ 26 § Förordning (2022:1328) om företagsrekonstruktion

8 **Upplysningar enligt 7 kap. 9 § KonkL**

För konkurstillsynen är förvaltarens upplysningsskyldighet en viktig förutsättning för en aktiv tillsyn under konkursen. Konkursförvaltaren är således skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till konkurstillsynen, men även till rätten, borgenärer, granskningsmän och gäldenären.

Innan slutredovisning avgivits är förvaltaren inte skyldig att lämna borgenärer, granskningsmän eller gäldenärer upplysningar i frågor som rör brottsmisstankar eller näringsförbud.

8.1 **Upplysningar till konkurstillsynen**

Rutinen att förvaltaren alltid ska lämna inledande information i alla konkurser grundas på upplysningsskyldigheten i 7 kap. 9 § KonkL. Konkurstillsynen beslutar om utökad tillsyn i vissa konkurser utifrån den inledande informationen.

Konkurstillsynen har vidare en ovillkorlig rätt att ta del av räkenskapsinformation och annat material som rör boet.¹⁶⁹ Det kan hända att någon annan försöker få fram information från förvaltaren genom konkurstillsynen, men konkurstillsynen har inte någon skyldighet att begära in en handling från förvaltaren som myndigheten inte bedömer sig behöva i sin tillsynsverksamhet.¹⁷⁰

Konkurstillsynen ska vid behov begära in upplysningar från förvaltaren med stöd av 7 kap. 9 § KonkL. Normalt sett är en sådan begäran påkallad om frågan är väsentlig och rör ett riskfyllt moment i konkursen – och om det råder oklarhet om hur förvaltaren tänker hantera saken eller om konkurstillsynen har en avvikande uppfattning om hanteringen.

Vad som är viktiga och riskfyllda frågor varierar naturligtvis från konkurs till konkurs, men frågor som rör stora värden får generellt sett anses som

¹⁶⁹ 7 kap. 28 § KonkL

¹⁷⁰ se JO:s beslut 1997-07-16

viktiga. Situationer där förvaltaren överväger åtgärder som skulle kunna förorsaka boet stora kostnader kan ofta betecknas som riskfyllda. Frågor om valt avvecklingsalternativ och ett fortsättande av gäldenärens verksamhet i boets regi kan motivera att en kontakt tas med förvaltaren redan kort tid efter konkursutbrottet. Om förvaltaren avser att väcka en talan för boets räkning är det också en sådan fråga som kan utgöra skäl att kontakta förvaltaren.

Ibland kan konkurstillsynen, genom att studera de obligatoriska handlingarna i en konkurs, konstatera att förvaltaren brustit i sin hörandeskyldighet enligt 7 kap. 10 § KonkL. Detta bör föranleda konkurstillsynen att begära upplysningar om den aktuella förvaltningsåtgärden, men också om varför hörandet uteblivit.

8.2 Upplysningar till borgenärer

Syftet med bestämmelsen i 7 kap. 9 § KonkL är, så långt den berör borgenärerna, detsamma som syftet med regleringen om förordnande av granskare.¹⁷¹ Nämligen att ge en borgenär möjlighet att tillvarata sitt intresse att få bästa möjliga utdelning för sin fordran i konkursen. Skulle borgenären ha en annan bevekelsegrund för sin begäran om upplysningar omfattas begäran inte utan vidare av bestämmelsen i 7 kap. 9 § KonkL.

Den som uppger sig ha en fordran i konkursen får anses vara borgenär intill dess att det har konstaterats att den uppgivna fordran inte kan göras gällande i konkursen.

Förvaltaren måste alltid beakta sin skyldighet att ta till vara alla borgenärers gemensamma rätt och bästa.¹⁷² Om exempelvis lämnande av begärda upplysningar uppenbart skulle äventyra en återvinnings- eller skadeståndsprocess mot borgenär eller annan bör förvaltaren kunna underlåta att lämna sådana upplysningar.

Upplysningsskyldigheten innebär inte någon rätt för borgenärerna att ta del av handlingar som rör boet, men det innebär rimligen inte att förvaltaren får undanhålla dem handlingar som de kan behöva granska för att bedöma de

¹⁷¹ 7 kap. 30 § KonkL

¹⁷² 7 kap. 8 § KonkL

frågor där de har rätt att agera.¹⁷³ Om så är fallet har emellertid inte prövats av domstol. Rättsläget är således inte klart.

Förvaltaren torde inte på grund av bestämmelsen i 7 kap. 9 § KonkL vara skyldig att upplysa om innehållet i ett av boet träffat avtal med intagen sekretessklausul. Inte heller kan förvaltaren anses skyldig att lämna upplysningar i en orimlig omfattning eller om förvaltaren beräknar att det skulle bli orimligt tidsödande att ta fram begärda uppgifter. Vid upprepade, tidigare besvarade, förfrågningar räcker det med att förvaltaren hänvisar till vad han eller hon upplyst om vid tidigare tillfällen.

Förvaltaren har också en särskild upplysningsplikt i förhållande till enskilda borgenärer och tredje man. Borgenärer kan ha rätt att ta del av konkursgäldenärens räkenskapsinformation exempelvis för att kunna föra talan om ställföreträdaransvar enligt reglerna i 25 kap. ABL eller för att ta ställning till om denne vill utnyttja sin subsidiära rätt att väcka talan om återvinning. Det kan även behövas om en borgenär vill ta ställning till om slutredovisningen ska klandras. Om tredje man har ett befogat intresse av att få del av handlingar som tillhör boet bör förvaltaren även medverka till detta. Det kan exempelvis röra sig om en konsument som avser att åberopa 46 § konsumentköplagen (1990:932) mot näringsidkare i tidigare säljled. Förvaltaren måste kontrollera om handlingarna innehåller uppgifter som är skyddade enligt GDPR. Tredje man får själv svara för särskilda kostnader förenade med utlämnandet.¹⁷⁴ Återvinningssvaranden i ett mål om återvinning enligt 4 kap. KonkL har dock inte ansetts ha rätt till edition enligt 38 kap. 2 § RB rörande en promemoria som upprättats av en av förvaltaren under arbetet med förvaltarberättelsen anlitad sakkunnig revisor men som inte bifogats berättelsen.¹⁷⁵

Förvaltaren är inte upplysningsskyldig över huvud taget när det gäller det brottsefterforskande arbetet innan slutredovisningen avges.¹⁷⁶

En borgenär har rätt att på begäran få ett kostnadsfritt exemplar av förvaltarberättelsen.¹⁷⁷ Vidare anses förvaltaren vara skyldig att ge de borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen kontinuerlig information om

¹⁷³ Se Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 7 kap. 9 §

¹⁷⁴ Se Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 7 kap. 9 §

¹⁷⁵ NJA 2011 s. 241

¹⁷⁶ 7 kap. 9 § 2 st. KonkL

¹⁷⁷ 7 kap. 15 a § KonkL

hur förvaltningen fortgår. Informationen kan, enligt förarbetena, lämpligen lämnas i cirkulärform.

En granskare, som på begäran av borgenär utses av konkurstillsynen, har samma rätt som konkurstillsynen att ta del av räkenskapsinformation och annat material i boet.¹⁷⁸

Att tänka på

Konkurstillsynen kan komma att få belysa omfattningen av förvaltarens upplysningsskyldighet enligt 7 kap. 9 § KonkL, t.ex. efter klagomål eller vid kontakter med förvaltaren.

Att läsa vidare

NJA 1993 s. 517 (Förordnande av granskningsman)

NJA 1996 s. 389 (Förordnande av granskningsman)

¹⁷⁸ 7 kap. 30 § KonkL

Tillsyn i konkurs

Nedan följer en i stort sett kronologisk genomgång av de olika stegen i konkurshandläggning och konkurstillsyn. Vissa handläggningsåtgärder inträffar i enskilda ärenden i en annan ordning.

Tingsrättens hörande med konkurstillsynen inför utseende av förvaltare inträffar ibland innan det finns ett tillsynsuppdrag, dvs. innan beslut om konkurs tagits. Vi har ändå valt att ta upp det momentet nedan under tillsyn i konkurs.

9 Utseende av förvaltare

9.1 Konkursförvaltarens krets

Konkursförvaltaren är den centrala aktören i konkursförfarandet. Uppdraget är personligt och förvaltaren fattar självständigt beslut i frågor som rör konkursboet. Konkurslagens reglering av kraven på de personer som kan komma i fråga för konkursförvaltaruppdrag är allmänt hållna. Tingsrätten ska höra Kronofogden i dess egenskap av tillsynsmyndighet i konkurser innan konkursförvaltare förordnas.¹⁷⁹

Förfarandet för att bli konkursförvaltare är inte reglerat i lag. Något system med formell auktorisation av konkursförvaltare finns inte. Respektive konkursdomstol har en lista över de personer som regelbundet får konkursförvaltaruppdrag i domsagan. Listade personer utgör den lokala konkursförvaltarens krets. Den som vill bli upptagen i konkursförvaltarens krets ger in en begäran till den tingsrätt inom vars område kandidaten är verksam.¹⁸⁰ Kronofogden ger in ett yttrande till domstolen om sökandens lämplighet att vara konkursförvaltare.

Vissa tingsrätter fattar formella beslut om att uppta en person på konkursförvaltarlistan, men utan överklagandehänvisning.¹⁸¹ Andra

¹⁷⁹ 7 kap. 3 § 1 st. KonkL

¹⁸⁰ Angående förfarandefrågor - jämför Handledning - Ny förvaltare (KFM 1406-2022)

¹⁸¹ Någon tingsrätt har förklarat beslutet vara överklagbart och har i överklagandehänvisningen angivit att överklagandet ska ställas till Domstolsverket. I något

tingsrätter kompletterar sin lista formlöst. Frågan om ett sådant beslut är möjligt att överklaga har inte prövats. Beslutet att utse en viss förvaltare i en enskild konkurs är däremot uttryckligen överklagbart och klagorätt tillkommer bland andra Kronofogdens konkurstillsyn.¹⁸²

Konkurstillsynen har tagit fram ett ställningstagande avseende de kvalifikationskrav som ställs på konkursförvaltare och deras kontorsorganisationer.¹⁸³ Ställningstagandet redogör också för konkurstillsynens inställning till frågor som rör konkursförvaltarens storlek och utveckling över tiden.

Till konkursförvaltare ska endast utses särskilt kvalificerade personer särskilt inriktade på affärsjuridik och konkursförvaltning. En konkursförvaltare ska ha sådana kunskaper, erfarenheter och personliga egenskaper som gör denne lämplig för konkursförvaltaruppdrag. Någon övre åldersgräns för förordnande som konkursförvaltare uppställs inte.

En konkursförvaltare ska förfoga direkt över en väl utvecklad kontorsorganisation, lämpad för konkursförvaltning. Anlitandet av sakkunniga biträden för sedvanliga förvaltningsåtgärder får inte vara motiverat utifrån att förvaltaren saknar sådan kompetens inom den egna kontorsorganisationen. Den som arbetar som ensam obeståndsjurist i en organisation bör i längden inte godtas som konkursförvaltare.

En person som uppfyller kraven i ställningstagandet ska inte nekas att ingå i konkursförvaltarens. Konkurstillsynen kan godta förslag på konkursförvaltare, även om denne inte är uppförd på tingsrättens administrativa lista över konkursförvaltare.

En konkursförvaltare är skyldig att bibehålla sin och sin organisations kompetens. Konkurstillsynen ska motsätta sig nya förordnanden för förvaltare som inte längre bedöms uppfylla kvalifikationskraven.

annat sammanhang har en hänvisning gjorts till 21–22 §§ förvaltningslagen (1986:223) som grund för överklagande.

¹⁸² 16 kap. 12 § 1 st. 1 p. KonkL

¹⁸³ Kronofogdens ställningstagande – Konkursförvaltarens (nr 2/18/TSM)

9.2 Hörande enligt 7 kap. 3 § KonkL

Enligt 7 kap. 3 § KonkL ska rätten höra konkurstillsynen innan konkursförvaltare förordnas. Utgångspunkten är att utseendet av förvaltare är ett av de viktigaste besluten under hela konkursförfarandet. Konkurstillsynen bör regelmässigt ta tillvara sina möjligheter att påverka förvaltarfrågan. Rätt förvaltare i konkursen skapar förutsättningar för ett bra utfall. Det är viktigt att konkurstillsynen gör en noggrann individuell lämplighetsprövning i varje enskild konkurs. Konkurstillsynen har normalt sett god kännedom om förvaltarna och deras organisationer. Genom att även inhämta information om förhållanden rörande framförallt konkursgäldenären kan en väl underbyggd bedömning göras för om den tilltänkte förvaltaren är lämplig för det aktuella uppdraget eller inte.

9.2.1 Så här går hörandet till

Det är tingsrätterna som har det yttersta ansvaret för att utse förvaltare i varje enskild konkurs. Borgenär, gäldenär eller tingsrätt kan föreslå förvaltare till konkursen. 7:3-hörandet ska genomföras och besvaras innan tingsrätten utser förvaltare. Konkurstillsynen besvarar tingsrättens hörande med ett tillstyrkande (lämplig förvaltare) eller ett avstyrkande (olämplig förvaltare). Ett avstyrkande måste innehålla en motivering till varför förvaltaren är olämplig att handlägga den aktuella konkursen.¹⁸⁴

Om tingsrättens hörande omfattar flera förvaltarförslag i samma konkurs ska konkurstillsynen yttra sig över samtliga dessa. Ingen inbördes rangordning ska göras av olika förvaltare som är lämpliga för uppdraget. Konkurstillsynen ska aldrig föreslå en förvaltare, bara yttra sig över de förslag som finns i hörandet. När valet står mellan två i och för sig lämpliga personer bör tingsrätten utse den som har föreslagits av borgenär.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Ställningstagande för konkurstillsynsverksamheten – Förslag på konkursförvaltare (nr 2/19/TSM)

¹⁸⁵ Mål Ö 1759–99, Hovrätten över Skåne och Blekinge, beslut 2000-01-21, NJA 2007 s. 471

Vid hörandet ska konkurstillsynen alltid hämta in grundläggande information om konkursgäldenären såsom omsättning, verksamhet och antal anställda.¹⁸⁶

9.2.2 Förslag på konkursförvaltare

Konkurstillsynen har tidigare generellt tillstyrkt både borgenärs- och gäldenärsförslag. En ökad utveckling av brottslig verksamhet mot olika samhällsfunktioner som konstateras bland annat i betänkandet ”Kvalificerad välfärdsbrottslighet”¹⁸⁷, föranleder nu konkurstillsynen att skärpa sin tidigare hållning vad gäller synen på förvaltarförslag.¹⁸⁸

Förslag på konkursförvaltare som lämnats av borgenärerna eller gäldenären kan tillstyrkas om förvaltarens bedöms som lämplig att handlägga den aktuella konkursen. Konkurstillsynen ska pröva lämpligheten i varje enskilt fall innan förslaget tillstyrks och särskilt utreda varje förslag utifrån risken att möjligheten till förvaltarförslag utnyttjas i otillbörligt syfte i det enskilda fallet.

Det är vanligt att bolag som trätt i likvidation senare försätts i konkurs. Ofta saknas helt tillgångar, vilket ställer relativt låga krav på konkursförvaltaren. Det förekommer att likvidatorn, som ofta är en advokat, i samband med konkursansökan föreslår vem som bör utses till förvaltare. Likvidatorer föreslår ibland korsvis varandra som förvaltare i varandras likvidationsbolag. Det kan inte uteslutas att förvaltarens intresse av att få fortsatta uppdrag kan minska benägenheten att med erforderlig skärpa granska de förvaltningsåtgärder som likvidatorn vidtagit. Likvidatorn saknar till skillnad från andra ställföreträdare typiskt sett ett beaktansvärt intresse av att konkursen ska handläggas av en viss förvaltare. Allmänhetens förtroende för konkursinstitutet gynnas inte av ömsesidiga förvaltarförslag

¹⁸⁶ Beslut – Enhetliga rutiner för hörande enligt 7 kap. 3 § konkurslagen, 2021-01-22, KFM 1674-2021

¹⁸⁷ Betänkandet ”Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra”, SOU 2017:37, Utredningen Organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden, Dir. 2015:96

¹⁸⁸ Ställningstagande för konkurstillsynsverksamheten – Förslag på konkursförvaltare (nr 2/19/TSM)

mellan likvidatorer eller av upprepade likvidatorsförslag på samma konkursförvaltare.

9.2.3 Jävsfrågor

Konkurstillsynen har ingen synpunkt på vem som ursprungligen har föreslagit förvaltaren. Såväl borgenärsförslag som gäldenärsförslag godtas. I och med att vem som helst av parterna kan föreslå förvaltare blir jävsprövningen central. Det kan exempelvis vara problematiskt om en likvidator alltid skickar förvaltaruppdrag till samma förvaltare.

Förvaltaren har själv ansvaret för att pröva sitt eget jäv. Konkurstillsynen ska normalt sett inte ex officio (utan särskild anledning) undersöka jävsfrågan närmare.

För att upprätthålla förtroendet för konkurstillsynens hållning i jävsfrågor och få förvaltare att dela med sig av information är det viktigt att konkurstillsynen noggrant bedömer förvaltares upplysningar utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Om konkurstillsynen skulle landa i inställningen att en jävssituation föreligger ska detta alltid motiveras. Det får aldrig bli så att konkurstillsynen slentrianmässigt uppger att förvaltaren bör avstå en konkurs.

Om konkurstillsynen och förvaltaren inte är överens i jävsfrågan och förvaltaren redan har utsetts som konkursförvaltare i den aktuella konkursen ska konkurstillsynen begära att förvaltaren entledigas eller att det utses en medförvaltare för en del av konkursen. Det är tingsrätten som då gör jävsprövningen.¹⁸⁹

Förvaltarnas upplysningsskyldighet

Enligt 7 kap. 1 § KonkL har förvaltaren en underrättelseskyldighet gentemot konkurstillsynen om förhållanden som kan medföra jäv. Mot bakgrund av jävsfrågornas vikt och konkurstillsynens begränsade möjligheter att på egen hand upptäcka jävssituationer ser konkurstillsynen allvarligt på när förvaltare brister i informationsskyldigheten.

¹⁸⁹ 7 kap. 5 § 2 st. KonkL

Den förvaltare som inte informerar konkurstillsynen i dessa frågor bör upplysas om att förvaltarens lämplighet att fortsättningsvis erhålla förvaltaruppdrag kan komma att ifrågasättas vid upprepad underlåtelse. Av praxis kan konstateras att förvaltares brister i jävshänseende spelar stor roll vid bedömningen av om en förvaltare ska anses olämplig att fortsättningsvis handlägga konkurser.¹⁹⁰

10 När konkursbeslutet överklagas

En tingsrätts beslut om konkurs kan överklagas till hovrätten inom tre veckor från den dag då kungörelsen om beslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar.¹⁹¹ Konkursbeslut gäller omedelbart, även om det överklagas.¹⁹²

När konkursbeslut har överklagats bör förvaltaren endast vidta nödvändiga åtgärder för omhändertagande. Framför allt får förvaltaren inte sälja egendom i boet mot gäldenärens vilja innan hovrättens prövning.

I vissa fall kan försäljning av boets egendom ske trots att konkursbeslutet har överklagats.¹⁹³ Detta kan ske:

- vid försäljning av sådan egendom som är utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård
- vid försäljning av lös egendom i andra fall, när boets medel annars inte skulle räcka till betalning av utgifter för boet
- vid försäljning av utmätt egendom¹⁹⁴
- i anslutning till gäldenärsrörelsen om konkursboet fortsätter driva den¹⁹⁵ vid försäljning av handpant, som görs av borgenären själv¹⁹⁶

¹⁹⁰ Mål K 3666–24 och K 3643–24 Hovrätten över Skåne och Blekinge, slutliga beslut 2024-10-08

¹⁹¹ 15 kap. 1 § andra stycket och 16 kap. 6 och 11 §§ KonkL samt 38 § lag (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen)

¹⁹² 16 kap. 10 § KonkL (det kommer att krävas prövningstillstånd för att överklaga ett tingsrättsbeslut, jfr 39 § ärendelagen)

¹⁹³ 8 kap. 3 § KonkL

¹⁹⁴ 3 kap. 7 och 8 §§ KonkL

¹⁹⁵ 8 kap. 2 § KonkL

¹⁹⁶ 8 kap. 10 § KonkL

10.1 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska övervaka att förvaltaren tar hand om konkursboet utan att vidta onödiga försäljningsåtgärder, innan överklagandet har prövats av högre rätt. Upphäver högre rätt konkursbeslutet ska konkurstillsynen pröva förvaltarens arvodesyrkande. Då bör konkurstillsynen också bevaka att förvaltaren ger in sina sluthandlingar skyndsamt.

10.2 Om konkursbeslutet upphävs

När högre rätt har upphävt ett konkursbeslut ska tingsrätten genast kungöra detta.¹⁹⁷ Beslutet om upphävande gäller omedelbart. Förvaltaren ska då ge in arvodesräkning och avge slutredovisning till konkurstillsynen.¹⁹⁸ Då ska en kopia samtidigt lämnas till gäldenären. Konkurstillsynen ska inte granska slutredovisningen utöver vad som krävs inom ramen för arvodesprövningen.¹⁹⁹ Konkurssökande borgenär ska ges tillfälle att yttra sig över förvaltarens arvodesansökan.²⁰⁰

Upphävs konkursbeslutet ska konkurskostnader och massaskulder betalas ur boets egendom innan egendomen återställs till gäldenären.²⁰¹ Skulle boets medel inte räcka till betalning av kostnaderna gäller regeln i 14 kap. 2 § KonkL om statens subsidiära ansvar.²⁰² Staten svarar för konkurskostnaderna om ett konkursbeslut undanröjs på grund av grovt rättegångsfel.²⁰³

Att tänka på

När ett konkursbeslut har överklagats av gäldenären ska konkurstillsynen bevaka att konkursförvaltaren är ytterst sparsam och försiktig med att vidta

¹⁹⁷ 2 kap. 25 § KonkL

¹⁹⁸ 13 kap. 2 § 1 p. § KonkL

¹⁹⁹ Prop. 2024/25:135 s. 147

²⁰⁰ 14 kap. 8 § KonkL

²⁰¹ 2 kap. 25 § KonkL

²⁰² Se också RH 1998:86 och NJA 2000 s. 703 angående ansvar för kostnaderna

²⁰³ NJA 1998 s. 214

åtgärder i boet. Det kan vara särskilt viktigt med en god kommunikation mellan konkurstillsynen och förvaltaren i dessa situationer.

Upphävs konkursbeslutet efter ett överklagande har gäldenären rätt att så snart som möjligt få tillbaka den egendom som förvaltaren har tagit hand om. Konkurstillsynen bör därför bevaka att förvaltaren inte drar ut på tiden med att ge in sluthandlingar i en upphävd konkurs. Konkurstillsynen bör också pröva förvaltarens arvodesyrkande så snart som möjligt. Vid prövningen av arvodet ska konkurstillsynen fästa särskild uppmärksamhet på om de förvaltningsåtgärder som förvaltaren har vidtagit har varit nödvändiga.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90 s. 206–207

Prop. 2024/25:135 s. 83–84, 161–162 och 253–254.

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 96–98, 1021–1023

11 Omhändertagande av boet

11.1 Den inledande informationen

För att konkurstillsynen i ett så tidigt skede som möjligt ska få information om konkursen skickar förvaltaren senast 14 dagar efter konkursbeslutet en inledande information till konkurstillsynen. Även om den inledande informationen inte har något uttryckligt lagstöd anses upplysningsskyldigheten grunda sig på 7 kap. 9 § KonkL och följer en sedan länge inarbetad rutin.

Den inledande informationen fyller flera syften. Till att börja med får konkurstillsynen på ett tidigt stadium i konkursen en möjlighet att fullgöra sin uppgift att övervaka att förvaltningen i varje enskild konkurs bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Vidare kan konkurstillsynen med utgångspunkt i den inledande informationen systematisera sitt arbete och anpassa sina tillsynsåtgärder i det enskilda ärendet utifrån kriterierna väsentlighet och risk.

Informationen bör lämnas skriftligen och bör innehålla:

- en översiktlig uppgift om de tillgångar och skulder som finns och uppskattade värden på tillgångarna
- uppgift om anställda finns och i så fall hur många
- uppgift om planerade avvecklingsåtgärder och om fortsatt drift är aktuellt,
- uppgift om förvaltaren avser att anlita sakkunnigt biträde
- uppgift om avvecklingsåtgärder som kan förväntas bli omfattande eller svårhanterliga
- uppgift om komplicerade eller ovanliga förhållanden

11.1.1 Konkurstillsynens prioritering

Konkurstillsynen ska prioritera varje tillsynsärende utifrån de upplysningar som konkurstillsynen får i konkursens inledningsskede. Sådan information kan inkomma i samband med konkursbeslutet, lämnas i samband med konkursförvaltarens omhändertagande, inkomma i förvaltarens skriftliga inledande information eller lämnas på annat sätt.

Syftet med att bestämma prioritetsnivå i ärendet är att anpassa tillsynsinsatserna efter den storlek och de svårigheter som konkursen kan ha. Huvudlinjen är att konkurstillsynen ska ägna stor uppmärksamhet åt en stor och svår konkurs medan en liten och okomplicerad konkurs kan handläggas förenklat. Begreppen ”väsentlighet och risk” är viktiga i sammanhanget. Kombinationen väsentlighet och risk avgör om ärendet ska ha hög prioritering.

Ärendena prioriteras i två nivåer efter särskilda kriterier. De två nivåerna är baskontroll respektive utökad tillsyn. Prioritering av ärenden görs i ärendehanteringssystemet.²⁰⁴

Som väsentlighetskriterier för att konkursen ska prioriteras högt (utökad tillsyn) och vara föremål för aktiv tillsyn anges framför allt om konkursförvaltaren är ny, har begränsad erfarenhet eller har uppvisat återkommande brister, om det finns betydande tillgångar, många anställda

²⁰⁴ Konny är konkurstillsynens IT-stöd för handläggning av tillsynsärenden

eller fortsatt drift. Gränserna för vad som ska anses vara betydande tillgångar, liksom hur många anställda som ska föranleda hög prioritet framgår av Kronofogdens anvisning.²⁰⁵

Riskkriterier, som exempelvis miljöproblem, att verksamheten i konkursbolaget är ovanlig eller speciell, eller att det finns ovanliga eller komplicerade rättsliga frågor, kan också göra att konkursen behöver följas särskilt noggrant.

Ett ärende kan behöva prioriteras upp i flera fall. Fordringarnas storlek kan medföra att indrivningsåtgärderna bör följas närmare och att ärendet prioriteras högre. Detsamma kan gälla i ett ärende som har prioriterats lågt från början om det kommer fram att det finns återvinningsbara transaktioner eller att förvaltaren av annan anledning har skäl att rikta krav mot någon.

Att tänka på

Förvaltarna måste i många fall fatta viktiga och avgörande beslut i inledningsskedet av en konkurs, till exempel om fortsatt drift och avveckling av boets tillgångar. Det är därför viktigt att konkurstillsynen tidigt fångar upp de stora konkurserna och konkurser där situationen annars är komplicerad och förvaltaren har svåra frågor att ta ställning till. Det kan för övrigt alltid inträffa saker under konkursens gång som gör att prioriteringen måste omprövas.

11.2 Konkurstillsynens inledande aktiviteter

Konkursförvaltarens omhändertagande av konkursboet ska ske skyndsamt. Under omhändertagandet, då värdena i boet ska säkerställas, är det viktigt att konkurstillsynen är aktiv.

Konkurstillsynen kan i vissa fall komma överens med konkursförvaltaren om att i ett tidigt skede av konkursen delta i ett företagsbesök eller informationsmöte.

²⁰⁵ Anvisning planering av tillsyn i konkurser, 2023-12-08, Dnr KFM 24656-2023

11.2.1 Konkurstillsynens närvaro vid förvaltarens omhändertagande

Vid nya konkurser av större omfattning kan konkurstillsynen närvara vid ett tidigt företagsbesök, antingen vid förvaltarens eget första besök för omhändertagandet eller vid en senare tidpunkt. Konkurstillsynens närvaro syftar till att:

- få en översiktlig bild av verksamheten och konkursen samt de problem som förvaltaren kommer att ställas inför
- se hur förvaltaren agerar och bedöma om de första åtgärderna är ändamålsenliga
- ge företagets ledning och anställda kunskap om konkurstillsynens roll

Genom besöket får konkurstillsynen en egen, preliminär uppfattning i många av de frågor som senare kommer att följas upp i höranden.²⁰⁶

Besöket kan också ge konkurstillsynen underlag för kommande byråbesök genom att det kan visa på hur förvaltarorganisationen fungerar i stort.

11.2.2 Konkurstillsynens roll vid företagsbesök

Konkurstillsynen kan med fördel närvara tillsammans med konkursförvaltaren vid dennes besök på konkursgäldenärens driftsställe. Företagsbesök förekommer framförallt i större konkurser eller när konkurstillsynen vill följa en ny förvaltare. Besöket kan göras i samband med omhändertagandet eller senare under konkursen. Konkurstillsynen uppmärksammas normalt sett redan vid utseendet av förvaltare på att ett större företag är på väg att gå i konkurs. I sådana fall kan myndigheten ta kontakt med förvaltaren med önskemål om att få vara med vid ett besök - vid omhändertagandet eller senare under konkursen. I anslutning till företagsbesöket bör konkurstillsynen upprätta en egen PM med tjänsteanteckningar från besöket.

²⁰⁶ 7 kap. 9 -10 §§ KonkL

11.2.3 Konkurstillsynens arbete efter omhändertagandet

Konkurstillsynens närvaro vid omhändertagandet av konkursföretaget underlättar den fortsatta aktiva tillsynen. Närvaron kan innebära att konkurstillsynen fått kunskap om rörelsens förutsättningar, sett vilka tillgångar som finns samt fått kunskap om de affärsmässiga avvägningar förvaltaren måste göra. Konkurstillsynen kan då följa upp resultatet av förvaltarens åtgärder löpande genom att begära upplysningar eller genom förvaltarens hörande av konkurstillsynen.²⁰⁷ Det blir också lättare för konkurstillsynen att vid granskningen av slutredovisningen bedöma om förvaltarens åtgärder varit ändamålsenliga och kostnadseffektiva för borgenärerna.

Inom några dagar från omhändertagandet ska förvaltaren ha skaffat sig säkrare uppgifter om konkursföretagets status och bedömt om det finns förutsättningar för hela eller delar av verksamheten att överlåtas och på så sätt drivas vidare genom annan aktör. Med detta underlag kan förvaltaren ta mer avgörande beslut om den fortsatta förvaltningen. Det kan vara beslut om omedelbar utförsäljning eller fortsatt drift, om val mellan alternativa sätt att avyttra tillgångarna eller hela rörelsen samt frågor som rör de anställda. Däremot har förvaltaren normalt ännu inte tagit ställning i frågor som rör återvinning och brottsutredning.

I de allra största konkurserna kan konkurstillsynen utöva sin aktiva tillsyn genom att sammanträffa med förvaltaren flera gånger, antingen åter i konkursbolagets lokaler eller på förvaltarbyrån. Konkurstillsynen kan också välja att vara närvarande i andra skeden av förvaltningen. Att delta vid bouppteckningssammanträdet kan också vara lämpligt.

Ett alternativ till att förvaltaren hör konkurstillsynen och särskilt berörda borgenärer enligt 7 kap. 10 § KonkL är att förvaltaren kallar till ett gemensamt borgenärsmöte. Ibland kan det vara lämpligt att också någon nyckelperson från konkursföretaget deltar vid mötet. Förvaltaren kan då förmedla den kunskap han eller hon hittills inhämtat och de vägval som finns i konkursen till samtliga berörda parter på en och samma gång.

²⁰⁷ 7 kap. 9-10 §§ KonkL

11.2.4 Konkurstillsynens kontroll av förvaltarens rutiner

Att förvaltaren och förvaltarbyrån har väl fungerande rutiner för omhändertagande av nya konkurser ska kontrolleras i samband med granskningen och vid behov tas upp vid ett byråbesök eller genom temagranskningar.

Att tänka på

Konkurstillsynen måste alltid vara observant på att den aktiva tillsynen inte övergår till ett medförvaltarskap. Genom att förvaltaren många gånger inhämtar synpunkter i mycket konkreta förvaltningsåtgärder kan det finnas en risk att konkurstillsynen övergår till något som lagstiftaren inte avsett. Å andra sidan bör inte konkurstillsynen låta bli att uttrycka sin mening om de åtgärder förvaltaren säger sig överväga. Inget hindrar heller att konkurstillsynen varnar för sådant som visat sig vara mindre lyckat i andra konkurser eller påpekar att ett visst agerande kanske strider mot lag.

Att läsa vidare

SOU 2000:62 Ny konkurstillsyn, s. 465 ff.

11.3 Förvaltarens inledande åtgärder

Till förvaltarens första åtgärder i konkursen hör att säkerställa gäldenärens egendom. Vissa av dessa är av administrativ karaktär och en rutin i alla konkurser. Till de första åtgärderna hör bl.a. att begära eftersändning av gäldenärens post, få tillgång till digitala brevlådor och att kontrollera eventuella bankfack.

Vid omhändertagandet av boet är det viktigt att konkursförvaltaren genast skaffar sig så goda kunskaper som möjligt om konkursgäldenären. Konkursförvaltaren måste ta del av gäldenärens senast upprättade balans- och resultatrapporter samt inhämta information från anställda, ställföreträdare, extern bokförare och revisor. Förvaltaren har ofta en

checklista som framförallt sekreterare och biträdande jurister arbetar efter vid den inledande informationsinsamlingen.

11.3.1 Förvaltarens hantering av likvida medel

Förvaltaren ska omedelbart efter konkursutbrottet se till att få kontroll över:

- boets kassabehållning och andra kontanta medel
- PlusGiro och bankmedel
- kontokort samt utbetalnings- och gireringskort

Det är inte ovanligt att banken gör gällande kvittningsrätt i förhållande till inlåningsmedlen.²⁰⁸

Konkursförvaltaren ska, enligt 7 kap. 18 § KonkL, snarast sätta in pengar som flyter in under förvaltningen av ett konkursbo på ett räntebärande konto på konkursboets räkning i bank eller kreditmarknadsföretag.²⁰⁹

Konkursboets likvida medel kan sättas in på ett bankkonto enligt något av följande fyra alternativ, som samtliga innebär att pengarna är avskilda från konkursförvaltarens egna medel på det sätt som lagen (1944:181) om redovisningsmedel kräver. Det allmänna klientmedelskontot för pengar tillhöriga flera olika klienter är trots det endast undantagsvis lämpligt att använda i konkurser, vilket framgår i punkt 2.

1. Ett separat klientmedelskonto i konkursboets namn

Innehavare (ägare) av ett separat klientmedelskonto är konkursförvaltaren eller advokatbyrån.

Av kontoutdrag framgår insättningar och uttag, liksom andra transaktioner, som samtliga hör till konkursboet. Behållningen på bankkontot tillhör vid var tid konkursboet. Intäktsräntan beräknas utifrån behållningen på det separata klientmedelskontot och tillhör konkursboet.

²⁰⁸ 5 kap. 15 § KonkL

²⁰⁹ Understiger behållningen 1 000 kr kan abandonering övervägas

Kostnaden för ett dylikt bankkonto är en ersättningsgill konkurskostnad, jfr NJA 2022 s. 494, förutsatt att det varit skäligen påkallat att öppna ett bankkonto i den enskilda konkursen.

Enligt konkurstillsynens uppfattning uppfyller kontot kraven i 7 kap. 18 § KonkL och innebär att de likvida medlen är insatta ”på boets räkning”.

2. Ett allmänt klientmedelskonto för pengar tillhöriga flera klienter

Innehavare (ägare) av ett allmänt klientmedelskonto är konkursförvaltaren eller advokatbyrån.

Pengarna på bankkontot tillhör flera klienter. Av kontoutdrag framgår alla dessa klienters transaktioner. Behållningen utvisar klienternas sammanlagda fordringar. Det går alltså inte att direkt utläsa vilka transaktioner och vilken behållning som hör till konkursboet.

Intäktsräntan beräknas utifrån behållningen på det allmänna klientmedelskontot och tillhör samtliga klienter i förhållande till deras fordran. Det kan därför vara svårt att beräkna vilket räntebelopp som ska tillgodogöras boet.

Kostnaden för ett allmänt klientmedelskonto är en allmän kontorskostnad vilken anses ingå i arvudet och inte ersätts särskilt.

Konkurstillsynens uppfattning är att denna typ av konto normalt *inte* bör användas i konkurser. Anledningen till detta är följande.

För att en förvaltare ska kunna ge in ett kontoutdrag från ett allmänt klientmedelskonto kräver klientsekretessen att de transaktioner som inte avser det aktuella konkursboet tas bort. Detta medför att förvaltaren inte kan ge in ett sammanhängande kontoutdrag, vilket förvaltaren är skyldig att göra vid ingivande av såväl halvårsberättelser som sluthandlingar.

Konkurstillsynen kan inte heller fullgöra den viktiga uppgiften att kontrollera förvaltarens medelsförvaltning.

Härutöver försvåras ränteberäkningen vid användande av allmänna klientmedelskonton. Detta eftersom intäktsräntan räknas utifrån behållningen på hela det allmänna klientmedelskontot. Allmänna klientmedelskonton ska mot bakgrund härav endast undantagsvis användas i konkurser och bara om det avser ringa belopp och tiden för användningen av kontot är mycket kort.

3. Ett bankkonto till vilket konkursboet är ägare (innehavare)

Innehavare (ägare) av ett sådant konto är konkursboet. Konkursboet blir alltså kund hos banken och en separat inloggning till e-tjänsterna hos banken krävs av behörig företrädare för boet.

Bankkontot är helt separerat från konkursförvaltaren och advokatbyrån.

Kostnaden för ett dylikt bankkonto är en ersättningsgill konkurskostnad, jfr NJA 2022 s. 494, förutsatt att det varit skäligen påkallat att öppna ett bankkonto i den enskilda konkursen.

Enligt konkurstillsynens uppfattning uppfyller kontot kraven i 7 kap. 18 § KonkL och innebär att de likvida medlen är insatta ”på boets räkning”.

4. Konkursgäldenärens eget konto

Innehavare (ägare) av ett sådant konto är konkursgäldenären och har öppnats av denne före konkursutbrottet. Bankkontot med dess behållning ingår normalt sett i konkursboet. Konkursförvaltaren omhändertar det existerande kontot och fortsätter att administrera detta under konkursens gång.

Kostnaden för ett dylikt bankkonto är en ersättningsgill konkurskostnad, jfr NJA 2022 s. 494, förutsatt att det varit skäligen påkallat att använda bankkontot i den enskilda konkursen.

Enligt konkurstillsynens uppfattning uppfyller kontot kraven i 7 kap. 18 § KonkL och innebär att de likvida medlen är insatta ”på boets räkning”.

Avslut av gäldenärens bankkonto

I samband med att gäldenärens bankkonton avslutas bör förvaltaren normalt sett koppla eventuella bank- och plusgiron till konkursboets konto. På så sätt säkerställs bland annat att inbetalningar avseende kundfordringar kommer in till konkursboet. Innan konkursen avslutas ska förvaltaren alltid avsluta gäldenärens inlåningskonton; såvida inte konkursgäldenären är en fysisk person.

11.3.2 Lokaler och inventarier

Förvaltaren ska vidta följande åtgärder avseende lokaler och inventarier:

- kontrollera befintliga försäkringar,
- vid behov teckna nya försäkringar,
- omhänderta och säkerställa nycklar till gäldenärens lokaler, eller
- byta lås på gäldenärens lokaler

Lager och inventarier ska dokumenteras samt inventeras inför bouppteckningen. Förvaltaren får bedöma om det är möjligt och lämpligt att använda gäldenärens personal till detta arbete. Gäldenären har i vart fall en skyldighet att vara behjälplig med uppgifter.²¹⁰

11.3.3 Räkenskapsinformation

Konkursgäldenärens räkenskapsinformation ska tas om hand och materialet förtecknas. Vid behov kan förvaltaren begära handräckning av Kronofogden för att omhänderta materialet.²¹¹ Vid misstanke om ekonomisk brottslighet kan datorer med räkenskapsinformation i elektronisk form lämnas till polis eller ekobrottsmyndighet för så kallad spegling.

Idag är det vanligt att den bokföringsskyldige använder datorbaserade bokföringssystem. Ibland sker den löpande bokföringen i ett system och lagring av exempelvis verifikationer i ett annat. Eftersom förvaltaren i de flesta konkurser är skyldig att arkivera räkenskapsinformationen för de senaste sju åren behöver verifikationerna bevaras i den form de kom in om de inte överförts till ett annat medium på ett sätt som är förenligt med bokföringslagen. Det kan alltså innebära att vissa handlingar måste bevaras i fysisk form medan andra kan bevaras i digital form.²¹² Den löpande bokföringen finns ofta tillgänglig via så kallade SIE-filer. SIE är en elektronisk standard framtagen för att enkelt kunna flytta redovisningsdata

²¹⁰ 6 kap. 2 § KonkL

²¹¹ 7 kap. 14 § KonkL

²¹² 7 kap. 1-2 och 6 §§ bokföringslagen

mellan olika programvaror oavsett vilket bokföringsprogram gäldenären har använt.

Genom att omhänderta gäldenärens SIE-filer får förvaltaren tillgång till huvudbok, verifikationslista (grundbok/dagbok), balans- och resultatrapporter med mera, vilka ska granskas i den kommande konkursutredningen. Det är inte heller ovanligt att gäldenären använder ett webbaserat bokföringsprogram där räkenskapsinformationen lagras digitalt och nås via leverantörens digitala plattform.²¹³ Om det inte är möjligt att plocka ut SIE-filer och verifikationer får förvaltaren bedöma vilket sätt som är mest kostnadseffektivt och ändamålsenligt för att omhänderta och arkivera den elektroniska bokföringen. Det kan ibland innebära att förvaltaren måste sluta avtal med leverantören av bokföringstjänsten om visst fortsatt nyttjande.

11.3.4 Pågående löneutmätning

Pågår vid konkursutbrottet löneutmätning i en fysisk persons konkurs bör denna fortsätta för konkursboets räkning.²¹⁴ Löneutmätning hos arbetstagarna i en juridisk persons konkurs kan ske både i ersättning från statlig lönegaranti och i massalön som utbetalas från konkursboet. För löneutmätning i ersättning från massalön och från statlig lönegaranti krävs att Kronofogden fattar nya utmätningsbeslut. Konkursförvaltaren får tillse att rätt belopp betalas in till Kronofogden.

11.3.5 Fortsatt drift/överlåtelse av rörelse

Har gäldenären drivit rörelse måste förvaltaren redan vid konkursutbrottet pröva om denna kan överlåtas och om driften ska hållas igång till dess. En rimligt detaljerad driftsbudget ska ges in till konkurstillsynen inför boets fortsatta drift av rörelsen. En fortsatt drift får ekonomiska konsekvenser för boet. Det finns risk för förlust och ansvar uppstår genom nya åtaganden. Vid

²¹³ PM Räkenskapsinformation i konkurs, 2014-11-06

²¹⁴ 7 kap. 19 § utskökningsbalken

fortsatt drift måste eventuella tillstånd för gäldenärens rörelse gås igenom och kanske sökas på nytt.

Förvaltaren måste på ett tidigt stadium i konkursen ta reda på om ett företag har bedrivit någon miljöfarlig verksamhet eller om miljöfarligt avfall kan finnas på konkursgäldenärens fastighet.

Att läsa vidare

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2013:2 Bokföring (Räkenskapsinformation och dess arkivering)

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2015:1 Ändring i bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2013:2) om bokföring

Hans Elliot, Konkurspraktikan, 2023, s. 20 ff.

Tillståndspliktiga verksamheter, 2012, PM med förteckning från konkursförvaltarkollegiernas förening, www.rekon.nu under publikationer.

11.4 Möjligheter till handräckning

För att omhänderta räkenskapsinformation och egendom har förvaltaren möjlighet att begära handräckning av Kronofogden.²¹⁵ Någon särskild exekutionstitel behövs inte. Rätten omfattar även egendom och handlingar som förvaras hos annan än konkursgäldenären. Om handlingarna eller egendomen finns hos någon annan och denne gör gällande att egendomen inte tillhör konkursboet får handräckningen bara verkställas om invändningen kan lämnas utan avseende. Om invändningen inte kan lämnas utan avseende bör förvaltaren väcka talan om bättre rätt vid domstol.

Förvaltaren har ändå mycket att vinna på att pröva möjligheten till omedelbar handräckning. Verkställigheten hos Kronofogden är snabb och den belastar inte konkursboet med någon kostnad.²¹⁶

²¹⁵ 7 kap. 14 § KonkL

²¹⁶ Utförlig beskrivning om handräckning på begäran av konkursförvaltare inklusive praktiska saker att tänka på finns i handboken Utmätning

11.4.1 Handräckning i praktiken

Om det behövs kan en förvaltare begära handräckning hos Kronofogden för att kunna omhänderta eller få tillgång till konkursboets räkenskapsinformation och annat material som berör boet.²¹⁷ Möjligheten till handräckning utgör ett stöd för förvaltaren och ett påtryckningsmedel mot den som är skyldig att tillhandahålla viss egendom.

Handräckning är i första hand avsedd för det fallet att förvaltaren vill få tag i egendomen hos konkursgäldenären för att kunna upprätta bouppteckning. Handräckning får användas även i andra fall, till exempel om ytterligare tillgångar kommer i dagen eller egendom återvinns. Förvaltaren får också begära handräckning om det behövs för att få tillgång till räkenskapsinformation, egendom som ingår i boet eller t.ex. separationsegendom som finns hos en tredje man.

Handräckning kan riktas mot såväl gäldenären som mot andra. I de fall egendomen förvaras i utrymmen som innehas av en tredje man kan verkställighet bara ske om egendomen tillhör boet. Om tredje man förnekar skyldighet att lämna ut egendomen ska Kronofogden pröva invändningen. Frågan avgörs enligt vanliga civilrättsliga regler. För att egendom i utomståendes besittning ska bli föremål för handräckning bör det krävas att saken är uppenbar, vilket är detsamma som att den utomståendes invändning kan lämnas utan avseende.

Tvångsåtgärder mot en tredje man som gör gällande rätt till egendomen bör förekomma endast i rena undantagsfall.

Att tänka på

I en ansökan om handräckning måste förvaltaren ange vilken egendom han eller hon vill få ut. Gäldenären måste först ha fått möjligheten att frivilligt överlämna egendomen till förvaltaren.

Kronofogden ska pröva om det finns tillräckliga skäl att bifalla ansökningen om handräckning, vilket innebär att Kronofogden ska pröva om egendomen

²¹⁷ 7 kap. 14 § KonkL

ingår i konkursen. Däremot ska myndigheten inte ta ställning till om förvaltaren behöver tillgång till egendomen eller inte.

Eftersom det rör sig om ett förenklat förfarande kan Kronofogden troligen inte medge handräckning när det är oklart om det föreligger en skyldighet att lämna ut räkenskapsinformation.²¹⁸

Det är Kronofogden som genomför och ansvarar för handräckningen. Förvaltaren bör finnas till hands när handräckningen genomförs för att ta emot den egendom som handräckningen avser.

Att läsa vidare

Prop. 1978/79:105, s. 173 ff. och 277 ff.

Prop. 1986/87:90, s. 269 och bilagedelen s. 195 f.

NJA 1982 s. 404 (fråga om detentionsrätt för bearbetat räkenskapsinformation hos redovisningsföretag)

Högsta domstolens beslut SÖ 467, Ö 1658/90, 1991-11-13. Utfående av separationsgoods hos tredje man.

Svea Hovrätts beslut 1995-11-03, Ö 4034/95. En sakrättsligt giltig besittningsövergång av en bil hade inte skett.

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 1999-10-18 i mål ÖA 4666-99. Grundavgift uttas inte av KFM.

RH 32:85 (handräckning har vägrats eftersom bolaget ej längre var i konkurs)

RH 113:85 (angående vilka krav som ska ställas på utredningen om äganderätten till egendom som påstås tillhöra annan än konkursgäldenären)

RH 1986:49 (tredje man har gjort gällande äganderätt till en lastbil, frågan om vem som hade besittning till lastbilen vid handräckningstillfället har ansetts vara av grundläggande betydelse)

²¹⁸ 7 kap. 12 § 2 st. KonkL, (Beträffande vad som omfattas av begreppet räkenskapsinformation och beträffande detentionsrätt till vissa handlingar, se prop. 1986/87:90 s. 265)

Om särskild handräckning se 38-41 §§§ Lag (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning och prop. 1989/90:85, s. 128 ff.

Kronofogdens S-Handbok, Kapitlet om handräckning på begäran av konkursförvaltare (Dnr 808-34351-10/111)

Kronofogdens Handbok Utmätning

11.5 Separationsrätt, redovisningsmedel med mera

Egendom som en utomstående har separationsrätt till ingår inte i konkursen. Separationsegendom är egendom som tillhör annan än konkursgäldenären men ändå finns i konkursgäldenärens besittning. De vanligaste exemplen är föremål som konkursgäldenären har leasat, köpt enligt ett avtal med äganderättsförbehåll eller innehar med redovisningsskyldighet.²¹⁹

Enligt konsumentköplagen gäller köp av en vara mot näringsidkarens borgenärer redan genom avtalet (8 kap. 7 § konsumentköplagen). Om köpet inte avser en bestämd vara måste det, för att gälla mot säljarnas borgenärer, på något sätt framgå att varan är avsedd för konsumenten. Det kan t. ex. ske genom avskiljning av eller anteckning på varan eller i en bokföringshandling.

Om konkursförvaltaren exempelvis inte övertar ett leasingavtal för boets räkning, ska han eller hon återlämna separationsegendomen till ägaren. Till dess att egendomens ägare har återfått den, är förvaltaren i princip skyldig att vårda egendomen. Genom att meddela ägaren om var och när denne kan hämta sin egendom kan förvaltaren därefter slippa ansvaret för egendomen.

²¹⁹ Det är dock viktigt att förvaltaren utreder om separationsrätt faktiskt föreligger. Det är avtalsinnehållet och inte dess benämning som avgör vad för rättsförhållande som föreligger. Ett leasingavtal där gäldenären står affärsrisken är exempelvis mer sannolikt ett avbetalningsköp. Även om det finns ett äganderättsförbehåll är det inte säkert att detta kan åberopas om gäldenären givits rätt att förfoga över egendomen och gjort det, jfr t.ex. NJA 2009 s.79.

11.5.1 Arbetet med separationsgods

Konkursförvaltaren ska i princip låta bli att ta befattning med egendom som inte ingår i konkursboet. Konkursförvaltaren ska lämna ifrån sig sådan egendom som någon har separationsrätt i och som har följt med vid omhändertagandet av boet. Huvudregeln är att den som vill göra gällande separationsrätt inte behöver göra det på något särskilt sätt eller inom någon viss tidsfrist.²²⁰

Konkursförvaltaren har en allmän skyldighet att utreda vad som ingår i ett konkursbo. Den utredningen bör rimligtvis vara så omfattande att förvaltaren kan klarlägga vilken egendom som konkursgäldenären hade i sin besittning vid konkursbeslutet. Därefter är det förvaltarens sak att utreda med vilken rätt konkursgäldenären har haft besittning till egendomen.

I utredningen ingår att avgöra om någon egendom kan utgöra separationsgods, alltså om någon borgenär har rätt till separation av viss egendom i konkursboet. Utredningen kan ske genom samtal med företrädare, granskning av bokföring eller avtal samt registerkontroller. När det gäller fordon kan till exempel fordonets ägare framgå av fordonsregistret.²²¹ Det förekommer även att egendomen är märkt eller att den som har separationsrätt själv kontaktar konkursförvaltaren.

Den som har separationsrätt till viss egendom har rätt att efter ett konkursbeslut kräva att egendomen omedelbart återlämnas. Om förvaltaren inte återlämnar egendomen kan den som har separationsrätt väcka talan mot konkursboet för att få en exekutionstitel. En sådan exekutionstitel kan sedan verkställas mot boet trots konkursen.²²²

Om den som har separationsrätt inte på eget initiativ tar hand om separationsgodset efter konkursutbrottet, bör konkursförvaltaren skriftligen underrätta denne om att det finns för avhämtning på angiven plats. Förvaltaren bör även ange inom vilken tid godset ska avhämtas. Om godset består av många enheter, exempelvis fordonsdäck inlämnade för säsongsförvaring hos däckfirma, eller om det är svårt att utreda vem som är

²²⁰ NJA 1970 s. 32

²²¹ Vem som står registrerad som ägare i fordonsregistret har dock endast bevisverkan eftersom ingen kontroll av äganderätt görs vid registreringen.

²²² SOU 2001:80 s. 79

ägare till godset, kan en framkomlig väg vara att annonsera i lämpligt medium.

Om den som har separationsrätt till egendomen inte avhämtar godset inom rimlig tid har förvaltaren flera alternativ att välja emellan, exempelvis fortsätta att förvara det, översända det till den som har separationsrätt, sälja det, överge det eller låta förstöra det. Vilket alternativ som är lämpligast i det enskilda fallet beror på en rad omständigheter, som t.ex. godsets värde och hur skrymmande det är.

11.5.2 Förvaltarens vårdplikt

Konkursgäldenärens innehav av separationsegendom kan bygga på avtal, men egendomen kan även ha tagits om hand utan avtal. Direkt efter konkursutbrottet har konkursförvaltaren att hantera alla typer av separationsgods. Förvaltaren har en plikt att vårda det separationsgods som har omhändertagits vid konkursutbrottet. Förvaltaren är skyldig att se till att egendomen inte förstörs, förminskas eller avyttras. Hur långt vårdplikten sträcker sig är dock inte helt klart och har behandlats relativt sparsamt i doktrin.

I fall då innehavet av separationsgods bygger på ett avtalsförhållande mellan konkursgäldenären och tredje man kan det ibland vara ekonomiskt gynnsamt för konkursboet att inträda i avtalet, om så är möjligt. Det kan exempelvis handla om att egendomen behövs för fortsatt drift eller att det kan vara fördelaktigt för konkursboet att sälja leasingegendom efter det att förvaltaren löst en restskuld till leasinggivaren.²²³ När konkursboet med bindande verkan inträtt i avtalet framgår förvaltarens vårdplikt av det tidigare ingångna avtalet. I de fallen bör det inte vara några svårigheter att bestämma vårdpliktens omfattning.

I fall då separationsgodset ska skiljas ut ur konkursboet och återlämnas till den som har separationsrätt till egendomen blir situationen en annan. Omfattningen av vårdplikten är då mer oklar. Normalt sett ska förvaltaren iaktta aktsamhet när han eller hon hanterar separationsgodset. Förvaltaren

²²³ Även i fråga om t.ex. kommissionsgods eller konsignationslager kan det bli aktuellt att boet inträder i avtalet helt eller partiellt för att kunna avyttra egendomen eller för att kunna fortsätta produktion.

får anses ha i princip samma ansvar för egendomen som gäldenären har haft före konkursen. Vid vårdslöshet riskerar förvaltaren att ådra sig skadeståndsskyldighet.

Rättsfall om förvaltarens vårdplikt

I ett fall där förvaltaren sålt egendom, som tredje man hävdade separationsrätt i, uttalade Högsta domstolen att det åligger ”förvaltaren att tillse att egendom till vilken tredje man har separationsrätt inte omfattas av försäljning. Att förvaltaren har en skyldighet att tillse att tredje man tillhörig egendom inte dras in i konkursen får anses följa såväl av konkurslagens reglering som av en allmän princip om förbud mot att obehörigen förfoga över annans egendom.” Vidare konstaterade Högsta domstolen att förvaltaren kan åläggas skadeståndsskyldighet trots att det är fråga om en ren förmögenhetsskada som inte orsakats genom brott.²²⁴

I ett annat fall ansågs förvaltaren inte ha agerat vårdslöst. Konkursgäldenären arrenderade en vintersportanläggning av Överkalix kommun. I arrendet ingick bland annat en pistmaskin. Någon månad efter konkursutbrottet totalförstördes pistmaskinen av en eldsvåda. Pistmaskinen var inte försäkrad av förvaltaren. Tingsrätten ålade inte förvaltaren någon skadeståndsskyldighet bland annat på grund av att oaktsamheten ”inte är av den arten att skadeståndsskyldighet kan åläggas vid ren förmögenhetsskada”. Hovrätten ansåg inte heller att förvaltaren kunde göras ansvarig för skadan. Redan samma dag som konkursen inträffade informerades kommunen om att konkursboet inte hade för avsikt att driva vintersportanläggningen vidare. Hovrätten ansåg bland annat att ”i ett sådant fall måste förvaltaren genom att informera företrädare för kommunen på det sätt som skett anses ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att tillvarata kommunens intresse. Risker för att egendomen på anläggningen skulle kunna skadas på grund av brand har därigenom övergått till kommunen. Det är därför inte visat att förvaltaren brustit i sin vårdplikt”.²²⁵

²²⁴ 2 kap. 4 § skadeståndslagen och NJA 1996 s. 700

²²⁵ Hovrätten för Övre Norrland, dom den 28 maj 1999 i mål T 169-97

11.5.3 Återtagande- och äganderättsförbehåll

Återtagande- och äganderättsförbehåll återfinns i många köpeavtal. Sådana förbehåll gör det möjligt för säljaren att få separationsrätt även efter att köparen har fått det köpta i sin besittning. Poängen med ett förbehåll är att överlåtaren får prioritet i viss egendom framför andra borgenärer. Det krävs dock att köparen har accepterat villkoret.

Om det finns ett giltigt förbehåll har säljaren separationsrätt i köparens konkurs. Ett förbehåll ska, för att vara giltigt, ha avtalats mellan parterna senast i samband med köpet. Ett förbehåll kräver ingen särskild form. För att avgöra om det är fråga om återtagande- eller äganderättsförbehåll är avsikten med förbehållet avgörande.²²⁶

Om varan infogats i annan egendom kan förbehållet förlora sin verkan om borttagandet skulle leda till betydande värdeförstöring. Detsamma kan gälla om varan har sammanfogats med fast egendom, när köparen faktiskt har förfogat över egendomen, köpeavtalet har tillåtit köparen att förfoga över egendomen eller egendomen har förlorat sin identitet.²²⁷

Observera att äganderättsförbehåll avseende omsättningstillgångar inte godkänns i svensk rätt.

11.5.4 Redovisningsmedel

Denna typ av separationsrätt regleras i lagen (1944:181) om redovisningsmedel. Lagen är analogt tillämplig även på annan fungibel egendom än pengar. Med fungibel egendom avses sådan egendom som kan ersättas av annan egendom av samma slag, exempelvis spannmål eller olja. En grundförutsättning för att redovisningslagen ska vara tillämplig är att medlen avskilts på rätt sätt. Det som avskilts är förbehållet huvudmannen.

Redovisningsskyldigheten innebär att innehavaren ska behandla medlen som ett främmande värde och fortlöpande redovisa för och utbetala dem till

²²⁶ NJA 1975 s. 222

²²⁷ 2 kap. 5 § jordabalken och NJA 1976 s. 251 Sopcontainerfallet

den berättigade. Det kan exempelvis röra sig om en rörelseidkare som regelmässigt förvarar gods åt andra.²²⁸

Den berättigade har separationsrätt till de medel som konkursgäldenären hållit avskilda. Att redovisningsmedlen hålls avskilda innebär att de kan identifieras som avsatta för redovisning för huvudmannens räkning samt att beloppet är avsett för ett eller flera bestämda redovisningsändamål. För att separationsrätt ska uppstå måste avskiljandet ske utan dröjsmål eller så länge den redovisningsskyldige är solvent.²²⁹

11.5.5 Finansiell leasing

Leasing innebär att leasingtagaren låter leasinggivaren köpa ett objekt, exempelvis en bil, som sedan hyrs ut till leasingtagaren. Leasinggivaren är vanligen ett företag. Vid leasing har leasinggivaren separationsrätt i leasingtagarens konkurs.²³⁰

11.5.6 Sale and lease back

Sale and lease back liknar leasingsituationen, men innebär att leasingtagaren först har köpt egendomen och fått den i sin besittning, för att sedan låta leasinggivaren köpa den. I nästa stund hyr leasinggivaren ut samma egendom till leasingtagaren. Det kan också vara så att säljaren överlåter egendomen till leasinggivaren när egendomen befinner sig i leasingtagarens besittning.

Vid sale and lease back saknar leasinggivaren sakrättsligt skydd om godset inte har överlämnats/traderats. Egendomen har då ingen separationsrätt i leasingtagarens konkurs. Separationsrätt kan uppnås genom registrering som ersätter besittningsövergången.²³¹

²²⁸ NJA 1994 s. 506 Spannmålsfallet

²²⁹ NJA 1985 s. 836, 1987 s. 517 och 1987 s. 18

²³⁰ Det gäller under förutsättning att det är ett reellt leasingförhållande och inte ett förtäckt avbetalningsköp, jfr NJA 2009 s. 79

²³¹ Lag (1845:50 s.1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva

11.5.7 Försäljningskommission – konsignation

Försäljningskommission innebär att en kommittent låter en kommissionär sälja kommittentens varor i eget namn. En förutsättning för att kommittenten ska vara skyddad i kommissionärens konkurs är att kommissionären har returrätt.²³² Detta innebär att kommittenten är den som tar ansvaret för att varorna kanske inte går att sälja. Det räcker alltså inte med att parterna själva rubricerat förhållandet som kommission.

Konsignation innebär inga större skillnader mot kommission. Konsignation innebär att säljaren deponerar egendom hos köparen, som sedan köper delar ur egendomen successivt när behov uppkommer. Säljaren har då separationsrätt till den egendom köparen ännu inte köpt förutsatt att egendomen är tydligt avskild från köparens eget lager.

Att tänka på

Om konkurstillsynen, t. ex. vid ett företagsbesök, får veta att det finns separationsegendom eller redovisningsmedel bör myndigheten undersöka hur denna egendom hanteras av konkursförvaltaren. Det vanligaste är dock att konkurstillsynen endast har kunskap om den egendom som finns upptagen i konkursbouppteckningen.

Konkurstillsynen bör generellt kräva att förvaltare alltid redovisar all den egendom som bedömts vara föremål för separationsrätt och därmed lämnats utanför konkursen.

Att läsa vidare

Hans Elliot, Konkurspraktikan, 2023 s. 17 f.

Torgny Håstad: Sakrätt avseende lös egendom, 1996 (med suppl. 2004)

Knut Rodhe, Handbok i sakrätt, 1985

Östen Undén, Svensk sakrätt i lös egendom, 1995 (1976)

²³² 23 § kommissionslagen (2009:865) eller 53 § lag (1914:45) om kommission, om avtalet är ingånget före 2009

Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s 362

Millqvist, Separationsrätt eller kredit, En fråga om redovisningsskyldighet, Juridisk Tidskrift nr 2, 07-08, s 459

Mikael Möller, Rättsutlåtande angående kunders separationsrätt i Panaxiakonkurserna.

NJA 1996 s. 700. Förvaltare sålde egendom som tredje man hävdade separationsrätt i. Förvaltaren kunde åläggas skadeståndsskyldighet gentemot tredje man för vårdslös förvaltningsåtgärd trots att det var fråga om en ren förmögenhetsskada som inte orsakats genom brott.

NJA 2007 s 599. Fråga om redovisningsskyldighet för resebyrå avseende mottagna biljettintäkter och separationsrätt för flygbolagen (s.k. IATA-avtal).

NJA 2007 s 652. Hyresgäst har överlåtit lösören till fastighetsägaren men behållit besittningen till egendomen. Fastighetsägaren har ansetts skyddad mot hyresgästens konkursborgenärer redan genom avtalet, eftersom lösörena genom avtalet blivit tillbehör till hans fasta egendom.

11.6 Pågående processer

Frågor som hör samman med rättegångar inom ramen för konkursen är sådana viktigare frågor där förvaltaren ska höra konkurstillsynen och särskilt berörda borgenärer.

Konkurstillsynens uppgift är att bevaka kostnadsaspekten för borgenärerna samt utfallet av processen i ekonomiska termer. Hur det ligger till med motpartens betalningsförmåga är oftast den första frågan att ställa till förvaltaren. Förvaltaren måste förvissa sig om att processen kommer att generera medel till boet i slutändan. Även kostnaderna för förvaltarens eget arbete och motpartens möjlighet att betala dessa ska beaktas.

Om motparten kan antas ha betalningsförmåga för såväl processföremålet som rättegångskostnaderna finns det anledning att ta ställning till hur säker

saken respektive processläget är. Både när förvaltaren överväger att inleda och att inte inleda process ska konkurstillsynen höras.²³³

Förvaltaren kan både ta över rättegångar som konkursgäldenären satt i gång och starta processer för konkursboets räkning. När det gäller redan påbörjade processer kan förvaltaren välja att träda in i dem eller att avstå. I samband med att talan väcks kan frågan om kvarstad aktualiseras.

Förvaltaren måste ge konkurstillsynen underlag att bedöma konkursboets ekonomiska förutsättningar att föra process, de rättsliga och bevismässiga möjligheterna till framgång i processen och motpartens vilja och förmåga att göra rätt för sig om boet skulle vinna rättegången.

Som alltid är det möjligheten att få in pengar till boet som ska vara förvaltarens ledstjärna. Många gånger kan en förlikning vara att föredra framför en kostsam rättegång.

11.6.1 Pågående processer vid konkursutbrottet

Har gäldenären inlett en rättegång som pågår vid konkursutbrottet har konkursboet rätt att ta över talan och gå in i processen. Förvaltaren kan också välja att avstå från att träda in i processen. Förvaltaren blir ofta tvungen att snabbt ta ställning till utsikterna att vinna målet, eftersom domstolen som regel vill ha besked med kort varsel. Processföremålet, som ofta är en fordran, räknas till egendom som ingår i konkursboet.²³⁴

Om förvaltaren går in i processen blir konsekvenserna bland annat följande:

- Partsställningen ändras så att det blir boet som blir ny part medan gäldenären inte längre deltar i processen.
- Boet får rättegångskostnadsansvaret för hela målet, det vill säga också för de kostnader som hör till tiden före konkursbeslutet.
- Om boet förlorar målet ska det ersätta motpartens rättegångskostnader, vilket är en massakostnad.²³⁵
- Vinner boet målet tillförs det de tillgångar processen gäller.

²³³ 7 kap. 10 § KonkL

²³⁴ 3 kap. 3 § KonkL

²³⁵ NJA 2004 s. 836

Om förvaltaren beslutar sig för att inte ta över talan blir följden istället att gäldenären själv har möjlighet att driva målet. De tillgångar som tilldöms gäldenären tillhör därefter gäldenären.

11.6.2 Processer inledda av förvaltaren efter konkursbeslutet

Förvaltaren har också möjlighet att själv inleda process för boets räkning. Det förekommer ofta att förvaltaren måste ansöka om betalningsföreläggande eller vända sig till tingsrätten med en stämningsansökan för att kunna driva in en fordran. I denna typ av processer riskerar boet också att få betala motpartens rättegångskostnader. De anspråk som boets motpart kan få på betalning från boet utgör en massakostnad.

11.6.3 Processer inledda av gäldenären efter konkursbeslutet

Om förvaltaren, under överväganden att förlikas, väljer att inte föra en process, kan gäldenären själv föra processen under vissa förutsättningar. För att gäldenären ska få föra processen på det sättet krävs dels att gäldenären ställer en säkerhet som motsvarar värdet som förlikningen skulle ha gett boet. Om gäldenären har framgång med processen så tillfaller vinsten boet.²³⁶

11.6.4 Förlikningar

Frågan om förlikning blir ofta aktuell i pågående processer. Skäl för att ingå förlikning kan bland annat vara att:

- prognosen för boet att vinna målet under målets handläggning har försämrats,

²³⁶ 3 kap. 10 § KonkL

- rättsläget är oklart,
- bevisläget är svårbedömt,
- processen kan förväntas ta lång tid,
- processkostnadernas omfattning kan vara svåra att förutsäga,
- motparten har sämre ekonomi än väntat och kanske inte kommer att kunna betala det belopp som döms ut i målet, eller
- särskilt berörda borgenärer rekommenderar en förlikning

Förlikningserbjudanden måste dokumenteras av förvaltaren. Förvaltaren bör också redovisa skälen för att godta förlikningen för konkurstillsynen. Likaså behöver han eller hon redogöra för utsikterna till framgång i målet.²³⁷

Konkurstillsynen måste sätta sig in i målet för att materiellt kunna delta i de höranden som kommer vid frågor om förlikning. Konkurstillsynen bör inför ett sådant hörande ha tillgång till de överväganden som förvaltaren gjort under sin värdering av förlikningsförhandlingarna. Ett förlikningsavtal bör dessutom fastställas av domstol.

Att tänka på

Förvaltaren bör höra konkurstillsynen innan han eller hon inträder i eller överväger att starta en process i boet. Förvaltaren bör höra konkurstillsynen även i de fall denne överväger att inte överta eller föra talan i processer som kan tillföra boet stora värden.

En fundamental förutsättning för processen är att den till sist ger pengar till boet. Förvaltaren måste förvissa sig om att motparten har betalningsförmåga för att täcka såväl det omtvistade beloppet som ett tänkt arvode för förvaltarens rättegångskostnader.

Om en förvaltare träder in i en pågående process bör konkurstillsynen få ta del av stämningsansökningen, svaromålet samt eventuella protokoll från domstolen.

Konkurstillsynen bör lämpligen få en föredragning av förvaltaren för att kunna ta ställning till processläget, i vart fall i mer omfattande processer.

²³⁷ 7 kap. 10 § KonkL

Förvaltaren bör redovisa olika scenarier kopplade till processens fortsatta utveckling. Scenarierna bör ha tydlig koppling till ekonomiska konsekvenser. Innan en förvaltare inleder rättegång, kan ett utkast till stämningsansökan lämnas till konkurstillsynen som grund för hörandet i frågan.

Om förvaltarens uppfattning är att ett förlikningsbud bör antas angående en osäker eller tvistig tillgång, har gäldenären själv möjlighet att föra talan i saken om gäldenären ställer säkerhet för vad som bjuds genom förlikningen.²³⁸ Gäldenären är därefter skyldig att redovisa resultatet till boet.

Att läsa vidare

Lars Heuman, Specialprocess, Utsökning och Konkurs, femte upplagan 2000 s. 204 ff.

11.7 Pågående avtal

Konkursförvaltaren bör, som alltid när det gäller ekonomiskt betydelsefulla eller problematiska frågor, höra konkurstillsynen innan han eller hon fattar viktiga beslut beträffande gäldenärens avtal. I sådana lägen måste konkurstillsynen sätta sig in i både avtalsvillkoren och de rättsregler som kan finnas på området.

Hur en förvaltare bör hantera konkursgäldenärens avtal är ofta svårt att bedöma och rättsligt sett oklart på många punkter. Om en förvaltare inte vill fullgöra pågående avtal, kan rättsläget sägas vara klarare än när han eller hon vill fullfölja avtalet. Om förvaltaren väljer att fullfölja avtalet sker inträde i detta med massaansvar för boet som följd.

Generella lagregler för ett konkursbos möjligheter att fullfölja gäldenärens avtal saknas i svensk rätt. I stället finns det spridda bestämmelser i olika lagar. Det finns även litteratur och praxis på området. I det här avsnittet finns en kort genomgång av vad som gäller för vissa viktiga avtalstyper.

²³⁸ 3 kap. 10 § KonkL

11.7.1 Överlåtelse av lös egendom

Oavsett om det är köparen eller säljaren som har gått i konkurs så har konkursboet rätt att inträda i avtalet.²³⁹ Men förvaltaren måste lämna besked om avsikten att göra så inom rimlig tid. Huruvida tiden ska anses vara rimlig eller inte utgår från när konkursgäldenärens avtalskontrahent, alltså motpart, kräver besked. Har konkursboet sålt varan eller på annat sätt förfogat över den så att den inte kan lämnas tillbaka i det skick den ursprungligen var så anses konkursboet ha inträtt i avtalet.

11.7.2 Entreprenader

Det finns ingen särskild lagstiftning för entreprenadrätten i Sverige. I stället intar de så kallade standardavtalen en dominerande ställning. Det viktigaste av dessa är AB 04 Allmänna Bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader.²⁴⁰ Detta standardavtal kan sägas vara ”grundbulten” i entreprenadjuridiken. Enligt avtalet är frister för olika slags aktiviteter korta och det finns många preskriptionsregler. Utfyllande bestämmelser finns i en mängd andra standardbestämmelser.

När en beställare går i konkurs får konkursboet inträda i beställarens avtal. Det betyder att konkursboet kan kräva fullgörelse mot betalning av det arbete som återstår. Om entreprenören har en klausul om ovillkorlig hävningsrätt kan den lämnas utan avseende.

Om en entreprenör går i konkurs, är rättsläget mera osäkert. Troligen har beställaren rätt att häva avtalet mot konkursboets vilja. Generellt sett måste förvaltaren i en entreprenörskonkurs omförhandla pågående entreprenader, dels så att beställaren förlorar sin kvittningsrätt för de arbeten som utförts före konkursen, dels så att ansvar för efterbehandlingsåtgärder i entreprenaden inte längre föreligger. Förvaltaren kan ordna så att bankgarantier i stället används för att på så sätt befria boet från efterbehandlingsansvaret. Boet bör således aldrig inträda reservationslöst i en entreprenad.²⁴¹

²³⁹ 63 § Köplagen

²⁴⁰ Troligt ersatt av AB25 som tros träda i kraft under 2026

²⁴¹ NJA 1996 s. 368

11.7.3 Hyra av fast egendom

Om en nyttjanderättshavare till lokal eller bostad, som ännu inte hunnit tillträda lokalen eller bostaden, försatts i konkurs, har hyresvärden rätt att säga upp avtalet om denne inte får säkerhet för dess fullgörelse.

Konkursboet har också rätt att säga upp avtalet.

I samband med förmånsrättsreformen 2004 infördes nya regler gällande bestående hyresavtal avseende lokaler. Om en hyresvärd uppmanar ett konkursbo att ställa en hyrd lokal till hyresvärdens förfogande och konkursboet inte inom en månad gör detta, ansvarar konkursboet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen ställs till hyresvärdens förfogande.²⁴² Fordran utgör massaansvar för konkursboet.

Det är enbart om hyresvärden uppmanar konkursboet att ställa lokalen till förfogande som fristen om en månad börjar löpa. Det föreligger inga särskilda formkrav och en muntlig uppmaning är således tillräcklig. Bevisbördan för att konkursboet mottagit hyresvärdens uppmaning ligger dock på hyresvärden.

På uppmaning från hyresvärden måste förvaltaren meddela om boet påtar sig ansvar.²⁴³ I många fall lär hyresvärden uppmana konkursboet att ställa lokalerna till förfogande och samtidigt begära säkerhet för att avtalet fullgörs.

Observera att massaansvar för konkursboet torde förutsätta att ett hyresförhållande verkligen består när uppmaningen görs.²⁴⁴ Om det saknas ett bestående hyresförhållande vid konkursbeslutet kan det däremot bli massaansvar på annan grund. I detta fall har ju konkursboet använt lokalen utan att hyresrätt funnits.²⁴⁵

Om ett konkursbo har förklarat att det svarar för en hyresgästs skyldigheter enligt ett hyresavtal, blir boet ansvarigt på den grunden.²⁴⁶

²⁴² 12 kap. 31 § 5 st. JB, RH 2009:64, NJA 2009 s. 41

²⁴³ 12 kap. 31 § 5 st. JB

²⁴⁴ 12 kap. 31 § 5 st. JB

²⁴⁵ NJA 1993 s. 13 och NJA 2007 s. 519

²⁴⁶ 12 kap. 31 § 5 st. JB

Att konkursboet ställer lokalen till hyresvärdens förfogande påverkar inte avtalet mellan hyresvärden och hyresgästen. Avtalet måste således i regel sägas upp för att upphöra att gälla.

Att ställa lokal till förfogande

I förarbetena till förmånsrättsreformen beskrivs inte närmare vad som krävs för att en lokal ska anses ställd till hyresvärdens förfogande.

Departementschefen ansåg att frågan fick överlämnas till rättstillämpningen, men angav att syftet med bestämmelsen var att hyresvärden skulle kunna förfoga över och utnyttja lokalen. En lokal anses normalt ställd till hyresvärdens förfogande när denne får nycklarna dit.²⁴⁷

En lokal anses alltså normalt ställd till hyresvärdens förfogande när denne får nycklarna, men samtliga omständigheter i det enskilda fallet måste beaktas. En hyresvärdens huvudintresse är att kunna hyra ut lokalen och om lokalen inte är utrymd går den inte att hyra ut.²⁴⁸

Det är ofta konkursförvaltarens organisations- och förhandlingsförmåga som avgör om boet kan undvika onödiga massautgifter när en lokal ska ställas till förfogande. Vid förvaltarens hörande med konkurstillsynen kan konkurstillsynen fungera som ett bollplank. I alla typer av situationer är det viktigt att konkursförvaltaren tydligt tillkännager sin avsikt att ställa lokalen till hyresvärdens exklusiva förfogande samtidigt som han eller hon överlämnar nycklarna till lokalen.

Nedan följer några exempel på praktiska problem som kan uppstå:

- Konkursförvaltaren kan inte överlämna alla nycklar. Det händer att konkursförvaltaren inte har alla nycklar till en lokal. Om hyresvärden kräver att få alla nycklar när boet lämnar lokalen, får situationen lösas från fall till fall. När det endast är konkursgäldenären som använt lokalen borde problemet för det mesta gå att lösa förhandlingsvägen mellan konkursförvaltaren och hyresvärden.
- Konkursförvaltaren har rätt att agera i konkursgäldenärens ställe, både beträffande gäldenärens hyresrätt och i fall då gäldenären hyrt

²⁴⁷ prop. 2002/03:49 s. 104 och 145

²⁴⁸ Holmqvist och Thomsson, Hyreslagen – en kommentar på Internet, avsnitt 31 § Hyresgästens konkurs, internetversionen 2006

ut hela eller del av lokalen i andra hand. Konkursboet har dock ingen skyldighet att inträda i ett andrahandshyresavtal, vilket är en förutsättning för konkursboet ska ha möjlighet att ingripa mot andrahandshyresgästen. Konkursboet kan alltså anses ha ställt lokalen till hyresvärdens förfogande även om det finns en andrahandshyresgäst där när fristen på en månad efter konkursbeslutet löper ut.²⁴⁹

- Beneficieegendom tillhörig konkursgäldenär som är enskild näringsidkare. I samband med omhändertagandet direkt efter konkursbeslutet måste förvaltaren ta ställning till vilken egendom i den hyrda lokalen som ingår i konkursboet och vad konkursgäldenären kan få behålla som beneficium. För att inte dra på konkursboet onödiga massautgifter genom att inte ställa en lokal till hyresvärdens förfogande inom tidsfristen, bör förvaltaren förhållandevis skyndsamt fatta beslut i beneficiefrågor. Förvaltaren bör sedan omgående och på ett tydligt sätt meddela konkursgäldenären att han, på egen bekostnad och inom viss tid måste hämta denna egendom. Om konkursgäldenären trots uppmaningen inte hämtat egendomen inom angiven tid, kan förvaltaren försöka förmå konkursgäldenären att skriftligen medge att denne inte längre gör anspråk på egendomen. Med stöd av en sådan skriftlig förklaring från konkursgäldenären kan förvaltaren exempelvis sälja egendomen för konkursboets räkning, överge den till hyresvärden eller själv låta slänga den. Om lokalen, utöver beneficieegendom som betingar ett reellt värde, är belamrad med en massa värdelöst skrot kan hyresvärden kanske tänkas villig att överta den övergivna egendomen mot att konkursboet slipper städa bort skräpet. Om ingen överenskommelse med värden kan nås och konkursgäldenären varken avhämtat beneficieegendomen eller skrivit på någon förklaring att hen inte gör anspråk på den, bör förvaltaren i en skriftlig underrättelse upplysa hyresvärden om egendomen kan komma att tillfalla hyresvärden.²⁵⁰
- Egendom som inte tillhör konkursboet. Direkt efter konkursutbrottet har förvaltaren att hantera alla typer av separationsgoods såsom leasad eller hyrd egendom som inte har något övervärde för konkursboet och egendom som lämnats kvar av anställd eller tredje man. I de fall egendomsägaren inte på eget initiativ omhändertar egendomen efter konkursutbrottet bör förvaltaren skriftligen underrätta ägaren till egendomen om att den finns för avhämtning i lokalen. Förvaltaren bör även ange inom vilken tid som egendomen ska avhämtas. Tiden

²⁴⁹ NJA 2009 s. 41

²⁵⁰ 12 kap 27 § 2 st. JB

för avhämtning av egendomen bör sättas så snart som möjligt. Om tidsfristen att ställa lokalen till hyresvärdens förfogande går ut och det finns separationsegendom kvar i lokalen, bör förvaltaren underrätta hyresvärden om detta. Dessutom torde det vara lämpligt att förvaltaren upplyser hyresvärden om att ägaren skriftligen uppmanats att avhämta egendomen.

- Lokalerna är bemängda med miljöfarligt avfall, som alstrats i konkursgäldenärens rörelse eller av konkursboet vid fortsatt drift. Om miljöfarligt avfall från konkursgäldenärens rörelse förvaras i de hyrda lokalerna, anses ett konkursbo som verksamhetsutövare oavsett om boet driver rörelsen vidare eller inte. Det åligger alltså konkursboet att ta hand om det miljöfarliga avfall som alstrats i konkursgäldenärens rörelse. Kostnader för att ta hand om det miljöfarliga avfallet i en konkurs är massakostnader.²⁵¹ Det kan enligt HD dock inte antas vara avsett att konkursförvaltaren skulle vara skyldig att bekosta omhändertagande av konkursboets miljöfarliga avfall med egna medel. En förvaltare bör därför kunna abandonera en fastighet som är behäftad med miljöfarligt avfall och som på grund av den väntade saneringskostnaden inte kan antas ha ett övervärde.²⁵²

11.7.4 Hyra av lös sak och leasing

Den numera vanligaste formen för uthyrning av lösa saker är genom leasing. I de standardavtal som florerar för leasing finns genomgående rätt för leasinggivaren att med omedelbar verkan säga upp avtalet i leasingtagarens konkurs. Analogt bör leasingtagarens konkursbo kunna kräva fullgörelse av avtalet. Om leasingtagaren går i konkurs före besittningstagandet av det leasade, bör leasingtagarens konkursbo ha möjlighet att inträda i avtalet. Om boet inte träder in kan leasinggivaren häva avtalet.

Om uthyraren/leasinggivaren går i konkurs är det tveksamt vad som gäller sakrättsligt. Grundprincipen är att saklegat inte får något sakrättsligt skydd. Likväl har hävdats att ekonomiskt betydelsefulla nyttjanderätter skulle kunna ha sakrättsligt skydd till rätten att få utnyttja det leasade.

²⁵¹ NJA 2006 s. 662

²⁵² NJA 2004 s. 777

I stället för att inträda i leasingavtalet kan förvaltaren komma överens med leasinggivaren om att få korttidshyra leasingobjektet.

11.7.5 Fastighetsaffärer

Huvudregeln är att säljaren i köparens konkurs får häva ett köp av fastighet bara om det finns ett hävningsförbehåll i köpeavtalet. En föreskrift om att köpebrev ska utfärdas anses som ett sådant förbehåll. Utfärdas ett köpebrev utan att förbehållet upprepas i detta, är hävningsrätten förlorad.

I säljarens konkurs har köparen sakrättsligt skydd redan då en formellt riktig köpehandling är upprättad. Detta gäller även om tillträde ännu inte ägt rum, vilket i sin tur betyder att frågor om konkursboets inträdesrätt aldrig blir aktuella.

11.7.6 Försäkringsavtal

I en försäkringstagares konkurs har konkursboet möjlighet att inträda i avtalet. Vanligt är dock att förvaltaren försäkrar konkursbon i samband med att de tillträder uppdraget.

Vid försäkringsbolags konkurs gäller mycket speciella regler som inte behandlas i denna kortfattade översikt.²⁵³

Att läsa vidare

NJA 2007 s. 303 Preskriptionstid för hyresfordringar vid omförhandling av hyrd yta

NJA 2007 s. 519 Ett konkursbo som använt en hyreslokal efter det att konkursgäldenärens hyresavtal upphört att gälla, har ådragit sig massaansvar för hyresvärdens fordran på ersättning motsvarande skälig hyra för nyttjandet av lokalen.

²⁵³ 11 kap 8 § försäkringsavtalslag (2005:104)

HD 2007-10-09, T 3088-05 Hyresgäst har överlåtit lösören till fastighetsägaren men behållit besittningen till egendomen. Fastighetsägaren har ansetts skyddad mot hyresgästens konkursborgenärer redan genom avtalet, eftersom lösörena genom avtalet blivit tillbehör till hans fasta egendom.

Svea Hovrätt 2008-02-08, T 4509-07 och ”Hyresgästen i konkurs” av advokaterna Ulf Skorup och Tomas Underskog i Ny Juridik 4:07. Hyresvärdens rätt till uppsägning när en lokalhyresgäst försätts i konkurs.

SOU 2001:80 Gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden

Mikael Möller, Konkurs och kontrakt. Om konkursboets inträde i gäldenärens avtal, Justus 1988

Insolvensrättsligt forum, 1997, s. 13-56

Torgny Håstad, Sakrätt avseende lös egendom, 1996 (med suppl. 2004)

Knut Rodhe, Obligationsrätt, 1984 (1956)

Östen Undén, Sakrätt i lös egendom, 1995 (1976)

Gösta Walin, Panträtt, 1998

11.8 Immateriella rättigheter

Immateriella rättigheter har vissa särdrag som gör att de bland annat i insolvenssituationer måste hanteras på ett annat sätt än fysiska föremål. Det är vanligt att överlåtelser och upplåtelser endast omfattar delar av en immateriell rättighet. Ett typiskt exempel på detta är licensavtalen. Om omfattningen av överlåtelser eller upplåtelser inte på ett tydligt sätt anges i avtalet kan man därför ofta utgå ifrån att det inte är frågan om en fullständig rättighetsövergång.²⁵⁴

Avtal rörande immateriella rättigheter är i princip inte formbundna, men undantag finns.

²⁵⁴ Specialitetsgrundsatsen, se M. Koktvedgaard och M. Levin, Lärobok i Immaterialrätt, 7:e upplagan s. 408

En förvärvare av en immateriell rättighet kan inte få en bättre rätt än vad överlåtaren hade. Det medför bland annat att immateriella rättigheter inte kan förvärfas i god tro. Detta gäller i princip såväl för fullständiga som för partiella överlåtelser. Ett hävningsförbehåll vid överlåtelse av en immaterialrätt lär som huvudregel stå sig i förvärvarens konkurs. Överlåtaren skulle därmed också ha separationsrätt, om inte konkursboet inträder i avtalet eller ställer säkerhet. Det sagda är emellertid mer tveksamt om hävningsförbehållet är knutet till bristande betalning av royaltyskaraktär.

11.8.1 Patenträttigheter

Patenträttigheter kan i princip överlåtas i enlighet med allmänna förmögenhetsrättsliga regler. Anteckning om överlåtelsen kan på begäran göras i patentregistret, men anteckningen har inte någon sakrättslig verkan.²⁵⁵ Sakrättsligt skydd uppnås i stället genom själva avtalet. Det finns inte några möjligheter att göra godtrosförvärv av en patenträtt.²⁵⁶

För att en överlåtelse av ett europeiskt patent (EPO-patent) ska bli giltigt krävs skriftlig form samt att överlåtelsehandlingen undertecknats av bägge parter. Vidare ska både överlåtelser och eventuella licenser antecknas hos Europeiska Patentverket (EPO) för att få giltighet i förhållande till tredje man.

Patenträttigheter kan utmätas och ingå i konkurser.²⁵⁷ Det gäller också patenträttigheter som befinner sig på ansökningsstadiet. En uppfinning som har konkretiserats i form av en skriftlig beskrivning eller i form av ritningar kan möjligen utmätas, men i princip är en uppfinning inte utmätningsbar innan patent sökts.

Patenträttigheter kan pantsättas. Panträtt uppkommer i ett patent, eller i förkommande fall en patentansökan, genom registreringen av ett skriftligt avtal om pantsättning av egendom.²⁵⁸ Det sakrättsliga skyddet mot

²⁵⁵ 20 kap. 2 § patentlagen (2024:945) eller 6 kap. 44 § 1 st. patentlag (1967:837) om åtgärd vidtagits eller rättighet förvärvats före den 1 januari 2025

²⁵⁶ 14 kap. 8 § patentlagen (2024:945) eller 12 kap. 98 § patentlagen (1967:837) om åtgärd vidtagits eller rättighet förvärvats före den 1 januari 2025

²⁵⁷ 9 kap. 6 § patentlagen (2024:945) eller 7 kap. 54 § 2 st. patentlagen (1967:837) om åtgärd vidtagits eller rättighet förvärvats före den 1 januari 2025

²⁵⁸ 14 kap. patentlagen eller 12 kap. patentlagen (1967:837) om åtgärd vidtagits eller rättighet förvärvats före den 1 januari 2025

konkurrerande pantsättningsavtal och gentemot pantsättarens borgenärer inträder redan från ansökningstillfället om registreringen senare beviljas. Det är upp till panthavaren att själv undersöka om pantsättaren har rätt att förfoga över patentet eller patentansökan.

11.8.2 Upphovsrätter

När det gäller överlåtelse av upphovsrätter är det framförallt två frågor som måste uppmärksammas. Till att börja med det förhållandet att varje upphovsrätt i sig är bärare av ett flertal förfoganderätter, exempelvis spridningsrätten, visningsrätten och rätten till exemplarframställning. Vidare har den ideella rätt som upphovsmannen har till sitt verk betydelse för möjligheterna att överlåta verket. Det är också viktigt att göra skillnad mellan verket och exemplaret i och med att en förvärvares rätt kan omfatta endast exemplaret och inte verket.

Upphovsrättsavtal måste generellt sett tolkas restriktivt. När det gäller överlåtelse av upphovsrätt gör den ovan antydda så kallade specialitetsgrundsatsen sig särskilt gällande. Förfogandeformer som inte uttryckligen har övergått genom avtalet ligger kvar på upphovsmannen.

Även efter en fullständig övergång av upphovsrätten måste man ha i åtanke att upphovsmannen alltså har den ideella rätten till verket. Den ideella rätten, som består av namngivelserätten och ett förbud mot ändring av verket, kan i princip inte överlåtas. Även om den i viss omfattning kan tillåtas av upphovsmannen.

Den till vilken en upphovsrätt överlåts har inte rätt att vidare överlåta rätten till verket.²⁵⁹ Regeln är dock dispositiv vilket innebär att upphovsmannen redan vid överlåtelsen av upphovsrätten kan godkänna en vidareöverlåtelse. En vidareöverlåtelserätt kan även framgå av branschpraxis på området. En upphovsrätt kan också överlåtas vidare genom en överlåtelse av den rörelse i vilken rättigheten ingår.

Upphovsrätten till ett verk kan inte utmätas och inte ingå i en konkurs så länge den innehas av upphovsmannen.²⁶⁰ Däremot ingår i princip enskilda

²⁵⁹ 3 kap. 28 § upphovsrättslagen (URL)

²⁶⁰ 3 kap. 42 § URL

exemplar av verken i konkursboets egendomsmassa. Av praxis följer dock att om upphovsmannen säger upp förlagsavtalet gentemot konkursboet så upphör konkursboets spridningsrätt med påföljd att det skulle innebära ett upphovsrättsintrång att sälja exemplaren efter uppsägningen.²⁶¹ Exemplar av manuskript och konstverk som inte har blivit utställda, utbudna till salu eller godkända för offentliggörande ingår däremot inte i konkursen.

Rätten till datorprogram övergår, om inte annat har avtalats, från arbetstagaren till arbetsgivaren om programmet har skapats som ett led i arbetstagarens arbetsuppgifter eller efter instruktion från arbetsgivaren.²⁶² Dylik programvara kan som huvudregel alltså ianspråk tas av konkursförvaltaren. Det bör påpekas att regeln givetvis inte träffar fall där programmet tillkommit i ett uppdragsförhållande.

11.8.3 Varumärken

Varumärken kan i princip överlåtas i enlighet med allmänna regler om övergång av förmögenhetsrättigheter. Överlåtelse utan samband med den rörelse i vilken de används är fullt möjlig.²⁶³ Motsatsen gäller exempelvis för firmarättigheter.²⁶⁴

Om inte annat avtalats är presumtionen den att om en rörelse överläts ingår rörelsens varumärken i överlåtelsen.²⁶⁵ En ny ägare kan få sin rätt till varumärket antecknat i varumärkesregistret. Detta är dock inte nödvändigt och har endast en legitimationsverkan, inte någon sakrättslig verkan.²⁶⁶

För överlåtelser av EG-varumärken krävs skriftlig form samt undertecknande av bägge avtalsparter, annars är överlåtelsen ogiltig. Vidare ska både överlåtelser och eventuella licenser antecknas hos den Europeiska Varumärkesmyndigheten (OHIM) för att få giltighet i förhållande till tredje man.

²⁶¹ NJA 2005 s. 510

²⁶² 3 kap. 40 a § URL

²⁶³ 6 kap. 1 § varumärkeslagen (VML)

²⁶⁴ 13 § firmalagen

²⁶⁵ 6 kap. 1 § 2 st. VML

²⁶⁶ 6 kap. 2-3 §§ VML

Ett varukännetecken kan inte utmätas.²⁶⁷ Inte heller kan ett inarbetat varumärke pantsättas. Däremot ingår det i innehavarens konkurs.²⁶⁸

Rätten till ett registrerat varumärke kan däremot pantsättas. Detsamma gäller en varumärkesansökan. En sakrättsligt giltig pantsättning uppkommer genom att man hos Patent- och registreringsverket (PRV) registrerar ett skriftligt avtal om pantsättning.²⁶⁹

Det är inte möjligt att göra godtrosförvärv av en panträtt i ett varumärke.²⁷⁰

Att läsa vidare

NJA 2005 s. 510 Massaansvar för försäljningsroyalty?

Mikael Möller, Konkurs och Kontrakt Om konkursboets inträde i gäldenärens avtal, 1988

Insolvensrättsligt forum 1997, s. 13–56

11.9 Egendom utomlands

Som huvudregel ingår all utmätningsbar egendom som tillhörde konkursgäldenären vid konkursbeslutet eller tillfaller honom under konkursen i konkursboet. Det innebär att även egendom som finns utomlands ingår i konkursboet.

Frågor om omhändertagande av tillgångar utomlands är normalt sådana viktigare frågor där förvaltaren ska höra konkurstillsynen. Ett arv kan ha internationell anknytning på olika sätt. När en person avlider kan det finnas tillgångar i olika stater och arvingarna kan vara bosatta i en annan stat. Den avlidne kan även ha bott i en stat där personen inte var medborgare.

²⁶⁷ Varukännetecken är en samlingsbenämning för alla kännetecken på näringsidkares varor eller tjänster

²⁶⁸ 7 kap. 1 § VML

²⁶⁹ 7 kap. 2 § VML

²⁷⁰ 7 kap. 7 § VML

För egendom som finns inom Norden gäller regler i konventioner och lagar om konkursers effekt i ett annat nordiskt land.²⁷¹ För EU finns en gemensam insolvensförordning som gäller i alla medlemsstater utom Danmark.²⁷²

En svensk konkursförvaltare har viss behörighet att agera i de nordiska länderna och har rätt att få assistans av domstolar och myndigheter där. EU:s insolvensförordning ger en konkursförvaltare samma behörighet att agera inom andra medlemsstaters territorium som i inledningsstaten. I vissa viktiga avseenden måste lagen i det land där egendomen finns respekteras, till exempel när det gäller sakrättsskydd, äganderättsförbehåll och återvinning.

Om, och i vilken utsträckning, en svensk konkursförvaltare har behörighet att omhänderta tillgångar i länder utanför EU och Norden får bedömas från fall till fall. Lagen i det land där egendomen finns måste respekteras och konkursförvaltaren måste noga kunna styrka sin behörighet. Det kan finnas konventioner som ger förvaltaren vissa befogenheter.

Oavsett i vilket främmande land konkursgäldenären har egendom finns det oftast ett behov av att anlita ombud på plats med kunskap om landets rättsordning. Det svenska utrikesdepartementet kan hjälpa till med kunskap och kontakter.

Ett stort praktiskt problem när man arbetar med internationell insolvensrätt är att hålla sig uppdaterad om innehållet i andra staters rättsordningar. Via en webbplats som Europeiska kommissionen administrerar kan man få en översiktlig information om innehållet i bland annat konkursrätten i samtliga medlemsstater inom EU.²⁷³ Webbplatsen är så konstruerad att man kan få information både på svenska och på det språk som används i respektive medlemsstat. Genom att läsa på två språk kan man skaffa sig en uppfattning om både vad förfarandet motsvarar i Sverige och vad begreppet heter i respektive stat.

²⁷¹ Lagen (1981:6) om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land (NKL) och Lagen (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land (NVKL)

²⁷² Insolvensförordningen (EG nr 1346/2000)

²⁷³ Europeisk e-juridikportal; <https://e-justice.europa.eu/>

11.9.1 Konkurstillsynens uppgift när det finns tillgångar utomlands

Konkurstillsynen bör särskilt uppmärksamma om det kommer fram att konkursgäldenären har tillgångar utomlands. Överväganden när det gäller omhändertagande av tillgångar utomlands är normalt sådana viktigare frågor som förvaltaren ska höra konkurstillsynen om.

En särskild fråga är konkurstillsynens behörighet och möjlighet att närvara vid omhändertagande av egendom utomlands. Mellqvist uttalar i sin kommentar till insolvensförordningen att ”den tillsyn som [konkurstillsynen] ska utöva är enligt [KonkL] inte föremål för några geografiska begränsningar. Det är konkursförvaltningen i dess helhet som tillsynen avser. Om konkursförfarandet enligt artikel 16 får verkningar i hela Europa och förvaltaren enligt artikel 18 har en behörighet som svarar däremot utvidgas tillsynsansvaret i motsvarande mån. Insolvensförordningen i sig saknar dock helt bestämmelser om tillsyn av insolvensförföranden”.

Eftersom insolvensförordningen hänvisar till nationell rätt i inledandestaten är det KonkL som ska tillämpas på konkurser som beslutats i Sverige. Diskussionen om konkurstillsynens närvaro vid omhändertagande utomlands har närmast rört frågan i vad mån det kan anses vara myndighetsutövning. Råd, upplysningar och annan faktisk verksamhet som inte innebär tvång mot enskild faller utanför begreppet myndighetsutövning. Sådan verksamhet borde konkurstillsynen utan hinder kunna utföra utomlands.

Inträffar ett insolvensförfarande i ett annat EU- eller EES-land, men en arbetstagare har utfört sitt arbete för arbetsgivarens räkning främst i Sverige ska konkurstillsynen besluta i lönegarantiärendet.

11.9.2 EU:s insolvensförordning

Rådets förordning om insolvensförfaranden antogs den 29 maj 2000 och trädde i kraft den 31 maj 2002.²⁷⁴ Den har direkt effekt i Sverige.²⁷⁵

För att förordningen ska vara tillämplig krävs att gäldenärens huvudsakliga intressen finns inom någon av medlemsstaterna. Förordningen tillämpas på sådana kollektiva insolvensförfaranden där en förvaltare utses och gäldenären helt eller delvis berövas rådigheten över sina tillgångar.²⁷⁶ För Sveriges del omfattas konkurs och företagsrekonstruktion.

Förordningen gäller enbart förfaranden som har inletts efter att förordningen trätt i kraft.²⁷⁷ Beslutet om att inleda ett insolvensförfarande ska alltså ha meddelats efter ikraftträdandet.

Förordningen gäller inte i Danmark och den gäller inte för kreditinstitut, investmentföretag och försäkringsbolag.²⁷⁸

Förutsättningar för och verkningar av insolvensbeslut

Ett insolvensförfarande som inletts i en medlemsstat har verkan i alla andra medlemsstater. Ett huvudinsolvensförfarande inleds genom beslut av domstol i den medlemsstat där gäldenärens huvudsakliga intressen finns.²⁷⁹ För bolag och andra juridiska personer anses sätet som regel vara platsen där de huvudsakliga intressena finns. Vilken av ett lands domstolar som är behörig regleras av nationell rätt.

Gäldenärens huvudsakliga intressen kan bara finnas på en enda plats, vilket för ett företag med verksamhet i flera länder innebär att en sådan anknytning bara kan föreligga till ett land. Ett huvudinsolvensförfarande omfattar samtliga gäldenärens tillgångar inom unionen.

²⁷⁴ EG nr 1346/2000. EU:s insolvensförordning har reviderats och ny förordning (EU) 2015/848 trädde i kraft 2015-06-26. Den reviderade förordningen ska i huvudsak börja tillämpas den 26 juni 2017. Se även SOU 2016:17 EU:s reviderade insolvensförordning m.m.

²⁷⁵ Mikael Mellqvist, EU:s insolvensförordning m.m.: En kommentar

²⁷⁶ Artikel 1.1

²⁷⁷ Artikel 43

²⁷⁸ Artikel 1.2

²⁷⁹ Artikel 3.1

Förordningen ger också möjlighet att inleda territoriellt begränsade insolvensförfaranden i en annan medlemsstat än den där gäldenärens huvudsakliga intressen finns. Om inget huvudinsolvensförfarande inletts kallas det för ett självständigt territoriellt förfarande. Ett sådant förfarande kan inledas antingen om ett huvudinsolvensförfarande inte kan inledas enligt reglerna i det land där gäldenärens huvudsakliga intressen finns eller om begäran görs av en borgenär med hemvist eller säte i landet där driftsstället finns eller avser en fordran som härrör från verksamheten vid det driftsstället.²⁸⁰ Driftställe definieras som varje verksamhetsplats där gäldenären, annat än tillfälligt, idkar ekonomisk verksamhet med personella och materiella resurser.²⁸¹

Ett självständigt territoriellt förfarande kan vara något av de alternativ som anmälts av den stat där det ska inledas. I Sverige innebär det att ett självständigt territoriellt förfarande kan avse såväl konkurs som rekonstruktion.

När ett huvudinsolvensförfarande inleds ska ett territoriellt begränsat förfarande därefter vara ett sekundärförfarande. Ett sådant sekundärförfarande kan inledas under förutsättning att det finns en behörig domstol i den andra medlemsstaten. Frågan om gäldenärens insolvens behöver inte prövas om ett huvudinsolvensförfarande redan pågår. Det måste vara ett likvidationsförfarande, men förfarandets verkningar begränsas till sådana tillgångar som gäldenären har i det land där det begränsade förfarandet inleds.

Om inget sekundärförfarande har inletts, har ett beslut om inledande av ett huvudinsolvensförfarande utan ytterligare formaliteter samma verkningar i alla andra medlemsstater som det har i inledningsstaten.

Förvaltaren i ett huvudinsolvensförfarande har samma behörighet inom andra medlemsländers territorium som enligt lagen i inledningsstaten.²⁸² Den nationella behörigheten ”strålar ut” över Europa. Han eller hon måste emellertid följa rättsordningen i den medlemsstat inom vars territorium hen avser att vidta åtgärder.

En förvaltare i ett territoriellt begränsat förfarande har inte den utstrålade behörigheten. Utanför den stat där förfarandet inletts har denne rätt att vidta

²⁸⁰ Artikel 3.2, Artikel 3.4 a, b

²⁸¹ Artikel 2 h

²⁸² Artikel 18.1

åtgärder för att få tillbaka egendom som efter att förfarandet inleddes har överförts till annan medlemsstat. Han eller hon har också rätt att vidta åtgärder avseende återvinning av transaktioner som skett innan förfarandet inletts.²⁸³

En vidimerad kopia av beslutet att utse förvaltare eller annat intyg utfärdat av behörig domstol utgör bevis på att förvaltaren utsetts till förvaltare. Översättning av beslutet eller intyget får begäras. Det krävs ingen legalisering eller liknande formalia.²⁸⁴ Om inte annat föreskrivs i förordningen ska lagen i den medlemsstat inom vars territorium insolvensförfarandet inleds vara tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar.²⁸⁵

Egendom i annat land inom EU

EU:s insolvensförordning ger en konkursförvaltare samma behörighet att agera inom andra medlemsstaters territorium som i inledningsstaten, det vill säga den stat där beslut om konkurs fattades. En vidimerad kopia av beslutet om förordnande till förvaltare eller annat intyg av behörig domstol ska räcka som bevis för hans behörighet. Översättning av beslutet får begäras.

Insolvensförordningen innehåller ett antal bestämmelser som rör förvaltningen, förvaltarens behörighet att agera och hans skyldigheter.

Ett insolvensförfarande som inleds i en medlemsstat ska inte påverka borgenärs eller tredje mans sakrättsliga skydd beträffande egendom som tillhör gäldenären och som vid den tidpunkt då insolvensförfarandet inleddes fanns i en annan medlemsstat.²⁸⁶ Innebörden av det sakrättsliga skyddet bestäms av *lex rei sitae*, det vill säga lagen som gäller på den plats där saken är belägen.

Har egendom sålts med äganderättsförbehåll ska en säljares återtaganderätt inte påverkas av att ett insolvensförfarande inleds beträffande köparen, om egendomen då förfarandet inleds finns i en annan medlemsstat än inledningsstaten.²⁸⁷

²⁸³ Artikel 18.2

²⁸⁴ Artikel 19

²⁸⁵ Artikel 4

²⁸⁶ Artikel 5

²⁸⁷ Artikel 7

Förvaltaren har enligt artikel 18.1 rätt att överföra gäldenärens egendom från den medlemsstats territorium där egendomen befinner sig, inom den ram som artiklarna 5 och 7 ger. Förvaltaren måste således känna till vad lagen i det land där egendomen befinner sig säger om uppkomsten av ett sakrättsligt skydd och giltigheten av ett äganderättsförbehåll.

Förvaltaren måste följa rättsordningen i den stat inom vars territorium han eller hon tänker vidta åtgärder, särskilt när det gäller förfarandet för att avyttra tillgångar.²⁸⁸

När det gäller återvinning av transaktioner som skett i annan medlemsstat kan motparten freda sig med att rättshandlingen inte är angripbar enligt det landets lag.²⁸⁹ Förvaltaren måste alltså ha kännedom om vad andra länders lagar säger om återvinning av transaktioner.

Förvaltaren i ett huvudinsolvensförfarande har rätt att begära att ett sekundärförfarande inleds.²⁹⁰ Han eller hon kan också begära att ett sekundärförfarande vilandeförklaras.²⁹¹ Om ett självständigt territoriellt förfarande inletts före huvudförfarandet har förvaltaren i huvudförfarandet rätt att begära att det först inledda förfarandet omvandlas till ett likvidationsförfarande.²⁹²

Artikel 31 innehåller bestämmelser om att förvaltarna i huvud- och sekundärförfaranden är skyldiga att samarbeta och lämna varandra upplysningar. Förvaltaren i huvudförfarandet ska kunna lämna förslag om avyttring eller användning av tillgångar som ingår i sekundärförfarandet. Förvaltaren ska anmäla de fordringar som blir anmälda i hennes eller hans eget förfarande till övriga förfaranden om det är till fördel för borgenärerna i det egna förfarandet.²⁹³ Förvaltaren i huvudförfarandet har rätt att föreslå att ett sekundärförfarande avslutas på annat sätt än genom likvidation, om lagen som är tillämplig på sekundärförfarandet tillåter att det avslutas på annat sätt. Överskott som uppkommer i sekundärförfarande ska överföras till förvaltaren i huvudförfarandet.²⁹⁴

²⁸⁸ Artikel 18.3

²⁸⁹ Artikel 4 jämförd med artikel 13

²⁹⁰ Artikel 29

²⁹¹ Artikel 33

²⁹² Artikel 37

²⁹³ Artikel 32

²⁹⁴ Artikel 35

En borgenär som har fått utdelning får delta i utdelning i andra förfaranden endast när borgenärer med samma förmånsrätt har fått motsvarande utdelning i det andra förfarandet. Har en borgenär fått utdelning för sin fordran i ett förfarande ska den utdelningen avräknas vid utdelning i ett annat förfarande.²⁹⁵

Kreditinstitut och försäkringsföretag

Som nämnts ovan gäller insolvensförordningen inte kreditinstitut och försäkringsföretag. Insolvenssituationer hos kreditinstitut och försäkringsbolag regleras istället i två separata direktiv. För försäkringsföretag gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/17/EG av den 19 mars 2001 om rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag (försäkringsinsolvensdirektivet). Detta direktiv trädde ikraft den 2 april 2001 och implementerades i medlemsstaterna senast den 20 april 2003. För kreditinstitut gäller Europaparlamentets och rådets direktiv av den 4 april 2001 om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut (bankinsolvensdirektivet). Detta direktiv trädde ikraft den 5 maj 2001 och implementerades i medlemsstaterna senast den 5 maj 2004.

11.9.3 Nordiska konkurser

Till den nordiska konkurskonventionen, i dess senaste lydelse, är Danmark, Finland, Norge och Sverige anslutna. I förhållande till Island gäller fortfarande konventionen i dess ursprungliga lydelse från 1934. Egendom på Grönland eller Färöarna omfattas inte av konventionen. I förhållande till Danmark, Finland och Norge gäller NVKL.²⁹⁶ I förhållande till Island gäller fortfarande bestämmelserna i lagar från 1934.²⁹⁷

Grundtanken i den nordiska konventionen är att en konkurs som inträffar i en nordisk stat ska omfatta all gäldenärens egendom i samtliga nordiska stater. Principiellt blir all egendom att behandla enligt lagen i den stat där

²⁹⁵ Artikel 20.2

²⁹⁶ Lagen (1981:6) om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land (NKL) och Lagen (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land (NVKL)

²⁹⁷ Lag (1934:67) med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge och Lag (1934:68) om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge

konkursen inträffar. Konventionen omfattar således enbart domicilkonkurser, det vill säga konkurser där domstolens behörighet grundas på att gäldenären har säte eller hemvist i landet.

Konkurslandets lag ska enligt 1 § 2 st. NKL och 1 § 2 st. NVKL tillämpas beträffande egendom inom Norden när det gäller konkursrättsliga förhållanden, dvs:²⁹⁸

- gäldenärens rådighet över sin egendom,
- vad som ingår i konkursboet,
- återvinning till konkursboet,
- gäldenärens rättigheter och skyldigheter,
- konkursboets förvaltning,
- borgenärs betalnings- och förmånsrätt samt
- utdelning, ackord samt avslutande av konkurs.

Försäljning av konkursboets egendom ska ske enligt tillgångslandets lag.²⁹⁹ Lagen i respektive tillgångsland ska även bestämma om viss egendom över huvud taget får tas i anspråk av ägarens borgenärer.³⁰⁰

Indirekt framgår av konventionen att flertalet civilrättsliga frågor, till exempel om en fordran är preskriberad eller om viss egendom tillhör gäldenären, inte regleras av den. I dessa situationer får i stället tillämpas den rättsordning som följer av respektive lands kollisionsregler i den internationella privaträtten. Ett konkursbos rätt eller plikt att tillträda ett av gäldenären slutet avtal som inte var fullgjort från båda sidor vid tiden för konkursbeslutet regleras inte i NKL eller NVKL.³⁰¹

Lagarna innehåller också ett antal kollisionsregler rörande vissa sakrättsliga frågor. När det gäller återvinning av skepp, skeppsbygge eller luftfartyg ska lagen i det land där egendomen är registrerad tillämpas.³⁰²

Konkursens inverkan på utmätning ska bedömas enligt det lands lag där utmätningsförfarandet påbörjats.³⁰³

²⁹⁸ om inte annat följer av särskilda bestämmelser i NKL och NVKL

²⁹⁹ 7 § NKL och 8 § NVKL

³⁰⁰ Beneficiereglerna, 1 § 2 st. NKL och 1 § 2 st. NVKL

³⁰¹ NKL 11 § och NVKL 12 §

³⁰² 3 § NKL respektive 4 § 2 st. NVKL

³⁰³ 5 § NKL respektive 6 § NVKL

Rätten att ta ut fordran ur pantsatt egendom ska följa lagen i det land där egendomen befann sig vid tiden för konkursbeslutet.³⁰⁴

I en svensk domicilkonkurs, som omfattar egendom i annat nordiskt land, ska rätten utan dröjsmål låta kungöra konkursbeslutet i den för offentliga meddelanden avsedda tidningen i det andra landet.³⁰⁵ Av uttalanden i förarbetena till den ursprungliga nordiska lagstiftningen framgår att konkursbeslutets internationella verkan inte påverkas av om kungörelseförfarandet av någon anledning inte kommer till stånd.³⁰⁶

I 8 § NKL finns en bestämmelse som innebär undantag från den i 1 § 2 st. samma lag formulerade principen om att borgenärs förmånsrätt avgörs enligt konkurslandets lag. Särskild förmånsrätt i egendom som vid tiden för konkursbeslutet fanns i ett annat nordiskt land följer det landets lag. Detsamma gäller företrädesordningen mellan flera särskilda förmånsrätter i sådan egendom. Särskild förmånsrätt i fartyg och fartyg under byggnad regleras av bestämmelser i 3:21, 51 och 52 §§ sjölagen (1994:1009). Enligt bestämmelsen har särskild förmånsrätt för angiven egendom företräde framför allmän förmånsrätt.

Bestämmelserna om allmän förmånsrätt finns i 8 § 3 st. NKL. Allmän förmånsrätt för skatt eller avgift som påförts i annat nordiskt land ska bedömas enligt det landets lag. Allmän förmånsrätt gäller dock bara egendom som vid tiden för konkursbeslutet fanns i det landet. Ur sådan egendom får för den allmänna förmånsrätten endast tas en på visst sätt bestämd del. Motsvarande bestämmelser om förmånsrätter finns i 9 § NVKL.

I och med att EU:s insolvensförordning har trätt i kraft gäller insolvensförordningen mellan Sverige och Finland, i stället för den nordiska konkurskonventionen, beträffande de frågor som förordningen omfattar. När det gäller förhållandet till Danmark, Norge och Island anger artikel 44.3 i insolvensförordningen att förordningen inte är tillämplig när dess regler står i konflikt med den nordiska konkurskonventionen.

³⁰⁴ 6 § NKL respektive 7 § NVKL

³⁰⁵ 2 § 1 st. NKL, Cirk 1987:937 om kungörande av konkursbeslut i annat nordiskt land, m.m.

³⁰⁶ NJA II 1935 s. 14

Egendom i annat nordiskt land

När konkursboets egendom finns i ett annat nordiskt land har en svensk konkursförvaltare vissa möjligheter att få assistans av myndigheter och domstolar. En svensk konkursförvaltare får hos domstol i annat nordiskt land begära att egendom som finns i detta land upptecknas, att åtgärd vidtas för egendomens bevarande till dess konkursförvaltningen kan ta hand om den eller att egendom som inte lämpligen kan bevaras säljs.³⁰⁷

Domstolen i det andra landet utser då en lämplig person som tar hand om gäldenärens egendom i landet till dess den kan övertas av den svenska konkursförvaltningen. Denna person ska även sälja egendom som på grund av dess karaktär inte kan bevaras, exempelvis ett lager av färskvaror. Konkursförvaltare i annat nordiskt land har möjlighet att göra motsvarande framställning hos svensk tingsrätt beträffande egendom i Sverige.

När det gäller förvaltarens allmänna uppdrag innehåller den nordiska konkurskonventionen inga särskilda regler. Konkurslandets regler ska dock tillämpas avseende konkursboets förvaltning.³⁰⁸ Det innebär att 7 kap. KonkL blir tillämpligt i fråga om förvaltning och tillsyn i en svensk domicilkonkurs, även när det gäller egendom i annat nordiskt land.

Konkursförvaltare eller konkursdomstol i annat nordiskt land har möjlighet att i Sverige begära handräckning.³⁰⁹ Motsvarande regler finns i de andra nordiska ländernas lagstiftningar vad gäller svensk konkursförvaltares möjlighet att begära handräckning.

11.9.4 Konkursförvaltarens behörighet utanför Norden och EU

Konkursförvaltarens allmänna skyldigheter innefattar även en plikt att för borgenärernas räkning föra tillbaka tillgångar från utlandet.³¹⁰ Många gånger har dock konkursförvaltaren störst chans att få hem tillgångar som

³⁰⁷ Förordningen 1983:162 om omedelbar skriftväxling med utländska domstolar i vissa konkurser

³⁰⁸ 1 § 2 st. NKL

³⁰⁹ 2 § 3 st. NVKL och 7 kap. 14 § KonkL

³¹⁰ 7 kap. 8 § KonkL

finns i utlandet om konkursgäldenären själv är villig att medverka till att de utländska tillgångarna tillförs konkursboet.³¹¹

Som allmän utgångspunkt gäller att förvaltaren måste respektera det lands rättsordning inom vars territorium denne avser att vidta åtgärder.

Om och i vilken utsträckning en svensk konkursförvaltare har behörighet att agera för att omhänderta tillgångar utomlands får bedömas från fall till fall. Bedömningen måste göras med utgångspunkt i respektive främmande lands internationella konkursrätt. Framför allt är det de regler som anger vilket lands lag som ska tillämpas i vissa tvister som blir avgörande för bedömningen, det vill säga kollisionsreglerna i den aktuella främmande statens internationella privaträtt.

Om det i konkursboet finns exekutionstitlar på privaträttens område och dessa faller in under verkställighetskonventioner kan förvaltaren naturligtvis begära verkställighet i det främmande landet.

Konkursförvaltaren grundar sin formella behörighet att företräda konkursboet på bestämmelser i KonkL. Det innebär att förvaltaren i en svensk fysisk eller juridisk persons konkurs i många stater kan uppträda som företrädare för det svenska konkursboet när han eller hon handlar på civilrättslig grund vid utredning, kvarstadsansökan eller tvist vid utländsk domstol. Förvaltaren kan även erkännas behörig att skaffa sig rådighet över tillgångar i utlandet och därefter avyttra dem.

På vilka villkor en svensk konkursförvaltare erkänns i dessa situationer varierar mellan olika stater och måste i regel undersökas i varje enskilt fall genom kontakt med till exempel jurist i detta land. Många förvaltare har etablerade utlandskontakter. Utrikesdepartementet (UD) har även en del kontakter med vissa advokater i utlandet.

Förvaltaren måste formellt dokumentera sin behörighet genom olika officiella handlingar. Förvaltaren bör kunna styrka sin behörighet att företräda konkursboet genom en översättning från auktoriserad translator av domstolens beslut om konkurs och bevis om förordnandet till konkursförvaltare.

Ibland kan även auktoriserad översättning av bestämmelser i KonkL krävas liksom eventuella redogörelser för konkursboets ställning för att klargöra

³¹¹ Se dock rättsfallen NJA 1991 s. 491 och 1956 s. 1

förvaltarens behörighet. Handlingarna bör ibland bestyrkas av notarius publicus och även i särskilda fall legaliseras av UD och främmande stats beskickning i Sverige. Ibland förekommer även krav på ömsesidighet för ett erkännande av den svenske förvaltaren, det vill säga att Sverige i motsvarande situation erkänner en förvaltare från det aktuella landet.

11.9.5 Domicil- och särkonkurser

Svensk rätt skiljer på domicil- och särkonkurser. En domicilkonkurs är en konkurs där gäldenären vid tidpunkten för konkursansökan har sitt hemvist eller säte i Sverige. Det är hemvistet eller sätet som har bestämt konkursdomstolens domsrätt.³¹² En domicilkonkurs anses omfatta alla gäldenärens tillgångar, även egendom i utlandet. I en domicilkonkurs ska förvaltaren alltså också ta hand om tillgångar i andra länder.

En särkonkurs däremot grundar sig på förmögenhetsforum eller avtalsforum. Konkursen har då inletts i Sverige på grund av att gäldenären har egendom här eller har åtagit sig en förpliktelse i Sverige. En särkonkurs är territoriellt begränsad i den meningen att den endast omfattar tillgångar som finns här i riket. I en särkonkurs kan inte konkursförvaltaren agera utomlands för att återföra tillgångar i utlandet till konkursboet, eftersom konkursen definitionsmässigt inte inbegriper utlandstillgångarna i konkursen.

Gäldenären är i princip skyldig att lämna upplysningar även om egendom som finns utomlands. Upplysningsskyldigheten gäller utan undantag och således även om egendomen inte ingår i boet.³¹³

Däremot anses en gäldenär inte vara skyldig att agera aktivt för att göra egendom som finns utomlands tillgänglig för konkursboet. I rättsfallet NJA 1991 s. 491 hade en konkursgäldenär åtalats för oredlighet mot borgenärer bestående i att hen inte medverkat till att medel som fanns tillgängliga i England ställts till konkursförvaltningens förfogande. HD ogillade åtalet och anförde följande; ”konkurslagstiftningen föreskriver ingen skyldighet för konkursgäldenären att medverka till att hans tillgångar i utlandet ställs till konkursförvaltningens förfogande. Inte heller kan en skyldighet av detta

³¹² 10 kap. 1 § RB

³¹³ 6 kap. 2 § 1 st. andra meningen KonkL

slag, i brist på uttryckligt lagstöd härom, intolkas i straffbestämmelsen om oredlighet mot borgenärer i 11 kap 1 § tredje stycket BrB”.³¹⁴

11.9.6 Särskilt om filialer

Det är viktigt att man gör klart för sig huruvida ett gäldenärsbolag är en filial till ett utländskt bolag eller dotterbolag.

Ett dotterbolag är en självständig juridisk person med egna tillgångar och skulder. Är det fråga om ett svenskt dotterbolag ägt av ett utländskt moderbolag är presumptionen att dotterbolagets insolvensförfarande ska handläggas i Sverige och enligt svensk lagstiftning. Om det däremot visas att dotterbolaget har sina huvudsakliga intressen i en annan medlemsstat i EU kan dock ett huvudförfarande inledas endast i den staten.

En filial är däremot ingen självständig juridisk person utan en del av ett bolag som kan vara registrerat i en annan stat. Formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare regleras i särskild lag.³¹⁵ Bedrivs verksamhet i Sverige ska den bedrivas genom ett avdelningskontor med kontor med självständig förvaltning (filial). För filialen ska det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den vid filialen bedrivna verksamheten.³¹⁶ En sådan föreståndare kan, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, åläggas företrädaransvar.³¹⁷ En filial ska ha en egen bokföring som är skild från det utländska företagets bokföring i övrigt.³¹⁸ Filialer ska registreras hos Bolagsverket.³¹⁹

I NJA 1980 s. 164 ansåg HD att en filial till ett utländskt bolag inte utgjorde ett särskilt från bolaget skilt rättssubjekt. HD fann därför att filialen inte kunde försättas i konkurs. Det är omdiskuterat huruvida detta rättsfall fortfarande står sig. Vid Insolvensrättsligt Forum år 2007 ansåg Annina H. Persson att rättsfallet var överspelat. Den motsatta uppfattningen

³¹⁴ Se också rättsfallet NJA 1956 s. 1

³¹⁵ Lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och den därtill hörande förordningen (1992:308)

³¹⁶ 2§ tredje stycket lag (1992:160) om utländska filialer m.m.

³¹⁷ NJA 1998 s. 44

³¹⁸ 11§ Lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

³¹⁹ 15§ Lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

redovisades vid samma tillfälle av Mikael Mellqvist.³²⁰ Svea hovrätt har ansett att 1980 års rättsfall fortfarande är prejudicerande.³²¹

Uppfyller filialen kriteriet för fast driftställe enligt Insolvensförordningen ska i vart fall ett territoriellt förfarande kunna inledas i Sverige.

Om inte något sådant förfarande kan inledas men filialen har obetalda skatteskulder, kan bestämmelsen i 18 § lagen om utländska filialer m.m. åberopas. Enligt denna ska en filial avregistreras bland annat när filialen saknat utmätningsbara tillgångar till betalning av en fordran som grundar sig på verksamheten i Sverige. En förutsättning är att fordringen inte heller därefter har betalats. Konkurstillsynen ska verka för att konkursförvaltaren då gör en anmälan om förhållandet till bolagsverket.

I hovrätten för Övre Norrland, Ö 507-12, prövades den 5 november 2013 om en filial till ett irländskt bolag kunde träda i likvidation. Filialen hade avregistrerats efter att konkursansökan lämnats in. Hovrätten ansåg att svensk domstol var behörig att ta upp konkursansökan till prövning med tillämpning av artikel 3.2 eller 3.3 i insolvensförordningen. Bolagets huvudsakliga intressen fanns på Irland, vilket innebar att ett huvudinsolvensförfarande inte kunde inledas i Sverige. I stället blev det fråga om ett sekundärförfarande eller territoriellt begränsat förfarande.

11.9.7 Ärva tillgångar utomlands

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen) tillämpas som huvudregel på arv efter personer som avlidit på eller efter den 17 augusti 2015.³²² Arvsförordningen är tillämplig i alla EU-stater utom Danmark, Storbritannien och Irland.³²³ Arvsförordningen gäller oavsett om den internationella anknytningen finns

³²⁰ Insolvensrättsligt Forum 2007, Iusus förlag s. 117 f.

³²¹ RÅB 15-08

³²² Se lagen (2015:417) om arv i internationella situationer och EUT 2012 L201 och artiklarna 83-84

³²³ Se de inledande skälen (82-83)

till en EU-stat eller till någon annan stat, men hindrar inte att stater alternativt använder arvskonventioner.³²⁴

Frågor om arv och kvarlåtenskap ska enligt arvsförordningen normalt prövas i den avlidnes hemviststat enligt de regler som gäller där.³²⁵ En person har dock rätt att göra ett lagval genom att i ett testamente välja lagen i den stat där man var medborgare vid tidpunkten för valet eller vid sin död.³²⁶

Att tänka på

Har förvaltaren fått upplysningar om att egendom som tillhör gäldenären finns i utlandet får han eller hon utreda sina möjligheter att agera för att omhänderta tillgången. Förvaltaren måste ta reda på om det aktuella landets rättsordning innehåller särskilda bestämmelser av betydelse för hur omhändertagandet kan ske. Erkänns hans/hennes behörighet? Finns det bestämmelser som ställer särskilda formaliakrav för att förvaltaren ska kunna agera? Ibland krävs det till exempel beslut av domstol eller myndighet. Ofta finns det ett behov av att anlita ombud på plats med kunskap om landets rättsordning.

Förvaltaren bör också försöka bilda sig en uppfattning om värdet på tillgången. Därefter får denne ta ställning till om och i så fall vilka åtgärder som ska vidtas för att utreda, omhänderta och avveckla tillgången i utlandet.

Förvaltningen ska bedrivas ändamålsenligt. De kostnader som läggs ner på att omhänderta och avveckla tillgången måste stå i rimlig proportion till vad egendomen kan förväntas inbringa till boet. Överväganden när det gäller omhändertagande av tillgångar utomlands är normalt sådana viktigare frågor, rörande vilka förvaltaren ska höra konkurstillsynen.

Att läsa vidare

Rapport angående konventionen om insolvensförfaranden, 6500/1/96 REV 1, DRS 8 (CFC), ”Den förklarande rapporten”

³²⁴ Se artiklarna 20 och 75 och 3 kap. 3§ och 6§ lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

³²⁵ Se artiklarna 21.1 och 24

³²⁶ Se artikel 22

Skatteverkets ”Svensk internationell exekutions- och obeståndsrätt” (1997)

Skatteverket ”Handledning för borgenärsarbete” utgåva 3 (2012)

Michael Bogdan, Internationell konkurs- och ackordsrätt (1983)

Michael Bogdan, Sveriges och EU:s internationella insolvensrätt (1997)

Michael Bogdan, Svensk internationell konkursrätt, SvJT 1980 s. 321

Michael Bogdan, Katja of Sweden-målet och svensk internationell konkursrätt, SvJT 1980 s. 710

Ann-Christine Halén, Centre of Main Interests – A New Concept in European Insolvency Law, Avhandling, Juridiska fakulteten, Lunds Universitet (2002)

Mikael Mellqvist, EU:s insolvensförordning m.m. En kommentar (2002)

SOU 2016:17 EU:s reviderade insolvensförordning m.m.

11.10 Personal och lönegaranti i konkurs

En allmän redogörelse för statlig lönegaranti inklusive centrala lagregler och rättsfall finns i särskilt avsnitt i denna handbok.

11.10.1 Tillsynens uppdrag – lönegaranti i konkurs

Konkurstillsynens hantering av lönegarantin kan delas upp i flera delar. Om konkursförvaltaren avser att avslå en begäran om ersättning från lönegarantin, kan det vara skäl för förvaltaren att upplysa konkurstillsynen.³²⁷ Konkurstillsynen bör dock vara försiktig med sina uttalanden eftersom Kronofogden genom tillsynen kanske kommer att vara part i en framtida process mot arbetstagaren. En upplysning om eventuellt avslagsbeslut kan även tjäna syftet att konkurstillsynen känner till varför beslutet dröjer om arbetstagaren kontaktar myndigheten.

³²⁷ 7 kap. 9 § KonkL

Konkurstillsynen ska göra en efterhandsgranskning av lönegarantibesluten, dvs. kontrollera att förvaltaren fattat korrekta bifalls- och avslagsbeslut i enlighet med LgL och FRL. Detta ingår i uppgiften att utöva tillsyn över konkurser och i rekonstruktioner.³²⁸

Lönegarantibeslut inges ofta till konkurstillsynen utan att det finns tillräckligt underlag med för att ta ställning till om beslutet är korrekt. Konkurstillsynen har möjlighet att begära in handlingar och vid behov utreda saken vidare. Det händer att förvaltare vägrar att lämna ut handlingar, exempelvis anställningsavtal, som konkurstillsynen begär bl.a. med hänvisning till GDPR. GDPR utgör dock inget hinder för förvaltaren att lämna ut uppgifter till konkurstillsynen.³²⁹ Vidare innehåller bestämmelsen i 20 a § LgL en rättslig förpliktelse för förvaltaren att lämna uppgifter till konkurstillsynen. Även om bestämmelsen till sin ordalydelse är begränsad till att avse uppgifter om fordringar kan utlämnandet av exempelvis anställningsavtal ”hängas upp” på bestämmelsen. Stöd för en vid tolkning av vad som utgör den rättsliga förpliktelsen i 20 a § LgL kan hämtas i det faktum att tillsynen försvåras/omöjliggörs om inte konkurstillsynen kan få del av de handlingar som den begär.

Av förarbeten framgår att konkurstillsynen särskilt ska se till att:³³⁰

- lönegarantibeslut är skriftligt
- avslagsbeslut är välmotiverat
- beslutet innehåller överklagandehänvisning

Då förvaltarna i hög grad använder programmet Garanti XL eller blankett från Kronofogdens hemsida är både kravet på skriftligt beslut och överklagandehänvisning som finns förtryckt i dessa beslut uppfyllda. Konkurstillsynen kan då fokusera mer på att avslagsbeslut är välmotiverade. Om konkurstillsynen finner att förvaltarens beslut är oriktigt får myndigheten väcka talan mot arbetstagaren inom tre veckor från det att myndigheten fick del av beslutet.³³¹

³²⁸ Till skillnad från konkurser granskas lönegarantibesluten i rekonstruktioner i samband med att de inkommer till konkurstillsynen

³²⁹ Se artikel 6.1 c) GDPR och 2 kap. 1 § dataskyddslagen för regler om rättsliga förpliktelser. Förvaltaren har enligt de bestämmelserna stöd för den behandling som utlämnandet av uppgifter till konkurstillsynen innebär.

³³⁰ Prop. 1991/92:139

³³¹ 30 § LgL

En annan uppgift för konkurstillsynen i detta sammanhang är att lämna upplysningar till exempelvis löntagare om vilka regler som gäller för lönegaranti. När konkurstillsynen lämnar sådana upplysningar måste myndigheten vara uppmärksam på att inte lämna bindande besked i frågor där tvister kan uppstå.

11.10.2 Personalfrågor i konkursens inledningsskede

Arbetstagarens anställning avbryts inte automatiskt genom konkursen. Konkursbeslutet innebär inte heller att anställningsavtalet övergår på konkursboet. Men i och med att gäldenären försätts i konkurs uppstår en arbetsbristsituation som utgör saklig grund för uppsägning. Förvaltaren har samma skyldighet att MBL-förhandla och varsla som andra arbetsgivare som ska säga upp personal.³³² Även arbetstagare som inte omfattas av LAS ska sägas upp. Uppsägning görs nämligen även för att gardera konkursboet mot att konkursgäldenärens anställda kan komma att betraktas som anställda av boet med påföljande massaansvar.

Oavsett om konkursboet övertar anställningsavtalen med konkursgäldenärens anställda, eller om de anställda endast arbetar åt boet p.g.a. arbetsskyldighet under uppsägningstiden, betraktas boet som arbetsgivare och sedvanliga arbetsrättsliga regler gäller i huvudsak. Lönegarantiersättning utgår till anställda när arbetsgivaren har gått i konkurs som en ersättning för lön m.m. de går miste om på grund av konkursen.³³³ Det är staten som garanterar lön under viss tid före konkursen, uppsägningslön, semesterersättning med mera. Dessutom har de anställda viss förmånsrätt i konkursen. Såväl förmånsrätten som lönegarantiersättningen är beloppsmässigt begränsade och kan endast utgå för begränsad tid.

Om arbetstagaren utför arbete åt konkursboet är arbetstagarens uppsägningslön avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet massagäld. Lönen ska utbetalas av konkursboet trots att konkursboet

³³² Arbetsgivaren (Här: konkursförvaltaren) är skyldig att varsla om minst fem arbetstagare ska sägas upp. Det inkluderar även arbetstagare som inte har rätt till ersättning från statlig lönegaranti.

³³³ Lagrum: 7-13, 15, 31 §§ LAS, 12, 12 a §§ FRL, 7- 9 §§ LgL och 5 kap. 18 § KonkL

formellt sett inte är att betrakta som arbetsgivare. Arbetstagaren är skyldig att utföra arbete åt konkursboet om denne får full betalning för sina löneanspråk.

Om den anställda vägrar att utföra arbete åt konkursboet förlorar denne rätten till uppsägningslön.³³⁴ Om konkursboet inte fullgör sina förpliktelser att utge lön måste arbetstagaren kunna återgå till arbetsbefrielse med lönegaranti under återstående del av uppsägningstiden; arbetstagaren är berättigad till lönegaranti i den mån denne inte arbetar åt boet.

Konkursboet kan anställa personal för begränsad tid. Det vanliga är att förvaltaren anställer vissa nyckelpersoner som tidigare arbetat i konkursbolaget. Parterna träffar då en överenskommelse. När konkursboet inträder i anställningsavtalet med arbetstagaren blir fordringen massagäld, d.v.s. den bekostas med medel från konkursboet. Sådana fordringar omfattas inte av lönegarantin.

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv

Danhard, Konkursarbetsrätt 6 uppl. 2018

Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Lunning/Toijer, Anställningsskydd 2010

Åhnberg, LAS-Handboken 2012, 7:e uppl.

Skyldighet att förhandla enligt MBL

Konkurstillsynen ska övervaka att förvaltaren följer de krav som en arbetsgivare har enligt MBL.³³⁵ Normalt sett sker denna granskning i samband med att konkurstillsynen deltar vid omhändertagande av boet. Ibland kan åtgärder från konkurstillsynen initieras genom att det kommer in

³³⁴ Ingen lagreglering finns men det följer av arbetsrättsliga principer

³³⁵ 7-9, 11-13, 26-27, 33-35, 38-39, 41-43, 54-69 §§ lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL)

ett klagomål från t.ex. ett fackförbund. Konkurstillsynen har då möjlighet att begära in handlingar för att granska om förvaltaren följt reglerna i MBL.

Förvaltaren behöver inte regelmässigt sända in förhandlingsprotokoll till konkurstillsynen. Det är normalt sett inte ett prioriterat granskningsområde för konkurstillsynen, utan det förutsätts att förvaltaren visar den omsorg om boet som krävs och har den skicklighet som behövs för att hantera förhandlingsfrågor enligt MBL. Konkurstillsynen kan göra stickprov avseende förvaltarnas handläggning.

Förvaltaren har förhandlingsskyldighet när den fackliga organisationen har intresse av att lämna synpunkter vid avveckling av konkursbolagets verksamhet. Kollektivavtal har fortsatt giltighet i konkursen. De viktigaste bestämmelserna avser fredsplikten, reglerna om kollektivavtalets bindande och tvingande verkan samt tolkningsföretädesreglerna.

Föreningsrättsreglerna har fortsatt tillämpning i konkurs oavsett om det finns kollektivavtal. Även tviste- och skadeståndsreglerna äger fortsatt tillämpning.

När det gäller kollektivavtalsbunden personal har konkursförvaltaren skyldighet att primärförhandla i fråga om beslut som innebär viktiga förändringar av verksamheten. Med viktiga förändringar avses beslut som rör verksamhetens omfattning, utvidgning, omläggning, nedläggning, inskränkning av driften, överlåtelse eller upplåtelse av rörelsen.

När det gäller personal som inte är bunden av kollektivavtal är förvaltarens förhandlingsskyldighet mera begränsad. Förhandling ska hållas med samtliga fackliga organisationer som har medlemmar på arbetsplatsen, dock enbart i frågor om uppsägning på grund av arbetsbrist.

Förvaltaren har inte någon skyldighet att förhandla innan personalen sägs upp. Den omständigheten att verksamheten ska upphöra är inte heller en förhandlingsfråga. Förvaltaren bör tidigt i beslutsprocessen hålla en förhandling av informationskaraktär. När förvaltaren kommit längre i sin utredning bör slutförhandling hållas.

Ersättning för lönefordringar i konkurs

Lönegarantins omfattning regleras i 7-9 b §§ LgL. Lönefordringar i konkurs kan ersättas på något eller några av dessa sätt:

- Lönegaranti för fordringar med förmånsrätt (lön, annan ersättning för arbete, semesterlön och semesterersättning och pensioner).³³⁶ Förmånsrätten är tidsmässigt begränsad. Enligt huvudregeln räknas tiden utifrån när en lönefordran intjänats (intjänandeprincipen) medan det i vissa fall är förfallodagen som gäller (förfalloprincipen).
- Lönegaranti för uppsägningslön och lön första månaden efter konkursbeslutet.³³⁷
- Lönegaranti för konkursansökningskostnader och viss del av konkurskostnaden.³³⁸
- Utdelning i konkursen för fordringar avseende bevakade lönefordringar med förmånsrätt i konkursen (max tio prisbasbelopp) och bevakade oprioriterade fordringar i konkursen.³³⁹ Vid utdelning avräknas vad arbetstagaren redan har erhållit från lönegarantin.
- Utdelning genom regressrätt. Genom betalning från lönegarantin har ett borgenärsbyte ägt rum varefter staten är rätt borgenär vid utdelning för lönegarantifordringar.³⁴⁰

Att läsa vidare

Danhard, Konkursarbetsrätt, 6 uppl. 2018

Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Uthyrning av personal som uppbär statlig lönegaranti³⁴¹

Uthyrning av personal kan sägas ha stöd i bestämmelsen i 7 kap. 8 § första stycket KonkL – förvaltaren ska vidta alla de åtgärder som kan bedömas vara förmånliga för konkursboet.

Det saknas vidare stadgande som förbjuder ett konkursbo att hyra ut arbetstagare som uppbär statlig lönegaranti. Uthyrning kan ofta sägas vara till gagn för konkursborgenärerna genom att den ökar konkursboets intäkter och även för den enskilde arbetstagaren, som får ”prova på” att arbeta för en annan arbetsgivare, vilket kan öka möjligheterna till en anställning.

³³⁶ 12 eller 13 §§ FRL

³³⁷ Maximibeloppet för lönegaranti med förmånsrätt enligt 12 § FRL är tio prisbasbelopp men enligt 7 a § LgL är det begränsat till fyra prisbasbelopp

³³⁸ 8 § LgL, 14 kap. 3 § KonkL

³³⁹ 12 a § FRL, Prisbasbelopp beräknat enligt 1 kap. 6 § Lag (1962:381) om allmän försäkring

³⁴⁰ 28 § LgL

³⁴¹ Se vidare Expertgruppens promemoria angående fråga i konkurs om uthyrning av personal som uppbär statlig lönegaranti, EPM 1/2018

Uthyrning av arbetskraft i en konkurs får emellertid anses gå utöver den åsyftade användningen och ändamålet med det statliga lönegarantisystemet – att vara en förmån för arbetstagare i konkurs.³⁴² Uthyrning av personal innebär dessutom ofta ett ekonomiskt risktagande för konkursboet – både så att boet kan bedömas ha inträtt i anställningsavtalet, med massalöneansvar som följd, men även i form av merarbete för förvaltaren.³⁴³ Uthyrning till ett underpris, kan innebära ett snedvridande av konkurrensen, och bör därför helt undvikas.³⁴⁴

Sammantaget finns det ofta skäl för förvaltaren att iaktta stor försiktighet och en restriktivitet vid ett övervägande om att hyra ut konkursboets personal, under tiden dessa uppbär statlig lönegaranti. Typiskt sett bör uthyrning av konkursboets personal inte förekomma om bolagets verksamhet består i uthyrning av personal, om uthyrning sker för att fullfölja pågående projekt eller om det är ett villkor i samband med att konkursboet överlåter verksamheten. Uthyrning av konkursboets personal bör inte heller ske i fall där ställföreträdaren överlåtit verksamheten till ett bolag hen själv äger eftersom lönegarantin inte är tänkt att användas i dessa situationer.³⁴⁵ Konkurstillsynen bör framförallt vid höranden enligt 7 kap. 10 § konkurslagen uppmärksamma och diskutera frågan ingående med förvaltaren.

³⁴² Lönegarantiregleringen är en social skyddslagstiftning som finns till i arbetstagarens intresse. Bland annat har Göta hovrätt i ett beslut av den 25 januari 2017 i mål Ö 1479-16 konstaterat att uthyrningen av personal, mot bakgrund av syftet med lönegarantilagen, inte kunde anses utgöra ett riktigt användande av lönegarantimedel.

³⁴³ I prop. 2002/03:49 s. 83 ff. framgår att kommittén initialt föreslog att förmånsrätten helt skulle avskaffas om arbetstagarna utförde arbete åt konkursboet då man menade att det rimliga vore att lönen direkt blev en massakostnad så att vidaredrift endast skedde i bolag som hade en överlevnadspotential och att inget snedvridande av marknaden skedde. Att man landade i att behålla rätten under en månad berodde på att man ansåg att det var rimligt eftersom förvaltaren kunde behöva en kortare tid för att ta ställning till om vidaredrift skulle ske.

³⁴⁴ Se RH 2002:29 där Hovrätten för Västra Sverige kritiserat en förvaltare för att denne fortsatt konkursgäldenärens rörelse i konkursboets regi trots att det varken funnits affärsmässiga skäl för detta eller förutsättningar för en rekonstruktion av konkursbolaget. Konkursboets kund under driftsperioden erbjöds ett icke marknadsmässigt pris, vilket möjliggjordes av att lönegarantin betalade arbetstagarnas löner. Hovrätten uttalade att utnyttjande av lönegarantimedel på ett sådant sätt inte utgjorde ett riktigt användande av medlen

³⁴⁵ SOU 1999:1 s. 290 där det slås fast att användning av lönegaranti vid seriekonkurser är förkastligt

En särskild situation då det normalt sett kan accepteras att förvaltaren hyr ut personal är i samband med en överlåtelse av konkursgäldenärens rörelse. Det förekommer att köparen uppställer krav i överlåtelseavtalet att personalen ska vara anställd av konkursboet fram till en viss tidpunkt, men ändå arbeta för köparen före den tidpunkten. Om så är fallet får det anses åligga förvaltaren att, i enlighet med stadgandet i 7 kap. 8 § KonkL, avtala om ett så högt pris som möjligt för nyttjandet av personalen.

11.10.3 Anställning och uppsägning

Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska granska att förvaltaren vidtagit de åtgärder som krävs i samband med uppsägningen av personalen, bl.a. att uppsägningarna varit korrekta. Förvaltaren ska säga upp arbetstagarna med uppsägningstid enligt LAS eller anställnings-/kollektivavtal. Konkurstillsynen ska vidare granska att uppsägningslönen på ett korrekt sätt fördelats i förmånsberättigad och icke förmånsberättigad del.

Vem är arbetstagare?

För att bedöma om en anställd ska anses som arbetstagare görs en helhetsbedömning. Anställningen ska grunda sig på avtal om att den ena parten ska utföra arbete för den andra partens räkning. När det gäller gränsdragningen mellan arbetstagare och uppdragstagare eller egna självständiga företagare görs en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.³⁴⁶

Arbetstagarens anställning avbryts inte automatiskt genom konkursen. Konkursbeslutet innebär inte heller att anställningsavtalet övergår på konkursboet. Men i och med att gäldenären försätts i konkurs uppstår en arbetsbristsituation som utgör saklig grund för uppsägning.

³⁴⁶ Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särsk. s. 110-126, 197-237

Uppsägning och uppsägningstid

Uppsägningen ska vara skriftlig. Detta är emellertid enbart en ordningsföreskrift. Underlåtenhet att iaktta skriftlighet medför inte att uppsägningen blir ogiltig.³⁴⁷ Förvaltaren ska lämna uppsägningshandlingen till arbetstagaren personligen. Även arbetstagare som inte omfattas av LAS ska sägas upp.

Uppsägning görs således även för att gardera konkursboet mot att konkursgäldenärens anställda kan komma att betraktas som anställda av boet med påföljande massaansvar. Om uppsägningshandlingen inte överlämnas personligen till arbetstagaren ska den sändas med rekommenderat brev.³⁴⁸ Av uppsägningshandlingen ska framgå hur lång uppsägningstid arbetstagaren är berättigad till samt om arbetstagaren har företrädesrätt till återanställning eller inte och om anmälan krävs för att företrädesrätten ska kunna göras gällande.

Uppsägningstiden räknas från dagen då arbetstagaren delgavs uppsägningen eller, om hen delgavs genom rekommenderat brev, tio dagar efter att brevet lämnades till posten. Har arbetstagaren semester, anses uppsägningen ha skett tidigast dagen efter den då semestern upphörde.³⁴⁹ Uppsägningstiden enligt LAS beräknas olika om anställningsavtalet är ingånget senast den 31 december 1996 eller därefter. För äldre anställningsavtal bestäms uppsägningstiden efter ålder och i de senare ingångna avtalen efter anställningstid.

Om arbetstagaren enligt enskilt anställningsavtal eller kollektivavtal har uppsägningstid som överstiger tiden i LAS så gäller den avtalade uppsägningstiden. Lönegarantin begränsas dock till den uppsägningstid som arbetstagaren skulle ha haft enligt 11 § LAS.³⁵⁰

Om arbetstagaren enligt avtal har kortare uppsägningstid gäller avtalet.

En visstidsanställning innebär att arbetsgivaren och arbetstagaren kommit överens om att anställningen ska upphöra vid en viss tidpunkt. Det finns olika uppfattningar om uppsägningstidens längd för visstidsanställd personal. Somliga hävdar att uppsägningstidens längd regleras av samma regler som för tillsvidareanställd personal, medan andra menar att skälig

³⁴⁷ Lunning-Toijer, Anställningsskydd, 8: uppl. s. 419

³⁴⁸ 10 § 1 st. LAS

³⁴⁹ 10 § 2 st. LAS

³⁵⁰ Prop. 1993/94:208, s. 61

uppsägningstid ska utgå.³⁵¹ Malmö tingsrätt har funnit att uppsägningstiden vid visstidsanställning ska beräknas i enlighet med 11 § LAS och domen har fastställts av hovrätten.³⁵²

Provanställda arbetstagare ska inte sägas upp utan de ska underrättas om att anställningen upphör.³⁵³

Ersättning under uppsägningstid

Arbetstagaren har rätt till samma löneförmåner under uppsägningstiden som tidigare. Efter konkursbeslutet övertar förvaltaren arbetsgivarens roll i förhållande till personalen. Arbetstagare är skyldiga att utföra arbete för konkursboet så länge betalning från lönegarantin utgår. Om konkursboet vill fortsätta att anlita arbetstagaren sedan en månad gått utan att anställa henne eller honom ansvarar konkursboet ändå för arbetstagarens lön så länge boet anlitar henne eller honom.³⁵⁴

Om arbetstagaren inte utfört arbete åt konkursboet omfattas fordringar avseende tiden en månad från konkursbeslutet av både förmånsrätt och lönegaranti. Arbetstagaren har för tiden därefter rätt till ersättning för uppsägningslön.³⁵⁵ Uppsägningslönen avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet saknar förmånsrätt men omfattas av lönegarantin.

Om arbetstagaren utfört arbete åt konkursboet omfattas fordringar avseende tiden en månad från konkursbeslutet av förmånsrätt och lönegaranti. Arbetstagarens fordringar för tiden därefter omfattas varken av förmånsrätt eller av lönegaranti. Fordringarna är massagäld. Konkursförvaltaren måste dock ha accepterat att arbetstagaren fortsätter att arbeta för att konkursboet ska betala. Om konkursboet inte kan betala lönefordringarna kan konkursboet försättas i konkurs.

³⁵¹ NJA 1971 s. 31, 1975 s. 444, RH 1989:80

³⁵² Malmö tingsrätts dom 2003-11-25, T 6418-03, Hovrätten över Skåne och Blekinge 2004-03-17, T 3192-03

³⁵³ 6 § LAS

³⁵⁴ 5 kap. 18 § KonkL

³⁵⁵ 11 § LAS

Att tänka på

Om konkursförvaltaren av någon anledning inte säger upp de anställda i omedelbar anslutning till konkursbeslutet, uppstår en oklar situation. Konkursboet kan träda in som arbetsgivare antingen genom avtal eller genom faktiskt handlande. Det faktiska handlandet kan bestå i att konkursboet – utan någon uttrycklig överenskommelse – fortsätter att ta emot de anställdas arbetsinsats under viss tid. Om uppsägning inte sker och inget avtal ingås, övergår anställningsavtalet så småningom på konkursboet som därmed får massaansvar för lönen. För att undgå att konkursboet ska anses ha inträtt i avtalet genom konkludent handlande måste uppsägning ske inom en till två veckor efter konkursbeslutet alternativt att förvaltaren meddelat att uppsägning kommer att ske.³⁵⁶

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Prop. 2007/08:161 Företagshypotek - en bättre säkerhet för lån till företag

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särskilt s. 110-126, 197-237

Danhard, Konkursarbetsrätt 6 uppl. 2018.

Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Lunning/Toijer, Anställningsskydd, 2010

Åhnberg, LAS-handboken, 2012

CHECKLISTA vid granskning av uppsägning från konkursförvaltare

- Är den anställda att anse som arbetstagare eller uppdragstagare?
- Har den anställda rätt till uppsägningstid, dvs. har ej varit provanställd eller uppdragstagare?
- Har arbetstagaren fått rätt uppsägningstid i enlighet med LAS eller avtal?

³⁵⁶ Prop. 1991/92:139, s. 29 och Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 s. 104 och 139 ff.
Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 138 ff. och AD 1980 nr 143

11.10.4 Beslut om lönegaranti och utbetalning

I avsnittet om statlig lönegaranti finns beskrivet vilka lönefordringar som omfattas av statlig lönegaranti.

När arbetstagarens lönegarantianspråk överstiger maximibeloppet kan frågan om i vilken ordningsföljd lönegarantiersättning ska utges bli aktuellt. Det finns olika uppfattning om detta. En uppfattning är att det inte finns någon bestämd turordning för olika fordringar. I LgL anges att särskilda kostnader såsom traktamente och utlägg ska utgå framför annan fordran.³⁵⁷ För övrigt saknas det vägledning i lagen om ordningsföljden. Danhard har uttryckt uppfattningen att efter särskilda kostnader ska ersättning utgå för förfallna lönefordringar, intjänade semesterförmåner, ränta på nämnda belopp och slutligen uppsägningslönen.³⁵⁸

Konkurser utan bevakningsförfarande

I konkurser utan bevakningsförfarande ska förvaltaren så fort som möjligt pröva och meddela bifalls- och avslagsbeslut.³⁵⁹ Anspråk på lönegaranti måste prövas så snart det finns tillräcklig utredning om en fordran föreligger eller inte. Detta kan innebära att det behöver meddelas flera beslut om lönegaranti för en och samma arbetstagare i takt med att utredningen blir klar. Ett beslut om lönegaranti ska skickas till den utbetalade myndigheten.³⁶⁰ Beslutet ska även skickas till arbetstagaren och konkurstillsynen.³⁶¹ Om arbetstagaren får ett avslagsbeslut kan hen inom tre veckor väcka talan mot staten vid allmän domstol. Konkurstillsynen för statens talan.³⁶² Inget hindrar att arbetstagaren på nytt ansöker om lönegaranti i konkursen efter att ett avslagsbeslut vunnit laga kraft. Om konkursförvaltaren fattar ett nytt avslagsbeslut kan arbetstagaren på nytt väcka talan vid allmän domstol inom tidsfristen som är tre veckor.

³⁵⁷ 9 § tredje stycket LgL

³⁵⁸ Danhard Konkursarbetsrätt 2013 s. 319, Danhard, Konkursarbetsrätt, 2018 s. 325 och NJA 1977 s. 664

³⁵⁹ 16 § LgL

³⁶⁰ 17 § LgL. Länsstyrelsen är utbetalande myndighet för lönegaranti när arbetsgivaren har försatts i konkurs fram till och med den 31 januari 2025. Skatteverket är utbetalande myndighet för lönegaranti när arbetsgivaren har försatts i konkurs från och med den 1 februari 2025.

³⁶¹ 19 § LgL

³⁶² 29 § LgL

Förvaltaren har endast begränsade möjligheter att ompröva ett lönegarantibeslut.³⁶³

Konkurser med bevakningsförfarande

I konkurser med bevakningsförfarande ska förvaltaren efter konkursbeslutet sända underrättelse till Skatteverket, som är den utbetalande myndigheten om fordringar som anses vara klara och omfattas av lönegarantin.³⁶⁴ Skatteverket fattar sedan det formella beslutet om lönegaranti och sköter utbetalningarna.³⁶⁵

Förvaltaren ska för arbetstagarens räkning bevaka fordringar som enligt förvaltarens bedömning är klara. Som bevakning får förvaltaren använda en sådan underrättelse som han eller hon har lämnat till Skatteverket enligt 11 § LgL. Förvaltaren ska genast underrätta arbetstagaren om bevakningen.³⁶⁶ Om förvaltaren inte anser att fordringen är klar kan arbetstagaren själv bevaka den.³⁶⁷ För bevakning och anmärkningar tillämpas samma regler som för övriga borgenärer samt rörande statens bevakning avseende regressrätt.³⁶⁸

Enligt Göta hovrätt omfattar förvaltarens bevakningsskyldighet enbart fordringar som omfattas av lönegarantin och alltså inte andra fordringar som arbetstagarna kan ha. Konkursförvaltaren har därför som utgångspunkt inte rätt till arvode för arbete med bevakning av andra fordringar som arbetstagare kan tänkas ha mot konkursboet.³⁶⁹

Arbetstagaren får själv bevaka fordringar som hen gör anspråk på men som enligt förvaltaren inte omfattas av förmånsrätt.

³⁶³ Danhard har uttryckt uppfattningen att förvaltaren under vissa omständigheter kan ompröva lönegarantibeslut men i regel inte i negativ riktning för lönegarantiborgenären (Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 346 ff. och Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 355 ff.)

³⁶⁴ 11 § LgL

³⁶⁵ Jfr 1991/92:139, s. 41

³⁶⁶ 15 § LgL

³⁶⁷ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 s. 366-367, Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 376 f.

³⁶⁸ RH 1997:107

³⁶⁹ RH 2023:14

Om arbetstagaren har invändningar mot förvaltarens bevakning av lönegarantifordringar måste arbetstagaren inleda en jävsprocess enligt bestämmelserna i 9 kap. KonkL.

Avräkning från uppsägningslön

Om arbetstagaren varken arbetar för konkursgäldenären, någon annan eller bedriver egen verksamhet måste han eller hon anmäla sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen för att behålla sin förmånsrätt.³⁷⁰ Från uppsägningslönen ska inkomst som arbetstagaren fått från annan anställning, borde ha kunnat förvärva i annan anställning eller haft av egen rörelse avräknas. Med samtidig inkomst i annan anställning ska aktivitetsstöd som lämnas till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program jämföras. EU-domstolens dom C 435/10 van Ardenne innebär att det inte krävs någon anmälan till arbetsförmedlingen för att Skatteverket ska utbetala lönegaranti.

Omprövning av lönegarantibeslut

En konkursförvaltare som vägrade ompröva ett avslagsbeslut har fått kritik av JO. Arbetstagaren hade missat talefristen i 29 § LgL och begärde i stället omprövning av beslutet. JO ansåg att förvaltaren var skyldig att ompröva beslutet även efter konkursens avslutande om fordringen var känd för förvaltaren under konkursen.³⁷¹

JO:s ställningstagande bör innebära att löneborgenären kan få en ny tidsfrist genom att begära omprövning. Men när 1992 års lönegarantilag infördes uttalade Lagrådet följande beträffande 29 och 30 §§ LgL: ”Avsikten är uppenbarligen att rätten till talan mot beslutet går förlorad, om talan inte väcks inom den föreskrivna tiden. Detta får anses vara tydligt även utan något uttryckligt stadgande härom”.³⁷²

³⁷⁰ 12 § 2 st. FRL

³⁷¹ JO:s beslut 1995-10-24

³⁷² Prop.1991/92:139 s. 68-69

Att tänka på

Om en arbetstagare kan erhålla lönegaranti för såväl prioriterade som oprioriterade lönefordringar och lönegarantins takbelopp om fyra prisbasbelopp uppnås, torde arbetstagaren kunna välja vilka fordringar som i första hand ska ersättas av lönegarantin.³⁷³

Det normala är att arbetstagaren vill att lönegarantin ska täcka löneanspråken så långt tillbaka i tiden som möjligt, eftersom arbetstagaren saknar möjlighet att få ersättning för dessa på annat sätt (för uppsägningstid kan arbetstagaren få a-kassa eller ny anställning med lön om den inte ersätts av lönegarantin). Även om detta är den normala tillämpningen kan arbetstagaren ha skäl att göra ett annat val, vilket kan få till följd att arbetstagaren har en prioriterad fordran och den utbetalande myndigheten en oprioriterad.

CHECKLISTA - Granskning av förvaltares lönegarantibeslut

Aktieägare

- Har lönegaranti utgått till någon som äger väsentlig andel och har betydande inflytande?³⁷⁴ (Aktieägare och styrelseledamöter framgår av bouppteckningen.)

Beloppen

- Månadslönen eller timlönen anges på lönegarantibeslutet. Genom att göra en uppskattning med utgångspunkt från den angivna lönen går det att göra en beräkning av om lönen och semesterersättningen är korrekt.
- Överstiger fordringen schablonberäkning? Ska fordringen anses som oskäligen eller uppenbart oskäligen enligt 5 kap. 2 § KonkL?
- Har ersättning beviljats med högst fyra basbelopp?

Tiden

- Har lön medgetts för längre tid tillbaka än som intjänats tre månader före konkursansökan ingavs?

³⁷³ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013s. 319 och Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 325

³⁷⁴ 12 § 6 st. FRL

- Om lön har medgetts för tid dessförinnan, omfattas lönen av särskild beräkningsgrund?
- Har reglerna om tidsgränser för ostridiga resp. tvistiga fordringar iakttagits?
- Har semesterersättning medgetts för korrekt tid?

Övrigt

- Har arbetstagaren stått till konkursförvaltarens förfogande?
- Har arbetstagaren varit anmäld till arbetsförmedlingen som arbetssökande (avräkning kan dock i normalfallet inte ske i och med EU-dom van Ardenne).
- Har avräkning gjorts från uppsägningslönen pga. ny anställning eller liknande?

RUTIN - Granskning av lönegarantibeslut i konkurser

1. Ärendet inkommer från konkursförvaltaren och registreras i Konny.
2. I utvalda ärenden kontrolleras om det finns misstankar om att konkursen föregåtts av mer omfattande ekonomisk brottslighet eller andra betydande oegentligheter och det bedöms om det därför finns anledning att ifrågasätta lönegarantihanteringen i konkursen.
3. I utvalda ärenden kontrolleras om det finns lönegarantibeslut i konkursen där hela eller delar av den begärda ersättningen har avslagits på grund av försök till missbruk av den statliga lönegarantin och det bedöms om det i så fall har funnits anledning för konkurstillsynen att överväga att göra en polisanmälan?
4. Avslagsbeslut där det inte enbart är avslag på grund av att maxbeloppet överskrids granskas särskilt.
5. Vid signal från arbetstagare, fackförening, borgenär eller annan att allt inte står rätt till med yrkade lönegarantikrav granskas detta särskilt.
6. Utvalda ärenden granskas avseende belopp, tidsgränser, semesterersättning etc. Granskning sker utan tillgång till bakomliggande beslutsunderlag men vid behov kan konkurstillsynen begära in dessa handlingar.
7. Om brister upptäcks sker återkoppling till konkursförvaltaren.
8. När det finns misstanke om missbruk av lönegarantiinstitutet kan konkurstillsynen väcka talan mot arbetstagaren.

11.10.5 Sammanställning av lönefordringar i konkurs

Fordringar som omfattas av både förmånsrätt och lönegaranti

- Lön som intjänats senare än tre månader innan konkursansökningen ingavs till tingsrätten.
- Lön som intjänats under tiden mellan konkursansökan och konkursbeslut.
- För lön som beräknats enligt särskild beräkningsgrund gäller förmånsrätt för fordringar som förfallit till betalning senare än tre månader innan konkursansökningen ingavs till tingsrätten.
- Tvistiga fordringar som intjänats tidigare än tre månader före konkursansökan om tvisteförfarandet satts i gång inom fyra månader från det att fordran förföll till betalning och konkursansökan lämnats in till tingsrätten senast två månader efter att tvisten avgjorts slutligt.
- Lönefordringar avseende tiden från konkursbeslutet och inom en månad därefter (oavsett om detta är uppsägningslön eller delvis uppsägningslön).
- Semesterersättning avseende det innevarande och närmast föregående intjänandeåret samt för från året dessförinnan sparade dagar, samt för uppsägningstiden, dock endast första månaden efter konkursutbrottet.
- Pensionsfordringar under högst 12 månader, sex månader före konkursansökan och sex månader därefter.

Fordringar som omfattas av lönegaranti men inte av förmånsrätt

- Lönefordringar för tiden senare än en månad efter konkursbeslutet. Om arbetstagaren inte arbetar för konkursboet har han eller hon rätt till lönegaranti för uppsägningslönen i enlighet med 11 § LAS. Detta blir aktuellt i alla de fall då förvaltaren inte driver rörelsen vidare.

Fordringar som varken omfattas av förmånsrätt eller lönegaranti

- När arbetstagaren fortsätter att arbeta för konkursboet omfattas fordringar avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet varken av förmånsrätt eller av lönegaranti. Sådana lönefordringar blir massagäld och ska betalas av konkursboet.
- Arbetstagare som själv eller tillsammans med närstående senare än sex månader före konkursansökningen har ägt väsentlig andel i företaget och haft betydande inflytande är undantagna från lönegarantin. Det krävs att arbetstagaren själv ägt del i företaget, det räcker inte att endast vara

närstående till en aktieägare.³⁷⁵ Vad som kan anses som betydande inflytande ska bedömas med utgångspunkt från en mängd omständigheter, såsom ägarförhållandena beträffande övriga andelar samt hur arbetet med företagets ledning organiserats.³⁷⁶ Något entydigt svar på vad som avses med väsentlig andel är svårt att lämna.³⁷⁷

- Lönegarantilagen innehåller också en allmän regel mot missbruk av lönegarantin. En lönefordran ersätts inte om det finns grundad anledning att anta att en av förutsättningarna för anställningen eller ett visst anställningsförhållande är att lönen ska bekostas av lönegarantin.³⁷⁸ Syftet är att komma åt omotiverade nyanställningar eller omotiverade lönehöjningar alldeles före konkursen.³⁷⁹ I NJA 2010, s. 434 har det vid en helhetsbedömning inte visats vara fråga om ett missbruk av garantin och arbetstagarens fordran har inte heller bedömts uppenbart överstiga vad som kan anses skäligt. Målet gällde frågan om en arbetstagare som hade avböjt att följa med till en förvärvare vid övergång av verksamhet ägde rätt till lön under den period hon försökte få klarhet i vad som hänt med anställningen. Arbetstagaren hade vid uppsägning en månads uppsägningstid. HD uttalade att arbetstagaren måste ha förstått att hennes arbetskraft inte skulle komma att tas i anspråk av arbetsgivaren. Arbetsgivaren hade meddelat att man inte avsåg att säga upp henne och hänvisade till lönegarantin. Dessa omständigheter talade enligt HD för ett missbruk av lönegarantin. Arbetstagaren hade dock utan dröjsmål vidtagit åtgärder för att bringa klarhet i sin situation. HD fann vid en sammanvägning att det inte rörde sig om något missbruk av lönegarantin och lönegaranti beviljades för cirka fyra månader.
- Lönefordran får inte uppenbart överstiga vad som kan anses skäligt. För närstående till konkursgäldenären gäller att fordran ska vara skälig och inte äldre än ett år. Ägare, företagsledare och de som genom släktskap

³⁷⁵ Beträffande innebörden av uttrycket nära anförvant, tidigare kallad närstående, se NJA 1997 s. 299

³⁷⁶ Prop. 1996/97:102, s. 13

³⁷⁷ I NJA II 1997 s. 76 f. anges 20 %. Enligt äldre förarbeten menades med väsentlig andel en relativt betydande andel, t.ex. en tredjedel (SOU 1969:5 sid. 151, prop. 1970:142 sid. 137). Erik Danhard definierar en väsentlig andel såsom en möjlighet att driva igenom sin vilja på bolagsstämman (Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006 sid. 214 f., Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 1998, s. 104-106 och Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 190f)). Den som är majoritetsägare i bolaget anses ha ett betydande inflytande. Det räcker att det funnits en möjlighet att ha ett sådant inflytande, oavsett om detta utnyttjas i praktiken. Se t.ex. NJA 1983 s. 713.

³⁷⁸ 9 b § LgL. Beträffande beviskravet, se prop. 1993/94:208, s. 82 f.

³⁷⁹ Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 242 f.

eller på annat sätt står ägare eller företagsledare nära, räknas som närstående till konkursgäldenären. Bedömningen av vad som ska anses skäligt görs med utgångspunkt från den nytta som konkursgäldenären haft av det arbete som kravet avser.³⁸⁰ När det gäller andra än närstående till konkursgäldenären har Högsta domstolen klarlagt att bestämmelsen i 5 kap. 2 § KonkL har en begränsad tillämpning vid beviljande av lönegaranti. Bestämmelsen ska då tolkas så att den tar sikte på att förhindra missbruk av lönegarantin.³⁸¹

11.10.6 Om boet anställer

Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska kontrollera uppdelningen av de anställdas uppsägningslön i förmånsberättigad respektive icke förmånsberättigad del. För personal som arbetar kvar hos konkursboet ska boet betala lön och arbetsgivaravgifter från och med en månad efter konkursbeslutet. Uppgifter om rörelsens fortsatta drift och åtgärder med personalen kan hämtas från inledande information, förvaltarberättelsen och tjänsteanteckningar från hörande enligt 7 kap. 9 eller 10 §§ KonkL.

Arbetsplikt och arbete för konkursboet

Arbetstagaren är skyldig att utföra arbete åt boet under uppsägningstiden om hen får fullt betalt. Men löntagaren anses inte anställd av boet annat än efter ett uttryckligt avtal med boet genom konkursförvaltaren. Om löntagaren arbetar åt konkursboet efter den första månaden blir boet skyldigt att betala lön och arbetsgivaravgifter.

Om arbetstagaren utför arbete åt konkursboet ska boet betala arbetstagarens lön avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet. Lönen ska betalas av konkursboet trots att konkursboet formellt sett inte är att betrakta som arbetsgivare. Om arbetstagaren vägrar att utföra arbete åt konkursboet förlorar han eller hon rätten till uppsägningslön.³⁸² Om konkursboet inte fullgör sina förpliktelser att utge lön, måste arbetstagaren kunna återgå till arbetsbefrielse med lönegaranti under återstående del av uppsägningstiden;

³⁸⁰ 5:2 KonkL, samt NJA 2010 s. 434

³⁸¹ NJA 2010 s. 434 och Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 231 ff.

³⁸² Detta är inte reglerat i lag men följer av arbetsrättsliga principer

denne är ju nämligen berättigad till lönegaranti i den mån han eller hon inte arbetar åt boet.

Konkursboet kan anställa personal för begränsad tid. Det vanliga är att förvaltaren anställer vissa nyckelpersoner som tidigare arbetat i konkursbolaget. Anledningen till anställningen brukar vara att dessa personer saknar rätt till lönegaranti. Parterna träffar då en överenskommelse. När konkursboet inträder i anställningsavtalet med arbetstagaren blir fordringen massagäld, dvs. den bekostas med medel från konkursboet, och sådana fordringar omfattas inte av lönegarantin. Konkursboet ska redovisa och betala källskatt och arbetsgivaravgifter på den lön som betalas av konkursboet.

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl.

Danhard, Konkursarbetsrätt, 6 uppl. 2018

Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

11.10.7 Utdelning till löneborgenärer

Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen har till uppgift att granska att förvaltarnas hantering är lagenlig och i övrigt korrekt. Av den anledningen kan det finnas skäl för konkurstillsynen att kontrollera hur utdelning till löneborgenärer beräknats. I tillsynens uppdrag ingår inte att angripa felaktigheter i utdelningsförslag utan det är borgenärernas sak att invända mot utdelningsförslaget om de anser att fördelning av utdelningsbara medel är fel.³⁸³

³⁸³ 11 kap. 6 § KonkL

Förmånsrätt och lönegaranti

Sedan de nya förmånsrättsreglerna trädde i kraft 2004 har det blivit vanligare med utdelning till arbetstagare för lönefordringar då arbetstagaren fått ersättning från lönegarantin. Detta gäller även sedan den senaste ändringen av förmånsrättsreglerna 2009, vilket till stor del beror på att skattefordringar är oprioriterade sedan 2004. Arbetstagaren kan få utdelning när det finns lönefordringar som inte täckts av lönegarantin³⁸⁴. Ett exempel är då arbetstagaren har lönefordringar uppgående till mer än takbeloppet om fyra prisbasbelopp.

Utdelning till arbetstagare kan förekomma både som prioriterad utdelning enligt 12 § FRL och oprioriterad utdelning enligt 18 § FRL. I samband med att arbetstagare får utdelning för prioriterade eller oprioriterade lönefordringar uppstår svårigheter vad gäller bl.a. statens regressrätt och beräkning av arbetsgivaravgifter på utdelade lönemedel.³⁸⁵

Lönegarantiregress

Vid beräkning av utdelningen till arbetstagare för lönefordringar måste hänsyn tas till lönegarantihanteringen. När staten har ersatt anställdas lönefordringar genom lönegarantin, inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären.³⁸⁶

För konkurser från åren 2004 - 2008 innebär det att staten i stället för arbetstagaren får del av den utdelning som kommer i fråga i konkursen intill utbetalt belopp. Det är viktigt att statens lönegarantiregress beräknas för varje arbetstagare för sig.³⁸⁷

Efter 2008 års ändringar träder staten enligt 28 § LgL inte in i arbetstagarens rätt enligt 12 § förmånsrättslagen. Även om lönegarantiersättning har utgått enligt 7 § LgL som en följd av att arbetstagaren ägt förmånsrätt för sina fordringar, är statens återkrav oprioriterat. Detta innebär att statens lönegarantiregress avseende lönefordringar med förmånsrätt enligt 12 § FRL numera alltid är oprioriterad. Statens lönegarantiregress avseende

³⁸⁴ 12 – 14 § FRL

³⁸⁵ 12 och 18 § FRL samt 28 § LgL

³⁸⁶ 28 § LgL

³⁸⁷ Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 377 f.

konkursansökningskostnader med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen gäller fortfarande med förmånsrätt.³⁸⁸

Utdelningsförslaget

När det blir aktuellt med utdelning för lönefordringar bör förvaltaren alltså i utdelningsförslaget uppta varje enskild anställds lönefordran. Därefter anges hur stor del av föreslagen utdelning per arbetstagare som ska betalas till den utbetalande myndigheten respektive den enskilde arbetstagaren. De sociala avgifterna måste beräknas för utdelning, utöver vad som ersatts från lönegarantin, innan det utdelningsbara utrymmet kan fastställas.

Har staten försteg framför arbetstagare?

I de fall då arbetstagarna har lönefordringar som inte täckts av lönegarantin kan det bli aktuellt med en fördelning av utdelningsbart belopp mellan staten och en arbetstagare. Enligt 28 § LgL har staten ett principiellt försteg till betalning före arbetstagaren.

Den slopade förmånsrätten för lönegarantiregressen innebär att en arbetstagare som kan åberopa förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen för sina fordringar har bättre rätt än vad staten har gällande samma arbetstagares fordringar som har reglerats via lönegarantin med stöd av 7 § lönegarantilagen.³⁸⁹

Detta försteg kan dock vara skenbart, åtminstone i de fall då arbetstagaren haft möjlighet att välja vilka fordringar som lönegarantin ska ersätta och då har valt att lönegarantin ska ersätta oprioriterade fordringar. Staten kan då inte åberopa något försteg gällande prioriterade fordringar. Utdelning för lönefordringar som har förmånsrätt tillfaller i den beskrivna situationen oavkortat arbetstagaren.

När det gäller fördelningen mellan staten och en arbetstagare gäller att staten har ett principiellt försteg till betalning före arbetstagaren.³⁹⁰

Motsvarande gäller vid lönegarantireglering av förmånsrättsberättigade fordringar. Om en arbetstagare har lönefordringar förenade med förmånsrätt

³⁸⁸ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, s. 355 och Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 365

³⁸⁹ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, s. 356 och Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 366

³⁹⁰ 28 § andra st. LgL

enligt 12 § FRL som överstiger lönegarantitaket, har arbetstagaren bättre rätt för sina återstående fordringar än vad staten har för lönegarantiregressen.

I de fall det blir utdelning till oprioriterade fordringsägare är rättsläget avseende statens regressrätt oklart. Oklarheterna gäller om en arbetstagares samtliga fordringar, dvs. både oprioriterade fordringar som kan ersättas av lönegarantin och oprioriterade fordringar som inte äger rätt till lönegaranti, ska sammanföras till en kategori, där staten har försteg framför arbetstagare.³⁹¹

Vad gäller beräkning av utdelning i konkurs när lönegaranti utgått och arbetstagaren har oprioriterade lönefordringar som inte ersatts av lönegarantin finns ett ställningstagande från Skatteverket.³⁹² Enligt ställningstagandet ska utdelning för lönegarantiregressen beräknas separat för den del av garantin som har utgått med stöd av 7 § LGL.

Övervägande skäl talar för att varje enskild arbetstagares totala lönefordran ska sammanräknas. Varje arbetstagares totala fordran bör delas upp i två kategorier, en med förmånsrätt och en utan förmånsrätt. Inom ramen för varje sådan kategori synes staten ha försteg till betalning framför arbetstagaren, i den mån lönegaranti har utbetalats.³⁹³

11.11 Fortsatt drift

11.11.1 Definition av begreppet fortsatt drift och syftet med att fortsätta driften

Vad menas med fortsatt drift?

Det finns olika uppfattningar om vad som menas med fortsatt drift. Den vanligaste definitionen är att konkursboet fortsätter verksamheten på i det närmaste samma sätt som det levande företaget gjorde. Kunderna ska normalt inte märka någon skillnad gentemot tidigare.

³⁹¹ Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 378 ff.

³⁹² Skatteverket Dnr: 131 341992-13/111

³⁹³ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, s. 358 och Danhard, Konkursarbetsrätt 2018 s. 367

Vad som inte betraktas som fortsatt drift är en ren utförsäljning av konkursgäldenärens tillgångar genom att t.ex. hålla en butik öppen under viss tid.

Syftet med att fortsätta driften

En fortsatt drift ska vara ändamålsenlig för konkursboet på så sätt att den ska vara till ekonomisk nytta för konkursboet. Den ekonomiska nyttan kan genereras av att den fortsatta driften som sådan ger ett ekonomiskt mervärde, d.v.s. inkomsterna av driften är högre än utgifterna. Det räcker dock inte att driften som sådan är lönsam, utan det krävs att nettot är högre än vad en försäljning av tillgångarna på annat sätt skulle ge.

I vissa fall kan det dock vara ändamålsenligt att driva en verksamhet vidare, även om driften som sådan skulle vara olönsam. Detta kan vara fallet om den fortsatta driften medför att det blir en högre köpeskilling för rörelsen än vad det skulle ha blivit om verksamheten lades ner. Skillnaden vad gäller köpeskillingen måste förstås överstiga det negativa driftsresultatet.

Konkurstillsynens uppgift vid fortsatt drift

I de fall en förvaltare fortsätter driften i konkursboets regi blir konkursen ofta prioriterad som utökad, vilket innebär att konkurstillsynen är mer aktiv än annars. Ofta inskränks driften i tid till en månad och konkurstillsynen kan överväga att närvara redan i samband med förvaltarens omhändertagande av boet. Därigenom får konkurstillsynen en bättre bild av den verksamhet som konkursgäldenären bedrivit, vilket bland annat gör det lättare att diskutera konkursens förlopp med förvaltare. Ifall konkursgäldenären har bedrivit en tillståndspliktig verksamhet bör konkurstillsynen sätta sig in i dessa aspekter av konkursen. Detsamma gäller om miljöfrågor väcks under konkurshanteringen.

I samband med den fortsatta driften bör konkurstillsynen vara uppmärksam på att konkursförvaltare uppfyller de krav som ställs på en rörelseidkare i allmänhet. Det gäller både allmänna skyldigheter som t.ex. skatte- och momsredovisning, men även mer branschspecifika förutsättningar. Konkurstillsynen kan även med fördel ha en diskussion med förvaltare om rutinerna för hantering och redovisning av dagskassor.

Förvaltaren ska normalt sett höra konkurstillsynen innan ett beslut om fortsatt drift fattas.³⁹⁴ Konkurstillsynen har även möjligheter att begära in senaste balans- och resultaträkning från förvaltaren tillsammans med en budget/kalkyl för den fortsatta driften. Konkurstillsynen ska bevaka kostnadseffektiviteten i förvaltningen och det är i det sammanhanget viktigt att även ersättning till sakkunnigt biträde och arvode till förvaltaren beaktas.

Konkurstillsynen ska granska budget/kalkyl och vid behov ifrågasätta dessa. Om konkurstillsynen inte tror att den fortsatta driften kommer att ge önskat resultat kan man vid hörandet anföra goda skäl för sin ståndpunkt som förvaltaren har att ta ställning till innan han eller hon fattar sitt beslut.

11.11.2 Inför beslut om fortsatt drift

Det är alltid förvaltaren som beslutar om driften ska fortsättas. Då detta är en sådan viktigare fråga där förvaltaren bör höra konkurstillsynen, berörda borgenärer och gäldenären, ska hörande ske innan han eller hon fattar sitt beslut.³⁹⁵

Det huvudsakliga syftet med att fortsätta driften av gäldenärens rörelse i konkursboets regi är i första hand för att möjliggöra en överlåtelse av rörelsen i dess helhet. Detta medför som regel en högre köpeskilling än vad en ren försäljning föremål för föremål kan antas göra. Det finns också situationer där driften måste fortsätta en kortare tid oavsett det ekonomiska utfallet, t.ex. vårdinrättningar, lantbruk med levande djur etc.

Många gånger är det bristande lönsamhet i rörelsen som ligger till grund för obeståndet. Det är inte lämpligt att boet under alltför lång tid konkurrerar på marknaden med en verksamhet som inte belastas med samma rörelsekostnader som andra aktörer har.

I normalfallet kan man utgå från att fortsatt drift endast kommer att vara aktuellt under högst en månad från konkursutbrottet, eftersom fortsatt arbete åt konkursboet inte ersätts från lönegarantin för längre tid än så.

Vid omhändertagandet av boet är det viktigt att konkursförvaltaren genast skaffar sig så goda kunskaper som möjligt om konkursgäldenären. Inför

³⁹⁴ 7 kap 10 § KonkL

³⁹⁵ 7 kap 10 § KonkL

beslutet att fortsätta eller inte fortsätta driften måste förvaltaren ta del av gäldenärens räkenskapsinformation och inhämta information från ställföreträdare samt i förekommande fall, anställda, extern bokförare m. fl.

Entreprenadkonkurser

Även vid entreprenadverksamhet kan en fortsatt drift vara ändamålsenlig trots att driften som sådan är olönsam. Oavslutade entreprenader betingar ofta inget värde, trots att nedlagt arbete kan vara av stor omfattning. En icke slutförd entreprenad riskerar ofta

stora skadestånd för konkursgäldenären, som lätt kan överstiga värdet av de fordringar som boet har. Om däremot driften kan fortsätta kan konkursboet härigenom tillgodoföras värdet av de per konkursutbrottet upplupna och ännu ej influtna kundfordringarna.

Om förvaltaren överväger att fortsätta driften i en entreprenadverksamhet bör han eller hon sluta nya avtal med beställarna för att inte ta på sig ansvaret för allt som förekommit före konkursutbrottet. Har konkursgäldenären redan fått betalt för per konkursutbrottet nedlagda arbeten är fortsatt drift i en entreprenadkonkurs inte ändamålsenlig.

Att tänka på

En fortsatt drift får inte fortsätta längre tid än ett år från konkursbeslutet om det inte finns särskilda skäl.³⁹⁶ Det är bara i de allra största konkurserna som det kan förekomma att driften fortsätter längre tid än så. Normalt brukar driften inte pågå längre tid än lönegarantin täcker lönekostnaderna, vilket är en månad.

Beslutet att fortsätta verksamheten är en sådan viktigare fråga där förvaltaren är skyldig att höra borgenärer, gäldenären samt konkurstillsynen.³⁹⁷ Det är också i normala fall nödvändigt att förvaltaren får gäldenärens samtycke till att driva verksamheten vidare. Anledningen härtill är att verksamheten ofta kräver att gäldenären eller en ställföreträdare bidrar med sitt arbete. Eftersom det inte är ovanligt att bolagsföreträdaren

³⁹⁶ 8 kap. 2 § KonkL (tidigare från edgångssammanträdet)

³⁹⁷ 7 kap. 10 § KonkL och prop. 1986/87:90, s. 283 ff.

ställt personlig borgen för bolagets skulder, brukar detta inte vara något problem.

Med hänsyn till den stora ekonomiska risk en förvaltare tar genom att fortsätta driften är det viktigt att konkurstillsynen är aktiv och noggrant följer upp den fortsatta driften.

Driftkalkyler

I konkurser där konkursförvaltaren driver rörelsen vidare är kalkylen en viktig del av hörandet.³⁹⁸ För att den ska vara till nytta är det viktigt att förvaltaren gör en realistisk bedömning av vilka intäkter som kan flyta in och samtliga kostnader som kan förväntas uppstå. Som bakgrund till kalkylen måste förvaltaren använda konkursgäldenärens senaste balans- och resultatrappporter. När förvaltaren upprättar driftkalkylen är det nödvändigt att denne hämtar in uppgifter från bolagsföreträdaren och anställda i ledande befattning. Ofta kan också extern bokförare och revisor ha viktig information att lämna.

En förvaltare får inte driva verksamheten vidare om det inte är ändamålsenligt. Det är därför viktigt att förvaltarens kalkyl över den fortsatta driften används vid hörande med berörda borgenärer, gäldenären samt konkurstillsynen. Konkurstillsynen ska kritiskt granska kalkylen och följa upp utfallet av driften mot kalkylen.

Om de anställda arbetar åt boet efter konkursbeslutet utgår lönegaranti bara för första månaden. Lön för arbete åt boet därefter blir en massakostnad för boet.

Bolagsföreträdaren har normalt sett inte rätt till ersättning från lönegarantin. Med hänsyn till att bolagsföreträdaren ofta har borgensansvar för konkursbolagets skulder kan denne vara villig att ställa upp utan att få någon ekonomisk ersättning. Alternativet är att konkursförvaltaren anställer företrädaren i boet vilket får ansvar för lönekostnaderna.

Om förvaltaren inte har någon ställföreträdare att förlita sig till blir det ibland nödvändigt att anlita ett sakkunnigt biträde. I kalkylen måste då tas hänsyn till kostnaden för det sakkunniga biträdet. Därutöver ska förvaltaren alltid ta med beräknat arvode för eget arbete för den fortsatta driften.

³⁹⁸ 7 kap. 10 § KonkL

En konkurs leder inte sällan till att arbetsmoralen hos de anställda sjunker, vilket i sin tur påverkar produktiviteten. I kalkylen måste hänsyn tas till detta när det gäller förväntade intäkter.

Utvecklingsverksamhet

För att kunna upprätta en driftkalkyl, är det nödvändigt att granska konkursbolagets balans- och resultatrappport för det senaste året. I de fall konkursbolaget drivit någon form av utvecklingsverksamhet är det av största vikt att utreda i vad mån produkterna är

färdigutvecklade. Om så inte är fallet, är en fortsatt drift sannolikt inte att tänka på.

Säsongvariationer

I en kalkyl måste man också ta hänsyn till säsongsmässiga variationer. En verksamhet som till stor del lever på t.ex. skidturister är ofta inte så lönsam att driva under sommaren.

Att tänka på

När konkurstillsynen får in en driftkalkyl för granskning ska konkurstillsynen kritiskt granska de förväntade intäkterna och inte minst ifrågasätta förväntade kostnader. Många gånger har förvaltaren inte tagit med kostnaden för eget arvode, vilket gör att hela kalkylen blir missvisande. Konkurstillsynen bör kräva att förvaltaren uppger beräknat arvode för den egna arbetsinsatsen.

Inom de flesta branscher finns vedertagna nivåer för rimlig avkastning av produkter. En jämförelse med dessa ger en ganska bra bild av realismen i kalkylen. Ett sätt att komma fram till uppgiften är att höra med gäldenären samt att granska bokföringen. Det är inte ovanligt att kalkylen har varit alltför optimistisk. Ofta undervärderas svårigheterna eftersom uppgifterna till stor del bygger på gäldenärens överdrivna optimism och avsaknad av förståelse för hur medarbetarnas lojalitet påverkas av konkursbeslutet.

Speciellt vid entreprenader uppkommer praktiskt taget alltid komplikationer med att driva in fordringar. Bestridanden med motkrav förekommer nästan alltid.

11.11.3 Tillståndspliktig verksamhet

Konkurstillsynen bör höra med konkursförvaltarna att de ansöker om och får obligatoriska tillstånd när så krävs samt att dessa följs i konkurserna. Det gäller främst i fortsatt drift men kan även aktualiseras vid innehav av viss utrustning.

Konkurstillsynen bör fråga den förvaltare som avser att bedriva någon form av verksamhet inom konkursens ram om det finns några delar som är tillståndspliktiga.

Inom flera verksamhetsområden finns obligatorisk tillstånds- eller anmälningsplikt. Syftena med de olika kraven varierar från område till område. Det kan handla om att skydda liv, hälsa och säkerhet, som för t.ex. sjukvårdspersonal eller elinstallatörer. I några fall kan skälen till reglering vara att stora ekonomiska intressen berörs. Här kan det gälla t.ex. bank- och försäkringsrörelser. Som ett led i Sveriges alkoholpolitik finns krav i form av särskilda regler som gäller för alkoholservering. Konkursförvaltaren måste se till att få tillstånd om han eller hon avser att driva verksamheten vidare.

En omfattande förteckning över alla förekommande tillstånd har upprättats av Rekonstruktör- & Konkursförvaltarkollegiet (REKON) i Sverige.³⁹⁹

Radioaktiva strålningskällor i konkursbon

Konkurstillsynen bör påpeka att förvaltaren ska kontrollera om det finns någon utrustning med radioaktiv strålningskälla i boet. Inom flera verksamhetsområden förekommer utrustningar och apparater som kan innehålla radioaktiva strålkällor. Vanligen handlar det om mät- och analysutrustningar, t.ex. inom industrin.

Exempel på sådana utrustningar är densitetsmätare, nivåmätare, tjockleks- och ytviktsmätare samt eliminatorer för statisk elektricitet.

Bagageröntgenapparat och röntgenskåp är andra exempel på utrustning med strålkällor. Om det finns tillståndspliktig utrustning ska en

³⁹⁹ www.rekon.nu / Publikationer. I förteckningen, som är från 2012, finns omkring 175 verksamheter beskrivna. De flesta av tillstånden är frivilliga och i dessa fall finns ingen skyldighet att inneha dessa för fortsatt drift.

konkursförvaltare snarast och senast två månader efter konkursbeslutet anmäla den inträffade konkursen till Strålsäkerhetsmyndigheten.

Att inneha och använda sådan utrustning är tillståndspliktig verksamhet.⁴⁰⁰ Strålsäkerhetsmyndigheten för register över utfärdade tillstånd. Det bör kontrolleras både om det finns ett utfärdat tillstånd och om tillstånd saknas eller har löpt ut. Förvaltaren övertar tillståndshavarens rättigheter och skyldigheter enligt ett giltigt tillstånd och har därmed rätt att fortsätta verksamheten till dess att den avvecklats.

Om utrustning ska överlåtas, krävs att den nye innehavaren ansöker och beviljas tillstånd av Strålsäkerhetsmyndigheten före överlåtelsen. Om utrustningen inte ska överlåtas ska den omhändertas på ett tillfredsställande sätt. Det innebär att den ska skickas till en godkänd avfallsanläggning eller sändas åter till en producent som är skyldig att ta hand om avfallet. När det gäller röntgenutrustning är det tillräckligt att den görs obrukbar. Förvaltaren ska därefter lämna en avregistreringsanmälan till Strålsäkerhetsmyndigheten.

Att läsa vidare

Tillståndspliktiga verksamheter, 2012, PM med förteckning publicerat på www.rekon.nu

Strålskyddslagen, SFS 1988:220

Strålskyddsförordningen, SFS 1988:293

Strålsäkerhetsmyndigheten, www.stralsakerhetsmyndigheten.se

11.11.4 Personalliggare

Personalliggare ska föras i restaurangverksamhet, fordonsserviceverksamhet, livsmedels- och tobaksgrossistverksamhet,

⁴⁰⁰ Strålskyddslagen (1988:220) med tillhörande förordning och föreskrifter från Statens Strålskyddsinstitut (SSI) och dess efterföljare Strålsäkerhetsmyndigheten från år 2008

kropps- och skönhetsvårdsverksamhet, tvätteriverksamhet samt i byggverksamhet.

Skyldigheten att föra personalliggare omfattar även förvaltare som har konkurser med fortsatt drift inom dessa branscher. Historiska personalliggare kan vara till hjälp vid prövning av rätt till lönegaranti.

Se vidare Skatteverkets föreskrifter om personalliggare respektive Skatteverkets föreskrifter om identifikationsnummer för en byggarbetsplats.⁴⁰¹

11.11.5 Överskott vid fortsatt drift

Principer för fördelning av överskott efter fortsatt drift

De principer som framgår av det så kallade Minitube-målet, frysningsprincipen och principerna för fördelning av förkovran, är nu åter gällande.⁴⁰² Mellan 2004 och 2008 ingick allt överskott av fortsatt drift i allmänna boet och fördelades på samma sätt som all annan egendom som inte omfattas av särskild förmånsrätt.

Fördelning av överskott efter fortsatt drift kan ställa till problem. Olika principer för denna fördelning tillämpas för tjänsteproduktion respektive tillverkande företag. Mycket förenklat beror skillnaden på om egendom som konkursboet disponerar för driften förädlas på något sätt under konkursen eller om den kan ge boet inkomster utan bearbetning. Detta har betydelse för hur stor utdelning företagshypotekshavare (hypoteksboet) kan få. Denna utdelning påverkar i sin tur utdelningen till borgenärer med allmän förmånsrätt (allmänna boet).

Utgångspunkten för beräkning av fördelning är konkurstidpunkten och hänsyn tas till hur mycket produkterna förädlas.

⁴⁰¹ Skatteverkets föreskrift SKVFS 2015:6 och Skatteverkets föreskrifter om ändring i Skatteverkets föreskrifter om personalliggare SKVFS 2018:6 (2018-07-01) samt Skatteverkets föreskrifter om identifikationsnummer för en byggarbetsplats SKVFS 2015:7 (2016-01-01)

⁴⁰² NJA 1982 s. 900

Överskott fortsatt drift, konkurs före 2004 och fr o m 2009

Avsnittet avser konkurser som beslutats på grund av ansökningar som kom in före den 1 januari 2004, sådana konkurser kallas i det följande för äldre konkurser. Ny förmånsrättslag och andra regler för företagsinteckning gällde åren 2004 – 2008, se nästa stycke. Dagens förmånsrättslag samt nya regler för företagshypotek är i stora delar en återgång till vad som gällde innan 2004 och gäller för konkurser på grund av ansökningar fr o m den 1 januari 2009.⁴⁰³

De principer som beskrivs har betydelse i konkurser före 2004 och fr.o.m. 2009 där konkursförvaltaren drivit rörelsen vidare. Frågan om hur överskottet vid fortsatt ska fördelas mellan olika borgenärer har varit föremål för en hel del diskussioner. Fördelningen beror dels på vad för slags verksamhet som bedrivits, dels på vissa andra omständigheter som exempelvis om det förekommit nyinköp av varor. Vid beräkningen av hur överskottet ska fördelas får man skilja på fördelning av överskott och fördelning av förkovran. Det kan påpekas att detta inte är några officiella beteckningar. De är i stället benämningar utifrån ett praktiskt synsätt.

Överskottets fördelning får ses som en dispositiv fråga. Förvaltaren kan således, innan den fortsatta driften påbörjades eller efter det att driften avslutats, höra särskilt berörda borgenärer. I de fall dessa kommit överens om en viss fördelning gäller denna, oavsett om fördelningen skulle strida mot de eventuella principer som fastslagits genom rättsfall och doktrin m.m.⁴⁰⁴

Att tänka på

Konkurstillsynen ska vara borgenärsneutral och inte ta ställning för eller emot någon borgenär utan i stället betrakta samtliga borgenärer på ett opartiskt sätt. Trots detta bör konkurstillsynen reagera om förvaltaren gjort en fördelning som uppenbart strider mot de principer som gäller.

⁴⁰³ SOU 2007:71

⁴⁰⁴ Ett av de viktigaste rättsfallen när det gäller förkovran är det s k Minitube-målet, NJA 1982 s. 900

Att läsa vidare

SOU 2007:71, En starkare företagsinteckning

NJA 1982 s. 900

NJA 1991 s. 755

NJA 1993 s. 120

Göta Hovrätts beslut 1985-07-08, Ö 732/84

Göta Hovrätts beslut 1986-01-20, Ö 278/85

Inger Kalmeborn, Förädling av företagsintecknad egendom vid fortsättande av rörelse i konkurs, examensarbete vid Stockholms universitet, Vt. 1988

Torgny Håstad och Göran Lambertz, Förbättring av företagsintecknad egendom under konkurs, artikel i SvJT den 26 februari 1985

Utlåtande av professor Lars Östman till Riksskatteverket den 18 maj 1987

Anna Moberg, En kritisk granskning av försäljningsvärdemetoden och riktlinjer för en ny lagstiftning, skriftligt arbete i civilrätt vid Uppsala universitet, ht 1986

Fördelning av överskott, konkurser före 2004 och fr o m 2009

Avsnittet avser konkurser som beslutats på grund av ansökningar som kom in före den 1 januari 2004. De principer som redogörelsen handlar om har betydelse i konkurser där konkursförvaltaren drivit rörelsen vidare. Det beräkningssätt som kallas ”fördelning av överskott” ska användas om fortsatt drift bestått av tjänsteproduktion eller då sålda varor inte genomgått någon bearbetning. I sådana fall ska eventuell fördelning ske mellan hypoteksboet och allmänna boet utifrån tillgångarna vid konkursutbrottet.

I de fall varor som fanns vid konkursutbrottet har sålts ska hela överskottet tillgodoföras hypoteksboet. Från influtna medel ska avdrag göras för samtliga kostnader som hänför sig till försäljningen av varorna.

Då det gäller försäljning av varor inköpta efter konkursutbrottet ska hela överskottet tillgodoföras allmänna boet. Från influten köpeskilling ska avdrag göras för inköp av varorna samt övriga kostnader hänförliga till försäljningen av varorna.

Det är ofta förekommande vid fortsatt drift att både varor som fanns vid konkursutbrottet och nyinköpta varor säljs. I dessa fall måste försäljningssumman fördelas med utgångspunkt från de varor som fanns vid konkursutbrottet respektive nyinköpta varor.

Att ha olika kassor för de varor som säljs är knappast genomförbart. I stället får fördelningen ske utifrån en jämförelse av värdet på varorna i lagret och nyinköpta varor. Intäkterna och kostnaderna för de varor som fanns vid konkursutbrottet ska tillgodoföras respektive belastas hypoteksboet, medan intäkterna och kostnaderna som hänförs till nyinköpta varor ska tillgodoföras respektive belastas allmänna boet. Vid denna jämförelse bör normalt inte bouppteckningsvärdet användas för de varor som fanns i lagret. I stället bör man utgå från inköpspriset och bara frångå det när varor blivit inkuranta. De kostnader som den fortsatta driften förorsakat ska fördelas på de olika varorna. Ofta bör hela kostnaden för varuinköp belasta allmänna boet.

I de fall driften består i att utföra löpande tjänster (t.ex. åkeriverksamhet, frisörsalong m.m.) ska allmänna boet tillgodoföras överskottet av driften.

Det kan diskuteras huruvida hypoteksboet bör tillgodoföras viss compensation för förslitning av inventarier. Detta skulle möjligen kunna tänkas t.ex. vid åkerirörelser där lastbilarna kan genomgå viss förslitning. Utgångspunkten bör dock vara att compensation endast ska utgå då det kan bevisas att egendomen fått lägre värde.⁴⁰⁵

Entreprenadverksamhet

Entreprenadverksamhet är en typ av tjänsteverksamhet. En stor skillnad är dock att tjänsterna vid entreprenadverksamhet tar lång tid att utföra. Om en förvaltare vid fortsatt drift skulle utföra helt nya uppdrag ska hela överskottet tillgodoföras allmänna boet. Detta torde dock sällan förekomma

⁴⁰⁵ NJA 1993 s.120

med hänsyn till de stora riskerna en entreprenad för med sig i ansvarshänseende.

Det vanliga är i stället att förvaltaren slutför en vid konkursutbrottet pågående entreprenad. Som framgår tidigare kan detta vara lämpligt även om det fortsatta arbetet som sådant skulle vara förlustbringande. Detta beror på att det kan vara svårt att få betalt för nedlagt arbete i de fall en entreprenad inte slutförs.

Vid entreprenadverksamhet ska hypoteksboet tillgodoföras värdet av den delen av entreprenaden som var utförd vid konkursutbrottet. Allmänna boet ska tillgodoföras värdet av den delen av entreprenaden som konkursboet utfört. Samtliga kostnader för att slutföra entreprenaden ska belasta allmänna boet. Att bedöma hur stor del av entreprenaden som var utförd vid konkursutbrottet är inte alltid enkelt. I sådana fall bör byggnadssakkunnig anlitas för värderingen.

Om konkursgäldenären redan fått betalt för allt, eller nästan allt, utfört arbete per konkursdagen är det oftast inte lämpligt att fortsätta entreprenaden. Entreprenadarbeten för ju med sig långtgående garantiansvar. Ett konkursbo torde nästan aldrig kunna påta sig ett sådant garantiansvar. I många fall kan det därför vara bättre att överlåta en pågående entreprenad än att slutföra den. En överlåtelse av en entreprenad omfattas av företagshypotek.

Kreatursskötsel

Kreatursskötsel, t.ex. mjölkning av kor, omfattas i sin helhet av företagshypotek. Även om kon ”omvandlar” foder till mjölk, så räknas detta såsom en biologisk process och utgör därför avkastning av egendom. Då kreatur ingår i sådan egendom som omfattas av företagshypotek ska således hypoteksinnehavarna ha hela överskottet av driften.⁴⁰⁶

Fördelning av förkovran – Minitube-målet

Fördelning av förkovran används vid sådan typ av verksamhet där varor genomgått någon form av bearbetning. På grund av denna bearbetning

⁴⁰⁶ Hovrätten för Nedre Norrland, beslut 1987-10-09, Ö 412/86

förädlas råvaror och halvfabrikat till färdiga varor. Förkovransberäkning kan således bli tillämplig i de fall en förvaltare drivit en verksamhet vidare. Även vid restaurangverksamhet sker förkovransberäkning – matråvaror förädlas ju till maträtter.

NJA 1982 s. 900 (det s.k. Minitube-målet) klargjorde att konkursutbrottet är den tidpunkt som är avgörande för bedömningen av vilken egendom som omfattas av företagshypotek. Vid försäljningen tillgodoförs hypoteksinnehavaren det värde som den intecknade egendomen hade vid konkursutbrottet (den s.k. frysningsprincipen). Värdet ska motsvara förhållandet mellan kostnader nedlagda före konkursutbrottet och de totala kostnaderna.

Genom beräkningen blir det allmänna boet kompenserat för den förkovran som uppkommit genom insatser finansierade av boet och inte minst lönegarantin.

I och med att driften fortsätts tar det längre tid att få in medel från försäljning av tillgångar som omfattas av företagshypotek. Vidare förslits tillgångarna medan de används i den fortsatta driften. Dessutom används tillgångar, exempelvis lokaler, som kan vara pantsatta. I konkursen S-Blommor ställdes frågan huruvida särskild compensation skulle erhållas för detta. HD påpekade i Minitube-målet att särskild compensation borde tillgodoräknas för räntor och förslitning av egendom. HD slog dock fast att någon särskild compensation inte skulle erhållas för dessa kostnader. Hypoteksboet skulle endast erhålla vad som framkommer av förkovransberäkningen.⁴⁰⁷

Försäljningsvärdemetoden – Lambertz formel

Beräkningen utgår från försäljningsvärdet och formeln har kommit att kallas försäljningsvärdemetoden. Beräkningssättet grundar sig på en formel i en artikel av Göran Lambertz.⁴⁰⁸

⁴⁰⁷ NJA 1993 s. 120

⁴⁰⁸ Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1981 s. 221 ff.

Matematiskt uppställd är formeln:

$$\frac{K 1 * Fv}{(K 1 + K 2)}$$

- K 1 avser kostnader nedlagda före konkursutbrottet (råvaror och halvfabrikat som fanns vid konkursutbrottet och som använts vid den fortsatta driften).
- Fv avser försäljningen under den fortsatta driften.
- K 2 avses kostnader nedlagda efter konkursutbrottet. Bland dessa kostnader kan nämnas: nyinköpta råvaror, förbrukningsvaror, energikostnader, konsultkostnader, administrativa kostnader för driften, lönegarantiersättning utbetald till personal till den del de arbetat under driften samt massalöner. K 2 omfattar praktiskt taget samtliga kostnader som nedlagts efter konkursutbrottet och som hänför sig till den fortsatta driften. Ett undantag utgör förvaltarens arvode.

Det resultat som framkommer vid beräkningen av formeln utgör den andel som ska tillkomma företagshypoteksinnehavarna. Då denna summa dras från det totala överskottet av driften, får man den andel som ska tillgodoföras allmänna boet. Därefter ska avdrag göras för förvaltararvodet. Förvaltararvodet bör fördelas mellan hypoteksboet och allmänna boet efter samma proportion som överskottet av den fortsatta driften fördelas mellan de båda bona.⁴⁰⁹

Det kan påpekas att vid beräkningen av det totala överskottet ska från försäljningsintäkten dras samtliga de massakostnader som belastat driften. Massakostnaderna ingår ju i K 2. Däremot ska avdrag inte göras för lönegarantiersättningen, eftersom ju detta inte är någon utgift för konkursboet. Det är dock i företagsekonomiskt hänseende en kostnad för den fortsatta driften varför lönegarantiersättningen i likhet med massakostnaderna ska ingå i K 2.

Försäljningsvärdemetoden kan stundtals ge ett ”konstigt” resultat. Exempelvis kan metoden ge till resultat, att hypoteksboet ska ha en andel som överstiger det totala överskottet. Självfallet kan man ju inte dela ut mer

⁴⁰⁹ NJA 1991 s. 755

än det totala överskottet och medel får inte heller tas från andra inkomster för att ”kompensera” hypoteksboet.

Rörelseresultatmetoden

Då försäljningsvärdemetoden inte sällan kan ge ett lågt utfall till allmänna boet finns det även en formel som kallas rörelseresultatmetoden. Skillnaden gentemot försäljningsvärdemetoden är att massakostnaderna i stället för att ingå i K 2 dras ifrån försäljningsintäkten. I nämnaren kvarstår då enbart lönegarantiersättningen. Då massakostnaderna dras ifrån försäljningen får man i täljaren överskottet av den fortsatta driften.

Resultatet av driften fördelas i förhållande till kostnader före konkursutbrottet och lönegarantimedel för den fortsatta driften. Resultatet av beräkningen blir då hypoteksboets andel av överskottet. Eftersom man här gör beräkningen utifrån överskottet (resultatet) av driften kan inte sådana orimligheter uppkomma som att hypoteksboets andel av överskottet ska överstiga det totala överskottet av driften. I Göta Hovrätts avgörande 1985-07-08, Ö 732/84, Stockaryds Stolfabrik, invände staten mot utdelningsförslaget. Staten förordade att utdelningen skulle beräknas enligt rörelseresultatmetoden i stället för försäljningsvärdemetoden, som förvaltaren använt i utdelningsförslaget. Staten vann i tingsrätten, men hypoteksborgenären överklagade till hovrätten och vann framgång. Hovrätten angav dock ingen motivering till varför försäljningsvärdemetoden skulle användas.

Frågan huruvida förkovransberäkning ska användas vid utförsäljning av varor väcktes genom att staten invände mot ett utdelningsförslag.⁴¹⁰ Staten ansåg att man borde få andel av överskottet eftersom lönegarantiersättning utbetalats och varorna pga. den fortsatta driften kunde säljas till högre priser än vid en vanlig utförsäljning. Genom rättsfallet slog hovrätten fast att förkovransberäkningen inte är tillämplig vid utförsäljning. Som framgått ovan är förkovransberäkningen inte heller tillämplig vid kreatursskötsel.

⁴¹⁰ Göta Hovrätts beslut 1986-01-20, Ö 278/85, Pälsländ AB

Fördelning av överskott, konkurs 2004 - 2008

Den 1 januari 2004 trädde omfattande ändringar i FRL i kraft. Även nya regler om företagsinteckning infördes den 1 januari 2004.⁴¹¹ Dessa regler gäller för konkurser som grundas på ansökan t o m 31 december 2008.

Bortsett från vissa frågetecken rörande övergångsbestämmelserna löste de nya reglerna fördelningsproblematiken.

Problem med att fördela överskottet av fortsatt drift gäller inte för konkurser från dessa år. Överskottet av den fortsatta driften fördelas på samma sätt som all annan egendom som inte omfattas av särskild förmånsrätt. Samtidigt byttes företagshypoteket ut mot företagsinteckning. Enligt de nya reglerna blev företagsinteckning en allmän förmånsrätt.⁴¹² För konkurser där ansökan inkom före 1 januari 2004 gäller dock äldre regler.

I konkurser där konkursansökan inkom under år 2004 och det finns ett gällande företagshypotek tillämpas FRL i den äldre lydelsen. Från och med 1 januari 2005 upphör alla företagshypotek att gälla och omvandlas till företagsinteckningar.

Övergångsbestämmelserna till ändringarna i FRL vållade diskussion om hur man skulle tolka rättsläget när konkursansökan inlämnas under det s.k. övergångsåret, den 1 januari till och med den 31 december 2004.⁴¹³ Frågan fick sin lösning genom NJA 2006 s. 275 där HD fann att övergångsbestämmelserna skulle tillämpas så, att när en konkurs hade inletts år 2004 skulle äldre bestämmelser tillämpas avseende såväl underlaget för säkerheten som förmånsrätten till betalning, oavsett när konkursen avslutades.

I konkurser beslutade under 2004 kan det finnas såväl företagshypotek som företagsinteckningar. Beräkningen av överskott respektive förkovran görs då på samma sätt som tidigare. Enda skillnaden är att företagsinteckningen då erhåller 55 % av den andel som ska tillgodoföras allmänna boet.

⁴¹¹ Se p. 4 i övergångsbestämmelserna till lag 2003:528 om företagsinteckning och SFS 2003:535 med övergångsbestämmelser till FRL

⁴¹² 11 § FRL

⁴¹³ SFS 2003:535

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Konsekvenser av de nya förmånsrättsreglerna, Skatteverkets Rapport 2004:2

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006

Håstad, Supplement 2004 till Sakrätt avseende lös egendom

Hans Elliot, Ny förmånsrätt – ett problem i övergångsåldern, Tidskriften

Advokaten 2/2004

Savin, Konkursboets massaansvar för hyra och lön, s. 20-21,

Tidskriften Advokaten 3/2004

11.11.6 Specifika förhållanden i olika branscher

Här följer en genomgång av problem och åtgärder som konkurstillsynen och förvaltaren typiskt sett kan behöva hantera vid konkurser i olika branscher.

Det som anges nedan är inte någon fullständig uppräkningslista av vare sig branscher eller möjliga problem i konkurser, utan bara en redovisning av sådant som kan dyka upp i vanliga konkurser och i några speciella sådana.

Konkurstillsynen ska som vanligt bevaka kostnadseffektiviteten i förvaltningen, t ex om förvaltaren behöver anlita sakkunnigt biträde för att hantera driften.

Förvaltaren bör vara särskilt observant på att det kan dölja sig miljöfrågor i samband med utförsäljningen eller driften.

Detaljhandel

När en detaljhandel har gått i konkurs finns oftast två valmöjligheter, antingen att hålla en butik öppen och sälja över disk till exempel med successiva rabatter eller att stänga omedelbart och överlåta rörelsen som sådan i sin helhet. Väljs det första alternativet blir det, efter det att utförsäljningen avslutats, oftast en pakETFörsäljning av det varulager som finns kvar.

Vid en utförsäljning över disk måste förvaltaren ta ställning till frågan om inköp måste göras och om överenskommelse kan träffas med hyresvärden

om nyttjande av lokalerna.⁴¹⁴ Även frågan om förvaltaren ska använda sig av sakkunniga biträden, till exempel i form av auktionsfirmor, blir aktuell.

Konkurstillsynen ska se till att förvaltaren anlägger ett affärsmässigt synsätt på avvecklingen och inte följer en på förhand given avvecklingsmodell, som kanske är mindre ändamålsenlig i det konkreta fallet.

I konkurser där försäljning sker över disk är redovisningen och hanteringen av dagskassor komplicerad. Verifikationsmaterialet blir ofta omfattande med kassaremsor som kan vara uppdelade på kontantbetalningar och kontokortsbetalningar. Det kan också finnas olika typer av kassor att redovisa, såsom kassor för Svenska Spel, Bingolotto med flera. Hur hanteringen av dagskassorna läggs upp är mycket viktigt. Det gäller för förvaltaren att utarbeta rutiner så att de inbetalda medlen säkras genom successiva inbetalningar. För konkurstillsynen är det viktigt att tänka på detta vid hörande.⁴¹⁵

Om förvaltaren beslutar att omedelbart avsluta verksamheten kan han eller hon ändå välja att sälja ut tillgångarna på exempelvis auktion eller via anbud. Förvaltaren kan också välja att sälja hela rörelsen med lager, inventarier och hyreskontrakt i ett sammanhang. Vid en överlåtelse av rörelsen i dess helhet är det viktigt att förvaltaren har samtycke från hyresvärden.

CHECKLISTA - Detaljhandelsföretag

- Håller man öppet i någon butik vid konkursutbrottet?
- Varulagrets beskaffenhet?
- Planerar förvaltaren en utförsäljning över disk eller försäljning av rörelsen som en helhet?
- Har inventering av lagret skett?
- Kontakt med hyresvärden?
- Finns varor eller inventarier (t.ex. frysar eller kylar med freon) som klassas som miljöfarliga?
- Har anmälan om miljöfarlig verksamhet enligt MB i så fall skett?
- Ska försäljning ske över disk genom öppethållande?

⁴¹⁴ NJA 1999 s. 617

⁴¹⁵ 7 kap 9 – 10 §§ KonkL. Här finns också problem med vissa typer av kortterminaler som ska aktiveras samt särredovisning av kommissionsgoods vilket delvis berörs ovan

- Kräver utförsäljningen kompletterande inköp?
- Kan man utnyttja lokalerna vid sådan utförsäljning?
- Finns personal för utförsäljningen?
- Vilka risker finns vid butiksförsäljning?
- På vilket sätt säkras dagskassorna?
- Sker försäljningen av rörelsen som en enhet utan öppethållande av butik?
- Sker annonsering?
- Anlitas auktionsfirma?

Restauranger

Restaurangkonkurser är ganska vanliga och mycket ofta fortsätter förvaltaren rörelsen då den kan tillföra boet medel men den främsta anledningen är ofta att förvaltaren fortsätter driften för att underlätta försäljning av rörelsen.

Det är inte ovanligt att det förekommer ekonomiska oegentligheter i restaurangkonkurser. Personalförhållandena är ofta oklara och svarta löner kan förekomma. Konkurstillsynen bör därför ställa sig kritisk till att förvaltaren funderar på att fortsätta driften och om han eller hon gör det bör denna inte pågå under någon längre tid.

Det är viktigt att förvaltaren har bra rutiner för redovisning av dagskassor med mera. Ett problem för förvaltaren kan också vara att hyresvärden ofta har ett krav på att lokalerna ska utrymmas omgående. Om förvaltaren vill fortsätta driften är det många överväganden som ska göras först.

Fortsatt drift kräver exempelvis ofta:

- utskänkningstillstånd för konkursboet
- ålägganden med mera från hälsovårdsmyndigheter och andra som måste åtgärdas omedelbart
- förvaltaren måste kontrollera om restaurangen blivit besiktigad och godkänd som livsmedelslokal av miljö- och hälsoskyddsnämnden
- Vatten & Avloppsverket ska ha godkänt befintlig fettavskiljare
- sotare eller räddningstjänst kan ha haft synpunkter på ventilationen
- miljöförvaltningens livsmedelsinspektörer kan efter inspektion ha utfärdat vitesförelägganden att åtgärda olika brister
- inventarier, köksmaskiner och övrig utrustning kan vara leasade, vilket innebär att boet måste ingå nya avtal beträffande denna egendom

- en överlåtelse av alkoholhaltiga drycker förutsätter att köparen har tillstånd

Om det blir fortsatt drift i boet, krävs ofta en omfattande arbetsinsats från förvaltarens sida. Det är därför särskilt viktigt att det finns en realistisk kalkyl som stäms av efter hand under den tid driften pågår. Fortlöpande inköp av färskvaror måste göras. Att ha tillgång till serveringspersonal, kock med mera samt kanske vaktpersonal på kvällstid är nödvändigt. Partiella avtal måste tecknas med hyresvärd och leverantörer. Ofta uppdrar förvaltaren den fortsatta driften åt en konsult. Det gäller då för konkurstillsynen att se till att förvaltaren inte släpper alltför mycket av sin kontroll över konkursen till denne.

Vid en överlåtelse av rörelsen krävs att hyresvärden godkänner köparens hyresavtal. Detta begränsar i praktiken kretsen av tänkbara spekulanter. Hyresvärden har således ett stort inflytande vid avvecklingen. Hyresnämnden kan dock pröva och lämna tillstånd till en överlåtelse av hyresrätten.⁴¹⁶ Arbetet med lönegarantin i en restaurangkonkurs är tidskrävande. Personalomsättningen är ofta hög i restaurangbranschen och anställningsavtalen kan vara bristfälliga och oklara. Ofta är många timanställda. Som nämnts ovan förekommer svarta löner i stor utsträckning.

CHECKLISTA - Restauranger

- Om fortsatt drift övervägs, vad talar trots allt för detta?
- Hur söker förvaltaren spekulanter till rörelsen/tillgångarna?
- Vilka lönegarantifrågor finns?
- Finns misstankar om ekonomiska oegentligheter i verksamheten?

CHECKLISTA - Vid fortsatt drift av restaurang:

- Vem leder driften av rörelsen?
- Vilka instruktioner lämnas av förvaltaren?
- Vilka kontroller görs?
- Hur redovisas dagskassorna och hur stäms de av?
- Vilken personal engageras?

⁴¹⁶ 12 kap 36 § JB

- Öppettider?
- Hyresvärdens inställning?
- Finns det förelägganden eller synpunkter från miljöförvaltningen m.fl.?
- Finns relevanta tillstånd (t.ex. utskänkningstillstånd)?

IT-konsulter och andra kunskapsföretag

Det vi kan kalla kunskapsföretag är ofta företag som arbetar med konsulttjänster inom IT-området. När en sådan verksamhet går i konkurs är det extra viktigt att förvaltaren omgående skaffar sig tillgång till företagets systemdokumentation, det vill säga allt om företagets IT-miljö.

Dokumentationen ska innehålla en förteckning över den hård- och mjukvara/programvara som används och vilka licenser som finns. Vidare ska uppgift finnas om hur datorerna är sammankopplade i nätverk med arbetsstationer, servrar, brandväggar och så vidare och om vilka behörigheter som utfärdats. Lösenord för såväl de enskilda arbetsstationerna som för administratören ska finnas.

För att kunna återskapa information som gått förlorad eller raderats behöver förvaltaren också uppgift om backup-systemet. Förvaltaren bör oftast stänga av serverna och ta hand om dem. Eventuellt kan man i stället avbryta möjligheterna att ringa in till dem. Källkoderna för den egenutvecklade programvaran måste också omhändertas. Bärbara datorer måste genast säkras.

De ekonomiska värdena i ett kunskapsföretag representeras av:

- personalens know-how,
- kundfordringarna,
- licensavtalen,
- egenutvecklade programvaror,
- pågående arbeten,
- support/underhållsavtal, samt
- marknadsandel.

Inom kunskapsföretag måste förvaltaren snabbare än vanligt ta beslut om fortsatt drift eller överlåtelse, bland annat på grund av att personalen ofta har relativt höga löner och kan försvinna snabbt. Ska han eller hon rädda värdet av nedlagt arbete i pågående projekt och få in utestående fordringar kan fortsatt drift vara ett alternativ. Nya avtal måste då tecknas med kunderna. Förvaltaren måste således skyndsamt få till stånd en överlåtelse av

verksamheten. I annat fall försvinner kanske inte bara personalen utan även kunderna.

Inför en överlåtelse måste licensavtalen för programvaran undersökas för att avgöra om de är överlåtbara. För egenutvecklade program undersöks källkodsavtalen. Domännamnet kontrolleras via NIC-SE.se för att se vem som är innehavare och om avgiften är betald. Material som ska återlämnas till kunderna tas om hand (så kallad ASP, application service provider). Vid överlåtelse måste immateriella rättigheter beaktas.

En överlåtelse är beroende av att personal och kunder i huvudsak stannar kvar. Eftersom överlåtelsen måste ske snabbt kan anbudsförfarande inte alltid genomföras. Förvaltaren har heller inte vare sig tid eller möjlighet att tillgodose de krav på upplysningar som spekulanter normalt ställer efter ett anbudsförfarande. Han eller hon får söka köpare på närmare håll än på den öppna marknaden. Inte sällan blir personer som är närstående till konkursgäldenären de mest intressanta

En överlåtelse av rörelsen förutsätter nästan alltid att spekulanterna kan ta del av pågående kundavtal. Dessa är ofta omgärdade med absolut sekretess av affärsrättsliga skäl. Eftersom spekulanterna – av skäl som angetts ovan – ofta är närstående eller också utomstående som förhandlat om köp av konkursbolaget redan före konkursen, blir sekretessen oftast inget problem.

CHECKLISTA - Kunskapsföretag

- Har förvaltaren tillgång till systemdokumentation och backup-system?
- Har konkursförvaltaren de immaterialrättsliga problemen klara för sig?
- Vilka åtgärder har vidtagits för att säkerställa hård- och mjukvara?
- Vilka överväganden gör förvaltaren inför beslut om fortsatt drift?
- Finns tänkbara spekulanter till rörelsen alternativt till tillgångarna styckevis?
- Går det att få en uppfattning om bolagets marknadsandel?
- Vilket anbudsförfarande är ändamålsenligt?
- Vilka lönegarantifrågor är aktuella?
- Har man dokumenterat forskning och utveckling?
- Är personalens kompetens kartlagd?
- Har kundavtal gåtts igenom?

Fastighetsbolag och konkurser innehållande kommersiella fastigheter
I konkurser där gäldenärens huvudsakliga verksamhetsinriktning har varit fastighetsförvaltning ägs ofta fastigheterna genom aktie- eller kommanditbolag. I denna typ av konkurser måste konkurstillsynen vara uppmärksam på frågor om olika förmånsrätters omfattning beträffande olika slags egendom. Som exempel kan nämnas konkurrensen mellan å ena sidan borgenärer med fastighetspant och å andra sidan borgenärer med allmän förmånsrätt samt sådana med säkerhet i företagshypotek. Den typ av egendom som konkurrensen gäller kan vara hyresintäkter före och efter konkursutbrottet, räntebidrag och liknande intäkter.

Ofta aktualiseras fastighetsrätten även i ett vidare perspektiv. Detsamma gäller också beträffande miljöfrågorna. Inte så sällan blir frågor om abandonering aktuella med anledning av olika belastningar ur miljösynpunkt. En fastighet kan rent av ha ett negativt värde på grund av att dess mark är förorenad.

Ibland aktualiseras frågan huruvida vissa utgifter i konkursen ska ses som ersättning till sakkunnigt biträde, det vill säga som en konkurskostnad eller som massagäld. Om konkursförvaltaren engagerat personer för att biträda i den ekonomiska och tekniska förvaltningen är det av betydelse att konkurstillsynen också övervakar att förvaltningen är ändamålsenlig och kostnadseffektiv.

Granskningen av slutredovisningen kan kompliceras av att konkursboets redovisning beträffande olika fastigheter varit samordnad. Detta kan bero på att så varit fallet från tiden före konkursen, vilket inte alls är ovanligt när det rör sig om fastighetskoncerner som försätts i konkurs. Problem beträffande redovisningen kan också bero på att vissa fastighetsbolag i en koncern gått i konkurs medan andra fastighetsbolag i samma koncern inte är i konkurs. Svårigheter kan uppstå om konkursförvaltaren har hand om skötseln av en fastighet som ägs av ett levande bolag, vilket är dotterbolag till konkursbolaget.

CHECKLISTA - Fastighetsbolag

Allmänna frågor

- Om det rör sig om en fastighetskoncern där merparten av bolagen har gått i konkurs: Hur hanterar förvaltaren fastighet/-er som ligger i bolag som (ännu) inte är försatt i konkurs? (Om ett sådant levande bolag senare försätts i konkurs är det ytterst tveksamt om den som förvaltar

koncernen i övrigt kan förordnas till förvaltare, i synnerhet om vederbörande hanterat fastigheten i det bolag som senare försätts i konkurs).

- Vilken typ av fastighet rör det sig om (bostäder, affärslokaler etc.)?
- Uthyrningsgrad?
- Fastighetens allmänna skick?
- Miljöfrågor, ev. anmälan enligt MB och 7 kap 16 a § KonkL?

Ekonomisk förvaltning

(gäller även fastigheter som ligger i koncernbolag som inte är försatt i konkurs men där konkursförvaltaren förvaltar fastigheten).

- Vem har skött den ekonomiska förvaltningen före konkursen?
- Utförs redovisningen efter konkursen av personal inom förvaltarens organisation eller hanteras den av extern sakkunnig?
- Om förvaltaren inte lagt ut redovisningen på extern sakkunnig, anlitas personal hos konkursgäldenären för dessa uppgifter?
- Om redovisningen hanteras utanför förvaltarens organisation, hur sker avrapporteringen till förvaltaren?
- Hur är redovisningen upplagd? Per bolag eller per fastighet?
- Hur fördelas kostnaderna för den ekonomiska förvaltningen på de olika bolagen/fastigheterna (inklusive de eventuella fastigheter som ägs av bolag som ännu inte försatts i konkurs)?
- Har hörande skett med panthavare i fastigheterna angående den ekonomiska förvaltningens uppläggning och fördelning av konkurskostnader?
- Hur hanteras avkastningen i form av hyresintäkter i redovisningen och i förmånsrättshänseende? Föreligger någon skillnad om fastigheten säljs exekutivt eller underhand?
- Hur hanteras hyresintäkter som avser hyra förfallen till betalning vid konkurstidpunkten men belöpande på tid efter konkursutbrottet?
- Vem har hand om hyresaviseringar, kravrutiner och hyresförhandlingar?
- Vem upprättar i förekommande fall årsbokslut?
- Hur hanteras deklarationer beträffande fastighetsbolag som inte är försatta i konkurs?

Teknisk förvaltning

(gäller även fastigheter som ligger i koncernbolag som inte är försatt i konkurs men där konkursförvaltaren förvaltar fastigheten)

- Vem har skött den tekniska förvaltningen före konkursen?
- Vem har hand om den tekniska förvaltningen under konkursen?
(Personal på konkursförvaltarbyrån? Hos konkursbolaget? Hos extern sakkunnig?)
- Finns det attest- och befogenhetsinstruktioner beträffande utgifterna?
- Vem attesterar fakturor?
- Vem beslutar om reparationer och underhåll?
- Hur fördelas kostnaderna för den tekniska förvaltningen på de olika bolagen/fastigheterna, inklusive de eventuella fastigheter som ägs av bolag som ännu inte försatts i konkurs?
- Har hörande skett med panthavare i fastigheterna angående den tekniska förvaltningens upplägg och fördelning av kostnaderna?

Resebolag

Bokning av flygbiljetter sker ofta via internet och betalning sker i förskott genom debitering av resenärens bank- eller kreditkort. Sådan försäljning visade sig till exempel utgöra en väsentlig inkomstkälla för flygbolaget Goodjets verksamhet. Per konkursdagen fanns det fler än 10 000 resenärer som sammanlagt hade fordringar om cirka 34 miljoner kronor i Goodjets konkursbo för outnyttjade flygbiljetter.

Resebolag som säljer flygbiljetter är agenter för flygbolagen. Alla resebolag som godkänts av IATA (International Air Transport Association) har undertecknat det så kallade IATA-avtalet. Av det följer att de medel som resebolag uppbär vid försäljning av flygbiljetter är medel som uppbärs för IATA:s räkning med redovisningsskyldighet och resebolaget måste iaktta särskilda bestämmelser för redovisningsmedel.⁴¹⁷ Betalningarna för flygbolagen och IATA:s sköts av BSP.⁴¹⁸ BSP tar emot betalningarna från resebolaget och redovisar influtna medel till flygbolagen. Redovisningsmedel kan också finnas i enlighet med andra agentavtal som resebolaget träffat, till exempel med tågbolag och bussbolag.

⁴¹⁷ Lagen (1944:181) om redovisningsmedel

⁴¹⁸ BSP står för Billing and Settlement Plan

En vanlig iakttagelse i resebolagskonkurser är att verksamheten har finansierats genom att resebolaget tagit i anspråk medel från försäljning av IATA-flygbiljetter. Medlen från försäljningen har inte hållits avskilda utan researrangören har utnyttjat dem som likviditet för löpande betalningar. Likaså har det visat sig att omsättningsuppgiften i ett bolag som förmedlar IATA-biljetter kan vara missvisande om medel från försäljning av sådana biljetter felaktigt redovisats som researrangörens intäkter. Resebolagets intäkt utgörs av den provision bolaget får från respektive flygbolag.

Förvaltarens arbetsinsats för att ta hand om drabbade resenärer blir ofta tidskrävande. Detta gäller i synnerhet beträffande dem som bokat resor och betalat i förskott, men där biljetter för resan ännu inte hunnit bli utfärdade. Finns det biljetter tillgängliga på resebolaget torde dessa kunna lämnas ut till dem som betalat. Stora problem uppkommer däremot för förvaltningen om bolaget för senare avresedagar saknar biljetter trots att resenärerna betalat dessa i förskott. För de resenärer som betalat sina biljetter efter konkursutbrottet bör förutsättningar finnas för en återbetalning. Merparten av de bokade resenärer som betalat i förskott har ofta inte den möjligheten. Däremot kan det finnas en möjlighet för de resenärer som bokat sina biljetter via internet och betalat med bank- eller kreditkort att få ut ersättning för köpet trots konkursen. Enligt konsumentkreditlagen får man framställa samma invändning mot kreditgivaren som mot säljaren när det gäller kreditköp.

Konkursförvaltaren i Goodjet hänvisade de svenska resenärerna att kontakta sina bank- eller kreditkortsförbindelser och framställa krav på återbetalning. Förvaltaren såg till att bokningsbekräftelser och betalningsunderlag togs fram från flygbolagets databas för resenärernas räkning. En majoritet av resenärerna har därefter erhållit ersättning från sina bank- eller kreditkortsföretag.

Resebolag har normalt ställt resegarantier hos Kammarkollegiet. Om ett bolag går i konkurs kan resenären få ersättning ur resegarantin för den skada som drabbat resenären.

För privatpersoner gäller resegarantin bara de resenärer som köpt en så kallad paketresa med transport och inkvartering. Har resebolaget enbart sålt plats i flygstolar är det inte ett sådant researrangemang som omfattas av resegarantin.

Allmänna reklamationsnämnden (ARN) prövar inte tvister då företaget har gått i konkurs.

Att läsa vidare

NJA 1999 s. 812 (återvinning av redovisningsmedel)

CHECKLISTA - Resebolag

- Vilka agentavtal, t.ex. IATA-avtalet, har resebolaget träffat?
- Har redovisningsmedel hållits avskilda?
- Vilken arbetsinsats kommer att krävas för att informera drabbade resenärer?
- Har resenärer betalat i förskott med bank- eller kreditkort?

Jordbruk

I en jordbrukskonkurs uppkommer ofta speciella frågor och en förvaltare som endast har begränsad erfarenhet av denna typ av konkurser kan få stora svårigheter. Det är därför viktigt att en förvaltare med dokumenterad erfarenhet från avveckling av jordbruk utses för uppdraget.

Jordbruksverksamheten kan bestå av djurhållning, odling av grödor och skogshantering. Marken eller del av den kan vara arrenderad. Många av de svårare frågor förvaltaren ställs inför har samband med djurhållningen. Under avvecklingsperioden måste ansvaret för djurens dagliga tillsyn och skötsel lösas. Det ska köpas in foder och eventuella sjukdomar ska kontrolleras. Länsveterinären ska kanske kontaktas. Förvaltaren kan också ha anledning att ha en dialog med kommunens hälsoskyddsinspektör. Det kan till exempel finnas ålägganden från miljö- och hälsoskyddsnämnden att åtgärda olika brister.

Det kan vidare finnas mjölkkvoter som kan säljas. Beträffande en eventuell djurbesättning måste förvaltaren över huvud taget överväga om hen ska fortsätta med uppfödningen eller om hen ska leverera djuren till slakt. I dag styrs många frågor i jordbruket av EU:s bestämmelser kring olika bidrag. Det finns ett omfattande regelsystem för att erhålla dessa bidrag och stöd. Det är Jordbruksverket som administrerar bidragen centralt. På verkets webbsida finns kortfattade uppgifter om bidragen och förutsättningarna för

att erhålla dem.⁴¹⁹ Konkurstillsynen har anledning att åtminstone översiktligt sätta sig in i regelsystemet och göra sig bekant med begreppen på området.

Förvaltaren kan via Jordbruksverket eller länsstyrelsernas lantbruksenheter få uppgift om sökta och erhållna bidrag. Ibland har gäldenären uppdragit åt en LRF-konsult eller en redovisningsbyrå att hantera detta, vilket underlättar för förvaltningen. Även förvaltaren kan ha anledning att anlita sakkunnigt biträde för frågor om bidragen. Till bidragen är ofta kopplade åtaganden som måste uppfyllas innan dessa betalas ut. En del av dessa åtaganden kanske förvaltaren kan hantera, till exempel anmälningar, märkningar och olika registeruppgifter när det gäller en djurbesättning. Andra åtaganden som förvaltaren eller en köpare inte kan uppfylla bör förvaltaren inte inträda i. Det kan medföra en återbetalningsskyldighet men även innebära att en överlåtelse kan ske utan åtaganden för köparen. Har konkursgäldenären bidragsrätter eller mjölkkvoter kan de överlåtas för sig.

Många anställda vid jordbruk är säsongarbetare. Mycket utländsk arbetskraft anlitas under skördeperioden. Anställningsvillkoren kan ofta vara oklara och lönegarantihanteringen kan vara komplicerad.

Att läsa vidare

NJA 2001 s. 46

www.jordbruksverket.se

CHECKLISTA - Jordbruk

- Om djurbesättning finns, hur löses den dagliga tillsynen och skötseln?
- Finns det anledning att kontakta kommunens hälsoskyddsinspektör eller länsveterinären?
- Gäller fortsatt uppfödning eller slakt?
- Om odling av grödor och skogshantering finns, vilken verksamhet kan boet upprätthålla under avvecklingstiden?
- Vilka bidrag har sökts och erhållits, vilka åtaganden har gjorts av gäldenären och vilka åtaganden kan boet eller en köpare fullgöra?

⁴¹⁹ www.jordbruksverket.se

- Vilka miljöfrågor ska tas om hand?
- Vilka specifika lönegarantifrågor finns?

12 Hörande enligt 7 kap. 10 § KonkL

12.1 Konkurstillsynens uppdrag i samband med hörandet

Enligt 7 kap. 10 § KonkL gäller en generell skyldighet för konkursförvaltaren att höra konkurstillsynen i viktigare frågor (den s.k. höranderegeln).

7 kap. 10 § KonkL fick delvis nytt innehåll den 1 juli 2026. Skyldigheten att höra konkurstillsynen är densamma som tidigare men uttrycks numera i termerna att förvaltaren ska inhämta konkurstillsynens synpunkter i viktigare frågor. Förvaltaren är också skyldig att lyssna på de synpunkter som myndigheten kan tänkas ha beträffande den aktuella frågan. Skyldigheten är avsedd att göra tillsynen effektivare och ge konkurstillsynen ett bättre underlag för granskning, samtidigt som förvaltaren kan få stöd i arbetet och ett gott beslutsunderlag.⁴²⁰ Enligt förarbetena innebär detta ett förtydligande av hörandeskyldigheten men ingen förändring i sak.⁴²¹ En skillnad är dock att det inte längre är möjligt att göra gällande att det föreligger hinder mot att höra konkurstillsynen.

Utöver skyldigheten att inhämta konkurstillsynens synpunkter i viktigare frågor ska förvaltaren även inhämta synpunkter inför beslut som av någon anledning är svårbedömda.

Konkurstillsynen ska alltid besvara förvaltarens hörande så snabbt som möjligt. Detta poängteras även i förarbetena när det gäller förvaltarens kontakt med konkurstillsynen inför beslut som kan vara svårbedömda.⁴²² I praktiken kan detta vara ett problem. Ofta har förvaltaren begränsad tid för

⁴²⁰ Prop. 1986/87:90 s. 113 och 264 samt NJA 2014 s. 798

⁴²¹ Prop. 2024/25:135 s. 153 och 211

⁴²² Prop. 2024/25:135 s. 212

att fatta ett viktigt beslut i en svårbedömd eller komplex fråga. Det innebär att om hörandet ska bli meningsfullt måste konkurstillsyn få tid att sätta sig in i problematiken, diskutera med kolleger, eventuellt göra en begränsad rättsutredning och till slut ta ställning i sak.

Konkurstillsynen ska informera förvaltaren om sin bedömning av risker med en viss åtgärd och på andra sätt stödja förvaltaren inför dennes beslut i en enskild fråga, t.ex. genom att hänvisa till rättsfall inom området.

I komplicerade frågor eller frågor som är materiellt omfattande bör förvaltaren uppmanas att förbereda hörandet genom att översända en PM i saken till myndigheten. Om konkurstillsynen inte kan svara direkt ska konkurstillsynen meddela förvaltaren när man kan återkomma till förvaltaren med svar.

Konkurstillsynen ska inte acceptera att förvaltaren inskränker sig till att lägga fram sitt problem och därefter överlåter åt myndigheten att lösa detta problem. Det normala bör vara att förvaltaren redovisar sin syn på frågan och de alternativa handlingsätt han eller hon ser som möjliga. Av förvaltarens självständiga roll följer att konkurstillsynen inte kan lämna några bindande besked till förvaltaren. Konkurstillsynen får aldrig agera på ett sätt som kan uppfattas som att myndigheten i praktiken är medförvaltare i konkursen, men kan svara att den inte har något att invända mot förvaltarens förslag, alternativt att det finns invändningar och redogöra för dessa. Förvaltarens hörande och konkurstillsynens svar ska dokumenteras i ärendet.

Det är lämpligt att konkurstillsynen närvarar vid förvaltarens omhändertagande av boet i stora konkurser. Härigenom får konkurstillsynen på ett enkelt sätt viktig information om konkursen och förvaltaren kan i samband med mötet snabbt och enkelt fullgöra sin hörandeskyldighet enligt 7 kap. 10 § KonkL.

12.2 Förvaltarens hörande

En konkursförvaltare är helt självständig i sitt arbete. Varken en enskild borgenär, hela borgenärskollektivet eller konkurstillsynen kan tvinga förvaltaren att fatta ett visst beslut. Förvaltaren har däremot en skyldighet att i viktigare frågor inhämta konkurstillsynens synpunkter enligt 7 kap. 10 § 1 st. KonkL. Beträffande särskilt berörda borgenärer och gäldenären gäller att

förvaltaren ska ge dem tillfälle att yttra sig i viktigare frågor om det inte finns något hinder mot det respektive om det lämpligen kan ske, enligt 7 kap. 10 § 2 st. KonkL.

Vad som är viktigare frågor och vilka som är särskilt berörda borgenärer varierar. Frågor som rör stora värden anses allmänt sett viktiga, liksom situationer då förvaltaren överväger åtgärder som kan förorsaka boet stora kostnader. De borgenärer vars rätt till utdelning berörs av en åtgärd anses särskilt berörda av åtgärden. Till exempel anses panthavare alltid vara särskilt berörda av åtgärder som rör panten.

Ibland kan oprioriterade borgenärer vara särskilt berörda. De oprioriterade borgenärerna är ofta många, vilket kan innebära kommunikationssvårigheter för förvaltaren. Detta innebär dock inte att ett hörande med konkurstillsynen kan ersätta hörande med borgenärerna i en sådan situation.

Generellt sett är det konkursförvaltaren som självständigt ansvarar för förvaltningen av konkursboet. Det är förvaltaren som fattar de löpande besluten och som ensam tar ansvaret för dessa. Förvaltarens skyldighet att höra konkurstillsynen, och i vissa fall borgenärerna och gäldenären, är inte en inskränkning av principen om konkursförvaltarens självständighet. Detta betonades särskilt vid införandet av skyldigheten.⁴²³

Skyldigheten att höra konkurstillsynen innebär, generellt sett, inte att myndigheten ska lämna något formellt godkännande av åtgärden som förvaltaren avser att vidta. I princip har inte heller borgenärerna något sådant avgörande inflytande på förvaltningen. Det finns emellertid undantag från huvudregeln. Som exempel kan nämnas försäljning av lös egendom som borgenär har panträtt eller särskild förmånsrätt till, där förvaltaren inte får sälja egendomen, annat än på auktion, om inte borgenären medger det.⁴²⁴

Skyldigheten att höra konkurstillsynen har bland annat motiverats med att tillsynen inte kan fungera utan ett fortlöpande samråd samt att hörande med såväl borgenärer som konkurstillsynen kan vara ett stöd för förvaltaren.⁴²⁵

För att konkurstillsynen i ett så tidigt skede som möjligt ska få en allmän uppfattning om konkursens omfattning och om det finns frågor som det kan finnas anledning för myndigheten att följa upp finns en väl inarbetad rutin sedan 1990-talet, med utgångspunkt i upplysningsplikten enligt 7 kap. 9 §

⁴²³ Prop. 1978/79:105, s. 163 ff. och prop. 1986/87:90, s. 109 ff.

⁴²⁴ 8 kap. 7 § 2 st. KonkL

⁴²⁵ Prop. 1986/87:90, s. 109 ff.

KonkL, att konkurstillsynen inom 14 dagar från konkursutbrottet ska få en inledande information av förvaltaren.

Viktigare frågor av den här typen behandlas ofta av konkursförvaltaren i konkursbouppteckningar, förvaltarberättelser och halvårsberättelser. Även om dessa handlingar i och för sig skickas in till konkurstillsynen så räcker inte den kommunikationen för att kravet i 7 kap. 10 § KonkL ska anses vara uppfyllt. Förvaltarens skyldighet att inhämta konkurstillsynens synpunkter ställer högre krav på kommunikation än så. Inte heller konkursborgenärernas möjlighet att invända mot utdelningsförslaget eller klandra slutredovisningen i den aktuella konkursen medför sådan befrielse.⁴²⁶

12.3 Särskilt berörd borgenär

Förvaltaren ska i viktigare frågor ge särskilt berörda borgenärer tillfälle att yttra sig, om det inte finns något hinder mot det. Med särskilt berörd borgenär avses en borgenär vars ställning påverkas av den aktuella frågan. Det kan tänkas att en åtgärd särskilt berör vissa borgenärer men inte andra. Det vanliga kan vara att en viss grupp borgenärer genomgående kan tänkas vara särskilt berörda. Till denna kategori hör främst de som kan komma i fråga för utdelning av något värde. Det vill säga ofta borgenärer med förmånsrätt.

Avser frågan egendom som omfattas av företagshypotek ska förvaltaren i första hand höra företagshypoteksinnehavarna, medan i stället pantbrevsinnehavarna ska höras om frågan gäller avvecklingssättet och köpeskillingen för en belånad fastighet. Gäller frågan egendom som inte omfattas av någon förmånsrätt alls ska förvaltaren i princip höra de oprioriterade borgenärerna.

Frågan om vilka borgenärer som kan anses vara särskilt berörda är inte alltid helt klar.⁴²⁷ Även oprioriterade borgenärer kan vara särskilt berörda. Frågan måste ställas i förhållande till storleken på total utdelning, borgenärernas utdelningsandelar och åtgärdens inverkan på dessa faktorer. Något tusental kronor kan vara viktiga för en privatperson men betydelselösa för ett företag

426 NJA 2003 s. 99

427 Frågan har bland annat behandlats i NJA 2001 sid. 99

som anmält/bevakat fordringar om hundratusentals kronor. Utgångspunkten är att de oprioriterade borgenärerna ska uppfatta det som meningsfullt eller att det ska innebära ett mervärde för dem att de blir kontaktade av förvaltaren. Det ska inte upplevas som ett meningslöst resursslöseri eller som att förvaltaren hör borgenärerna bara för ordningens skull.

En borgenär som har panträtt i fastighet som säkerhet för sin fordran blir således inte i egenskap av innehavare av ett pantbrev särskilt berörd borgenär i en fråga som endast berör boets allmänna borgenärer, till exempel en återvinning av en betalning. Om den intecknade egendomen emellertid inte räcker till för att borgenären ska få full utdelning för sin fordran blir den överskjutande delen av fordringen att betrakta som oprioriterad. Borgenären blir då särskilt berörd även avseende egendom som inte omfattas av någon förmånsrätt.

Av det sagda följer att även den borgenär som kan bli ekonomiskt berörd av en viss åtgärd blir att betrakta som särskilt berörd, till exempel om det råder osäkerhet om pantsatt egendom kommer att lämna överskott. Bedömningen kan mycket väl bli olika vid olika tidpunkter. Vid konkursens inledning kan det vara så att förvaltaren anser det uppenbart att bara panthavare, innehavare av företagshypotekinteckning, och löneborgenärer kan påräkna utdelning, men i ett senare skede har förhållandena ändrats så att det framstår som sannolikt att även oprioriterade borgenärer kan få en betydande utdelning. Vid denna senare tidpunkt måste alltså de oprioriterade borgenärerna betraktas som särskilt berörda och ska höras när en viktigare förvaltningsfråga uppkommer.

Förutom förvaltarens allmänna skyldighet att höra särskilt berörd borgenär finns det ytterligare anledningar att föra en diskussion med panthavare, t.ex. när det gäller lös egendom som omfattas av särskild förmånsrätt. Lös egendom, i vilken en borgenär har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt, ska normalt sett säljas på auktion. Försäljning på annat sätt kräver som regel borgenärens samtycke. Samtycke krävs inte om det är sannolikt att en försäljning på annat sätt än på auktion leder till ett högre pris.⁴²⁸

I de något större konkurserna är det vanligt att förvaltaren redan i ett inledande skede kontaktar en särskilt berörd borgenär, ofta en bank, som

⁴²⁸ 8 kap. 7 § första stycket KonkL

innehär företagshypotek till säkerhet för sin fordran, och diskuterar den fortsatta handläggningen av konkursen.

Även om det är förvaltaren som på eget ansvar ska fatta beslut i alla frågor som rör handläggningen av konkursen tillmäts borgenärens synpunkter stor tyngd. Det är ju den egendom ur vilken borgenären ska få betalt som står i centrum för förvaltarens hörande av borgenären. Därtill kommer att det är smidigare att sälja boets egendom efter medgivande från särskilt berörd borgenär.

Det är förvaltaren som bedömer i vad mån han eller hon är skyldig att höra borgenärer. Hörandeplikten ska inte fullgöras in absurdum. Hörande kan i vissa fall underlåtas även då formell skyldighet kan tyckas föreligga, men då en kontakt inte fyller någon egentlig funktion. Om det, exempelvis, bara finns en tänkbar lösning på en fråga kan det saknas skäl för förvaltaren att höra berörd borgenär. I en sådan situation kan borgenären inte anses särskilt berörd av den planerade åtgärden, eftersom det inte finns något annat handlingsalternativ.

Om en förvaltare inte anser att han eller hon bör följa borgenärens rekommendationer bör förvaltaren underrätta borgenären om sitt beslut.⁴²⁹

Ett annat exempel är när en borgenär kommer att få utdelning och den aktuella åtgärden inte nämnvärt kommer att förändra storleken av utdelningen. Vid bedömningen om hörande ska ske eller inte, bör förvaltaren också väga in att en kontakt kan ge viktig information, som annars inte skulle ha kommit fram.

12.4 Viktigare frågor

I förarbeten och i praxis finns flera exempel på vad viktigare frågor kan vara. Det gäller t.ex. frågor om fortsatt drift eller försäljning av gäldenärens rörelse, om försäljning av värdefull annan egendom och om väckande av återvinningstalan eller annan talan angående ett inte obetydligt belopp⁴³⁰

Bestämmelsen kan vidare vara tillämplig vid frågor om hur konkursförvaltaren i vissa fall ska fullgöra sin skyldighet att förteckna

⁴²⁹ Prop. 1978/79:105, s. 274

⁴³⁰ Prop. 1978/79:105 s. 273, prop. 1986/87:90 s. 113 och s. 264, prop. 2004/25:135 s. 153 och s. 211 samt rättsfallen NJA 2003 s. 99, NJA 2005 s. 443 och NJA 2014 s. 798

gäldenärens räkenskapsmaterial och om utlägg av medel som staten kan få ersätta.⁴³¹ Vid bedömningen av vad som är en viktigare fråga ska man bland annat ta hänsyn till värdet av eller kostnader för den planerade dispositionen, både sett för sig och i förhållande till boets tillgångar.

Vad som ska anses vara en viktigare fråga och konsekvensen av att inte inhämta konkurstillsynens synpunkter har behandlats i ett antal rättsfall. I ett rättsfall har en konkursförvaltare beslutat färdigställa en byggnad på konkursboets fastighet och tagit upp ett lån för ändamålet utan att först samråda med den bank som hade fordran med bästa rätt i fastigheten. Sedan byggnaden färdigställts försåldes fastigheten på exekutiv auktion. Banken fick emellertid inte full betalning för sin fordran, vilket ledde till att konkursförvaltaren ålades att betala skadestånd.⁴³²

I ett annat fall har HD funnit det uppenbart att dispositionen över 655 000 kronor (arvode åt en rekonstruktör) i ett konkursbo med tillgångar uppgående till ca 1,5 miljoner kronor är en viktigare fråga, i vart fall om någon tvekan kan råda om vilken åtgärd som bör vidtas. Förvaltaren hade inte hört konkurstillsynen innan uppdraget accepterades, vilket resulterade i att förvaltaren inte tillerkändes arvode i yrkad omfattning.⁴³³

Även om förvaltaren gör bedömningen att det bara finns ett handlingsalternativ måste förvaltaren ändå höra konkurstillsynen. Att det är en viktigare fråga förtas alltså inte av avsaknaden av handlingsalternativ. Detsamma behöver dock inte gälla avseende skyldigheten att höra borgenärna.

12.4.1 Fortsatt drift

Konkurstillsynen ska alltid begära in både en likviditetsbudget och en kalkyl inför förvaltarens beslut om konkursgäldenärens rörelse ska drivas vidare i boets regi eller inte.⁴³⁴ Detta gäller inte minst om förvaltaren bedömer att den fortsatta driften i sig inte kommer att ge något överskott till boet, men

⁴³¹ Prop. 1994/95:189 s. 31, prop. 2004/05:35 s. 36 samt prop. 2004/25:135 s. 153

⁴³² NJA 2001 s. 99

⁴³³ NJA 2003 s. 99

⁴³⁴ Konkurstillsynen ska bevaka kostnadseffektiviteten i förvaltningen och det är i det sammanhanget viktigt att även ersättning till sakkunnigt biträde och arvode till förvaltaren beaktas

att en fortsatt rörelsedrift är en förutsättning för att rörelsen ska kunna överlåtas på ett sätt som är förmånligt för boet. Konkurstillsynens utgångspunkt bör vara att en fortsatt drift ska vara lönsam i sig.

Konkurstillsynen bör vara särskilt uppmärksam på ”högriskprojekt” med svåra avvägningar, som till exempel byggnadsentreprenader. Risken att boet inte får in utestående fordringar får vägas mot risken med att fortsätta entreprenaden.

I branscher, där kunderna tvingas byta leverantör på grund av konkursen och inte kan förväntas återvända till en förvärvare av rörelsen sedan driften legat nere en tid, kan övervägande skäl tala för att rörelsen bör fortsätta trots att den i sig inte beräknas ge något överskott.

Andra branscher är mindre känsliga. Erfarenheten visar exempelvis att en restauranggäst mycket väl kan återkomma även om restaurangen har haft stängt under en period.

Konkurstillsynen bör vid hörandet ha tillgång till såväl förvaltarens likviditetsbudget som hans eller hennes kalkyl för den fortsatta driften och ha möjlighet att kommentera dessa. I enklare fall kan det räcka att uppgifterna lämnas per telefon.

12.4.2 Försäljning av värdefull egendom med mera

Vid höranden rörande försäljning av värdefull egendom kan konkurstillsynen bl.a. diskutera försäljningssätt och försäljningskanaler med förvaltaren. Konkurstillsynen bör vid hörandet informera sig om vilka åtgärder som förvaltaren redan vidtagit och vilka åtgärder han eller hon planerar. Alternativet med offentlig auktion bör alltid diskuteras. Inför annonsering kan den bedömda marknaden och bland annat valet av tidning eller lämplig facktidsskrift, liksom en rundskrivelse till kända konkurrenter till konkursgäldenären med flera diskuteras.

En inte helt ovanlig situation är att en borgensman, ofta en ställföreträdare för ett bolag, på grund av sitt borgensåtagande lämnar ett anbud på boets egendom som vida överstiger det näst bästa anbudet. Det har förekommit att förvaltaren i en sådan situation känt sig tveksam till att överlåta egendomen till borgensmannen eftersom denne då får ett för högt ingångsvärde i förhållande till vad egendomen bedöms vara värd och kan utnyttja detta skattemässigt. Förvaltaren bör i den beskrivna situationen hålla sig till

konkurslagens reglering och acceptera anbudet under förutsättning att anbudet är finansierat och boet säkert får betalt.

En annan situation som kan inträffa är följande. Förvaltaren har inte lyckas driva in boets fordringar, men får ett anbud som går ut på att fordringarna överlåts mot att boet får viss del av vad som därefter inflyter. Förvaltaren tror sig veta att indrivningen kommer att ske med tvivelaktiga metoder och vägrar därför att överlåta fordringarna. Även om huvudregeln är att förvaltaren ska verka för att så mycket medel som möjligt kommer in i boet kan det finnas skäl för konkurstillsynen att vara lyhörd för etiska överväganden av sådan karaktär.

12.4.3 Väckande av återvinningstalan eller annan talan angående belopp som inte är obetydligt eller mer värdefull egendom

Vid hörandet bör förvaltarens syn på det processuella läget och motpartens bedömda betalningsförmåga diskuteras. Vilken eller vilka undersökningar om motpartens betalningsförmåga har förvaltaren gjort? Det är rimligt att förvaltaren i vart fall har inhämtat upplysningar från Kronofogden och kreditupplysningsföretag. Ibland kan det vara av värde att särskilt diskutera hur en eventuell process ska läggas upp. Andra frågor kan vara om förvaltaren tänker begära kvarstad eller inte. Även frågan om konkursgäldenären har en rättsskyddsförsäkring som boet kan utnyttja bör vägas in vid bedömningen om boet ska väcka talan eller inte.

12.4.4 Överta talan vid domstol

Här får samma överväganden som inför väckande av återvinningstalan göras. Dessutom måste förvaltaren beakta att boet, vid inträde i en process som anhängiggjorts vid domstol redan före konkursbeslutet, riskerar att få betala alla rättegångskostnader. Alltså både sådana som uppkommer efter inträdet och de som uppstått innan inträdet och alltså innan konkursen.

12.4.5 Anlita sakkunnigt biträde

En vanlig fråga är att förvaltaren önskar anlita en extern revisor för granskning av gäldenärens bokföring. Detta förutsätts dessutom vara en lämplig ordning i förarbetena.⁴³⁵ Det bör dock i allmänhet begäras av en konkursförvaltare att han eller hon själv eller någon i dennes kontorsorganisation utför de enklare granskningar som behövs. Först om det material som behöver gås igenom är mer omfattande eller kräver speciell revisorskompetens kan det vara lämpligt att anlita ett sakkunnigt biträde för uppgiften.

Ett annat exempel är att förvaltaren önskar anlita ett biträde för att utföra boets talan i en rättegång. Med hänsyn tagen till de krav som ställs på en konkursförvaltare bör denne normalt själv kunna företräda boet vid en domstolsprocess. Om boet inträder i en redan pågående process eller om gäldenären redan anlitat ett ombud kan det emellertid ibland vara lämpligt att låta konkursgäldenärens ombud fortsätta sitt arbete. På så vis undviker man det dubbelarbete som ett byte skulle innebära, även om förvaltaren ändå får sätta sig in i processmaterialet så pass mycket att han eller hon kan avgöra om boet ska inträda i processen eller inte.

Vid överväganden om det är ändamålsenligt att anlita sakkunnigt biträde är kostnadsaspekten viktig. Vid den slutliga bedömningen av förvaltarens arvode ska även den hjälp som förvaltaren har haft av den anlitade sakkunnige och kostnaderna för denne vägas in.⁴³⁶

12.4.6 Överlåtelse till närstående utan föregående offentligt anbudsanförande

I vissa fall kan det komma på fråga att sälja viss egendom till konkursgäldenären eller någon närstående till konkursgäldenären.⁴³⁷ En sådan försäljning ska föregås av ett offentligt anbudsförfarande, om särskilda skäl inte gör att det inte behövs.⁴³⁸

⁴³⁵ Prop. 1978/79:105 s. 163

⁴³⁶ 14 kap. 6 § andra stycket KonkL

⁴³⁷ 4 kap. 3 § KonkL

⁴³⁸ 8 kap. 7 § 1 st. KonkL

Att egendomens värde uppenbart understiger kostnaderna för ett offentligt anbudsförfarande kan vara ett sådant särskilt skäl som gör att förvaltaren kan avstå från det offentliga anbudsförfarandet. Ett annat exempel är att det förelägger krav på skyndsamhet med hänsyn till egendomens karaktär, såsom livsmedel med kort hållbarhet.

12.4.7 Motstridiga borgenärsintressen

Ett exempel på en fråga som berör motstridiga borgenärsintressen kan vara följande situation. Förvaltaren överväger att inleda en återvinningsprocess. Boets tillgångar utgörs bara av egendom som omfattas av företagshypotek. Om boet vinner processen kommer det som återvunnits att tillfalla boets allmänna borgenärer. Om förvaltaren förlorar processen kommer boet att få betala motpartens rättegångskostnader som massagäld, i det här exemplet alltså med tillgångar som omfattas av företagshypotek.

Det finns således en intressekonflikt mellan de av boets borgenärer som har företagshypotek till säkerhet för sin fordran och de borgenärer vars fordringar är oprioriterade. Vad som primärt är avgörande för om en konkursförvaltare bör inleda en talan om återvinning är om anspråket kan anses utgöra en reell tillgång i konkursen. Vid den bedömningen måste beaktas såväl de rättsliga möjligheterna att vinna framgång med återvinningstalan som de faktiska utsikterna, att vid bifall till talan, få ut något av återvinningssvaranden.⁴³⁹

Även relationen mellan det belopp som talan avser och de kostnader som boet riskerar om talan inte vinner bifall måste beaktas. En återvinningstalan syftar till att konkursboet ska tillföras tillgångar som enligt konkurslagens regler rätteligen tillkommer boet. Att återvinningsbara rättshandlingar återgår måste generellt sett, oberoende av hur tillgångarna slutligen kan komma att fördelas, anses omfatta borgenärernas gemensamma rätt och bästa.⁴⁴⁰

⁴³⁹ NJA 1990 s. 656

⁴⁴⁰ NJA 1999 s. 131

Konkurstillsynen bör således verka för att förvaltaren hela tiden tar till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa.⁴⁴¹ Förvaltaren ska alltså verka för att konkursförvaltningen leder till bästa möjliga resultat för hela boet.

12.4.8 Fördjupad brottsefterforskning

En av förvaltarens viktigare uppgifter är att efterforska brott i konkurs och överväga om det kan finnas skäl för åklagare att föra talan om näringsförbud.⁴⁴² Om förvaltaren börjar ana att det begåtts mer kvalificerade brott än bokföringsbrott kan det ofta finnas skäl att göra fördjupade efterforskande insatser.

Lagstiftaren har särskilt förutsatt att detta kan medföra att hanteringen fördyras. Konkurstillsynen bör allmänt verka för att förvaltarens brottsefterforskande insatser får en ändamålsenlig inriktning. Särskilt i de fall förvaltaren överväger fördjupade insatser bör konkurstillsynen höras och diskussion föras om lämpligt upplägg av arbetet enligt de överenskommelser som träffats inom RUBICON.⁴⁴³

12.4.9 Omfattning av förvaltarens skyldighet att förteckna konkursgäldenärens räkenskapsinformation

Förvaltaren ska ta hand om konkursgäldenärens räkenskapsinformation och annat material som rör boet och förteckna dessa i bouppteckningen, i den utsträckning det behövs. I förteckningen ska framgå från vilken period räkenskapsinformation finns. Det ska även anges om räkenskapsinformation saknas för någon period. Det är viktigt att denna bestämmelse tillämpas på ett ändamålsenligt sätt så att arbetsuppgiften inte blir onödigt betungande för förvaltaren, men att förteckningen inte heller blir för knapphändig och

⁴⁴¹ 7 kap. 8 § KonkL

⁴⁴² 7 kap. 16 § KonkL

⁴⁴³ Se bl.a. RUBICON, Bra att veta om näringsförbud – Ett stöd för att bedöma om talan om näringsförbud ska anmälas till åklagare och RUBICON, Ett stöd för att identifiera misstankar om och anmälningar av brott mot lagen om omställningsstöd i samband med konkurser 2023-11-01

därmed inte kan fylla sin funktion. Lagstiftaren har gett uttryck för att begränsningen av förteckningens omfattning är en fråga som faller inom hörandebestämmelsen i 7 kap. 10 § KonkL.⁴⁴⁴ Lagstiftaren har dessutom förutsatt att konkurstillsynen och förvaltarkåren kan träffa mer generella överenskommelser om förteckningsskyldighetens omfattning.

Om bokföring förts digitalt så är det lämpligt att skriva vilket eller vilka system som använts.⁴⁴⁵ Det är tillräckligt att skriva att det finns sie4-filer och för vilken tid. Förvaltaren behöver inte vara mer utförlig än så, om sie4-filer finns. I sie4-filer finns uppgifter så att man kan få fram grund- och huvudbok samt resultat- och balansrapporter.

Det är viktigt att förvaltaren dokumenterar om det finns underlag till bokföringen. Idag är det vanligt med digitala underlag, till skillnad från tidigare då det mest fanns fysiska underlag. Av förteckningen bör framgå om det finns digitala respektive fysiska underlag, samt en förteckning över omfattningen av dessa. Den ska ge en bild av hur fullständigt materialet är.

Till exempel har förteckningsskyldigheten begränsats till att avse det räkenskapsår som pågår när konkursen beslutats samt de två närmast föregående räkenskapsåren. Oavsett överenskommelsen kan det emellertid finnas situationer då det finns skäl att förteckna även äldre material. Det kan därför bli aktuellt för förvaltaren att särskilt kontakta konkurstillsynen trots dessa överenskommelser. Det gäller inte minst när det material som ska förtecknas är mycket omfattande.

12.5 Svårbedömda frågor

I syfte att i viss mån utvidga ramen för när höranderegeln är tillämplig i förhållande till konkurstillsynen, utan att detta medför en skyldighet för förvaltaren i de fall ett samråd inte är nödvändigt, kompletterades höranderegeln den 1 juli 2026 så att den även omfattar hörande inför beslut i frågor som av någon anledning är svårbedömda.⁴⁴⁶

I och med lagändringarna den 1 juli 2026 har konkursförvaltaren fått ytterligare beslutsuppgifter under konkursförfarandet. De beslut som

⁴⁴⁴ Prop. 1994/94:189 s. 31

⁴⁴⁵ Det är inte ovanligt att fakturering sker i ett system medan bokföringen sker i ett annat

⁴⁴⁶ 7 kap. 10 § 1 st. KonkL

förvaltaren har att fatta, är många gånger inte sådana att de typiskt sett är viktigare frågor som medför en skyldighet för förvaltaren att höra konkurstillsynen enligt 7 kap. 10 § KonkL. I bestämmelsen har emellertid införts en skyldighet för förvaltaren att, i frågor som är svårbedömda, inhämta konkurstillsynens synpunkter. Lagstiftaren har uttalat att det i sådana frågor kan finnas ett behov för förvaltaren att få råd och kännedom om hur den aktuella frågan har hanterats av andra.⁴⁴⁷ Den nya bestämmelsen omfattar svårbedömda ställningstaganden förvaltaren ska göra inför formella beslut, t.ex. beslut om att anordna ett bevakningsförfarande eller beslut i fråga om huruvida gäldenären ska medges undantag från reseförbud. Det kan även inträffa att en fråga som förvaltaren sedan tidigare ansvarar för i det enskilda fallet kan vara svårbedömd utan att vara en viktigare fråga, t.ex. beslut om att vägra en borgenär begärd förskottsbetalning. En sådan fråga omfattas då också av skyldigheten att höra konkurstillsynen.⁴⁴⁸

En fråga kan således vara svårbedömd om det saknas vägledande uttalanden eller där omständigheterna i det enskilda fallet t.ex. är oförenliga, ovanliga, oklara eller ömmande på ett sätt som skapar tvekan om hur frågan bör lösas. Det är förvaltarens perspektiv vid beslutet som avgör om frågan är svårbedömd eller inte.⁴⁴⁹

Om förvaltarens beslut inte innefattar ett svårbedömt ställningstagande, ska förvaltaren snarast underrätta konkurstillsynen om beslutet. Konkurstillsynen har rätt att inom tre veckor överklaga många av förvaltarens beslut.⁴⁵⁰

Eftersom många av de frågor som kan omfattas av höranderegeln kräver en skyndsam hantering är det viktigt att konkurstillsynen återkopplar till förvaltaren så snart som möjligt.⁴⁵¹

12.6 När ska förvaltaren höra gäldenären?

Enligt 7 kap. 10 § 2 st. KonkL ska förvaltaren i viktigare frågor även ge gäldenären tillfälle att yttra sig om det lämpligen kan ske. Eftersom

⁴⁴⁷ Prop. 2024/25:135 s. 153 f.

⁴⁴⁸ Prop. 2024/25:135 s. 211

⁴⁴⁹ Prop. 2024/25:135 s. 211

⁴⁵⁰ 16 kap. 18 § KonkL och Prop. 2024/25:135 s. 154

⁴⁵¹ Prop. 2024/25:135 s. 212

förvaltaren endast ska ge gäldenären tillfälle att yttra sig, behöver förvaltaren inte få ett svar från gäldenären.⁴⁵² Lagrummet gör ingen skillnad på om gäldenären är en fysisk eller en juridisk person. Om det finns flera behöriga ställföreträdare för en juridisk person och dessa ställföreträdare är oense bör detta inte medföra några svårigheter i sak. Ett hörande innebär ju att förvaltaren ska lyssna på framförda synpunkter, värdera dem och därefter fatta ett självständigt beslut med utgångspunkten att hans eller hennes agerande ska leda till vad som bedöms vara bäst för alla borgenärers gemensamma bästa.

Här kan även nämnas att förvaltaren normalt ska höra gäldenären om denna själv vill föra en tvist innan förvaltaren godtar ett förlikningsbud angående en osäker eller tvistig tillgång.⁴⁵³

12.7 Hur ska konkurstillsynen hantera förvaltare som inte fullgör sin skyldighet att höra konkurstillsynen?

Den tidigare bestämmelsen innebar att förvaltaren inte behövde kontakta konkurstillsynen i viktigare frågor om det förelåg hinder mot en sådan kontakt. Detta undantag gäller numera endast i förhållande till borgenärerna och till gäldenären. Att undantaget inte gäller gentemot konkurstillsynen innebär att förvaltaren måste vara aktiv för att skaffa sig kännedom om vilken uppfattning konkurstillsynen har i den aktuella frågan.⁴⁵⁴

Att förvaltaren vidtar en förvaltningsåtgärd utan att iaktta hörandeplikten påverkar inte giltigheten av den företagna rättshandlingen. Däremot riskerar han eller hon ersättningsansvar om borgenären visar sig ha lidit skada genom underlåtenheten. Brister i hörandeskyldigheten kan också påverka vad som är skäligt arvode för den aktuella förvaltningsåtgärden.

Konkurstillsynen bör göra förvaltare, som inte fullgör sin skyldighet att höra myndigheten, uppmärksamma på att detta leder till att förtroendet för förvaltaren skadas. Konsekvensen av att konkurstillsynen inte har förtroende

⁴⁵² Prop. 2024/25:135 s. 212

⁴⁵³ 3 kap. 10 § KonkL

⁴⁵⁴ Prop. 2024/25:135 s. 154 och 211

för en förvaltare kan vara att denne inte bedöms bli aktuell för nya förordnanden.

Ett väsentligt åsidosättande av skyldigheten att höra konkurstillsynen kan innebära att det aktuella arbetsmomentet och den aktuella frågan inte blir tillräckligt belyst eller inte utförs med tillräcklig omsorg. Mot den bakgrunden kan arvudet, i den del det rör den specifika åtgärden, bli lägre än normalt. Det är viktigt att notera att det inte är fråga om en sanktion för underlåtenheten att höra konkurstillsynen då sanktioner utan lagstöd inte är förenliga med EKMR.⁴⁵⁵ Förvaltaren har dock genom att bortse från sin lagstadgade skyldighet att inhämta konkurstillsynens uppfattning brutit i omsorg och inte sett till att fatta beslut på tillräckligt underlag. Är den specifika åtgärden inte en enskild post i arvodesräkningen utan avser exempelvis ett av flera beslut om avyttring av egendom får konkurstillsynen försöka uppskatta hur stor del av posten som kan kopplas till den specifika åtgärden.⁴⁵⁶

När det gäller det arbete som föranletts av en oaktsam förvaltningsåtgärd blir det en gränsdragningsproblematik mellan vad som bör tas upp vid arvodesbestämningen och vad som bör hanteras genom en klandertalan enligt 17 kap. 1 § KonkL. Högsta domstolen uttalade i domskälen till NJA 2014 s. 798 följande: *Om en förvaltningsåtgärd är skadeståndsgrundande kan i princip boets skadeståndsanspråk inte kvittningsvis prövas vid arvodesbestämningen (jfr 17 kap. 1 § konkurslagen). Det bör likväl kunna tänkas att det merarbete som den oaktsamma åtgärden har medfört inte grundar rätt till arvode. Detta bör emellertid förutsätta såväl att omständigheterna är sådana att förvaltaren är skadeståndsskyldig som att ansvaret lämpligen prövas i arvodesärendet.*⁴⁵⁷

Att tänka på

Ändringarna i 7 kap. 10 § KonkL trädde i kraft den 1 juli 2026. Någon övergångsbestämmelse finns inte varför ändringen gäller i samtliga konkurser från detta datum.

⁴⁵⁵ EKMR står för Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

⁴⁵⁶ NJA 2003 s. 99 och NJA 2014 s. 798

⁴⁵⁷ NJA 2014 s. 798.

Det är inte ovanligt att förvaltaren avstår från att höra någon borgenär och enbart hör konkurstillsynen i de fall särskilt berörda borgenärer utgörs av ett större antal oprioriterade borgenärer där ingen borgenär genom storleken på sin fordran intar en särställning. Man bör då hålla i minnet att konkurstillsynen inte representerar någon borgenär. Ett hörande med konkurstillsynen kan således inte ersätta ett hörande med särskilt berörda borgenärer.

Förvaltaren ska inte lämna över problemet till konkurstillsynen utan bör presentera olika alternativ till lösning samt informera om vilket alternativ som övervägs. Konkurstillsynen kan be att få återkomma inom kort för att få möjlighet att föra en diskussion med kollegor eller företa en rättsutredning.

Även förvaltaren kan ha nytta av ett hörande med konkurstillsynen. Han eller hon kan utnyttja konkurstillsynens erfarenhet i sitt arbete och ta intryck av de skäl som myndigheten för fram till stöd för sin uppfattning angående en konkret angelägenhet.

Det är inte konkurstillsynens uppgift att ”godkänna” några förvaltningsåtgärder. Då konkurstillsynen hörs bör myndigheten informera sig om de överväganden förvaltaren har gjort, vilka handlingsalternativ som förvaltaren anser finns och vilket alternativ han eller hon anser vara det mest lämpliga. Av förvaltarens självständiga roll följer att konkurstillsynen inte kan lämna för förvaltaren bindande besked.

Var uppmärksam på att förvaltaren har hört med de borgenärer som verkligen är särskilt berörda eller kan bli särskilt berörda av den aktuella frågan.⁴⁵⁸

Att läsa vidare

Prop. 2024/25:135 s. 152ff., 211 f.

Prop. 1978/79:105, s. 273 f.

Prop. 1986/87:90, s. 264

SOU 1977:29 Konkursförvaltning, s. 105 ff., 164 f.

NJA 1990 s. 656 – Fråga om avskrivning av konkurs sedan borgenär väckt talan om återvinning

⁴⁵⁸ Se Insolvensrättsligt Forum 1997, s. 157 f.

NJA 1999 s. 131 – fråga om rätt för konkursförvaltare att, vid intressekonflikt mellan borgenärer, väcka talan om återvinning utan att den av processen berörde borgenären ställt säkerhet för samtliga rättegångskostnader.

NJA 2001 s. 99 - Högsta domstolen ansåg att en förvaltare som utan att höra berörd panthavare hade beslutat färdigställa en tillbyggnad på en i konkursboet ingående fastighet, hade förfarit oaktsamt.

NJA 2003 s. 99 – I rättsfallet ansåg Högsta domstolen en konkursförvaltare skyldig att höra konkurstillsynen innan han tog ställning till en rekonstruktörs arvodesanspråk på 655 000 kr. Detsamma ansågs gälla förvaltarens beslut att inte väcka talan om återvinning för säkerhet som hade ställts för rekonstruktörens arvodesfordran. Högsta domstolen ansåg att dessa försummelser skulle föranleda en nedsättning av konkursförvaltarens arvode.

NJA 2005 s. 443 - Högsta domstolen fann i rättsfallet en förvaltare skadeståndsskyldig sedan hon underlåtit att höra staten som särskilt berörd i en återvinningsfråga. Då staten när återvinningsfristen närmade sig sitt slut underlät att efterfråga närmare besked rörande den fortsatta handläggningen jämkades skadeståndet till hälften.

NJA 2014 s. 788 - Högsta domstolen kom i rättsfallet till slutsatsen att en konkursförvaltares åsidosättande av underrättelseskyldigheten rörande jävsgrundande omständigheter inte i sig kan medföra reduktion av det arvode som förvaltaren ska tillerkännas enligt 14:4 konkurslagen. Det gäller oavsett om det i efterhand visar sig att förvaltaren faktiskt varit jävig. En annan sak är att en underlåtenhet att iaktta skyldigheten att anmäla jävsgrundande omständigheter kan inverka på bedömningen om vederbörande i fortsättningen är lämplig för förvaltaruppdrag.

NJA 2014 s. 798 – Om en förvaltare inför en förvaltningsåtgärd har gjort noggranna överväganden på grundval av ett adekvat beslutsunderlag som kan granskas i efterhand, bör förvaltaren i regel anses ha handlat med tillräcklig omsorg även om det senare visar sig att åtgärden var ofördelaktig. En eventuell nedsättning av förvaltarens arvode ska om den är hänförlig till en specifik förvaltningsåtgärd relateras till den ifrågavarande åtgärden och inte till den totala förvaltningen.

NJA 2014 s. 922 - Högsta domstolen påpekade i rättsfallet att förvaltaren borde ha underrättat konkurstillsynen om sitt uppdrag som rekonstruktör men ansåg med hänvisning till beslutet i NJA 2014 s. 788 att hans

underlåtenhet i detta avseende med hänsyn till omständigheterna inte var sådan att den kunde inverka på dennes lämplighet att fortsatt vara förvaltare.

RH 2010:4

Palmér & Savin, Konkurslagen, (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 7 kap. 10 §

Tidskriften Advokaten 1988, s. 45-47 (Eugène Palmér: Om hörandet av TSM)

Insolvensrättsligt Forum 22-23 januari 1997, Iustus Förlag, s. 157 f.

Insolvensrättsligt Forum 28-29 januari 1999, Iustus Förlag, s. 76-94

Tidskriften Advokaten 8/2001, s. 24-25 (Jisborg: Om anlitan­de av sakkunnigt biträde)

Tidskriften Advokaten, 1/2004, s. 24 (Edström, Man måste kunna lita på konkursförvaltare – Rapport från Pariskonferens om etik)

13 Bouppteckning och rä­kens­ka­per

13.1 Bouppteckning och bekräftelse av bouppteckning

Bouppteckningen är ett viktigt dokument i konkursen och den ligger även till grund för många tillsynsåtgärder. Med bouppteckningen som underlag kan konkurstillsynen bland annat följa förvaltarens hantering av de likvida medlen per konkursutbrottet, avvecklingen av boets egendom och indrivningen av kundfordringar. Mot den bakgrunden kan konkurstillsynen också begära att förvaltarens kompletterar bouppteckningen om något ter sig oklart.

Det finns flera syften med konkursbouppteckningen. Ett av de viktigaste är att den tjänar som underlag för bekräftelsen som gäldenären lämnar inför konkursförvaltarens. Genom bekräftelsen intygar gäldenären på heder och samvete att det inte, så vitt han eller hon vet, finns några andra tillgångar eller skulder i konkursen än de som anges i bouppteckningen. Ett annat syfte med bouppteckningen är att fordringsägarna får en uppfattning om det kan finnas någon möjlighet till utdelning i konkursen.

Bouppteckningen ska ges in till konkurstillsynen så snart som möjligt men allra senast en vecka före bouppteckningssammanträdet.⁴⁵⁹ Edgång inför rätten finns kvar som alternativ till bekräftelsesammanträde och påkallas genom att förvaltaren ansöker om det hos tingsrätten. Bouppteckningen bifogas då till den ansökan.

13.1.1 Bouppteckningens upprättande och innehåll

Förvaltare ska upprätta en bouppteckning i varje konkurs.⁴⁶⁰ I bouppteckningen anger förvaltaren vilka tillgångar och skulder som fanns i konkursboet per konkursdagen. Det är förvaltaren som är ansvarig för innehållet i bouppteckningen. Detta innebär att förvaltaren måste reda ut vilka poster som ska vara med. Gälldenären å sin sida är skyldig att lämna förvaltaren de upplysningar som behövs för att kunna upprätta bouppteckningen. Det hör till gälldenärens allmänna upplysningsplikt.⁴⁶¹

Först och främst ska bouppteckningen innehålla boets tillgångar till noggrant uppskattade värden. Sammanställningen görs ofta per förmånsrätt. Även boets skulder ska tas upp. Vidare ska bouppteckningen ange borgenärerna med namn. I en särskild handling ska förvaltaren också ange borgenärernas namn, adress och person- eller organisationsnummer eller motsvarande identifieringsnummer, om det finns ett sådant.⁴⁶² Bouppteckningen ska dessutom innehålla en bedömning av om utdelning kan förväntas i konkursen.⁴⁶³

Det ska vidare framgå av bouppteckningen om det finns egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands. Om gälldenären har uppgett att sådan egendom saknas ska den uppgiften också vara med.⁴⁶⁴

Bouppteckningen ska innehålla en förteckning över boets räkenskapsinformation och annat material som rör boet och som förvaltaren har tagit hand om.⁴⁶⁵ För det fall gälldenären upplyst att sådana handlingar

⁴⁵⁹ 7 kap. 13 a § KonkL

⁴⁶⁰ 7 kap. 13 § 1 st. KonkL

⁴⁶¹ 6 kap. 2 § 1 st. KonkL

⁴⁶² 18 § KonkF

⁴⁶³ 7 kap. 13 § KonkL

⁴⁶⁴ 7 kap. 13 § 2 st. KonkL

⁴⁶⁵ 7 kap. 13 § 3 st. KonkL

saknas eller finns någon annanstans ska detta anges. Genom att dessa uppgifter finns med i bouppteckningen omfattas de också av bekräftelsen vid bouppteckningssammanträdet. Bekräftelsen omfattar dock endast förteckningen över räkenskapsinformationen och inte förteckningen över övriga handlingar, d.v.s. annat material som kan ha omhändertagits av förvaltaren.

Det förekommer ofta att förvaltaren i bouppteckningen förtecknar egendom som omfattas av separationsrätt även om det inte finns något övervärde i egendomen. Trots att egendomen således inte ingår i boet kan det vara bra att den förtecknas. Borgenärerna kan ha iakttagit egendom såsom dyrbara bilar eller maskiner och fått uppfattningen att egendomen tillhör gäldenären. Genom att egendomen tas upp i bouppteckningen får borgenärerna reda på hur det förhåller sig.

Anspråk på grund av eventuell återvinning till konkursboet ska inte tas med i bouppteckningen. Återvinning innebär att egendom som gäldenären skänkt bort eller sålt till underpris eller liknande, som alltså i och för sig är giltiga rättshandlingar, kan återföras till konkursboet. Det är bara borgenär eller konkursförvaltare som kan väcka talan om återvinning. Ett återvinningsanspråk kan därför inte anses utgöra en fordran för gäldenären.⁴⁶⁶

Trots möjlighet till tvångsåtgärder händer det att förvaltaren inte får kontakt med gäldenären. Det kan bero på att gäldenären finns på okänd ort eller håller sig undan och inte kan nås via e-post eller telefon. I dessa fall får förvaltaren upprätta en så kallad nödbouppteckning. En sådan bouppteckning bygger helt på det underlag som förvaltaren lyckats få fram genom egna efterforskningar. Kraven på det materiella innehållet kan därför inte ställas så högt.

Brutto- eller nettoredovisning

Samtliga boets tillgångar bör tas upp i sin helhet utan avräkning för exempelvis handpanträtt eller kvittning. Det är förhållandena vid konkursutbrottet som ska redovisas och vid det tillfället har inga kvittningar eller annat gjorts gällande. Däremot kan förvaltaren göra en anteckning om att kvittning är aktuell.

⁴⁶⁶ Se vidare NJA 1989 s. 736

Om banken har kvittningsrätt bör förvaltaren dokumentera kvittningen genom en bruttoredovisning i konkursboets redovisning som förskottsbetalning eller kvittning till banken. Det underlättar för förvaltaren vid upprättande av utdelningsförslag om det blir aktuellt. Det underlättar också konkurstillsynens granskning av kommande slutredovisning. I större konkurser kan det vara fråga om betydande belopp på inlåningskonton som banken kvittar mot gäldenärens låneskulder.

Det automatiska reseförbudet

Enligt konkurslagen får gäldenären inte resa utomlands efter det att konkursbeslutet meddelats och innan han eller hon bekräftat bouppteckningen, det s.k. automatiska reseförbudet.⁴⁶⁷ Om det finns sannolika skäl för att en konkursansökan ska bifallas och det finns särskild anledning till det finns därutöver en möjlighet för rätten enligt 2 kap. 2 § KonkL att ålägga gäldenären reseförbud och att lämna ifrån sig sitt pass redan när en konkursansökan ges in.

Möjlighet finns för gäldenären att begära undantag från detta reseförbud. En ansökan om undantag från reseförbudet görs hos förvaltaren som har att fatta beslut i frågan. Förvaltaren kan antingen medge undantag från reseförbudet eller avslå begäran. Undantag från reseförbudet medges regelmässigt när konkursförvaltaren gör bedömningen att gäldenären medverkar i konkursutredningen.⁴⁶⁸

Förvaltaren kan inte självmant ta upp frågan om undantag från reseförbudet och inte heller konkurstillsynen har initiativrätt i frågan. Om bedömningen i det enskilda fallet är svår kan emellertid konkurstillsynen behöva höras enligt 7 kap. 10 § KonkL.⁴⁶⁹

Förvaltarens beslut i fråga om gäldenärens reseförbud, oavsett om det innebär ett medgivande från reseförbudet eller inte, får överklagas till tingsrätten.⁴⁷⁰

⁴⁶⁷ 6 kap. 6 § KonkL

⁴⁶⁸ Prop. 2024/25:135 s. 89

⁴⁶⁹ Prop. 2024/25:135 s. 89

⁴⁷⁰ 16 kap. 17 och 18 §§ KonkL

Övergångsbestämmelser

En begäran om undantag från reseförbudet som gjorts till tingsrätten före den 1 juli 2026 hanteras enligt de regler som gällde före detta datum. Detta gäller även om tingsrätten redan har fattat beslut som sedan överklagas. Framställan ska således slutligt avgöras enligt de äldre bestämmelserna.⁴⁷¹

Gäldenärens skyldigheter och förvaltarens maktmedel

I 6 kap. KonkL regleras gäldenärens skyldigheter under bouppteckningen. Bl.a. är gäldenären skyldig att ge rätten, konkurstillsynen, förvaltare och granskare de upplysningar av betydelse för konkursutredningen som de begär. Upplysningsskyldigheten omfattar även egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.⁴⁷²

Vidare ska gäldenären närvara vid bouppteckningsförrättningen och senare bekräfta bouppteckningen, alternativt avlägga ed på den.⁴⁷³

Om en gäldenär inte uppfyller sina skyldigheter kan det bli fråga om tvångsåtgärder i form av att gäldenären får lämna ifrån sig sitt pass eller att gäldenären förbjuds att lämna orten där han eller hon är bosatt. Det är rätten, på ansökan av förvaltare, som meddelar sådana beslut. Innan beslutet meddelas, ska dock rätten ge gäldenären och konkurstillsynen tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse. Om gäldenären inte fullgör sina skyldigheter enligt 6 kap. 2–4, 6, 6 a-d §§ KonkL finns det möjlighet att gäldenären hämtas eller häktas. Frågan om hämtning eller häktning prövas av rätten på ansökan av förvaltare.

13.1.2 Värdering

I 7 kap. 13 § KonkL anges att de tillgångar som ska förtecknas i konkursbouppteckningen ska tas upp till ”noggrant uppskattade värden”. Förvaltare ska vara omsorgsfull vid sin värdering. För att värdera egendom av speciellt slag anlitar förvaltare ofta sakkunniga värderingsmän.

⁴⁷¹ Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna punkten 5 och prop. 2024/25:135 s. 260 ff

⁴⁷² 6 kap. 2 § KonkL Det gäller endast i särkonkurser då konkurs hos aktörer med huvudsaklig hemvist i Sverige omfattar även egendom utanför landet

⁴⁷³ 6 kap. 3 § KonkL

Det är viktigt att hålla i minnet att det inte är de värden som anges i bouppteckningen som gäldenären bekräftar, alternativt avlägger ed på, utan endast att de upptagna tillgångarna och skulderna existerar.

För konkurstillsynen är det väsentligt att värderingen i bouppteckningen är omsorgsfullt gjord och att kundfordringar och leverantörsskulder är korrekt angivna. Det påverkar både den löpande tillsynen och granskningen av sluthandlingarna. En tydlig redovisning gör det även lättare för konkurstillsynen att förstå vilka medel i boet som härrör från vilken egendom.

Det kan finnas skäl för konkurstillsynen att begära kompletterande upplysningar, antingen direkt efter genomgång av en ingiven bouppteckning, eller i samband med bouppteckningssammanträdet, alternativt edgångssammanträdet.

Tillgångar

Allmänt gäller att förvaltaren ska vara omsorgsfull vid angivande av tillgångarnas värde. En för hög värdering kan väcka överdrivna förhoppningar hos borgenärerna. Om förvaltaren istället värderar egendomen för lågt kan det framstå som att förvaltaren uppnår ett bättre resultat genom att få in mer pengar till boet än vad egendomen värderats till i bouppteckningen. Å andra sidan kan presumtiva spekulanter vara ovilliga att betala mer för egendomen än vad den värderats till i bouppteckningen. Dessutom blir gäldenären ofta missnöjd om bouppteckningsvärdena framstår som för låga och kan bli obenägen att bekräfta eller avlägga ed på en sådan bouppteckning.

De värden som förvaltaren anger på inventarier kan variera beroende på om gäldenären är juridisk eller fysisk person och vilken verksamhet som bedrivits. För näringsidkare används vanligen de bokförda värdena som utgångspunkt. Det är förhållandena på konkursdagen som avgör innehållet i bouppteckningen.

För fysiska personer i konkurs som är enskilda näringsidkare räcker det inte att tillgångar och skulder hänförliga till näringsverksamheten tas med. Alla gäldenärens tillgångar och skulder, även de som han eller hon ser som ”privata”, ingår i en sådan konkurs.

Inköpspriset är en vanlig utgångspunkt för värderingen när det gäller lagertillgångar. Beroende på typen av vara görs därefter avdrag för inkurans. Det tänkta försäljningssättet kan också påverka vilket värde som ska sättas.

Om förvaltaren tänker sig att sälja ut varorna över disk kan det många gånger ge ett bättre resultat än om varorna måste säljas i parti.

Förvaltare anlitar ofta någon sakkunnig för att värdera egendom i boet. Detta förekommer till exempel ofta när det gäller fastigheter. Några förvaltare tar i stället upp fastigheter till deras taxeringsvärden. Motivet för det senare kan vara att man inte vill avslöja det tänkta försäljningspriset. Det finns också egendom som är speciell och därför motiverar att anlita en särskild värderingsman för värderingen. Hit hör konst, antikviteter, ädelstenar men också exempelvis vissa maskiner och fordon.

Börsnoterade aktier brukar tas upp till kursen på konkursdagen. Onoterade aktier är mer svårvärderade. Vanligast är att de tas upp till det nominella beloppet med reservation för det exakta värdet.

Något som är svårt att värdera är tillgångar i form av immateriella rättigheter såsom exempelvis patent och nyttjanderätter. Mot den bakgrunden är det vanligt att sådana tillgångar värderas till 0 kronor i bouppteckningen.

Om förvaltaren redan sålt egendomen när bouppteckningen upprättas anges värdet till det erhållna priset.

Det kan vara svårt att veta hur säkra kundfordringar och övriga fordringar är och därför blir de svåra att värdera i bouppteckningen. De bör i vart fall anges på ett tydligt och lätt identifierbart sätt med uppgift om namn och adress till gäldenärerna och med angivande av deras nominella belopp. Om förvaltaren anger sina skäl för en bedömning att en fordran är osäker underlättar det för samtliga intressenter i konkursen.

Skulder

Det mest korrekta sättet att redovisa skulder förenade med särskild förmånsrätt är att redovisa den del som täcks av borgenärens säkerhet som prioriterad och resterande del av skulden som oprioriterad skuld. Löner ska tas upp separat för varje löneborgenär under 12 § FRL och med oprioriterad del överförd till skulder utan förmånsrätt.

Revisorers förmånsrätt gäller bara för fordringar som avser fullgörande av revision enligt lag – en fordran på ersättning för allmän ekonomisk rådgivning från bolagets revisor har däremot inte förmånsrätt. Förmånsrätten för revisorer gäller endast för den del av ersättningen som avser arbete som har utförts de senaste sex månaderna innan

konkursansökningen kom in till tingsrätten.⁴⁷⁴ Fakturor från revisorer och bokföringsbyråer bör alltså granskas noga av förvaltaren för att avgöra om hela eller endast en del omfattas av förmånsrätt.

13.2 Räkenskapsinformation

Förvaltaren ska snarast ta hand om gäldenärens bo med dess räkenskapsinformation och annat material som rör boet.⁴⁷⁵ I den utsträckning det behövs ska bouppteckningen innehålla en förteckning över räkenskapsinformationen och annat material som rör konkursboet.⁴⁷⁶ I princip ska all befintlig räkenskapsinformation förtecknas, men det förekommer att förvaltarna och konkurstillsynen kommer överens om att begränsa uppgiften till viss tid, exempelvis de tre senaste räkenskapsåren.

Det måste anges var räkenskapsinformation och annat material förvaras även om det rent fysiskt finns någon annanstans än hos förvaltaren, exempelvis hos revisor, Skatteverket eller annan.

Det bör observeras att bekräftelsen, alternativt edstemat, endast omfattar räkenskapsinformationen och inte annat material. Förarbetena till de ändringar i konkurslagen då skyldigheten att förteckna räkenskapsmaterial infördes anger definitionen för räkenskapsmaterial.⁴⁷⁷ Termen har i samband med lagändring den 1 juli 2021 ändrats från räkenskapsmaterial till räkenskapsinformation.

13.2.1 Konkurstillsynens uppgift avseende räkenskapsinformationen

Om förvaltaren i bouppteckningen anger att räkenskapsinformationen inte lämnats eller inte kunnat omhändertas kan det vara lämpligt att konkurstillsynen begär kompletterande upplysningar från förvaltaren.

⁴⁷⁴ 10 a § FRL

⁴⁷⁵ 7 kap. 12 § KonkL

⁴⁷⁶ 7 kap. 13 § 3 st. KonkL

⁴⁷⁷ prop. 1994/95:189, vilken hänvisar till bokföringslagen (1976:125)

Det förekommer att förvaltaren avvaktat att gäldenären ska överlämna materialet, men att detta inte hunnit ske i tid för att uppgifterna ska komma med i bouppteckningen. Förvaltaren bör då påminnas om att vara aktiv och i förekommande fall begära handräckning.⁴⁷⁸

13.3 Egendom utomlands

Om det finns anledning ska bouppteckningen innehålla uppgift om egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.⁴⁷⁹ Har gäldenären uppgivit att sådan egendom saknas ska även detta anges.

Det är att märka att i en svensk domicilkonkurs ingår all gäldenärens egendom även om den finns utomlands. Det saknar betydelse att det kanske inte går att omhänderta och avveckla egendomen, den ska ändå förtecknas.

EU:s insolvensförordning öppnar möjligheter som inte har funnits tidigare i detta hänseende.⁴⁸⁰ Det är därför viktigt att förvaltaren tar reda på om gäldenären äger eller förfogar över egendom i någon annan medlemsstat som omfattas av förordningen eller något av de nordiska länderna.⁴⁸¹

13.4 Konkurstillsynens uppgift avseende bouppteckningen

Exempel på vad konkurstillsynen bör kontrollera när en bouppteckning inkommer:

- om det finns information om utdelningsprognos. I annat fall ska konkurstillsynen begära komplettering av förvaltaren.

⁴⁷⁸ 7 kap. 14 § KonkL

⁴⁷⁹ 7 kap. 13 § 2 st. KonkL

⁴⁸⁰ Europeiska insolvensförordningen (EG) nr 1346/2000

⁴⁸¹ Nordiska konkurskonventionen, 1933

- om räkenskapsmaterial omhändertagits och det då finns en förteckning över räkenskapsmaterialet. I annat fall ska konkurstillsynen begära komplettering av förvaltaren.
- om konkursen är rätt prioriterad utifrån tillgångar, skulder eller andra omständigheter.
- om det är upplyst att det i boet finns fast egendom eller tomträtt. I sådana fall ska inskrivningsmyndigheten underrättas.⁴⁸² På försändelse som sänds enligt aktuell punkt skrivs de upplysningar som behövs för att egendomen ska kunna identifieras.
- om det i boet finns registrerat skepp eller skeppsbygge, andel i sådan egendom eller villkorlig äganderätt till egendomen eller till andel i den. I sådana fall ska konkurstillsynen underrätta registermyndigheten (Transportstyrelsen, Sjöfartsavdelningen). Underrättelse enligt denna punkt ska även skickas till motsvarande utländsk registermyndighet.⁴⁸³ På försändelsen skrivs de upplysningar som behövs för att egendomen ska kunna identifieras.
- om det är upplyst att det i boet finns registrerat luftfartyg eller andel i eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg. I sådana fall ska konkurstillsynen underrätta inskrivnings- och registermyndigheterna (Transportstyrelsen, Luftfartsavdelningen).⁴⁸⁴ På försändelsen skrivs de upplysningar som behövs för att egendomen ska kunna identifieras.

13.5 Bekräftelse av bouppteckning

Huvudregeln för konkurser med konkursbeslut från och med den 1 juli 2021 är att gäldenären eller annan än gäldenären ska bekräfta bouppteckningen vid ett sammanträde hos konkursförvaltaren.⁴⁸⁵

⁴⁸² 12 § 1 st. 8 p. KonkF

⁴⁸³ 12 § 1 st. 9 p. och 2 st. KonkF

⁴⁸⁴ 12 § 1 st. 10 p. KonkF

⁴⁸⁵ 6 kap. 2 a-b § KonkL

13.5.1 **Utgångspunkter för bouppteckningssammanträdet**

Gäldenären ska - på heder och samvete - skriftligen bekräfta att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation är riktiga. Bekräftelsen omfattar även tillägg till och ändringar i bouppteckningen.

Bekräftelsen måste göras vid ett bouppteckningssammanträde inför förvaltaren. Den föreskrivna formen för bekräftelsen ger förvaltaren möjlighet att erinra gäldenären om dennes sanningsplikt och om konsekvenserna av att lämna oriktiga eller ofullständiga uppgifter. Det är förvaltaren som ska säkerställa att rätt person bekräftar bouppteckningen och att bekräftelsen lämnas under förhållanden som borgar för ett riktigt resultat.⁴⁸⁶ Förvaltaren ska också tillse att gäldenären har möjlighet att göra erforderliga tillägg till och ändringar i bouppteckningen. Om gäldenären (eller annan) gör ändringar eller tillägg av betydelse ska förvaltaren underrätta konkurstillsynen om dessa.⁴⁸⁷

Bouppteckningen speglar förvaltarens uppfattning om vad som ingår i boet. Gäldenären kan ha en annan uppfattning och det gäller inte minst när det förekommer sakrättsliga frågor. Det är viktigt att gäldenären får klart för sig att bekräftelsen omfattar existerande tillgångar, men inte de värderingar som ligger till grund för bouppteckningen.

Gäldenären ska inte endast bekräfta bouppteckningens uppgifter om tillgångar och skulder utan även bouppteckningens uppgifter om räkenskapsinformation. Däremot ska bekräftelsen inte omfatta övriga handlingar som rör konkursboet.

Bouppteckningsbekräftelsen får inte användas i konkursutredande syfte.⁴⁸⁸ Frågor som inte kan hänföras till bouppteckningen ska därför inte ställas. Framförallt är det viktigt att den som ska bekräfta bouppteckningen inte får uppfattningen att sammanträdet är att likställa med ett förhör och att bekräftelsen omfattar allt som har sagts. Det är dock lämpligt att förvaltaren passar på att ställa kompletterande frågor av utredande karaktär när hen

⁴⁸⁶ Prop. 2020/21:148 s. 55

⁴⁸⁷ 23 § KonkF

⁴⁸⁸ NJA 2018 s. 1151

ändå har gäldenären på plats. Det måste dock ske på ett sätt som gör att gäldenären tydligt förstår att det inte omfattas av bekräftelsen.

Förvaltaren måste vara närvarande vid sammanträdet.⁴⁸⁹ Förvaltaren kan således inte sätta någon annan i sitt ställe utan ska själv vara närvarande under hela bouppteckningssammanträdet. Kravet på personlig närvaro hänger samman med att bouppteckningssammanträdet utgör myndighetsutövning och inte kan delegeras. Förvaltaren kan dock ta hjälp av annan för att få till stånd en bekräftelse, t.ex. när gäldenären deltar på distans.

Konkurstillsynen har gjort bedömningen att det är godtagbart att förvaltaren närvarar på distans, via videolänk, medan gäldenären befinner sig på plats i advokatbyråns lokaler tillsammans med biträdande jurist eller annan medarbetare i förvaltarens konkursorganisation. Gäldenären kan då bekräfta bouppteckningen genom ett egenhändigt undertecknande. Om gäldenären deltar på distans, via videolänk, ska bekräftelse av bouppteckning ske via avancerad digital signatur. Konkurstillsynen har noterat att gäldenärer som befinner sig på distans, i vissa fall skriver under bouppteckningen och skickar denna postledes till förvaltaren. Detta är inte i enlighet med regelverket och kan medföra att konkurstillsynen bedömer att konkursen inte kan avslutas med mindre än att bekräftelsen görs om.⁴⁹⁰ Göta hovrätt har prövat frågan om nedsättning av arvode på grund av att förvaltaren själv inte närvarat vid bouppteckningssammanträdet. Omständigheterna var sådana att förvaltaren gett fullmakt åt annan konkursförvaltare att genomföra sammanträdet i hans ställe. Hovrätten konstaterade att myndighetsutövning inte kan överlämnas till enskild utan lagstöd men att bekräftelsen, beroende på omständigheterna, ändå kan få avsedd rättsverkan. Hovrätten konstaterade vidare att avsteget från den gällande ordningen utgjorde en omsorgsbrist som kunde påverka arvodet, oavsett vilka rättsverkningar bekräftelsen bedömdes ha.⁴⁹¹

I ett beslut från Malmö tingsrätt återförvisade rätten ett ärende till konkursförvaltaren för att denne skulle vidta erforderliga åtgärder för konkursens avslutande. Detta eftersom tingsrätten bedömde att det saknades förutsättningar för att avskriva konkursen i anledning av att bouppteckningsbekräftelsen inte hade lämnats inför förvaltaren.

⁴⁸⁹ Prop. 2020/21:148 s. 53, s. 58 och s. 96 samt NJA 2020 s. 227

⁴⁹⁰ Tillsynsnytt 2/2022, 2022-06-15

⁴⁹¹ Göta hovrätts beslut den 20 december 2023 i mål Ö 1685–23

Bekräftelsen hade i stället lämnats inför en biträdande jurist på förvaltarbyrån.⁴⁹²

Det är förvaltaren som avgör tidpunkten för sammanträdet. En bekräftelse ska dock lämnas så snart som möjligt och senast två månader efter konkursbeslutet.⁴⁹³ En senare tidpunkt kan undantagsvis vara motiverad framförallt utifrån konkursboets omfattning och beskaffenhet men också om det inte går att få tag på gäldenären. Förvaltarens arbetsbelastning är inte ett skäl för att sammanträdet hålls efter tvåmånadersfristen.

Det finns inte någon begränsning i hur snart efter konkursbeslutet som ett sammanträde får hållas. Det måste dock upprättas en bouppteckning som ska ges in till konkurstillsynen senast en vecka före sammanträdet.⁴⁹⁴ Vidare måste berörda aktörer kallas och, framförallt gäldenären, ges skäligt rådrum att inställa sig.

13.5.2 Kallelse till bouppteckningssammanträde

Till bouppteckningssammanträdet ska förvaltaren kalla gäldenären, konkurstillsynen och i förekommande fall sökande borgenär.⁴⁹⁵ Kallelsen ska innehålla uppgift om tiden och platsen för sammanträdet. Gäldenärens kallelse ska även innehålla en upplysning om dels skyldighet att bekräfta bouppteckningen vid sammanträdet, dels reseförbudet i konkurslagen som gäller fram tills dess att gäldenären bekräftat bouppteckningen.⁴⁹⁶

Det finns inte någon kortaste tid inom vilken kallelse till sammanträdet kan göras men i förarbetena poängteras att berörda måste få skälig tid på sig att förbereda sig inför sammanträdet.⁴⁹⁷ Kallelse kan ske på det sätt som är lämpligast i det enskilda fallet.

Kallelsen ska inte förenas med vite och det är inte heller nödvändigt att kallelsen delges. Den möjligheten finns dock, till exempel vid tredska hos den som ska kallas.

⁴⁹² Malmö tingsrätts beslut den 6 mars 2024 i mål nr K 10069–23

⁴⁹³ 6 kap. 2 b § KonkL

⁴⁹⁴ 7 kap. 13 a § KonkL

⁴⁹⁵ 6 kap. 2 b § andra stycket KonkL

⁴⁹⁶ 22 § KonkF och 6 kap. 6 § KonkL

⁴⁹⁷ Prop. 2020/21:148 s. 58

13.5.3 Bouppteckningssammanträdet ställs in eller sätts ut till ny tid

Om gäldenären har laga förfall till ett planerat bouppteckningssammanträde bör förvaltaren kalla gäldenären till ett nytt sammanträde. Det första sammanträdet ska då som utgångspunkt ställas in. De som har kallats till sammanträdet bör få ett meddelande om att det är inställt. För konkurstillsynen är det viktigt att få besked om det inställda sammanträdet så snart som möjligt. I annat fall riskerar förvaltaren att få en påminnelse från konkurstillsynen om att ge in bouppteckning med utgångspunkt i datumet för det inställda sammanträdet.

Ibland kan det bli aktuellt att flytta tiden till en ny tid med kort varsel. Undantagsvis kan det godtas att sammanträdet flyttas till en anslutande tidpunkt under förutsättning att alla som kallats informeras om ändringen och ges en rimlig möjlighet att närvara vid sammanträdet.

13.5.4 Platsen för bouppteckningssammanträdet

Även om det ofta är naturligt att sammanträdet hålls på konkursförvaltarens kontor är det inget som hindrar att sammanträdet hålls på annan plats, t.ex. där gäldenären finns. Hur deltagandet sker i det enskilda fallet bestäms av förvaltaren. Det bör till exempel inte vara uteslutet att gäldenären deltar genom medel för distanskommunikation.⁴⁹⁸ Det är då framförallt ett deltagande på videokonferens som är aktuellt.⁴⁹⁹ En förutsättning för att gäldenären ska kunna delta på videokonferens är att bekräftelsen kan överföras till förvaltaren på ett tillförlitligt sätt.⁵⁰⁰ Det krävs att förvaltaren använder en underskriftstjänst som uppfyller kraven för avancerad elektronisk underskrift.⁵⁰¹ Vidare ska förvaltaren göra en bedömning i varje

⁴⁹⁸ Prop. 2020/21:148 s. 58

⁴⁹⁹ Det kan även accepteras att en för förvaltaren känd advokat i egenskap av likvidator bekräftar bouppteckningen per telefon. En förutsättning är då att bekräftelsen sker genom en avancerad elektronisk underskrift.

⁵⁰⁰ Prop. 2020/21:148 s. 98

⁵⁰¹ Jämför artikel 26 i EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering av betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG

enskilt fall om det är lämpligt att gäldenären deltar på distans. Dels behöver såväl gäldenären som förvaltaren ha de tekniska förutsättningarna för att genomföra ett sådant sammanträde och dels ska det även i övrigt vara lämpligt. Om det inte bedöms vara lämpligt med distansmöte bör förvaltaren hålla ett fysiskt möte. Om bekräftelseförfarande hos förvaltaren inte alls skulle vara lämpligt kan förvaltaren begära edgång inför tingsrätten.

Bekräftelse av bouppteckning, eller i förekommande fall avläggande av ed, är en förutsättning för att en konkurs ska kunna avskrivas. Avskrivning kan dock ske även om bouppteckningen inte kan bekräftas/beedigas av gäldenären eller annan inom skälig tid och det saknas anledning att anta att det genom bekräftelsen/beedigandet skulle visa sig att det finns tillgångar till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig.⁵⁰²

13.5.5 Annan än gäldenären bekräftar bouppteckningen

Det händer ibland beträffande juridiska personer att alla ställföreträdare har avgått före konkursen och att det därför inte finns någon som obligatoriskt är skyldig att bekräfta bouppteckningen. I detta och andra fall finns möjlighet att avkräva exempelvis avgångna företrädare en fakultativ bouppteckningsbekräftelse. De som kan tvingas att lämna sådan bekräftelse är således andra personer än gäldenären eller gäldenärens ställföreträdare (s.k. fakultativ bekräftelse eller ed).⁵⁰³

Bekräftelsen kan avse bouppteckningen i dess helhet eller någon uppgift i den. Det krävs att bekräftelsen kan antas vara av betydelse för utredningen. Särskilt beträffande den som nyligen avgått som styrelseledamot eller den som misstänks vara faktisk företrädare för bolaget kan det ofta förutsättas att bekräftelsen är av betydelse. Att märka är att det här inte krävs att ställföreträdaren avgått inom viss tid före konkursen.⁵⁰⁴

⁵⁰² 10 kap. 2 § KonkL och 6 kap. 5 b § KonkL

⁵⁰³ 6 kap. 5 § KonkL

⁵⁰⁴ NJA 1991 s. 123

Skyldighet att bekräfta bouppteckningen kan också bli aktuell för anställda hos gäldenären liksom för en revisor. Bekräftelse av make eller annan närstående kan också vara av intresse.⁵⁰⁵

Det är förvaltaren som bestämmer om någon annan än gäldenären ska bekräfta bouppteckningen. Detta hindrar inte att någon annan berörd intressent, t.ex. en borgenär eller konkurstillsynen, hos förvaltaren begär att en sådan bekräftelse lämnas. Förvaltaren ska därvid göra en prövning av om bekräftelsen kan antas ha betydelse för boutredningen. Om förvaltaren skulle anse att en bekräftelse inte skulle ha någon betydelse för boutredningen och avslår begäran får förvaltarens beslut, som bör dokumenteras, överklagas till tingsrätten.⁵⁰⁶

Om tingsrätten bifaller begäran om att någon annan än gäldenären ska bekräfta bouppteckningen ska det ske vid ett bouppteckningssammanträde inför förvaltaren. Lämpligen kan det ske vid det sammanträde där även gäldenären bekräftar bouppteckningen.⁵⁰⁷

Om förvaltaren anser att någon annan än gäldenären ska lämna en bekräftelse fattas i regel inte något beslut i frågan. Istället kallar förvaltaren den personen till bouppteckningssammanträde för att lämna bekräftelse.⁵⁰⁸

Om den personen vägrar att bekräfta bouppteckningen får förvaltaren i stället ansöka till tingsrätten om att personen ska avlägga ed vid ett edgångssammanträde inför rätten.⁵⁰⁹ Rättens beslut om att någon ska avlägga ed kan överklagas.⁵¹⁰

13.5.6 Sammanträdets deltagare

Det är förvaltaren som kallar till bouppteckningssammanträdet. Vem som ska kallas till sammanträdet framgår av 6 kap. 2 b § andra stycket respektive 6 kap. 5 § första stycket KonkL.

Om förvaltaren bedömer att det kan antas vara av betydelse för boutredningen att någon annan än gäldenären bekräftar bouppteckningen

⁵⁰⁵ NJA 2006 N 86

⁵⁰⁶ 16 kap. 17 § KonkL. Se även prop 2024/25:135 s. 206

⁵⁰⁷ Prop. 2020/21:148 s. 102

⁵⁰⁸ Prop. 2020/21:148 s. 102

⁵⁰⁹ 6 kap. 5 § andra stycket KonkL

⁵¹⁰ 16 kap. 6 § KonkL och 36 § lag (1996:242) om domstolsärenden

ska förvaltaren kalla denne till ett bouppteckningssammanträde. I dessa fall bör förvaltaren redan i kallelsen ange skälen för sin bedömning, det vill säga varför det kan vara av betydelse för bouppteckningen att den kallade bekräftar bouppteckningen i konkursen.⁵¹¹

När flera personer ska bekräfta bouppteckningen är det av effektivitetsskäl att föredra om detta kan ske samtidigt oavsett om båda/alla personerna ska bekräfta bouppteckningen vid ett sammanträde inför förvaltaren eller avlägga ed i tingsrätten. En fråga som kan uppkomma är om förvaltaren bör begära edgång i tingsrätten med samtliga som ska intyga bouppteckningens riktighet i konkursen även om bekräftelse vid ett sammanträde inför förvaltaren är möjligt med någon av dessa. Lagstiftaren har tagit ställning i frågan och anger att förvaltaren normalt sett inte ska avstå från att hålla bouppteckningssammanträde med en person även om någon eller några andra ska intyga bouppteckningens riktighet vid ett edgångssammanträde i tingsrätten. Detsamma får normalt sett anses gälla om bara en av två kallade inställer sig till ett bouppteckningssammanträde. Således bör, om inte förvaltaren har starka skäl att avstå från det, bekräftelse ske med den som inställer sig även om någon annan person lämnar bekräftelse eller avlägger ed vid senare tillfälle.⁵¹²

Borgenärer som inte ska kallas till sammanträdet kan anmäla sitt intresse för att delta till förvaltaren. De bör normalt sett ges möjlighet att delta vid sammanträdet, men det är upp till förvaltaren att avgöra om en sådan närvaro är lämplig och möjlig. Det är alltså inte fråga om ett offentligt sammanträde hos förvaltaren. Förvaltaren förutsätts kunna samråda med andra aktörer i annan form än vid bouppteckningssammanträdet.

13.5.7 Om undertecknandet och elektronisk underskrift

Bouppteckningens uppgifter bekräftas genom egenhändigt eller digitalt undertecknande. Bestämmelsen om undertecknandet av konkursansökan har gjorts tillämplig även på bekräftelsen av bouppteckningsuppgifterna.⁵¹³ Det

⁵¹¹ Prop. 2020/21:148 s. 102

⁵¹² Prop. 2020/21:148 s. 102

⁵¹³ 2 kap. 2 § andra stycket och 6 kap. 2 a § tredje stycket KonkL

innebär att undertecknande kan ske med en avancerad elektronisk underskrift.

Undertecknande med BankID innebär en avancerad elektronisk underskrift.⁵¹⁴ Underskriften kan ske på själva bouppteckningshandlingen eller på annat sätt, så länge det är tydligt vilka uppgifter som bekräftas.

Lagstiftaren har uttryckt att en förutsättning för att gäldenären ska kunna delta på bouppteckningssammanträdet på distans är att bekräftelsen kan överföras till förvaltaren på ett tillförlitligt sätt.⁵¹⁵ Det sagda tyder på att undertecknandet vid sådana sammanträden måste ske med en avancerad elektronisk underskrift (Göta Hovrätt kom dock till en annan slutsats, se nedan). Det kan därför inte anses förenligt med bestämmelserna att den som deltar på ett bouppteckningssammanträde via videokonferens undertecknar bouppteckningen i pappersform och skickar den till förvaltaren via post. Till saken hör också att det med underskriften följer ett straffrättsligt ansvar. Även det faktum att förfarandet var domstolslett fram till den 1 juli 2021 talar för att det finns anledning att tolka de nya bestämmelserna förhållandevis strikt.

I Göta hovrätts beslut 2024-02-28, Ö 303–24, hade företräda för gäldenären närvarat vid bouppteckningssammanträdet via videolänk. Därefter hade handlingarna cirkulerats med den ordinarie postgången för bekräftelse genom underskrift. Konkurstillsynen hävdade att bekräftelsen i stället borde ha skett med avancerad elektronisk underskrift. Hovrätten konstaterade att lagstiftaren inte uppställt något krav på att undertecknandet måste göras genom avancerad elektronisk underskrift vid distansdeltagande utan att bekräftelse kan ske på annat sätt så länge kravet på att bekräftelsen överförs till förvaltaren på ett tillförlitligt sätt är uppfyllt. Enligt hovrättens bedömning medförde dels de åtgärder förvaltaren vidtagit vid bouppteckningssammanträdet, dels omständigheten att bekräftelsen skickats med ordinarie postgång att förvaltaren skött bekräftelsen på ett godtagbart sätt.

Det finns inte några möjligheter att bekräfta bouppteckningen genom ombud.

⁵¹⁴ BankID är en e-legitimation som används för att styrka en persons identitet på Internet

⁵¹⁵ Prop. 2020/21:148 s. 98

13.5.8 Tvångsmedel mot uppgiftslämnare

En gäldenär som vägrar lämna upplysningar om konkursboet, inte inställer sig till boupptecknings- eller edgångssammanträde, vägrar att bekräfta eller beediga bouppteckningen eller överträder ett reseförbud enligt 6 kap. 6 § KonkL kan hämtas eller häktas. Detsamma gäller om det finns skäl att befara att gäldenären inte kommer att fullgöra dessa skyldigheter alternativt överträda ett reseförbud enligt nämnt lagrum. Annan än gäldenären kan, om denne undandrar sig att fullgöra vad som ålagts honom eller henne enligt 6 kap. 5 § KonkL, också drabbas av tvångsåtgärder.⁵¹⁶ Kraven är högre för att använda tvångsåtgärder mot annan än gäldenären.

Tingsrätten ska pröva frågor om hämtning och häktning på ansökan av förvaltaren. Den mot vilken åtgärden riktar sig ska, liksom konkurstillsynen, normalt ges tillfälle att yttra sig.⁵¹⁷ Domstolen får hålla förhandling för att besluta om tvångsåtgärder.

För att det ska finnas fog för tvångsåtgärder gentemot gäldenären måste man vara förvissad om att han eller hon känner till konkursbeslutet. I fall då gäldenären kallats till konkursförhandlingen genom kungörelsedelgivning och inte blivit delgiven kallelse till boupptecknings- eller edgångssammanträdet är det inte säkert att han eller hon ens känner till konkursbeslutet. Om det inte finns någon annan omständighet som tyder på att gäldenären ändå känner till beslutet, kan det inte anses att det är fråga om tredska.

Även om det står klart att gäldenären känner till konkursbeslutet och är delgiven kallelse till boupptecknings- eller edgångssammanträde, kan det saknas fog för tvångsåtgärder. En viss försiktighet måste iakttas, eftersom gäldenären kan ha läst fel på kallelsen, tappat bort den, blivit sjuk, fått den under semestern eller glömt den. Slarv kan inte utan vidare utgöra skäl för tvångsåtgärder. Om gäldenären däremot uteblir även vid nästa sammanträde trots att han eller hon är delgiven kan saken komma i ett annat läge.

Liknande resonemang kan föras beträffande annan än gäldenären. Viktigt att komma ihåg är dock att annan än gäldenären inte har en obligatorisk skyldighet att bekräfta bouppteckningen eller att avlägga ed. Skyldighet för

⁵¹⁶ 6 kap. 9 § KonkL

⁵¹⁷ 6 kap. 10 § 2 st. KonkL

annan att bekräfta bouppteckningen alternativt avlägga ed uppstår först när förvaltaren alternativt rätten bestämt att sådan skyldighet föreligger.

Vad avser kallelse till edgångssammanträde gäller samma regler för annan som ålagts edgångsskyldighet som för gäldenären. En skillnad är dock att när tingsrätten kallar en sådan person till edgångssammanträdet så görs det med upplysningen att saken kan prövas även om denne inte inställer sig. Detta innebär alltså att om vederbörande åläggs edgångsskyldighet och därefter kallas till edgångssammanträde men inte inställer sig trots att delgivning skett, anses denne inte nödvändigtvis ha visat tredska eftersom denne endast uteblivit en gång när närvaro varit obligatorisk.

Valet av tvångsåtgärd beror alltid på omständigheterna i det enskilda fallet men rätten inleder vanligtvis med hämtning. Häktning kan endast ske om det föreligger synnerliga skäl för det.⁵¹⁸ Har gäldenären överträtt ett reseförbud ska han eller hon emellertid häktas om det inte är uppenbart att det är onödigt.

CHECKLISTA - Tvångsåtgärder

Vanliga frågor:

- Vilka åtgärder har förvaltaren vidtagit för att få tag i den som ska bekräfta bouppteckning eller avlägga ed?
- Vilken information finns om när den sökte senast påträffats?
- Finns det fler möjliga sätt att få tag i den sökte som undandrar sig?
- Har den sökte verkligen kännedom om konkursen? Kom ihåg att det
- är högt ställda krav; kungörelsedelgivning räcker inte.
- Är den sökte känd hos polisen?
- Är den sökte känd från andra konkurser som konkurstillsynen eller förvaltaren har kännedom om? Om så är fallet, hur fick den förvaltaren kontakt med
- personen?

⁵¹⁸ Av Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 6 kap. 9 § KonkL framgår att det inte torde föreligga några principiella skillnader mellan de fall när häktning får tillgripas i konkurs och vid utmätning. Det torde därför vara möjligt att söka stöd för vad som kan utgöra synnerliga skäl i praxis avseende utmätning och att bedöma proportionalitet utifrån den praxis som finns avseende häktning i utsökningssammanhang, jfr t.ex. Europadomstolens dom av den 16 oktober 2014 i målet ECHR 8307/11 Göthlin mot Sverige.

- Är den sökta verksam i andra bolag?

13.5.9 Förvaltarens underrättelse om utdelningsprognos

Efter bouppteckningssammanträdet ska förvaltaren underrätta varje känd borgenär om utdelning i konkursen kan påräknas eller inte.⁵¹⁹ Det är viktigt att förvaltaren har en tydlig utformning av dessa underrättelser så att borgenärerna förstår dess innebörd.

13.5.10 Möjlighet till edgång

På ansökan av förvaltaren ska gäldenären avlägga bouppteckningsed inför tingsrätten istället för att bekräfta bouppteckningen vid ett sammanträde hos förvaltaren.⁵²⁰

Skulle en gäldenär visa tredska och utebli från bouppteckningssammanträde kan förvaltaren använda sig av tvångsmedel, t.ex. hämtning, för att få gäldenären att inställa sig till bouppteckningssammanträdet. Denna åtgärd är dock inte alltid tillräcklig för att få gäldenären att inställa sig och därför har förvaltaren möjlighet att begära att gäldenären avlägger ed inför tingsrätten. Edgång vid tillfällen då gäldenären inte kan nås eller vägrar medverka är framför allt avsedd för tredska gäldenärer. I specialmotiveringen anges att förvaltaren ansvarar för att driva förfarandet framåt och i det får anses ligga att förvaltaren måste göra någon form av prognos utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet.⁵²¹ Kan förvaltaren förvänta sig att nå gäldenären och få denne till ett bouppteckningssammanträde inom överskådlig tid eller framstår det som mer eller mindre utsiktslöst att få kontakt eller att få gäldenären att inställa sig? I det senare fallet är kanske en begäran om edgång den bästa lösningen. Förvaltaren anses ha bäst möjlighet att bedöma behovet av edgång inför rätten och behöver således inte uttryckligen åberopa något skäl för sin begäran om edgång. Förvaltaren kan dock med fördel diskutera frågan med konkurstillsynen. Rätten ska inte

⁵¹⁹ 31 § KonkF

⁵²⁰ 6 kap. 3 § KonkL

⁵²¹ Prop. 2020/2021:148 s. 98

pröva en ansökan om edgång från förvaltaren utan besluta i enlighet med ansökan.

Det går inte att uttömmande ange när edgång i tingsrätten kan ersätta bekräftelse hos förvaltaren, men följande exempel ges i förarbetena.⁵²²

- Gälldenären kan inte nås eller vägrar att medverka
- Det finns en misstanke om att gälldenären kan komma att lämna oriktiga uppgifter eller förvaltaren misstänker att det förekommit oegentligheter i tiden före konkursen
- Gälldenären befinner sig på långt avstånd från förvaltaren
- Säkerhets- eller ordningsskäl
- Det finns ett särskilt intresse av offentlighet i konkursen

Vid en situation som den tredje punkten ovan bör förvaltaren i första hand överväga möjligheten att gälldenären deltar vid bouppteckningssammanträde på distans.

Att gälldenären inte vill eller kan delta på distans är inte i sig skäl att begära edgång.

Observera att det endast är förvaltaren som kan ansöka om edgång inför tingsrätten. Om konkurstillsynen eller borgenär (eller gälldenären själv) anser att edgång bör ske, kan ett sådant önskemål framföras till förvaltaren.

Förvaltaren behöver inte informera konkurstillsynen om att edgång begärts, eftersom tingsrätten kommer att kalla konkurstillsynen till edgångssammanträdet.

Edgång inför rätten bör hållas så snart som möjligt. Tingsrätten kallar till edgång. Vilka som ska kallas framgår av 6 kap. 3 § andra stycket KonkL.

Edgång inför tingsrätten kan komma ifråga även för annan än gälldenären. Det är då tingsrätten som, efter ansökan av förvaltaren, kallar berörda aktörer till edgångssammanträde.⁵²³

En tingsrätt får lämna över ett ansökningsärende under en konkurs, exempelvis ett beslut att gälldenären eller annan än gälldenären ska avlägga ed, till en annan tingsrätt som handlägger sådana ärenden, om det finns

⁵²² Prop. 2020/21:148 s. 61 och s. 99

⁵²³ 6 kap. 5 § 2 st. KonkL

särskilda skäl och det kan göras utan avsevärd olägenhet för någon part.⁵²⁴ Bestämmelsen är fakultativ och tingsrätten får alltså i varje enskilt fall göra en bedömning av om ett överlämnande bör ske. Ett överlämnande ska syfta till att undvika olägenheter eller kostnader eller på annat sätt ge tydliga fördelar för handläggningen eller för någon part som överstiger eventuella nackdelar.⁵²⁵

13.5.11 Rätten att tåga

Den som ska bekräfta bouppteckningens uppgifter kan vägra att göra det om denne på så sätt skulle avslöja att han eller hon begått brott och uppgifterna skulle kunna användas som bevis i en kommande rättegång.⁵²⁶

En fråga som diskuterats är om konkursförvaltaren är skyldig att upplysa en konkursgäldenär om hans eller hennes rätt att tåga i samband med att han eller hon fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt 6 kap. 2 § KonkL. För en sådan skyldighet kan tala att gäldenären är uppgiftsskyldig vid äventyr av häktning, vilket ju är en mycket ingripande sanktion. Någon generell skyldighet för förvaltaren att upplysa torde emellertid inte anses föreligga utan frågan får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

13.5.12 Ersättning för inställelse

Konkursförvaltaren kan besluta om ersättning till gäldenären, en ställföreträdare för en gäldenär som är juridisk person eller någon annan som ska inställa sig någon annanstans än vid rätten.⁵²⁷ Rätten till ersättning till gäldenären ska behovsprövas medan andra än gäldenären är berättigade till skälig ersättning. Även förskott på ersättningen kan beviljas. Förskott får beslutas endast om och i den utsträckning det är nödvändigt för att få till

⁵²⁴ 16 kap. 9 § KonkL, det kräver dock att tingsrätten enligt 16 kap. 8 § är behörig att handlägga konkursen.

⁵²⁵ Prop. 2024/25:135 s. 252

⁵²⁶ Prop. 2004/05:69 s. 54, NJA 2001 s. 563 och NJA 2005 s. 407

⁵²⁷ 6 kap. 14 § KonkL

stånd en planerad inställelse. Förvaltarens beslut om ersättning (och förskott) gäller omedelbart om inte något annat förordnas.⁵²⁸

I fråga om förskott och ersättningens storlek bör förvaltaren kunna hämta ledning i förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen m.m.

Om förvaltaren avslår begäran om ersättning eller förskott på ersättning med begärt belopp kan den som har framställt begäran överklaga förvaltarens beslut till tingsrätten.⁵²⁹

Ersättningen (även förskott) utgör en konkurskostnad.⁵³⁰ Om det saknas medel i boet får förvaltaren göra utlägg för boets räkning.

Om det är fråga om inställelse inför rätten är det rätten som beslutar om ersättning.⁵³¹

13.5.13 Handlingsoffentlighet hos förvaltaren

Offentlighetsprincipen är tillämplig på den del av förvaltarens verksamhet som rör bekräftelse av bouppteckningen – oavsett om det är gäldenärens eller någon annans bekräftelse av bouppteckningen. Bakgrunden till detta är att förvaltaren i den här delen anses ha ansvar för att besluta i frågor som är ingripande för enskilda och det därför är det motiverat att ställa krav på insyn i förvaltarens verksamhet.⁵³²

Bestämmelser om registrering och diarieföring är tillämpliga på förvaltarnas verksamhet.⁵³³ Förvaltarnas beslut i dessa frågor kan överklagas till kammarrätt.

⁵²⁸ 16 kap. 4 och 10 §§ KonkL samt prop. 2024/25:135 s. 209

⁵²⁹ 16 kap. 17 § KonkL samt prop. 2024/25:135 s. 209

⁵³⁰ 14 kap. 1 § 1 st. 7 p. KonkL

⁵³¹ 6 kap. 14 § 3 st. KonkL

⁵³² 2 kap. 4 § OSL, jämte den däri angivna bilagan

⁵³³ se 4 - 6 kap. OSL

14 Realisering av boets tillgångar

Förvaltaren bör omedelbart efter konkursbeslutet planera för och påbörja boets avveckling. Enligt den allmänna regeln i 7 kap. 8 § KonkL åligger det förvaltaren bl.a. att vidta åtgärder som främjar en snabb avveckling av boet. Realisation av egendom som ingår i konkursboet är därvid givetvis en viktig förvaltaruppgift. Förvaltarens arbete med att realisera boets tillgångar kan bl.a. handla om att hantera kundfordringar och att överlåta lös och fast egendom.

14.1 Överlåtelse av egendom

14.1.1 Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska verka för bästa möjliga utfall för borgenärerna. Konkurstillsynen ska dels se till att förvaltaren iakttar de bestämmelser som finns om hur och till vem överlåtelse kan ske och dels att överlåtelsen ger ett positivt resultat, en nettointäkt, till konkursboet.

Konkurstillsynen kan genom sin erfarenhet från andra konkurser och inte minst från andra förvaltare stimulera den aktuella förvaltaren till att vara kreativ när denne i den enskilda konkursen väljer mellan olika sätt att sälja boets egendom.

Konkurstillsynen, precis som särskilt berörda borgenärer, ska höras av förvaltaren vid t.ex. försäljning som rör stora värden eller när förvaltaren överväger att sälja egendom, även av mindre värde, till närstående.⁵³⁴ Konkurstillsynen ska även höras om förvaltaren överväger att abandonera viss egendom.

⁵³⁴ 7 kap. 10 § och 8 kap. 7 § KonkL

14.1.2 Allmänt om överlåtelse av boets tillgångar

Försäljningen av konkursboets tillgångar ska ske utan dröjsmål.⁵³⁵

Förvaltaren ska därför normalt planera för och påbörja boets avveckling direkt efter konkursbeslutet. Han eller hon kan i vissa fall vänta med att sälja viss egendom om boet på så sätt kan få in mer pengar.

Undantag från kravet på skyndsam försäljning finns i följande fall:

- När gäldenärens rörelse drivs vidare.⁵³⁶
- När gäldenären har överklagat konkursbeslutet.⁵³⁷
- När gäldenären har gett in ett ackordsförslag.⁵³⁸
- När en förmånsberättigad borgenär med en klar fordran har begärt försäljning.⁵³⁹
- När exekutiv auktion har hållits på fast egendom utan att någon försäljning har kommit till stånd eller det finns anledning att anta att en sådan auktion inte kommer att leda till försäljning.⁵⁴⁰
- Vid försäljning av registrerat skepp, luftfartyg o.d. i samma situation som den närmast ovanstående.⁵⁴¹
- Utestående fordringar ska i första hand drivas in av boet och får säljas först om indrivning inte kan ske inom rimlig tid.⁵⁴²
- När gäldenären har ansökt om nedläggning av konkursen.⁵⁴³

Även om en snabb avveckling av konkursen bör eftersträvas är det inte självklart att en ensidig inriktning på ett snabbt och billigt förfarande alltid medför det bästa resultatet för borgenärerna och övriga intressenter i konkursen. Det kan t.ex. i vissa fall vara motiverat att fördröja avvecklingen något i avvaktan på lämpligt försäljningstillfälle.⁵⁴⁴

⁵³⁵ 8 kap. 1 § KonkL

⁵³⁶ 8 kap. 2 § KonkL

⁵³⁷ 8 kap. 3 § KonkL

⁵³⁸ 8 kap. 4 § KonkL

⁵³⁹ 8 kap. 5 § KonkL, bestämmelsen är ett undantag till 8 kap. 3 - 4 §§ KonkL

⁵⁴⁰ 8 kap. 6 § 2 st. KonkL

⁵⁴¹ 8 kap. 8 § 2 st. KonkL

⁵⁴² 8 kap. 14 § KonkL

⁵⁴³ 12 kap. 1 § 3 st. KonkL

⁵⁴⁴ Prop. 1978/79:105, s. 189

Förvaltaren bör kunna vänta med försäljningen en kortare tid om han eller hon kan få förmånligare villkor. Däremot finns det knappast något utrymme för riskfyllda eller spekulativa överväganden från förvaltarens sida.

Det handlingsutrymme förvaltaren har när det gäller att agera affärsmässigt är inte alltid så stort. Förvaltarna brukar ofta framhålla att förhandlingsläget är besvärligt i konkurssituationen. Konkurssituationen skiljer sig från andra affärsmässiga situationer främst på så sätt att utgångspunkten är att boet ska avvecklas. I en normal affärssituation är utgångspunkten oftast att man ska bygga en affärsrelation med köparen.

Det kan ibland vara så att regelsystemet och de grundläggande principerna i lagstiftningen kolliderar med konkursförvaltarens affärsmässiga agerande. Problemet är inte ovanligt även i andra verksamheter; ett byråkratiskt och formellt korrekt agerande är inte alltid till fördel för en snabb och affärsmässig handläggning.

Det är givetvis viktigt att förvaltaren tillämpar affärsmässighet i de avvecklingsåtgärder han eller hon vidtar i konkursen för att uppnå bästa möjliga resultat för borgenärerna. Det får dock inte innebära att förvaltaren tummar på lagstiftningen och dess intentioner. En omdömesgill förvaltare finner ofta smidiga sätt att lösa en sådan konflikt.

Vare sig om man beskriver kärnfrågorna och problemen i en konkurs som ekonomiska eller juridiska måste de lösas, dels inom den generella ram som KonkL anger, dels inom den snävare ram som fastlagda konkursrättsliga principer, förvaltaretik m.m. ställer upp.⁵⁴⁵

En intressant fråga är i vilken utsträckning förvaltaren kan ta kalkylerade risker i konkursen. Det bör understrykas att riskerna ska vara kalkylerade, dvs. förvaltaren ska vara medveten om vilken risk det innebär att vidta en viss åtgärd. Många gånger kan det vara lämpligt att såväl konkurstillsynen som borgenärerna är informerade om riskerna i ett visst agerande.

Ett inte alltför ovanligt scenario är att den särskilt berörde borgenären är drivande i fråga om vilka risker förvaltaren ska utsätta boet för. Utgångspunkten från konkurstillsynens sida i hörandet bör då vara att man i konkurssammanhang inte accepterar ett sådant risktagande som man kan tillåta sig i vanlig affärsverksamhet. Förvaltaren måste dock ändå förbehållas ett stort handlingsutrymme.

⁵⁴⁵ God förvaltarsed, www.rekon.nu

Det bör än en gång poängteras att förvaltaren är personligen ansvarig för alla beslut han eller hon fattar inom ramen för förvaltningen.

Att tänka på

Förvaltaren bör inte sälja egendom som inte kan antas ge något överskott till boet, dvs. intäkten måste antas överstiga kostnaden för försäljningen. Boet måste friskriva sig från ansvar på olika sätt och måste därför godta att köparen kräver någon form av konkursrabatt.

Konkurstillsynen bör verka för bästa möjliga utfall för borgenärerna. Vad som är bäst kan vara beroende av egendomstyp och rådande marknadsläge.

Egendom som är belastad med panträtt eller annan särskild förmånsrätt kan förvaltaren sälja på annat sätt än på auktion. Förutsättningarna är att förvaltaren bedömer att ett annat försäljningssätt sannolikt ger ett högre pris på egendomen och att särskilt berörda borgenärer inte motsätter sig det.⁵⁴⁶

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 281 ff.

Prop. 1994/95:189, s. 40 f. (om överlåtelse till närstående)

Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s. 367 ff.

Tidskriften Advokaten, januari 2004, s. 24, Edström, Man måste kunna lita på konkursförvaltare – Rapport från Pariskonferens om etik

14.1.3 Överlåtelse av lös egendom

När det gäller lös egendom ska förvaltaren avgöra på vilket sätt försäljning ska ske (t.ex. auktion eller under hand).⁵⁴⁷ Det alternativ som är mest fördelaktigt för boet ska alltid väljas.

⁵⁴⁶ 8 kap. 7 § 2 st. KonkL

⁵⁴⁷ 8 kap. 7 § KonkL

Det är lämpligt att förvaltaren låter utföra en värdering av egendomen förutsatt att detta är ekonomiskt försvarbart med utgångspunkt i bedömningen att försäljningen, med hänsyn tagen till arvodet för arbetet och övriga kostnader, kommer att tillföra boet ett netto. Om det inte finns pengar i boet riskerar förvaltaren att inte kunna få betalt för värderingskostnaden då denna är en massakostnad.

Det är viktigt att förvaltaren, vid avveckling av konkursboets egendom genom ett anbudsförfarande, genomför ett sådant förfarande med full transparens för gäldenären, borgenärerna och anbudsgivarna. Ett anbudsförfarande med full transparens skulle kunna åstadkommas genom att förvaltaren upprättar en budgivningslista med en tidsmässig redovisning av de inkomna anbudena med namn och kontaktuppgifter på anbudsgivarna. Anbudsgivaren med det vinnande budet samt övriga intressenter kan sedan vid anbudsförfarandets slut få del av budgivningslistan.⁵⁴⁸

Särskilda skäl för försäljning utan föregående offentligt anbudsförfarande kan exempelvis utgöras av att egendom snabbt förstörs eller förlorar i värde. En gäldenär eller någon närstående som erbjuder sig att köpa egendom till marknadsvärde eller till ett ännu högre pris utgör inte ett särskilt skäl. Utan i det fallet bör ett offentligt anbudsförfarande anordnas.⁵⁴⁹

Vid underhandsförsäljning är det vanligt att annonsera ut egendomen i dags- eller fackpress. Ett alternativ kan vara att genomföra ett riktat anbudsförfarande till andra aktörer i samma bransch. Det är ofta mindre kostsamt och tar mindre tid i anspråk än ett annonseringsförfarande. Ett sådant riktat anbudsförfarande innebär att man når åtminstone en del av marknaden. Ibland kan ”marknaden” vara så begränsad att den utgörs av ett begränsat antal aktörer, ofta i samma bransch. I vissa fall kan branschen vara så liten att samtliga aktörer i branschen kan anses ha fått kännedom om konkursen.

Vid underhandsförsäljning av lös egendom kan förvaltaren anta ett lägre bud än det högsta, om den lokala sysselsättningssituationen främjas genom det.⁵⁵⁰

⁵⁴⁸ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 8 kap. 7 §

⁵⁴⁹ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 8 kap. 7 §

⁵⁵⁰ Prop. 1986/87:90 s 282 f.

Notera att det finns särskilda bestämmelser vid försäljning av vissa finansiella instrument, av luftfartyg, annat fartyg och gods i fartyg samt vissa värdepapper.⁵⁵¹

Egendom som är såld till konkursgäldenären med återtaganderätt kan förvaltaren inte sälja utan att respektera förbehållet.

Pantsatt egendom

Har en borgenär särskild förmånsrätt, t.ex. handpanthavare, i egendomen som ska säljas gäller vissa särskilda regler för att skydda den prioriterade borgenärens intressen. Detta då deras intresse, såvitt gäller försäljningsmetod, är att hindra att egendomen säljs till ett för lågt pris. Om borgenären är beroende av försäljningen krävs som huvudregel dennes samtycke till en underhandsförsäljning.⁵⁵²

Kravet på samtycke kan dock ersättas av en bedömning av förvaltaren - att en försäljning under hand sannolikt leder till att ett högre pris uppnås⁵⁵³ Tidigare krävdes i ett sådant fall även att konkurstillsynen medgav försäljningen. Numera krävs inte sådant medgivande vid underhandsförsäljning av pantsatt lös egendom. Det är istället tillräckligt att förvaltaren vid behov hör konkurstillsynen i enlighet med 7 kap 10 § KonkL. Att kravet på medgivande från konkurstillsynen tagits bort förändrar dock inte att förvaltaren i första hand ska försöka inhämta den berörda borgenärens samtycke och dessutom beakta de skäl denne kan anföra mot en underhandsförsäljning.⁵⁵⁴

För det hörande med konkurstillsynen sker, bör myndigheten kontrollera vilken värdering som inhämtats och vilka åtgärder förvaltaren har vidtagit för att nå bästa försäljningspris. Naturligtvis ska konkurstillsynen även ta hänsyn till eventuella skäl som en gäldenär eller borgenär har fört fram emot en försäljning under hand.

⁵⁵¹ 8 kap. 7 § och 10 § 2 st. KonkL

⁵⁵² 8 kap. 7 § 2 st. KonkL

⁵⁵³ Prop. 1976:17 s. 175

⁵⁵⁴ Prop. 2024/25:135 s. 155

Övergångsbestämmelse

Det saknas övergångsbestämmelser beträffande denna bestämmelse vilket innebär att den nya lagstiftningen gäller direkt i samtliga konkurser. Något krav på konkurstillsynens samtycke blir därför inte aktuellt från och med den 1 juli 2026.

Överlåtelse av lös egendom till gäldenären eller denne närstående
Vad gäller försäljning till gäldenären eller denne närstående personer är förvaltarens handlingsmöjligheter i viss mån begränsade. Huvudregeln är att förvaltare inte får sälja egendom till gäldenären eller någon till denna närstående, fysisk eller juridisk person, utan att försäljningen har föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande. Det finns inte någon legaldefinition av begreppet ”offentligt anbudsförfarande”. I begreppet ”offentlig” i detta sammanhang får anses ligga att det ska vara fråga om en etablerad marknadsplats. En förvaltarbyrås hemsida uppfyller normalt sett inte det kravet då det troligen är alldeles för få potentiella kunder som letar där. Möjligen kan också typen av egendom som avyttras inverka på bedömningen av om en marknadsplats, hemsida eller liknande, kan anses vara etablerad.

Regeln ska motverka misstankar om att allt inte har gått rätt till vid försäljningen. Gäldenären eller någon denne närstående ska inte kunna köpa tillbaka egendom till underpris. Regeln gäller även om det bud som lämnats av en närstående framstår som klart förmånligt och den särskilt berörde borgenären tillstyrker att det antas.

Förvaltare får sälja egendom till gäldenären utan ett offentligt anbudsförfarande om särskilda skäl gör ett sådant obehövligt.

Om förvaltare vill sälja egendom till närstående utan ett offentligt anbudsförfarande bör förvaltare normalt sett höra konkurstillsynen och då ange de särskilda skäl för att inte genomföra ett offentligt anbudsförfarande som förvaltare anser föreligger i det enskilda fallet.

Exempel på särskilda skäl kan vara:

- Skyndsamhet med hänsyn till egendomens karaktär eller andra skäl som gör att det inte finns tid att invänta ett offentligt anbudsförfarande.
(Det kan vara fråga om livsmedel med kort hållbarhet eller egendom som hastigt faller i värde eller kräver en alltför kostsam vård. Det kan

också vara fråga om att konkursboet behöver lämna verksamhetslokalen i närtid.)

- Egendomen har ett lågt marknadsvärde

Om värdet på det som ska säljas, t.ex. gamla verktyg eller använda inventarier i en lokal, är så lågt att det förväntade försäljningsnettot inte kommer att överstiga förväntade kostnader för ett offentligt anbudsförfarande, kan det vara skäl att frånga huvudregeln. Vid beräkningen av försäljningsnettot bör även förvaltarens arvode för arbetet med försäljningen beaktas.

Observera att det inte går att sätta någon absolut beloppsgräns (t.ex. motsvarande taxan) för när det alltid föreligger särskilda skäl att underlåta offentligt anbudsförfarande, även om försäljningsnettot skulle räcka till ett offentligt anbudsförfarande. Det måste göras en bedömning i det enskilda fallet.

Det är viktigt att ha i åtanke att det pris en närstående erbjuder för egendom i konkursboet saknar betydelse för bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för att sälja till en närstående utan föregående offentligt anbudsförfarande. Det ska således inte göras en bedömning av vad som är mest lönsamt för konkursboet.

Det förhållandet att berörd borgenär - den som i första hand påverkas av utfallet av en försäljning - tillstyrker en försäljning till en närstående är inte heller särskilda skäl för att avstå från ett offentligt anbudsförfarande.

Något som alltid talar emot en försäljning till närstående, oavsett om det med hänsyn till egendomens låga värde föreligger särskilda skäl att underlåta offentligt anbudsförfarande, är om denne kan misstänkas agera brottsligt eller oegentligt på annat sätt till följd av försäljningen. Även dennes redan begångna brottslighet före försäljningen kan medföra att det är olämpligt med en sådan försäljning.

Konkurstillsynen ska övervaka att förvaltaren följer de regler som gäller samtidigt som förvaltningen syftar till ett så bra utfall för borgenärerna som möjligt.

CHECKLISTA - Överlåtelse av egendom, allmänt

- Accepterar förvaltaren en tilltänkt köpare som framstått som klar redan från konkursutbrottet eller hittar förvaltaren alternativ?
- Vilka alternativa sätt för överlåtelse har förvaltaren övervägt?

- Utnyttjar förvaltaren endast etablerade kontakter eller är förvaltaren öppen för andra lösningar?
- Anlitar förvaltaren alltid samma sakkunniga biträde vid försäljningar?
- Har alternativ övervägts?
- Var det ur kostnadssynpunkt ändamålsenligt att sälja på det sätt förvaltaren gjorde?
- Blev det ett reellt överskott till fordringsägarna?

14.1.4 Överlåtelse av fast egendom

När det gäller fast egendom kan förvaltaren avgöra om försäljning ska ske på auktion eller under hand.⁵⁵⁵ Han eller hon har också rätt att begära att egendomen säljs på exekutiv auktion. Förvaltaren ska alltid välja det alternativ som är mest fördelaktig för boet.

Fast egendom kan i praktiken inte säljas under hand utan att pantbrevsinnehavarna lämnar sitt samtycke och avstår från sin panträtt i fastigheten till den del denna inte täcks av köpeskillingen. Den delen av panträtten som inte täcks av köpeskillingen utsläcks nämligen inte vid en av förvaltaren genomförd underhandsförsäljning, utan endast efter en exekutiv auktion. Detta innebär att en pantbrevsinnehavare skulle ha kvar sin panträtt i fastigheten till den del den inte blivit täckt även efter överlåtelsen, vilket vanligen inte accepteras av en köpare.

En förvaltare får inte sälja fast egendom till gäldenären eller någon honom närstående utan att försäljningen har föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande. Regeln härom syftar till att förhindra missbruk. I förarbetena betonas särskilt att regeln ska motverka misstankar om att allt inte har gått rätt till. Förbudet gäller även om det bud som lämnats av en närstående framstår som klart förmånligt och den särskilt berörde borgenären tillstyrker att det antas.

Förvaltaren kan sälja till en närstående utan offentligt anbudsförfarande om det finns särskilda skäl för det. Ett särskilt skäl kan vara att förvaltaren bedömer att det saknas någon egentlig marknad för fastigheten. Ett annat är

⁵⁵⁵ 8 kap. 6 § KonkL

att fastigheten inte har något större värde i förhållande till konkursboets omfattning eller att en försäljning brådskar av något skäl.

Förvaltaren kan efter en exekutiv försäljning av en fastighet i vilken bostäder eller lokaler hyrs ut, konstatera att det finns ytterligare hyresavkastning från fastigheten som ska fördelas. Så länge Kronofogdens ärende med fastighetsförsäljningen pågår fördelas sådan avkastning av Kronofogden och i annat fall av konkursförvaltaren.

När en förvaltare säljer fast egendom under hand tillämpas bestämmelserna i 6 kap. 3 § JB om tillägg m.m. på pantbrevets belopp analogiskt.⁵⁵⁶

Att tänka på

Borgenärer med pantsäkerhet i kommersiella fastigheter brukar oftast se till att betinga sig ett stort inflytande över avvecklingen av sina objekt. Det är inte ovanligt att de gör upp om försäljningen helt vid sidan av förvaltaren. Denne ställs därefter inför fullbordat faktum.

Konkurstillsynen bör vara observant på hur mycket förvaltaren egentligen har arbetat med försäljningen inför kommande arvodesprövning.

Att läsa vidare

Hovrätten över Skåne och Blekinge, 1995-02-02, Ö-1896/93: Då förvaltaren sålt fastigheten under hand ska den del av pantborgenärens fordran som inte blivit täckt av köpeskillingen behandlas som en oprioriterad fordran i konkursen.

CHECKLISTA - Överlåtelse av fast egendom

- Vilken avyttringsform avser förvaltaren att använda och vad är skälet?
- Kan försäljning till närstående aktualiseras?
- Har hörande skett med särskilt berörd borgenär och vad är borgenärens uppfattning?
- Om boet avser att sälja egendomen via mäklare, vilka mäklare har kontaktats och har boet förhandlat om provisionens storlek?

⁵⁵⁶ NJA 1991 s. 383

- Vem har gjort värderingen och när? Finns det anledning att inhämta fler värderingar?
- Finns befintliga miljöbelastningar och hur hanteras de?
- Om försäljningsförfarandet pågår, hur många anbud har inkommit, vilka insatser har gjorts från boets sida för att höja buden och kommer boet att uppställa särskilda villkor vid avtalsskrivningen?

14.1.5 Exekutiv försäljning under konkurs

Egendom kan säljas exekutivt under konkurs om egendomen var utmätt innan konkursbeslutet. Utmätning som har skett före konkurs kan under vissa förutsättningar återgå till konkursboet. Konkursförvaltaren kan i vissa fall välja att låta det exekutiva förfarandet fortgå eller sälja egendomen själv. Lös egendom kan säljas exekutivt under konkurs endast om den var utmätt innan konkursbeslutet.

Förvaltaren kan välja att sälja konkursboets fasta egendom själv eller anlita Kronofogden. Förvaltarens beslut ska leda till ett så bra nettoresultat som möjligt för borgenärerna. När förvaltaren överväger försäljningsmetod och sina eventuella möjligheter att få en utmätning att gå åter för att själv sälja utmätt egendom, måste de ekonomiska konsekvenserna för boet noga övervägas. Kostnader för försäljning av fast egendom, som inte kan tas ur egendomens avkastning, köpeskilling eller ur boet, betalas av staten.⁵⁵⁷ Inför exekutiv försäljning är förvaltaren skyldig att redovisa avkastning av egendomen och anmäla kostnader som lagts ned på den till Kronofogden.

Förvaltaren bör höra konkurstillsynen angående lämplig försäljningsmetod och i frågor om ett pågående utmätnings- och försäljningsförfarande hos Kronofogden ska avbrytas. Utsökningsbalkens bestämmelser om exekutiv försäljning gäller i tillämpliga delar även när egendom ska säljas exekutivt under konkurs.⁵⁵⁸

Borgenär som har lös egendom med handpanträtt kan själv ordna med försäljning av lös egendom på auktion eller, beträffande finansiella instrument, på särskilt angivet sätt.⁵⁵⁹ Förvaltaren har dock rätt att först lösa

⁵⁵⁷ 14 kap. 2 § 2 st. KonkL

⁵⁵⁸ 8 kap. 1 § 3 st. UB

⁵⁵⁹ 8 kap. 10 § KonkL

ut handpanthavaren. Retentionsrätt i lös egendom jämställs med handpanträtt.⁵⁶⁰

När utmätning skett före konkursen – återgång

Egendom som ingår i ett konkursbo kan komma att säljas exekutivt antingen genom att egendomen redan var utmätt vid tidpunkten för konkursbeslutet eller genom att förvaltaren begär att boets egendom säljs exekutivt med stöd av 8 kap. 6 § KonkL, avseende fastighet och 8 kap. 8 § KonkL, avseende fartyg med mera.⁵⁶¹

Om utmätning har skett innan ett beslut om konkurs meddelas ska verkställigheten som huvudregel fortgå under pågående konkurs.⁵⁶² Om utmätningssökanden inte hade panträtt i egendomen och om den förmånsrätt som denne har vunnit genom utmätningen går åter ska de medel sökanden hade rätt till enligt UB i stället redovisas till förvaltaren.⁵⁶³

Om det behövs för att borgenärernas rätt ska kunna tas till vara eller om det finns andra synnerliga skäl kan verkställigheten på begäran av förvaltaren skjutas upp.⁵⁶⁴ Även en borgenär som berörs kan begära uppskov med verkställigheten. Konkursboet får då svara för de kostnader som uppstått om en auktion redan har blivit utsatt.

I fall då utmätningssökanden inte hade panträtt gäller följande. Om den förmånsrätt som uppstått genom utmätningen kan gå åter på begäran av förvaltaren kan han eller hon välja att låta det exekutiva förfarandet fortgå och avvakta Kronofogdens redovisning till henne eller honom eller begära att även utmätningen ska gå åter så att han eller hon kan sälja egendomen själv i stället.⁵⁶⁵

Att tänka på

Det är inte självklart att förvaltaren bör begära att en utmätning ska gå åter bara för att så kan ske. Det vanligaste är att förvaltaren bedömer att utfallet

⁵⁶⁰ 1 kap. 5 § 2 st. KonkL

⁵⁶¹ 3 kap. 8 § KonkL

⁵⁶² 3 kap. 8 § KonkL

⁵⁶³ 4 kap. 13 § KonkL

⁵⁶⁴ 3 kap. 8 § 2 st. KonkL

⁵⁶⁵ 4 kap. 13 § KonkL respektive 3 kap. 8 § 2 st. KonkL

blir bättre om denne själv säljer den utmäta egendomen än om den säljs exekutivt och att han eller hon därför begär att även utmätningen ska gå åter, om det är möjligt. Konkurstillsynen bör vid ett hörande diskutera vad förvaltaren grundar sin bedömning på.

Förvaltaren ska bara begära att utmätningen går åter i sådana fall då en av henne eller honom själv genomförd försäljning verkligen kan beräknas ge ett bättre nettoresultat för borgenärerna. Konkurstillsynen bör vara observant på om en utmätning före konkursbeslutet har ägt rum till förmån för någon närstående till gäldenären då det har betydelse för möjligheten att få utmätningen att gå åter.

En förmånsrätt som uppstått genom utmätning går åter om den ägt rum senare än tre månader före fristdagen. Vid utmätning till förmån för närstående är fristen dock två år, men återgång förutsätter då också att gäldenären var eller genom åtgärden blev insolvent.⁵⁶⁶ Konkurstillsynen bör verka för att förvaltaren i de fall utmätningen har skett mellan tre månader och två år före fristdagen gör en rimlig undersökning om utmätningsborgenären är närstående till gäldenären eller inte. Ett minimikrav bör vara att förvaltaren frågar gäldenären. Även Kronofogden kan ha en upplysning att lämna utöver vad som framgår av utmätningsprotokollet.

Exekutiv försäljning av fast egendom

En förvaltare kan själv sälja fast egendom som ingår i konkursboet. Förvaltaren kan också begära att den säljs exekutivt av Kronofogden.⁵⁶⁷ Har en exekutiv auktion blivit utlyst på boets fasta egendom, ska förvaltaren enligt 8 kap. 6 § 3 st. KonkL före bevakningssammanträdet avlämna den behållning som har uppkommit av egendomen under konkursen.

Behållning som inte avlämnas före bevakningssammanträdet ska, om egendomen säljs, avlämnas före tillträdesdagen och i annat fall innan utdelning sker i konkursen. Vid försäljning under hand genom Kronofogden ska behållningen avlämnas före tillträdesdagen. Syftet med att förvaltaren

⁵⁶⁶ 4 kap. 13 § KonkL

⁵⁶⁷ 8 kap. 6 § 1 st. KonkL

ska överlämna behållningen är att Kronofogden ska fördela behållningen mellan rättsägarna tillsammans med köpeskillingen.⁵⁶⁸

Har förvaltaren begärt att fast egendom ska säljas exekutivt ska förvaltaren också senast vid bevakningssammanträdet anmäla arvode, andra kostnader och sådana fordringar som kan göras gällande i konkursen och som bör beaktas vid försäljning av egendomen.⁵⁶⁹

När förvaltaren gör en anmälan på en borgenärs vägnar, ska han eller hon skriftligen underrätta denne om det. Arvode och kostnader anmäls reservationsvis.⁵⁷⁰

Har en exekutiv auktion hållits på fast egendom som hör till boet utan att försäljning har kommit till stånd, behöver förvaltaren inte vidta ytterligare åtgärder för egendomens försäljning.⁵⁷¹

Om det finns anledning anta att en exekutiv auktion inte kommer att leda till försäljning behöver inte heller förvaltaren vidta någon försäljningsåtgärd. Det förutsätter dock att samtycke har lämnats av de borgenärer som har särskild förmånsrätt i egendomen. Skulle en borgenär under den angivna förutsättningen vägra att lämna sitt samtycke till att fastigheten förblir osåld, men boets övriga tillgångar inte räcker till att betala ens kostnaderna för det exekutiva förfarandet, bör förvaltaren kunna underlåta att anmäla fastigheten till exekutiv försäljning. Förvaltaren är inte skyldig att tillskjuta egna medel. Därtill kommer risken för att fastigheten inte blir såld.

Om det i boet endast ingår en andel av en fastighet och samäganderättslagen är tillämplig kan ett bättre ekonomiskt utfall av den exekutiva försäljningen förväntas om förvaltaren begär indragning av den andel som inte tillhör boet.⁵⁷² Då kan förvaltaren begära att hela fastigheten ska säljas i stället för endast den i boet ingående andelen.

Att tänka på

Konkursförvaltaren har samma ansvar för en fastighet under det exekutiva försäljningsförfarandet som annars under konkursen. Skulle förvaltaren

⁵⁶⁸ NJA II 1921 s. 504

⁵⁶⁹ 8 kap. 6 § 4 st. KonkL

⁵⁷⁰ Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 39

⁵⁷¹ 8 kap. 6 § 2 st. KonkL

⁵⁷² 8 kap. 8 § UB

välja att inledningsvis själv försöka sälja boets fasta egendom under hand bör konkurstillsynen vid ett hörande ta upp frågan om vilken handläggningstid som gäller hos Kronofogden.

Eventuellt kan det vara tidsbesparande att ansöka om exekutiv försäljning samtidigt som förvaltaren vidtar egna försäljningsförsök. Här får såväl tids- som kostnadsaspekten vägas in, bland annat värderings- och annonskostnaderna hos Kronofogden.

Det kan efter den exekutiva försäljningen av en fastighet visa sig att summan av det av förvaltaren anmälda arvodet och andra kostnader inte räcker till full täckning av det fastställda arvodet och kostnaderna. Konkurstillsynen bör då inte utan starka skäl acceptera att bristen täcks med boets övriga tillgångar, vilka i annat fall kommer övriga borgenärer till godo. Har förvaltaren genom missbedömning eller liknande anledning inte anmält ett tillräckligt högt belopp bör den saken inte gå ut över staten eller de boets borgenärer som inte hade panträtt i den exekutivt försålda egendomen.⁵⁷³

Exekutiv försäljning av fartyg, luftfartyg och gods däri är förhållandevis komplicerat och sällan förekommande. Konkurstillsynen bör se till att tillräcklig kunskap finns för att besvara och övervaka frågor kring detta. Inte sällan kan man med fördel vända sig till kollegor inom Kronofogdens försäljningsverksamhet för att få vägledning.

Att läsa vidare

NJA 1999 s. 358

Sjörättsgruppen Libras i Göteborg kompendium Fartygsexekution

14.2 Kundfordringar

Förvaltaren ska så snart det lämpligen kan ske vidta åtgärder för att driva in utestående fordringar. Kan en fordran inte drivas in inom rimlig tid, får den säljas som annan lös egendom.⁵⁷⁴ I första hand bör förvaltaren välja

⁵⁷³ Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 39

⁵⁷⁴ 8 kap. 14 § KonkL

indrivning av fordran framför försäljning av fordran. Detta eftersom indrivning oftast ger bättre resultat jämfört med försäljning.⁵⁷⁵ Paragrafen anknyter till 9 kap. 13 § UB, enligt vilken bestämmelse en utmätt fordran får säljas om den inte kan drivas in inom rimlig tid.

14.2.1 Konkurstillsynens uppgift avseende kundfordringar

Konkurstillsynen har en viktig uppgift i att bevaka kostnadseffektiviteten i Konkursförvaltningen. Förvaltarens åtgärder ska alltid vara ekonomiskt försvarbara i förhållande till vad som kan förväntas flyta in.

Det är generellt sett en viktig uppgift för konkurstillsynen att kontrollera att förvaltaren har en väl fungerande kontorsorganisation. Denna ska ha resurser för kravhantering och för indrivning av fordringar i konkurserna. I kvalitetssäkring av förvaltarens ekonomiska redovisning ingår att granska hur denne driver in kundfordringar.

Kundfordringar kan bli föremål för rättslig prövning. Om en förvaltare avser att inleda/inte inleda en process, inträda i/inte inträda i en pågående rättegång eller träffa en förlikning avseende en inte obetydlig fordran är detta normalt sett en sådan viktigare fråga då förvaltaren ska höra konkurstillsynen.⁵⁷⁶

För att kunna följa upp hur förvaltaren har skött indrivning av kundfordringarna och stämna av vilka fordringar som har flutit in bör konkurstillsynen se till att kundreskontra eller motsvarande finns bifogad till bouppteckningen och att det av förvaltarens redovisning så tydligt som möjligt framgår vilka fordringar som har flutit in.

Åtgärder och bedömningar beträffande större fordringar liksom mer omfattande indrivningsåtgärder bör förvaltaren redogöra för särskilt i arbetsredogörelsen. Har kundfordringarna varit pantsatta och panthavaren själv har realiserat sin pant bör resultatet framgå av förvaltarens redovisning.

⁵⁷⁵ Palmer & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 8 kap. 14 §

⁵⁷⁶ 7 kap. 10 § KonkL

14.2.2 Indrivning av fordringar

Förvaltaren bör i första hand själv försöka driva in konkursboets kundfordringar. Det ger för det mesta ett bättre resultat än vid en försäljning av kundfordringarna. Den senare möjligheten står dock främst till buds om indrivning inte är möjlig inom rimlig tid. I vissa undantagsfall kan det vara ändamålsenligt att någon annan än förvaltaren sköter indrivningen av fordringarna, t.ex. ett inkassoföretag.

Vilket arbete som ska läggas ner och hur långt förvaltaren ska gå i sina indrivningsåtgärder får bedömas från fall till fall. Fordringens storlek och hur säker den bedöms vara, motpartens betalningsförmåga och de invändningar mot kravet som görs får anses vara de viktigaste faktorerna att ta hänsyn till.

Inledningsvis måste förvaltaren utreda vilka fordringar som finns. Detta kan göras med utgångspunkt i kundreskontralistor eller andra sammanställningar över utestående fordringar som konkursgäldenärerna har. Sedan behöver underlag för fordringarna som t.ex. fakturor eller andra handlingar införskaffas. I de fall redovisning saknas kan förvaltaren få viss ledning av bankkontoutdrag eller samtal med ställföreträdaren och anställda.

Därefter kan förvaltaren bedöma värdet på kundfordringarna och ställa krav på betalning. För att kunna bedöma invändningar som görs gällande mot kravet behöver förvaltaren ofta hjälp av gäldenären/ställföreträdaren för konkursbolaget och ibland av dess anställda.

Förvaltaren bör inför indrivningsförsöken ha klart för sig hur säker fordringen är och om sekundogäldenären (d.v.s. den som är skyldig konkursgäldenären pengar) har förmåga att betala.

Förvaltarens indrivningsåtgärder när det gäller kundfordringar kan vara att:

- skicka kravbrev
- ha kontakter med sekundogäldenärer
- väcka talan mot sekundogäldenärer
- påkalla skiljeförfarande
- ha förhandlingar och
- träffa förlikningar beträffande kraven

14.2.3 Pantsatta fordringar

Konkursbolagets kundfordringar är ofta pantsatta enligt ett s.k. factoringavtal. Förvaltaren måste i dessa fall kontakta panthavaren och komma överens om denne ska fortsätta att realisera sin pant eller om indrivning ska göras av konkursboet.⁵⁷⁷ Väljer panthavaren att fortsätta realisering av panten ska förvaltaren kräva redovisning från panthavaren när panten är realiserad. Om det finns ett överskott efter att panthavaren fått full betalning för sin fordran samt täckning för sina eventuella kostnader för pantrealisationen ska detta redovisas till konkursboet. Om det visar sig att konkursgäldenären pantsatt påhittade fordringar eller samma fordringar flera gånger är det viktigt att kontrollera att förvaltaren beaktar detta vid ingivande av underrättelse om misstänkt brott.

14.2.4 Motkrav från konkursbolagets borgenärer

Konkursbolagets borgenärer kan uppge att de har kvittningsgilla motfordringar vilka kan göras gällande som grund för bestridande av krav.⁵⁷⁸ Rätt till kvittning innebär att borgenären får avräkna sin fordran hos konkursgäldenären mot egen skuld till gäldenären. Förutsättningarna för kvittning i konkurs regleras i första hand i 5 kap. 15 och 16 §§ KonkL. Reglerna tar endast sikte på konkursborgenärens – alltså inte konkursboets – rätt att kvitta.

14.2.5 Avbetalningsplaner

Gäldenärer kan också erbjuda sig att reglera sin fordran enligt en avbetalningsplan. Frågan om förvaltaren ska acceptera en avbetalningsplan inom ramen för en förlikning kan komma upp. Det ska i första hand bedömas utifrån motpartens betalningsförmåga, men även hur säkert

⁵⁷⁷ Jämför 8 kap. 10 § KonkL

⁵⁷⁸ 5 kap. 15-17 §§ KonkL

förvaltaren bedömer att det är att pengar kommer in och om detta totalt sett ger ett bättre ekonomiskt utfall i konkursen.

Nackdelen kan vara att det drar ut på tiden med konkursens avslutande. Generellt kan sägas att förvaltaren bör vara försiktig med att acceptera avbetalningsplaner. Om avbetalningsplanen avser ett större belopp kan den förenas med någon typ av säkerhet, t.ex. bankgaranti eller borgen. Förvaltarna bör regelmässigt inkludera en förfalloklausul i avbetalningsplanen. Detta gäller särskilt om den stadfästs, eftersom den då blir verkställbar.

14.2.6 Tvistiga fordringar och pågående rättegång

Det kan redan vid konkursutbrottet stå klart att en fordran är tvistig. Den kan också redan vara aktuell i pågående mål vid domstol. Förvaltaren får då ta del av det material som finns angående fordringen och göra en bedömning av om vilka åtgärder han eller hon ska vidta.

Pågår rättegång mellan gäldenären och någon annan kan boet överta gäldenärens talan och träda in i processen.⁵⁷⁹ Med detta följer även ansvar för upplupna rättegångskostnader. Domstolen ska underrätta konkursboet om rättegången och förvaltaren ska ge domstolen besked huruvida boet avser att träda in i processen eller inte. För att kunna göra sin bedömning får förvaltaren ta del av processmaterialet. Om förvaltaren avstår från att inträda i processen anses den omtvistade egendomen inte tillhöra boet. Det kan dock förekomma att förvaltaren, exempelvis genom sin utredning av boet, får kännedom om omständigheter som förändrar bedömningen av processläget. Konkursboet kan då återta en förklaring att inte inträda i processen om det görs i samma instans som förklaringen gavs. Det följer av att en processhandling kan återtas i samma instans där den avgetts, om inte särskilda omständigheter föranleder annat.⁵⁸⁰ Om konkursboet valt att inträda i processen har boet redan påtagit sig ansvar för rättegångskostnader. Av 13 kap. 7 § rättegångsbalken följer att den som övertagit en talan inte kan tvinga överlåtaren att bli part igen för att komma ur processen. Konkursboet kan därför inte återta sin förklaring att inträda i processen utan

⁵⁷⁹ 3 kap. 9 § KonkL

⁵⁸⁰ NJA 1996 s. 46

får i stället återkalla talan. Det får till följd att boet blir ansvarigt för rättegångskostnader.⁵⁸¹

Om förvaltarens uppfattning är att denne bör anta ett förlikningsbud angående en osäker eller tvistig tillgång, har gäldenären själv möjlighet att i stället föra talan i saken om hen ställer säkerhet för vad som bjuds genom förlikningen.⁵⁸² Gäldenären är därefter skyldig att redovisa resultatet till boet.

14.2.7 Ska konkursboet väcka talan?

En problematik av etiskt slag som kan uppkomma är om förvaltaren hotar med stämning vid utebliven betalning, men egentligen inte har för avsikt att väcka talan. Ett sådant agerande från förvaltarens sida bör konkurstillsynen normalt inte stödja, dock beroende på situationen och hur det sker.

En klar upplysning av förvaltaren att t.ex. en stämningsansökan kan komma att inlämnas, om inte tredje man svarar på anspråk från boet, är i regel helt i sin ordning.

Att tänka på

Om förvaltaren överväger att väcka talan mot konkursbolagets borgenär bör följande frågor vara besvarade:

- Har motparten betalningsförmåga?
- Hur stor chans har konkursboet till framgång i processen? Vilka är riskerna?

Om fordringar ska överlåtas bör det uppmärksammas vem som är köpare och att uppköp inte sker i missbrukssyfte:

- Är köparen en professionell uppköpare?
- Sker försäljningen till någon som är närstående till konkursgäldenären?
- Kan det misstänkas att den förvärvade fordringen kommer att användas i trakasseringssyfte?

⁵⁸¹ NJA 2013 s. 304

⁵⁸² 3 kap. 10 § KonkL

Att läsa vidare

Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s. 408 ff.

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO),
kommentaren till 3 kap. 9 § och 8 kap. 15-17 §§

Lindskog, Stefan, Kvittning: om avräkning av privaträttsliga fordringar, 4
uppl, 2024

14.3 Överlåtelse av rörelse

14.3.1 Konkurstillsynens uppgift vid rörelseöverlåtelse

Överlåtelsen är en sådan viktigare fråga som förvaltaren måste höra konkurstillsynen om. Konkurstillsynen ska verka för att förvaltarna hör konkurstillsynen innan beslut tas. Myndigheten ska vid hörandet fokusera på det ekonomiska utfallet men också se till att den långsiktiga sysselsättningen beaktas. Slutligen ska konkurstillsynen vara uppmärksam på vilket inflytande förvaltaren ger särskilt berörda borgenärer och om han eller hon självständigt viktat konkurrerande intressen.

14.3.2 Rörelseöverlåtelse eller utförsäljning styckevis?

En överlåtelse av konkursgäldenärens hela rörelse är ofta mer förmånligt för boet än att boets egendom säljs styckevis. Konkursförvaltaren är i viss utsträckning skyldig att ta hänsyn till sysselsättningsskäl vid avveckling av boet. Sådana hänsyn får dock inte medföra att borgenärerna får märkbart sämre utdelning.

Vid en överlåtelse av en rörelse måste förvaltaren friskriva konkursboet från ansvar på ett sätt som inte förekommer i vanliga rörelseöverlåtelser. Om rörelsen överlåtits kort tid före konkursen kan förvaltaren träda in i överlåtelseavtalet, vilket kan få konsekvenser för bland annat anställdas förfallna krav, köparens möjligheter till kvittning med mera.

14.3.3 Rörelseöverlåtelsen

Förvaltaren kan välja mellan att överlåta hela rörelsen intakt, eller att sälja tillgångarna i rörelsen var för sig. En försäljning av hela rörelsen är vanligtvis till fördel för såväl borgenärer som de anställda. Om förvaltaren har flera potentiella köpare kan förvaltaren ta viss hänsyn till att sysselsättningen främjas långsiktigt.⁵⁸³ Det innebär att förvaltaren kan välja att sälja rörelsen till en köpare som vill driva rörelsen vidare även om den köparen inte lägger det högsta budet. Skillnaden i buden får däremot inte vara så stor att borgenärernas möjlighet till utdelning försämras nämnvärt.

Förvaltaren bör alltid friskriva boet från ansvar för eventuella fel i det som överlåts. För att förebygga att dessa friskrivningar påverkar priset alltför negativt bör förvaltaren vara köparen behjälplig med att låta denne undersöka rörelsen. Det kan bland annat ske genom att köparen får ta del av rörelsens räkenskapsinformation.

Planerade överlåtelser

Det förekommer att ett färdigt överlåtelseavtal presenteras för förvaltaren direkt i anslutning till konkursutbrottet. För att avtalet ska vara giltigt krävs att förvaltaren ger sitt godkännande till avtalet. Förvaltaren ska höra konkurstillsynen innan avtalet godkänns. Om försäljning sker till närstående bör den ha föregåtts av någon form av anbudsförfarande.

Om boet godkänner avtalet, inträder sannolikt boet i avtalet som överlåtare. Det torde innebära att överlåtelsen ska anses ha skett i samband med konkursen på ett sådant sätt som enligt 6 b § LAS medför att förvärvaren befrias från betalningsansvaret för överlåtarens förpliktelser mot de anställda för tiden före tillträdesdagen.⁵⁸⁴ Förvaltaren ska se till att köpeskillingen betalas in till boet och delas ut enligt FRL.

Om köparen i och med överlåtelsen blir fordringsägare i konkursen har denne möjlighet att använda sin konkursfordran till kvittning mot en fordran som konkursgäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades.⁵⁸⁵ Båda fordringarna ska alltså föreligga vid

⁵⁸³ 7 kap. 8 § KonkL

⁵⁸⁴ 6 b § LAS

⁵⁸⁵ 5 kap. 15 § 1 st. KonkL

konkursutbrottet.⁵⁸⁶ Konkursboets val att godkänna och därmed inträda i överlåtelseavtalet kan medföra att kvittningsrätten består avseende köpeskillingen. Frågan har emellertid inte prövats i domstol.

Att tänka på

Konkurstillsynen bör vara observant på att offentliggörandet av uppgifter som konkurstillsynen får del av i ett pågående anbudsförfarande avsevärt kan försvåra för förvaltaren att få största möjliga utdelning. Enskilda ekonomiska intressen bör beaktas vid sekretessprövning om någon begär ut allmän handling under pågående anbudsförfarande eller överlåtelse, se vidare avsnittet om sekretessprövning.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 281 ff. och bilagedelen s. 197

SOU 1992:113, Lag om företagsrekonstruktion, s. 307 ff.

NJA 1996 s. 624 som behandlar frågor rörande nackdelsrekvisitet, kostnaderna för konkursen och partiell återvinning

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), 8 kap.

Savin, Peter, Övergång av verksamhet, artikel i Tidskriften Advokaten 2/95

Edström, Man måste kunna lita på konkursförvaltare – Rapport från Pariskonferens om etik, Tidskriften Advokaten, januari 2004, s. 24

CHECKLISTA - Överlåtelse av rörelse

- Vem är köparen (närstående, gäldenär, någon inom branschen)?
- Vilket är förvaltarens underlag för försäljning (annonser, anbud)?
- Vilka värderingar finns och när är de gjorda?
- Vad gäller om övertagande av anställda?
- Har fackliga förhandlingar hållits?
- Finns underlag för kommande fördelning?

⁵⁸⁶ NJA 1996 s. 368

- Vilka är villkoren för överlåtelsen?
- Anlitas mäklare? Provision?
- Har hörande skett i övrigt? På vilket sätt har förvaltaren beaktat sådana samråd?

14.4 Abandonering

Syftet med att överge, eller abandonera, egendom är att befria boet från ansvar för egendom som har ett försumbart eller negativt värde.

Abandonering av egendom sker främst i medellösa konkursbon och i bon med begränsade tillgångar.

14.4.1 Konkurstillsynens uppdrag

Det är viktigt att förvaltaren tidigt tar ställning till eventuell abandonering. När förvaltaren ställs inför beslutet att eventuellt abandonera egendom bör han eller hon höra konkurstillsynen. Konkurstillsynen ska kunna vara ett bollplank för förvaltaren i den här typen av frågor.

Det är angeläget att förvaltaren inte lägger ner tid och kostnader på att hantera egendom som inte kommer att generera något värde till boet och i vissa fall till och med kommer att vara direkta kostnader för boet.

Konkurstillsynen bör bevaka att förvaltarens hantering är medveten och målinriktad. Förvaltaren bör kontinuerligt pröva förutsättningarna för att överge egendom som denne räknar med inte kommer att tillföra boet några medel eller om tillgångarna kan delas ut till borgenärer.

14.4.2 Vad är abandonering

Att en förvaltare abandonerar egendom innebär att konkursboet inte längre gör anspråk på egendomen.⁵⁸⁷ Egendomen ingår inte längre i konkursboet.

⁵⁸⁷ Innebörden av begreppet abandonering och effekten av abandonering på flera olika rättsliga situationer förklaras utförligt i referaten från Insolvensrättsligt Forum 1997, s. 58-99. Den här framställningen kommer, jämförelsevis, endast ytligt förklara begreppet.

Abandoneringen innebär att boet befrias från eventuella kostnader som kan uppkomma på grund av innehav av egendomen. Abandoneringen medför vidare att den som har något intresse av egendomen inte längre kan vända sig till förvaltaren.

Abandoneringen innebär dock inte att konkursgäldenären skiljs från egendomen eller ansvar för eventuella kostnader förknippade med egendomen. När en egendom abandoneras blir det ofta upp till konkursgäldenären, eller den som har pant i egendomen, att avgöra på vilket sätt egendomen ska vårdas eller säljas.

Att överge egendom i konkurs kan ske på två sätt. Antingen under förvaltningen av konkursen, genom att förvaltaren tydligt förklarar att egendomen abandoneras eller i samband med att konkursen avslutas. I det senare fallet sker abandoneringen genom att förvaltaren lämnar egendomen ohanterad när konkursen avslutas.

Lag, rättsfall och doktrin

Konkursboets rätt att abandonera egendom förklaras egentligen inte i lagtexten. Huvudregeln är att konkursgäldenärens samlade egendom tas i anspråk vid konkursen och att all egendom som tillhörde konkursgäldenären vid konkursbeslutet tillfaller boet. Detsamma gäller för egendom som tillfaller konkursgäldenären efter konkursbeslutet eller som kan tillföras konkursgäldenären genom ett återvinningsförfarande. Detta innebär dock inte att förvaltaren kan välja att avstå från viss egendom.

Konkursboet kan däremot välja att inte inträda i rättsprocess som inletts av gäldenären eller av någon annan mot gäldenären innan konkursbeslutet. Detta kan anses vara en form av abandonering.⁵⁸⁸ Likaså kan förvaltaren välja att, under vissa omständigheter, inte försöka sälja egendom.⁵⁸⁹

Konsekvensen av att förvaltaren inte realiserar viss egendom är att egendomen kvarstår när konkursen avslutas och då, om inte förr, återgår till gäldenären. Det förekommer också ett flertal rättsfall där HD låtit förstå att abandonering kan vara möjlig.

⁵⁸⁸ 3 kap. 9 § KonkL

⁵⁸⁹ 8 kap. 6 § andra stycket KonkL

Rättsfall om abandonering

I NJA 1996 s. 46 ansåg HD att en förvaltares beslut att inte träda in i en pågående process var att jämställa med en processhandling. Resonemanget innebar att förvaltaren kunde återta en tidigare förklaring om att boet inte skulle överta gäldenärens talan i en rättegång och istället träda in i processen. En processhandling, som beslutet att inte träda in ansågs kunna ändras och återtas i den instans som handlingen företagits. Förvaltaren hade alltså inte kunnat ändra sin inställning om processen gått vidare till en högre instans i det här fallet. Torgny Håstad har framfört viss kritik mot resonemanget.⁵⁹⁰

I NJA 2004 s. 777 avgjordes frågan om en konkursförvaltare haft rätt att avstå (abandonera) egendom till förmån för konkursgäldenären och om konkursförvaltaren i så fall kunnat återta beslutet. HD fann att konkursförvaltaren fick anses ha rätt att återkalla sitt beslut att abandonera egendomen.

I NJA 2013 s. 830 ansåg HD att ett konkursbos beslut att inte överta gäldenärens talan också omfattar de anspråk som framställdes i processen. Tvisten gällde i det fallet om ett avskedande var korrekt eller inte och ansågs omfatta även gäldenärens anspråk på utebliven lön och semesterersättning.

I NJA 2013 s. 304 fann HD att ett konkursbo som trätt in i en process och övertagit gäldenärens talan därefter inte kan återta sin förklaring och återlämna processen till gäldenären. Efter att konkursboet trätt in i en process är det konkursboet som för processen. Ett återtagande i det fallet innebär inte att processen återlämnas till gäldenären utan att talan återkallas. Domstolen ska vid sådana tillfällen avskriva målet.

I NJA 2006 s. 662 hade en förvaltare, som valt att inte träda in i gäldenärens verksamhet, ändå ordnat med transport och destruktion av miljöfarligt material i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Förvaltaren stod för kostnaderna förknippat med detta och yrkade på ersättning för sina utlägg som konkurskostnader. HD fann att kostnaderna för omhändertagandet av miljöfarlig egendom är massakostnader som skulle belastas boet, vilket innebär att förvaltarens ansvar för omhändertagande av miljöfarligt avfall inte sträcker sig längre än boets möjligheter att stå för kostnaderna. HD

⁵⁹⁰ Insolvensrättsligt Forum 1997, s. 82 f.

menar även att det straffrättsliga ansvaret som åligger en verksamhetsutövare enligt miljöbalken att hantera miljöfarligt material på ett korrekt sätt inte omfattar en förvaltare som valt att inte träda in i gäldenärens verksamhet. Förvaltaren måste därför på ett tidigt stadium avgöra om konkursboet ska träda in i verksamheten eller inte.

Vid en strikt tillämpning av regelverket kring företrädesordningen kan förvaltaren tvingas lämna egendom osåld eller avstå från att hantera viss egendom, exempelvis genom att avstå från att vidta indrivningsåtgärder.

14.4.3 Hur och när ska en abandonering genomföras?

Hur och när egendom kan abandoneras är inte heller helt klart. Det förefaller vara en fråga om tillämpning av civilrättsliga regler. Torgny Håstad menar att det räcker med en ren viljeförklaring från förvaltaren för att en abandonering ska komma tillstånd. Han menar dessutom att viljeförklaringen kan ske under förvaltningen av konkursboet. Abandoneringen behöver alltså inte ske i samband med att konkursen avslutas.⁵⁹¹

Abandoneringen bör kunna ske genom att förvaltaren avger en tydlig viljeförklaring, exempelvis ”Jag abandonerar denna egendom, vilket innebär att egendomen inte längre ingår i konkursboet”. Abandoneringen bör också kunna ske genom konkludent handlande.

Konkurstillsynen bör emellertid verka för att abandoneringen är så tydlig som möjligt samt att förvaltaren, i de fall det är möjligt, redogör för skälen till abandoneringen. I synnerhet i de fall förvaltaren önskar minska belastningen på boet genom en abandonering.

När förvaltaren ser att viss egendom riskerar att ha ett negativt värde eller kräver vård av en karaktär som förvaltaren inte själv kan åstadkomma måste förvaltaren noggrant överväga vad han eller hon ska göra. Om det inte finns någon panthavare eller särskilt berörd borgenär som är beredd att ställa upp med garantier för den massagäld som kan uppkomma måste förvaltaren överväga abandonering. Det kan bli aktuellt i ett mycket tidigt stadium av konkursen.

⁵⁹¹ Insolvensrättsligt Forum 1997 s. 62

Även om innehavet av egendomen inte riskerar att medföra massagäld för boet kan det finnas skäl till abandonering på ett tidigt stadium. Om det är fråga om en konkurs som förvaltaren inte räknar med kommer att kunna avslutas förrän om flera år kan man visserligen säga att förvaltaren inte har något att förlora på att vänta med abandonering.

Förhållandena kan ändra sig och det kanske visar sig att egendomen kan överlåtas i ett senare skede. Om egendomen ligger kvar i boet så riskerar däremot förvaltaren att behöva ha kontakter med olika intressenter, någon kanske vill erbjuda ett symboliskt belopp för att förvärva egendomen eller kanske en kommun vill städa upp ett område. Så länge en tillgång, exempelvis en fastighet, ingår i boet är förvaltaren ansvarig för den och måste således ta sig an alla frågor som hänger samman med den.

Om egendom har abandonerats kan förvaltaren typiskt sett kort hänvisa till gäldenären eller en eventuell panthavare i egendomen. Förvaltaren håller därmed nere sitt eget arvode.

I sammanhanget bör det påpekas att konkursförvaltaren har en skyldighet att omhänderta (dock inte att sälja) fast egendom och försöka förebygga herrelösa fastigheter. I anledning av detta har förvaltaren rätt att få ersättning för kostnader som han eller hon får i samband med en försäljning av fast egendom även om boet inte kan täcka kostnaderna. Kostnaderna för försäljningen täcks då av staten.⁵⁹²

Förvaltares möjlighet att abandonera t.ex. en fastighet som belastas av miljöfarligt avfall eller annan olägenhet i miljöhanseende är med hänsyn till NJA 2006 s. 662 begränsad. Boets ansvar för omhändertagande av miljöfarligt avfall gäller så länge det har möjlighet att stå för kostnaderna. Detta eftersom kostnaderna för omhändertagandet är massakostnader och följer av betalningsordningen i 14 kap.2 § KonkL. Förvaltaren måste alltså, i de fall krav riktas mot ett konkursbo rörande olika åtgärder i miljöhanseende, göra en bedömning av utfallet i konkursen. Detta för att vara säker på att konkursboet inte drar på sig så höga kostnader för åtgärderna att boet, vid konkursens avslut, inte har möjlighet att betala konkurskostnaderna.⁵⁹³

⁵⁹² 14 kap. 2 § 2 st. KonkL

⁵⁹³ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 7 kap. 16 a §

Att tänka på

Överväganden angående abandonering skiljer sig naturligtvis åtskilligt åt mellan om det är fråga om fast egendom, ett skepp, en fordringsstock, ett processföremål eller om det är fråga om lösöre, t.ex. en övergiven skördetröska ute på en åker.

Att läsa vidare

NJA 1946 s. 25 (verkan av att fast egendom lämnats osåld i samband med konkursens avslutande)

NJA 1984 s.602 (abandoneringsproblematiken)

NJA 1988 s. 332 (återförd moms massagäld; pant okränkbar)

NJA 1991 C 153 (abandoneringsproblematiken)

NJA 1996 s. 46 (återkallelse av abandoneringsförklaring)

NJA 1997 s. 503 (abandonering)

NJA 1998 C 74 (abandoneringsproblematiken)

NJA 1999 s. 131 (konkursbos taleskyldighet)

NJA 1999 s.777 (abandoneringsproblematiken)

Högsta domstolens beslut 2004-06-16, Ö 3232-03 (abandonering av processföremål);

Kammarrättens i Stockholms dom 1998-07-03, mål nr 5175-5177-1997 (abandonering ej möjlig)

NJA 2004 s 777 (fråga om en konkursförvaltare haft rätt att avstå (abandonera) egendom till förmån för konkursgäldenären och om konkursförvaltaren i så fall kunnat återta beslutet.

NJA 2006 s 662 (kostnader förknippade med omhändertagande av miljöfarligt avfall ej ersättningsgilla)

NJA 2013 s 304 (ett konkursbo kan inte återta sin förklaring att boet övertar konkursgäldenärens talan. Ett konkursbos meddelande att det återtar sin förklaring har ansetts utgöra en återkallelse av talan.)

NJA 2013 s 830 (ett konkursbos beslut enligt 3 kap 9 § första stycket konkurslagen att inte överta gäldenärens talan om fastställelse av ett

avskedande var ogiltigt har ansetts omfatta även gäldenärens anspråk på utebliven lön och semesterersättning)

Svea hovrätts dom, Mark- och miljööverdomstolen, 2015-05-05, mål nr 8398-14 (fråga om försök att avsäga sig rådigheten över avfall, offentligrättsliga förpliktelser och kommunens tillsynsavgift före och efter konkursutbrottet)

Prop. 1986/87:90, bilagedelen s. 203 f. (om egendom som blir över efter avskrivning enligt 10:4 KL)

Ds 2003:64, Herrelösa fastigheter samt ansvar för konkurskostnader

Insolvensrättsligt Forum 1997 Iustus Förlag s. 58-99

Torgny Håstad, Sakrätt i lös egendom, 6:e upplagan 1996 Norstedts förlag s. 427 f. - med supplement 2004 s. 38

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 3 kap. 3, 9-10 §§ samt 7 kap. 16 a §.

Bert Lehrberg, I aktiebolagens skymningsland, 1990, Iustus förlag

SvJT 1929 s. 353, Olivecrona, Om innebörden av ett aktiebolags upplösning

Tidskriften Advokaten 1994 s. 253 f. Om bestämmelsen i 35 § Konkursförordningen; jfr prop. 1986/87:90, bilagedelen s. 204 f.

Tidskriften Advokaten 5/1996 s. 12 f, Melin, Finns upplösta bolag? – Om efter konkurs upplösta aktiebolags rättsliga ställning samt hur en vid konkursens avslutande osåld fastighet bör hanteras

Brand news 9/1993 s. 18 Varumärket efter konkurs – Hindrande märken saknar ägare.

Mikael Mellqvist i JT 2021–22 s. 466 f.

14.5 Överlåtelse av rörelse

14.5.1 Konkurstillsynens uppgift vid rörelseöverlåtelse

Överlåtelsen är en sådan viktigare fråga som förvaltaren måste höra konkurstillsynen om. Konkurstillsynen ska verka för att förvaltarna hör konkurstillsynen innan beslut tas. Myndigheten ska vid hörandet fokusera

på det ekonomiska utfallet men också se till att den långsiktiga sysselsättningen beaktas. Slutligen ska konkurstillsynen vara uppmärksam på vilket inflytande förvaltaren ger särskilt berörda borgenärer och om han eller hon självständigt viktat konkurrerande intressen.

14.5.2 Rörelseöverlåtelse eller utförsäljning styckevis?

En överlåtelse av konkursgäldenärens hela rörelse är ofta mer förmånligt för boet än att boets egendom säljs styckevis. Konkursförvaltaren är i viss utsträckning skyldig att ta hänsyn till sysselsättningsskäl vid avveckling av boet. Men sådana hänsyn får inte medföra att borgenärerna får märkbart sämre utdelning.

Vid en överlåtelse av en rörelse måste förvaltaren friskriva konkursboet från ansvar på ett sätt som inte förekommer i vanliga rörelseöverlåtelser. Om rörelsen överlåtits kort tid före konkursen kan förvaltaren träda in i överlåtelseavtalet, vilket kan få konsekvenser för bland annat anställdas förfallna krav, köparens möjligheter till kvittning med mera.

14.5.3 Rörelseöverlåtelser

Förvaltaren kan välja mellan att överlåta hela rörelsen intakt, eller att sälja tillgångarna i rörelsen var för sig. En försäljning av hela rörelsen är vanligtvis till fördel för såväl borgenärer som de anställda. Om förvaltaren har flera potentiella köpare kan förvaltaren ta viss hänsyn till att sysselsättningen främjas långsiktigt.⁵⁹⁴ Det innebär att förvaltaren kan välja att sälja rörelsen till en köpare som vill driva rörelsen vidare även om den köparen inte lägger det högsta budet. Skillnaden i buden får däremot inte vara så stor att borgenärernas möjlighet till utdelning försämras nämnvärt.

Förvaltaren bör alltid friskriva boet från ansvar för eventuella fel i det som överlåts. För att förebygga att dessa friskrivningar påverkar priset alltför negativt bör förvaltaren vara köparen behjälpligt med att låta denne

⁵⁹⁴ 7 kap. 8 § KonKL

undersöka rörelsen. Det kan bland annat ske genom att köparen får ta del av rörelsens räkenskapsinformation.

Planerade överlåtelser

Det förekommer att ett färdigt överlåtelseavtal presenteras för förvaltaren direkt i anslutning till konkursutbrottet. För att avtalet ska vara giltigt krävs att förvaltaren ger sitt godkännande till avtalet. Frågan uppkommer då om överlåtelserna ska anses ha skett i samband med konkursen.

Om boet godkänner avtalet, inträder sannolikt boet i avtalet som överlåtare. Överlåtelserna får då anses ha skett i samband med konkursen. En följd av detta är att rörelsen inte kan överlåtas till närstående utan anbudsförfarande. Däremot befrias förvärvaren från betalningsansvaret för överlåtarens förpliktelser mot de anställda för tiden före tillträdesdagen.⁵⁹⁵ Förvaltaren ska se till att köpeskillingen betalas in till boet och delas ut enligt FRL.

Om köparen i och med överlåtelserna blir fordringsägare i konkursen har denne möjlighet att använda sin konkursfordran till kvittning mot en fordran som konkursgäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades.⁵⁹⁶ Båda fordringarna ska alltså föreligga vid konkursutbrottet.⁵⁹⁷ Konkursboets val att godkänna och därmed inträda i överlåtelseavtalet kan medföra att kvittningsrätten består avseende köpeskillingen. Frågan har emellertid inte prövats i domstol.

Att tänka på

Konkurstillsynen bör vara observant på att offentliggörandet av uppgifter som konkurstillsynen får del av i ett pågående anbudsförfarande avsevärt kan försvåra för förvaltaren att få största möjliga utdelning. Enskilda ekonomiska intressen bör beaktas vid sekretessprövning om någon begär ut allmän handling under pågående anbudsförfarande eller överlåtelse, se vidare avsnittet om sekretessprövning.

⁵⁹⁵ 6 b § LAS

⁵⁹⁶ 5 kap. 15 § 1 st. KonkL

⁵⁹⁷ NJA 1996 s. 368

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 281 ff. och bilagedelen s. 197

SOU 1992:113, Lag om företagsrekonstruktion, s. 307 ff.

NJA 1996 s. 624 som behandlar frågor rörande nackdelsrekvisitet, kostnaderna för konkursen och partiell återvinning

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 577 ff.

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 42 f.

Savin, Peter, Övergång av verksamhet, artikel i Tidskriften Advokaten 2/95

Edström, Man måste kunna lita på konkursförvaltare – Rapport från Pariskonferens om etik, Tidskriften Advokaten, januari 2004, s. 24

CHECKLISTA - Överlåtelse av rörelse

- Vem är köparen (närstående, gäldenär, någon inom branschen)?
- Vilket är förvaltarens underlag för försäljning (annonser, anbud)?
- Vilka värderingar finns och när är de gjorda?
- Vad gäller om övertagande av anställda?
- Har fackliga förhandlingar hållits?
- Finns underlag för kommande fördelning?
- Vilka är villkoren för överlåtelsen?
- Anlitas mäklare? Provision?
- Har hörande skett i övrigt? På vilket sätt har förvaltare beaktat sådana samråd?

15 Miljörättsliga frågor

I många konkurser måste konkursförvaltare ta ställning till miljörelaterade frågor. Det kan handla om att konkursgäldenären bedrivit en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet, att fastigheten är förorenad av den tidigare verksamheten eller att det har kvarlämnats farligt avfall vid konkursutbrottet.

De miljörättsliga och konkursrättsliga systemen är inte samordnade och har delvis motstående intressen, varför det kan uppstå otydligheter och

tillämpningssvårigheter när de möts. Det är därför särskilt viktigt att förvaltaren har en god samverkan, inte bara med konkurstillsynen utan även med miljötillsynsmyndigheten.

Miljörätten har genom MB:s regler försetts med högt ställda mål för det allmännas bästa och till skydd för miljön. I konkurssituationen blir frågan vem som ska bära ansvaret för dessa mål.

15.1 Konkurstillsynens uppgift vid miljöfrågor i konkurser

Konkurstillsynen ska försäkra sig om att förvaltaren generellt har den insikt i miljörättsliga frågor som krävs för den enskilda konkursen.

Konkurstillsynen måste tidigt få information från konkursförvaltaren om eventuella miljöfrågor i konkursen. Konkurstillsynen måste också förvissa sig om att förvaltaren tar de nödvändiga kontakterna med berörda myndigheter.

Konkurstillsynen kan, med fördel, själv ta kontakt med miljötillsynsmyndigheten för att efterhöra myndighetens inställning till en uppkommen situation. Vid stora konkurser där det kan bli fråga om omfattande saneringsåtgärder kan en sådan kontakt vara särskilt angelägen eller till och med nödvändig.

15.2 Miljörättsliga principer

Begreppet ”hållbar utveckling” eller ”sustainable development” presenterades i den så kallade Brundtland-rapporten.⁵⁹⁸ I korthet innebär principen att användningen av jordens resurser måste ske med hänsyn till kommande generationers behov. Av 1 kap. 1 § MB framgår att syftet med

⁵⁹⁸ Rapporten, som utarbetades av FN:s Världskommission för miljö och utveckling under ordförandeskap av Norges tidigare statsminister, Gro Harlem Brundtland, heter egentligen ”Our Common Future”

balken är att ”främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö”.

Det är en grundläggande princip att det är den som är ansvarig för en miljöskadlig verksamhet som ska betala för förebyggande åtgärder och eventuell sanering. Det är alltså verksamhetsutövaren som är ansvarig för att dels förebygga de skadliga verkningar som verksamheten kan ge upphov till och dels avhjälpa de skador eller olägenheter som verksamheten leder till. Principen om att förorenaren ska betala kommer till uttryck i två bestämmelser i MB.⁵⁹⁹

Alla som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder och vara så försiktig som situationen kräver för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.⁶⁰⁰ Det förutsätts också att verksamhetsutövaren använder bästa möjliga teknik för att åstadkomma detta.

Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som lett till en skada eller olägenhet för miljön är ansvarig för att skadan eller olägenheten avhjälps, i den omfattning det kan anses skäligt.⁶⁰¹

15.3 De fyra huvudfallen

Utifrån praxis kan konkursboets ansvar delas in i fyra huvudfall:

- Förvaring av miljöfarliga ämnen som inte lett till någon föroreningsskada efter konkursutbrottet, förvaringsfall.
- Förvaring av miljöfarliga ämnen där förvaringen orsakat en föroreningsskada efter konkursutbrottet, skadefall.
- Fall där konkursförvaltaren väljer att driva gäldenärens verksamhet vidare och därigenom orsakar eller bidrar till en föroreningsskada.
- Fall som rör konkursboets ansvar för tillståndsrelaterade efterbehandlingsåtgärder och där förvaltaren valt att driva gäldenärens verksamhet vidare.

⁵⁹⁹ 2 kap. 3 § och 2 kap. 8 § MB

⁶⁰⁰ 2 kap. 3 § MB

⁶⁰¹ 2 kap. 8 § MB och 10 kap. MB

Den praxis som rör konkursboets miljörättsliga ansvar, såväl reparativt som preventivt har växt fram succesivt. Först genom ett antal vägledande beslut från koncessionsnämnden för miljöskydd under 90-talet och därefter i miljödomstolarna efter införandet av MB. Avgörandena från koncessionsnämnden baseras på miljölagen, som företrädde MB.

Miljölagens definition av miljöfarlig verksamhet överensstämmer till stor del med definitionen i 9 kap. 1 § MB, därtill framgår det av förarbetena till MB att den praxis som koncessionsnämnden utvecklat i fråga om innebörden av begreppet miljöfarlig verksamhet även fortsättningsvis ska ge vägledning på området.⁶⁰² Koncessionsnämndens avgöranden är alltså även nu i högsta grad aktuella.

15.3.1 Förvaringsfall

Utvecklingen kan sägas ha tagit sin början i och med koncessionsnämndens beslut i det så kallade Friherremålet, där ett konkursbo förelades att frakta bort miljöfarligt avfall som förvarades i en byggnad på konkursgäldenärens fastighet.⁶⁰³ Det aktuella avfallet hade dittills inte orsakat någon skada på fastigheten. Konkursboet invände mot föreläggandet och hävdade att boet inte kunde göras ansvarigt för dispositioner som gäldenären vidtagit innan konkursutbrottet. I avgörandet menade Koncessionsnämnden att konkursboet fick anses bedriva miljöfarlig verksamhet genom att förvara avfallet och att konkursboet därför var ansvarig för att avfallet fraktades bort.

Rättsutvecklingen fortsatte året därpå med det så kallade Saltsyramålet⁶⁰⁴, där konkursboet återigen ansågs vara ansvarigt för bortforslandet av saltsyra som fanns i konkursboets lager. Däremot ansågs konkursboet inte vara ansvarigt för föroreningar som den tidigare verksamheten orsakat innan konkursutbrottet. I och med att boet inte hade utövat någon verksamhet som haft betydelse för dessa föroreningar kunde de inte heller åläggas någon skyldighet att vidta åtgärder med anledning av skadorna. Konkursboet hade alltså inte något reparativt ansvar.

⁶⁰² Prop. 1997/98:45, del I, s. 327

⁶⁰³ Koncessionsnämndens avgörande KN B 128/91

⁶⁰⁴ Koncessionsnämndens avgörande KN B 250/92

Både Friherremålet och Saltsyramålet är exempel på konkursboets preventiva ansvar i förvaringsfall där förvaringen inte lett till någon miljöskada eller olägenhet efter konkursbeslutet.

15.3.2 Skadefall

Det är viktigt att göra skillnad på de fall där förvaringen av miljöfarliga ämnen inte har föranlett en föroreningsskada, förvaringsfallen, och de fall där förvaringen faktiskt orsakat föroreningar på mark eller vatten, skadefallen. Typexemplet på ett skadefall är att exempelvis ett kärl eller en cistern springer läck och innehållet sprids och kontaminerar underliggande mark. Skillnaden mellan förvaringsfallen och skadefallen är alltså att förvaringsfallet består av en situation där material eller avfall som kan orsaka skador på miljö förvaras på något sätt medan materialet eller avfallet i skadefallen faktiskt orsakar en förorening.

I förvaringsfallet anses den som förvarar de skadliga ämnena utöva miljöfarlig verksamhet.⁶⁰⁵ Verksamhetsutövaren är då skyldig att vidta de preventiva åtgärder som kan krävas utifrån de allmänna hänsynsreglerna.⁶⁰⁶ I synnerhet gäller detta kraven på nödvändiga försiktighetsmått.⁶⁰⁷

I samma ögonblick som förvaringen orsakar en föroreningsskada, exempelvis på grund av att uppställda tunnor springer läck till följd av rostangrepp, utvecklas det som var ett förvaringsfall till ett skadefall. Den som förvarar de läckande tunnorna blir då att anse som verksamhetsutövare och påförs således även ett reparativt ansvar.⁶⁰⁸ Det reparativa ansvaret förtar dock inte det preventiva ansvaret. Verksamhetsutövaren behöver även fortsättningsvis vidta de preventiva åtgärder som krävs för att begränsa skadan.

Om förvaringen leder till att det uppstår en skada och skadan är hänförlig till tiden efter det att boet hade rådighet över de skadliga ämnena har boet alltså även ett reparativt ansvar.

⁶⁰⁵ 9 kap. 1 § MB

⁶⁰⁶ 2 kap. MB

⁶⁰⁷ 2 kap. 3 § MB

⁶⁰⁸ 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § MB

I ett avgörande från 2002 förklarade Miljööverdomstolen att konkursboet, ifråga om en lastbil som läckt diesel, ansågs vara verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § MB och därmed också hade ett reparativt ansvar för den uppkomna skadan. Avgörande för Miljööverdomstolens beslut var att konkursboet hade haft rådighet över lastbilen och att konkursboet inte kunde visa att utsläppet som orsakat markföroreningarna inte till någon del skett efter konkursbeslutet.⁶⁰⁹

15.3.3 Fortsatt verksamhet

Detsamma gäller om konkursförvaltaren väljer att aktivt driva gäldenärens verksamhet vidare. Om den fortsatta verksamheten inte orsakar eller försvårar en förorening så är boet inte ansvarig för efterbehandling, även om verksamheten i och för sig är miljöfarlig och tidigare har orsakat föroreningar.⁶¹⁰

I en situation där boet emellertid bedrivit verksamhet som gett upphov till eller försvårat en förorening blir den centrala frågan att avgöra omfattningen av ansvaret för föroreningen. När ansvarets omfattning bestäms ska det bland annat beaktas i vilken omfattning verksamhetsutövaren har bidragit till föroreningen.⁶¹¹ Med hänsyn till att ett konkursförfarande oftast är förhållandevis kort, kan den ytterligare förorening som fortsatt drift ger upphov till vara försumbar i förhållande till föroreningens totala omfattning.

Å andra sidan är själva syftet med reglerna i 10 kap. MB att förorenade områden ska saneras utan att det allmänna belastas. I ett avgörande från 2003 förklarade Miljööverdomstolen att det var skäligt att ett bolag bekostade en utredning kring en förorenings omfattning trots att bolaget nyligen tagit över verksamheten och endast i försumbar omfattning bidragit till föroreningen.⁶¹² Det är helt enkelt inte klart hur långt konkursboets ansvar sträcker sig i dessa fall.

⁶⁰⁹ Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2002:16

⁶¹⁰ Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2008:14

⁶¹¹ 10 kap. 4 § MB

⁶¹² Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2003:127

15.3.4 Tillståndsrelaterad verksamhet

I vissa fall krävs det ett särskilt tillstånd för att bedriva en viss verksamhet. Tillstånden är oftast förenade med villkor på att verksamhetsutövaren ska vidta vissa åtgärder. Villkoren kan vara både preventiva och reparativa. Villkoren kan exempelvis innebära att området där verksamheten bedrivits ska återställas efter avslut.

I ett avgörande från 1993 fann koncessionsnämnden att konkursboet var ansvarig för den efterbehandling som framgick av konkursgäldenärens tillstånd.⁶¹³ Konkursgäldenären hade fått tillstånd att deponera industriavfall på en fastighet. Tillståndet innebar även en skyldighet för bolaget att efter avslutad deponiverksamhet avjämna och övertäcka området. Bolaget sålde emellertid fastigheten utan att vidta dessa åtgärder.

När bolaget senare gick i konkurs förelades konkursboet att fullgöra efterbehandlingen. I och med att avfallet låg kvar ansågs deponin alltså vara pågående. Att bolaget sålt fastigheten där deponin fanns påverkade inte bedömningen i och med att ansvaret för deponin inte överlätits i samband med försäljningen. Koncessionsnämnden menade därför att det var fråga om en pågående miljöfarlig verksamhet. Det förefaller som att tillståndet i sig innebar att konkursboet ansågs ha rådighet över deponin. Konkursboet var därför skyldigt att efterkomma villkoren i tillståndet.

I ett annat avgörande från 2005 fann Miljööverdomstolen att konkursboet inte var skyldigt att efterkomma den villkorade efterbehandlingen.⁶¹⁴ I det fallet hade konkursgäldenären bedrivit verkstadsindustri, ytbehandling och pulverlackering på en fastighet. Tillståndet var villkorat med att bolaget skulle omhänderta eventuella kemikalier och farligt avfall samt företa undersökning av marken på fastigheten och ansvara för eventuell efterbehandling. Bolaget avslutade verksamheten på fastigheten och flyttade verksamheten till en annan fastighet. Kort efter flytten gick bolaget i konkurs.

Miljööverdomstolen hänvisade till 2002 års avgörande, med lastbilen som läckte diesel, där det var avgörande att föroreningen fortsatt efter konkursbeslutet. I det här fallet hade föroreningen som förknippades med den tillståndspliktiga verksamheten inte förvärrats efter konkursen.

⁶¹³ Koncessionsnämndens avgörande KN B 159/93

⁶¹⁴ Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2005:29

Konkursboet hade inte heller valt att driva den tillståndspliktiga verksamheten vidare. Därför ansågs konkursboet inte vara skyldigt att genomföra den villkorade efterbehandlingen.

Mot bakgrund av dessa avgöranden förefaller det därför vara avgörande om den tillståndspliktiga verksamheten kan anses pågå vid konkursutbrottet eller inte.

15.4 Begränsningar i ansvar

Konkursboets ansvar för att vidta preventiva och reparativa åtgärder begränsas dock av boets tillgångar. I ett fall från 2006 har HD klargjort att kostnaderna för dessa åtgärder utgör massakostnader för konkursboet.⁶¹⁵ Skyldigheten för förvaltaren att omhänderta miljöfarligt avfall kan därför inte sträckas längre än vad boets egna medel förmår att bekosta, i vart fall i de situationer då förvaltaren väljer att inte driva verksamheten vidare.

15.5 Förvaltarens anmälningsskyldighet och straffansvar

När det gäller miljöfarliga verksamheter har förvaltaren en anmälningsskyldighet till miljötillsynsmyndigheterna.⁶¹⁶ Sådana myndigheter är antingen miljö- och hälsoskyddsnämnden i kommunerna eller länsstyrelserna. Vid miljöfarliga verksamheter gäller, lite förenklat, att verksamheter som är tillståndspliktiga hör till länsstyrelsens område medan verksamheter som är anmälningspliktiga hör till miljö- och hälsoskyddsnämnderna. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna utövar även tillsyn över hälsoskyddet och övriga verksamheter och åtgärder med miljöpåverkan.

Konkursförvaltaren har en skyldighet att göra en anmälan till miljötillsynsmyndigheten om han eller hon misstänker att gäldenären har lämnat kvar kemiska produkter, biotekniska organismer eller farligt avfall

⁶¹⁵ NJA 2006 s. 662

⁶¹⁶ 7 kap. 16 a § KonkL

som behöver omhändertas. Förvaltaren har också en anmälningsskyldighet avseende misstanke om mark- eller vattenföroreningar.⁶¹⁷

Om den miljöfarliga verksamheten omfattas av tillståndsplikt och verksamheten drivs vidare efter konkursbeslutet är förvaltaren skyldig att upprätta en miljörapport.⁶¹⁸ Miljörapportens innehåll framgår av Naturvårdsverkets föreskrifter om miljörapport.⁶¹⁹

Att läsa vidare

Svea hovrätts dom, Mark- och miljööverdomstolen, 2015-05-05, mål nr 8398-14 (fråga om försök att avsäga sig rådigheten över avfall, offentligrättsliga förpliktelser och kommunens tillsynsavgift före och efter konkursutbrottet)

NJA 2003 s. 599

NJA 2006 s. 662

MÖD 2002:16

MÖD 2003:14

MÖD 2005:29

MÖD 2008:14

MÖD 2015:19

KN B 128/91

KN B 250/92

KN B 159/93

Prop. 1997/98:45, del 1 – 3 (MB)

Prop. 2006/07:95

Reparation pågår, om sanering av förorenad miljö, en informationsbroschyr från Naturvårdsverket

⁶¹⁷ 7 kap. 16 a § KonkL och 26 kap. MB

⁶¹⁸ 26 kap. 20 § MB

⁶¹⁹ NFS 2006:9

Efterbehandlingsansvar – En vägledning om MBs regler och rättslig praxis,
Naturvårdsverkets rapport 6501, juni 2012

CHECKLISTA – Konkursboets miljörettsliga ansvar

Konkurstillsynen måste se till att förvaltaren upplyser konkurstillsynen om förekomsten av miljöfarligt avfall med mera i ett konkursbo. När så sker är det lämpligt att konkurstillsynen informerar sig om frågorna nedan:

- Vilken verksamhet har konkursgäldenären bedrivit och vilka delar av denna genererade miljöfarliga produkter?
- Vilka tillstånd finns för verksamheten, vilka villkor är förknippade med tillståndet och hur länge gäller detta? Är verksamheten i stället anmälningspliktig? Finns några förbud eller förelägganden meddelade mot konkursgäldenären som behöver beaktas i konkursen?
- Vilka produkter, avfall eller andra omständigheter som rör miljön i konkursboet har förvaltaren själv iakttagit?
- Finns det några strålningskällor i mätinstrument eller dylikt i boet?
- Finns det behov av brådskande/akuta åtgärder?
- Vilka kontakter har förvaltaren haft med miljötillsynsmyndigheten?
- När gjordes anmälan enligt 7 kap. 16 a § KonkL?
- Hur är boets ekonomiska ställning?
- Har förvaltaren några förslag till åtgärder med en ungefärlig kostnadsberäkning?
- Finns det några övriga speciella frågor att ta ställning till?
- Kommer miljörapport att upprättas och lämnas in till miljötillsynsmyndigheten?

Konkurstillsynen måste också överväga om det finns anledning för konkurstillsynen att på eget initiativ kontakta miljötillsynsmyndigheten.

16 Förvaltarberättelse och brottsefterforskning

Syftet med förvaltarberättelsen är allmänt sett att ge intressenterna i konkursen information om gäldenärens handlande före konkursen i olika avseenden.⁶²⁰ Informationen kan också vara av betydelse för förvaltarens eller borgenärernas fortsatta agerande. Förvaltarberättelsen kan även utgöra underlag för en eventuell brottsutredning.

I detta avsnitt ges ett förslag till hur förvaltarberättelsen kan ställas upp. För varje punkt anges vad punkten bör innehålla.

Berättelsens utseende och innehåll kan självfallet variera, men det är lämpligt att förvaltaren tidigt i berättelsen redovisar sin uppfattning om bokföringen, eftersom den är utgångspunkt för resonemanget under övriga punkter.

16.1 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska verka för att det är en hög kvalitativ nivå på förvaltarberättelserna och att berättelserna ger svar på de frågor som borgenärerna och andra intressenter kan tänkas ha. Konkurstillsynen ska kontrollera att förvaltaren utrett gäldenärens historia så att läsaren får en helhetsbild av relevanta uppgifter om konkursen. Vidare ska konkurstillsynen verka för att enbart uppgifter som är relevanta för konkursen tas upp i förvaltarberättelsen.

Konkurstillsynen bör kontrollera om det lämnats uppgifter vid boupptecknings-/edgångssammanträdet som i betydande grad påverkar tillgångssidan respektive skuldsidan. Konkurstillsynen bör även vara medveten om att gäldenären har ett intresse av att boets brist och utdelning anges så positivt som möjligt i bouppteckning och förvaltarberättelse eftersom dokumenten kan ligga till grund för borgenärers kommande agerande.

⁶²⁰ Förvaltarberättelsen regleras i 7 kap. 15 § KonkL

16.2 Förvaltarberättelsens innehåll

16.2.1 Inledande uppgifter

Förvaltarberättelsen brukar inledningsvis innehålla följande uppgifter:

- konkursgäldenär
- styrelse/likvidator (och eventuellt tidigare styrelse)
- fristdag
- konkursdomstol
- konkursbeslut
- konkurssökande
- förvaltare
- aktiekapital
- aktieägare
- revisor
- räkenskapsinformation (i bouppteckningen upptagen förteckning plus de tillägg som eventuellt gjorts vid boupptecknings-/edgångssammanträdet)

16.2.2 En översikt över tillgångar och skulder av olika slag

För att ge läsaren en uppfattning om vilka fordringar som har förmånsrätt och i vilken egendom det finns särskild förmånsrätt ska en uppgift om tillgångar och skulder tas med i förvaltarberättelsen.⁶²¹

Förvaltarna tar oftast in bouppteckningens uppgifter om tillgångar och skulder. Detta kan emellertid ge läsaren en felaktig bild av bristen i boet och av kommande utdelning. Det är därför viktigt att vara tydlig med att ange om tillgångarnas faktiska värden väsentligt skiljer sig från de värden som anges i bouppteckningen.

Exempelvis är det i mer omfattande konkurser inte ovanligt att större tillgångar sålts före bouppteckningssammanträdet. På tillgångssidan bör då

⁶²¹ 7 kap. 15 § 1 p. KonkL

köpeskillingen anges i stället för det uppskattade värdet enligt bouppteckningen. Detsamma gäller fastigheter där taxeringsvärdet i de allra flesta fall anges i bouppteckningen, medan försäljningspriset ofta är mycket högre. Samma sak gäller väsentliga förändringar beträffande skulderna.

Vid bouppteckningssammanträdet kan det framkomma indikationer på att belopp i bouppteckningen inte ger en korrekt bild av bristen i boet. Dessa varningsklockor ska leda till ytterligare utredning och framgå av förvaltarberättelsen.

Även om det inte är särskilt föreskrivet i lagtexten, bör här ges en biografi över gäldenären. Biografin bör bland annat innehålla:

- en beskrivning av verksamheten
- eventuell tidigare verksamhet
- tidigare styrelse⁶²²
- antal protokollförda styrelsesammanträden under det senaste året
- eventuella aktieöverlåtelser
- eventuella rekonstruktionsförsök och ackord

Innehållet i den allmänna beskrivningen ska givetvis anpassas efter konkursens omfattning.

16.2.3 Bokföring

Förvaltarberättelsen ska även innehålla en uppgift om vilket bokföringssystem en gäldenär har tillämpat och hur bokföringsskyldigheten har fullgjorts. Den här punkten omfattar bara de konkursgäldenärer som är eller under det senaste året före konkursansökan har varit bokföringsskyldiga.⁶²³

Både fysiska och juridiska personer kan vara bokföringsskyldiga. Avgörande är i huvudsak om de driver näringsverksamhet eller inte. Många juridiska personer är dock bokföringsskyldiga oavsett om de bedriver verksamhet. Det förekommer också andra situationer då en fysisk eller juridisk person kan vara bokföringsskyldig även om de inte bedriver

⁶²² Även styrelseledamöter som avgått mindre än ett år före konkursansökan kan omfattas av tvångsmedlen i 6 kap. 6 - 9 §§ KonkL

⁶²³ 7 kap. 15 § andra stycket. 5 p. KonkL

näringsverksamhet. I bokföringslagen (1999:1078) används ordet företag för att beteckna alla som är bokföringsskyldiga enligt lagen.

Eftersom förvaltaren i alla konkurser, med undantag för överskottskonkurser och fysiska personers konkurser, är skyldig att arkivera räkenskapsinformation för de senaste sju åren måste den omhändertas.⁶²⁴

Förvaltaren måste ta ställning till i vilken omfattning räkenskapsinformationen ska granskas. Det är bara om granskningen tillför något eller har betydelse för konkursutredningen som förvaltaren är berättigad till ersättning för arbetet med att granska redovisningen.

Förvaltaren är alltså skyldig att i varje enskild konkurs göra en avvägning av i vilken utsträckning bokföringen är nödvändig att granska och avgränsa sitt arbete därefter. Förvaltaren bör ange hur han eller hon avgränsat granskningen samt skälen för avgränsningen i förvaltarberättelsen. Förvaltaren ska också berätta om han eller hon har granskat samtliga verifikationer eller om granskningen skett genom stickprov.

Om det förekommer brister i bokföringen ska förvaltaren redovisa dessa samt ange om rörelsens förlopp, resultat eller ställning ändå i huvudsak kan bedömas. Det kan vara fråga om ett fåtal större felaktigheter eller en mängd mindre fel som tillsammans gör att rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning inte kan bedömas i huvudsak. Om så är fallet är förvaltaren som regel skyldig att underrätta åklagare om brottsmisstanke.⁶²⁵ I en eventuell straffprocess kan förvaltaren komma att bli kallad som vittne. Förvaltaren har inte rätt till ersättning ur konkursboet för tidsspillan i samband med detta.⁶²⁶

Om det finns luckor i räkenskapsinformationen såsom exempelvis verifikationsmaterialet ska det framgå. Detsamma gäller om det finns tidsperioder för vilka räkenskapsinformation saknas. Det kan även finnas felaktigheter som inte påverkar rörelsens förlopp, resultat eller ställning. Hit hör bland annat felkonteringar, förutsatt att dessa inte medför ekonomiska konsekvenser.

Förvaltaren ska vidare ange om årsredovisning eller årsbokslut har upprättats i tid. Revisionsplikten för mindre aktiebolag slopades den 1

⁶²⁴ 7 kap. 2 § Bokföringslag (1999:1078)

⁶²⁵ 7 kap. 16 § KonkL. Konkursgäldenären kan ha gjort sig skyldig till bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § BrB

⁶²⁶ NJA 1992 s. 548

november 2010.⁶²⁷ I aktiebolag med revisor och i ekonomiska föreningar ska årsredovisningen lämnas till revisorerna senast sex veckor före den ordinarie bolagsstämman där årsredovisningen ska behandlas.⁶²⁸ Ordinarie bolagsstämman ska hållas inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår.⁶²⁹ Det innebär att årsredovisningen ska vara klar i aktiebolag senast fyra och en halv månad efter räkenskapsårets utgång. Underlåtenhet att inom föreskriven tid upprätta årsredovisningar för ett aktiebolag anses utgöra bokföringsbrott.⁶³⁰ Det föranleder även skyldighet för aktiebolaget eller den ekonomiska föreningen att betala en förseningsavgift.⁶³¹

Årsbokslutet däremot ska färdigställas så snart det kan ske och senast sex månader (fyra månader i stiftelser) efter räkenskapsårets utgång.⁶³²

Till förvaltarberättelsen ska den senaste balansräkningen bifogas.⁶³³ Normalt brukar både den senaste årsredovisningen samt den senaste upprättade balans- och resultatrapporten bifogas berättelsen.

Att tänka på

Ger förvaltarens bedömningar anledning till frågor eller till och med ifrågasättanden från konkurstillsynens sida, ska konkurstillsynen begära förtydliganden eller kompletteringar.⁶³⁴ Konkurstillsynen bör alltid kontrollera att förvaltarens bedömning av huvudsaksrekvisitet svarar mot hans agerande enligt 7 kap. 16 och 17 §§ KonkL, det vill säga om förvaltaren underrättat åklagare om misstanke om brott. Myndigheten bör vidare vara särskilt observant på hur förvaltaren gjort sin bedömning vid gäldenärsförslag.

Konkurstillsynen bör också verka för att förvaltaren har nödvändiga program för inläsning av SIE4-filer.

⁶²⁷ Se vidare 9 kap. 1 § ABL angående skyldighet att ha revisor

⁶²⁸ 8 kap. 2 § årsredovisningslagen (1995:1554)

⁶²⁹ 7 kap. 10 § ABL och 6 kap. 9 § lag (2018:672) om ekonomiska föreningar

⁶³⁰ NJA 2004 s. 618

⁶³¹ 8 kap. 6 § årsredovisningslagen

⁶³² 6 kap. 7 § Bokföringslag (1999:1078)

⁶³³ 7 kap. 15 a § KonkL

⁶³⁴ 7 kap. 9 § KonkL

Att läsa vidare

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2013:2 Bokföring
(Räkenskapsinformation och dess arkivering)

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2015:1 Ändring i
bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2013:2) om bokföring

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2017:6 Ändring i
bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2013:2) om bokföring

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2024:1 Ändring i
bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2013:2) om bokföring

16.2.4 Orsakerna till och tidpunkten för obestånd

Förvaltaren ska i förvaltarberättelsen ange orsakerna till gäldenärens obestånd och vid vilken tidpunkt som obeståndet kan antas ha inträtt. Med obestånd avses en varaktig betalningsoförmåga.⁶³⁵ Orsakerna till gäldenärens obestånd och tidpunkten för obeståndet är inte alltid uppenbara utan kan vara en mycket komplex fråga. Till stöd för förvaltarens bedömning ligger normalt gäldenärens bokföring. Ur bokföringen kan förvaltaren hämta uppgifter om kassalikviditet, resultatutveckling, omsättning med mera. Men även uppgifter som återfinns utanför bokföringen är nödvändiga, till exempel:

- kontoutdrag från bank
- utdrag från skattekontot och uppgifter om latent skatteskulder
- revisorsutlåtanden
- uppgifter om förfallna leverantörsskulder och restföring
- muntliga utsagor från gäldenären och en eller flera borgenärer
- styrelseprotokoll och andra bolagshandlingar

Obeståndsbedömningen består normalt av en sammanvägning av ovanstående uppgifter. Det är alltså ofta fråga om ett flertal orsaker till obeståndet, även om det naturligtvis förekommer att enstaka händelser

⁶³⁵ 1 kap. 2 § 2 st. KonkL

utlöst en obeståndssituation. Insolvenstidpunkten bestäms också vanligtvis inom ett intervall om en till ett par månader.

Gäldenärens insolvens är utgångspunkten för frågan om utredning av flertalet av brotten mot borgenärer i 11 kap. BrB. Störst betydelse har obeståndet dock i fråga om återvinning enligt 4 kap. KonkL. Eftersom borgenärerna har subsidiär talerätt avseende återvinningsanspråk är det av avgörande betydelse för dem att förvaltaren redovisar sina ställningstaganden i en väl underbyggd analys.

Om tiden för obestånd inte kan utredas utan vidlyftigt arbete och om det kan antas att den saknar betydelse ur återvinnings- eller brottssynpunkt, bör förvaltaren visserligen kunna avstå från att lämna uppgiften.⁶³⁶ Det bör dock krävas att förvaltaren i sin berättelse motiverat varför denne avstått från att ange obeståndstidpunkten.

För utredning av obeståndsorsak och obeståndstidpunkt, liksom för de följande punkterna nedan, anlitas ibland ett sakkunnigt biträde.⁶³⁷

Uppdraget till den sakkunnige bör specificeras noga och det är i många fall lämpligt med en beloppsgräns. Inför mer omfattande utredningar är det lämpligt att uppdraget lämnas skriftligen och att konkurstillsynen får en kopia av uppdraget för kännedom. Oavsett om uppdraget lämnas muntligen eller skriftligen är det önskvärt att förvaltaren åtminstone har en kortfattad dokumentation om hur det lämnats.

Uppdraget innebär vanligtvis att revisorn/redovisningskonsulten ska uttala sig om redovisningens skick, om obeståndsorsak och obeståndstidpunkt, återvinningsfrågor, tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning samt olovliga utbetalningar. Uppdraget redovisas oftast i en skriftlig rapport till förvaltaren, som ibland biläggs som bilaga till förvaltarberättelsen. Det är dock inte lämpligt om rapporten pekar på att det kan ha förekommit ekonomisk brottslighet i bolaget.

Förvaltaren är inte skyldig att meddela gäldenären, borgenärerna eller granskare om att en underrättelse om brottsmisstanke har lämnats till åklagare förrän i samband med slutredovisningen.⁶³⁸ Det bör därför inte framgå av förvaltarberättelsen att sådana misstankar kan finnas.

⁶³⁶ Prop. 1986/87:90, s. 271

⁶³⁷ 7 kap. 11 § KonkL

⁶³⁸ 7 kap. 9 § 2 st. KonkL, prop. 2001/02:191

Det är förvaltarens uppfattning som ska återges i förvaltarberättelsen, vare sig han eller hon delar de bedömningar som återges i rapport från revisor/redovisningskonsult eller inte. Om förvaltaren väljer att i förvaltarberättelsen ta med stycken från rapporten där han eller hon har en avvikande uppfattning ska detta motiveras.

Den skriftliga rapport som det sakkunniga biträdet lämnar till förvaltaren kan inte bli föremål för edition i en rättsprocess om inte omständigheterna är sådana att det saknas möjlighet att göra om granskningen, t.ex. att bokföringen förkommit.⁶³⁹

Att tänka på

Om det saknas motivering till varför förvaltaren avstått från att ange obeståndstidpunkten ska konkurstillsynen se till att berättelsen kompletteras med en förklaring.⁶⁴⁰

Konkurstillsynen bör inte acceptera att förvaltaren i sin berättelse bara anger att utredningen styrker gäldenärens uppfattning om obeståndstidpunkt. Förvaltaren ska redovisa sin egen uppfattning om obeståndstidpunkten och hur han eller hon kommit fram till den. Detta har betydelse för de externa intressenterna som själva måste kunna bilda sig en uppfattning om ifall förvaltaren gjort en riktig bedömning.

Konkurstillsynen bör vid hörande angående anlitan av sakkunnigt biträde kräva att uppdraget till den sakkunnige noggrant specificeras samtidigt som ett kostnadstak anges. Om det inte är möjligt att ange ett kostnadstak, bör avstämning ske under utredningens gång. Vid dessa avstämmningar bör eventuell fortsatt granskning, slutsatser och uppkomna kostnader tas upp till behandling och avstämning. Om sammanträden för avstämning sker bör konkurstillsynen vara representerad. Om konkurstillsynen inte närvarar bör myndigheten i vart fall vara informerad om mötet och få information i efterhand.

Obeståndstidpunkten är viktig i olika sammanhang men beräknas inte alltid till samma tidpunkt. Det är inte säkert att tidpunkten obestånd när det gäller återvinning är densamma som obeståndstidpunkten i ett brottmål. Var observant på att förvaltaren skiljer mellan insufficiens och insolvens. Ofta

⁶³⁹ NJA 2011 s. 241

⁶⁴⁰ 7 kap. 9 § KonkL, HÄNV 3.2.2

föreligger de visserligen samtidigt, men detta är dock långt ifrån alltid fallet. Generellt kan sägas att i större företag inträffar ofta obeståndet före insufficiensen.

16.2.5 Återvinning

Förvaltarberättelsen ska vidare innehålla en uppgift om huruvida det förekommit något sådant förhållande som kan motivera återvinning till konkursboet.⁶⁴¹

I 4 kap. KonkL finns regler som gör det möjligt för konkursförvaltaren att få till stånd en återgång av vissa i och för sig giltiga rättshandlingar som företagits inom en viss tid före dagen då konkursansökan inkom till tingsrätten (fristdagen).

Återvinningsreglerna är både preventiva och reparativa. Bara det faktum att återvinningsmöjligheten existerar innebär färre illojala transaktioner i praktiken. Det är i första hand förvaltarens uppgift att angripa de rättshandlingar som trots allt vidtas i strid med återvinningsreglerna.

Utgångspunkten för förvaltarens granskning är gäldenärens bokföring och de dispositioner som framgår av denna. Detta är dock inte tillräckligt. Ofta är bokföringen bristfällig eller saknas. I sådant fall bör granskningen också innefatta alternativa underlag, såsom kontoutdrag från bank, betalningskvittenser, överlåtelsehandlingar, protokoll, brev, e-post eller andra handlingar. Muntliga utsagor kan också vara betydelsefulla, även om bevisvärdet i dessa är begränsat. Förvaltaren behöver anpassa sin granskning till omständigheterna i den aktuella konkursen.

Förvaltaren ska alltid granska de betalningar som skett senare än tre månader före fristdagen liksom underlaget för betalningen.⁶⁴² Är det fråga om mycket stora konkurser kan denna granskning inskränka sig till betalningar av en viss storlek. Det är lämpligt att det framgår hur beloppsgränsen fastställs, företrädesvis genom att det dokumenteras i förvaltarberättelsen.

⁶⁴¹ 7 kap. 15 § 2 st. 1 p. KonkL

⁶⁴² Granskningen är nödvändig för att kunna avgöra om transaktionen kan bli föremål för återvinning enligt 4 kap. 10 § 1 st. KonkL

På samma sätt kan förvaltaren gå till väga om det rör sig om ett stort antal transaktioner. Har granskningen skett stickprovsvis på grund av mängden transaktioner bör också detta anges. En stickprovsgranskning bör alltid innefatta att förvaltaren särskilt granskar om en betalningsmottagare förekommit särskilt ofta.

Förvaltaren bör vid behov gå längre tillbaka i tiden i sin granskning, än de tre månader som sägs ovan. Utgångspunkten bör vara samma granskningstema som satts upp ifråga om bokföring. I vilket fall bör större betalningstransaktioner granskas, åtminstone inom det senaste året före konkursdagen.

Värt att uppmärksamma i återvinningsutredningen:

- Granskningen av betalningar till närstående ska alltid sträcka sig längre tillbaka i tiden än tre månader.⁶⁴³ Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt avräkningskonton när det gäller närstående fysiska personer men också närstående juridiska personer. Detsamma gäller stora löneutbetalningar som gjorts senare än sex månader före fristdagen, framför allt till närstående.⁶⁴⁴
- Transaktioner som förekommit mellan närstående bolag eller bolag i koncernförhållanden kort före konkursutbrottet bör granskas särskilt. Det kan till exempel vara fråga om att gäldenären köpt egendom kontant från ett närstående bolag. Värdet av den inköpta egendomen bör då undersökas, likaså gäldenärens behov av egendomen.
- När det gäller fysiska personers konkurser finns det anledning att undersöka eventuella gåvotransaktioner, bodelningar och arvsavståenden.⁶⁴⁵
- När det gäller en likvidators arvode är återvinningsmöjligheterna begränsade.⁶⁴⁶
- Förvaltaren ska ägna stor uppmärksamhet åt olika slag av överlåtelse som skett före konkursen.
- Även kvittningar och utmätningar kan bli föremål för återvinning respektive återgång och ska undersökas.⁶⁴⁷

⁶⁴³ Vem som anses vara närstående i det här sammanhanget regleras i 4 kap. 3 § KonkL

⁶⁴⁴ 4 kap. 8 § KonkL

⁶⁴⁵ 4 kap. 6 & 7 §§ KonkL

⁶⁴⁶ RH 2007:73

⁶⁴⁷ 4 kap. 10 § 2 st. respektive 4 kap. 13 § KonkL

Finner förvaltaren transaktioner och dispositioner som kan tänkas bli föremål för återvinning, ska dessa anges i berättelsen. Det åligger förvaltaren att även redovisa de transaktioner som han eller hon granskat särskilt, men där denne slutligt bestämt sig för att inte föra återvinningstalan. I sådana fall ska förvaltaren motivera varför talan inte är aktuell. Anledningen härtill är att borgenärerna har subsidiär talerätt beträffande återvinningsbara transaktioner.⁶⁴⁸ För att en borgenär ska kunna bedöma om denne vill utöva den rätten måste hen få kännedom om vilka transaktioner förvaltaren ifrågasatt liksom en redovisning över varför förvaltaren avstått från återvinningstalan.

Har en gäldenär vidtagit dispositioner efter konkursutbrottet, i strid med 3 kap. 1 § KonkL, är utgångspunkten att de är ogiltiga. De kan då naturligtvis återkrävas. I sådant fall är det dock inte fråga om återvinning utan om en ren ogiltighetsgrund.⁶⁴⁹ Det görs visserligen undantag från nämnda ogiltighetsregel för godtroende motparter.⁶⁵⁰ Även undantagna dispositioner kan dock återkrävas, om konkursboet yrkar det utan oskäligt uppehåll.

Att tänka på

Konkurstillsynen bör vara aktiv i denna del och kontakta förvaltaren om myndigheten är tveksam beträffande något som beskrivits. För konkurstillsynens del bör särskild uppmärksamhet fästas på transaktioner i förhållande till den eller de som föreslog den förvaltare som utsetts i konkursen.

Förvaltarberättelsen bör ge en bra bild av vilka transaktioner som skulle kunna bli föremål för återvinning, även om förvaltaren kommit fram till att det varken är lämpligt eller möjligt att väcka talan om återvinning.

Återvinningsproblematiken är komplex. Det första förvaltaren måste göra är emellertid att ta ställning till motpartens betalningsförmåga för det fall konkursboet skulle komma att vinna en förhandling. Många gånger stannar därför frågan vid ett konstaterande av att det ändå inte finns någon möjlighet för en tänkt motpart att göra rätt för sig.

⁶⁴⁸ 4 kap. 19 § 2 st. KonkL

⁶⁴⁹ jfr justitierådet Gertrud Lennanders tillägg i NJA 2000 s. 685

⁶⁵⁰ 3 kap. 2 § 1 st. KonkL

16.2.6 Tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning

När det finns skäl att anta att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet ska styrelsen upprätta en kontrollbalansräkning.⁶⁵¹ Villkoret kopplas snarast till eventuell insufficiens och inte till insolvens. Det gäller även när det vid verkställighet enligt 4 kap. UB visar sig att bolaget saknar utmättningsbara tillgångar. Förvaltaren ska i förvaltarberättelsen ange om skyldighet för styrelsen att upprätta en kontrollbalansräkning varit aktuell samt när skyldigheten inträdde.⁶⁵²

Det förekommer att andra termer används för att beskriva tidpunkten för skyldigheten att upprätta kontrollbalansräkning. Emellanåt används termer som befarad kritisk kapitalbrist eller kontrollbalansplikt för att beskriva detta. Om styrelsen i ett aktiebolag försummar att upprätta en kontrollbalansräkning, eller gör det för sent, kan styrelsen få personligt betalningsansvar för de skulder som uppkommer efter det att man varit skyldig att upprätta kontrollbalansräkningen.

Förvaltarens utredning ska dock inte inskränka sig till tidsangivelser. Förvaltaren ska också redovisa hur denne kommit fram till sin slutsats om relevant tidpunkt. Han eller hon bör alltså inte uttala sig om att personligt betalningsansvar inträtt för styrelseledamöterna.

Förvaltaren har inte någon skyldighet att närmare utreda i vilken mån personlig betalningsskyldighet för ställföreträdare kan komma ifråga. Detta är en fråga för borgenärerna att utreda och det sammanhänger med att konkursboet saknar talerätt enligt 25 kap. ABL. Att boet saknar talerätt beror på att den ursprungliga fordran avser en enskild borgenärs anspråk mot konkursgäldenären. Konkursförvaltaren är bara saklegitimerad ifråga om konkursgäldenärens fordringar mot andra rättssubjekt. Den enskilde borgenären får alltså själv föra sin talan gentemot styrelsen.

Bedömningen av frågan om förvaltaren ska lämna uppgift i förvaltarberättelsen om tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning får relateras till sannolikheten för att det personliga

⁶⁵¹ 25 kap. 13 – 16 §§ ABL, Aktiebolagslag (2005:551)

⁶⁵² 7 kap. 15 § 2 st. 4 p. KonKL

betalningsansvaret kommer att göras gällande av en borgenär och till kostnaderna för en sådan undersökning.⁶⁵³

Frågan om någon borgenär kan komma att göra gällande personligt betalningsansvar är i många fall svår att bedöma. Därför ska förvaltaren normalt redovisa sin uppfattning om den ungefärliga obeståndstidpunkten om det kan ske utan alltför betydande arbete.

Vid bedömning av tidpunkten för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning bör förvaltaren också vara uppmärksam på om det kan ha funnits fog att skriva ned poster i balansräkningen, exempelvis upparbetade kostnader, värdepappersinnehav och fordringar.

Avstår förvaltaren från att utreda tidpunkten för skyldigheten att upprätta kontrollbalansräkning ska han eller hon motivera sitt ställningstagande.

16.2.7 Olovliga utbetalningar

Förvaltarberättelsen ska innehålla en uppgift om huruvida det finns skälig anledning att anta att någon enligt ABL eller lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar är skyldig att återlämna olaglig vinstutdelning eller annan olaglig utbetalning eller att enligt dessa lagar eller lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag betala skadestånd till ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller ett handelsbolag.⁶⁵⁴

Det huvudsakliga syftet i ett aktiebolag är i regel att skapa vinster åt aktieägarna. Detta innebär dock inte att aktieägarna och styrelsen fritt kan disponera över bolagets förmögenhet. Bolagets borgenärer har ett befogat intresse av att bolaget har täckning för sina skulder. Detta intresse tillgodoses främst av de så kallade kapitalskyddsreglerna i ABL. I huvudsak avses skyddet mot värdeöverföringar och otillåtna lån.⁶⁵⁵

Ur ett konkursperspektiv avses med värdeöverföringar från aktiebolag huvudsakligen vinstutdelningar och så kallade förtäckta utdelningar. Medan en vinstutdelning är en öppet redovisad åtgärd är en förtäckt utdelning en disposition som framstår som en vanlig affärsmässig rättshandling, alltså

⁶⁵³ prop.1986/87:90, s. 272

⁶⁵⁴ 7 kap. 15 § 2 st. 3 p. KonKL

⁶⁵⁵ 17 och 21 kap. ABL, bestämmelser om värdeöverföringar och dess lovlighet finns även i 10 kap. lagen om ekonomiska föreningar

exempelvis ett köp, eller motsvarande, men som helt eller delvis har betalningsfria inslag.

Begreppet förtäckt utdelning innefattar alla tänkbara former av värdeöverföringar från bolaget och omfattar allt från överföring av sakvärden till betalningsfria tjänster. Några typfall är:

- försäljning till underpris
- penninglån till någon som saknar återbetalningsförmåga
- tredjemanspant
- borgen
- koncernbidrag

Bedömningen av om en förtäckt utdelning ägt rum eller inte ska göras utifrån marknadsvärdet av de prestationer som utbyts. De bokföringsmässiga effekterna av en transaktion saknar då betydelse. Är exempelvis en aktiepost som bolaget äger värderad till 500 000 kr, men säljs för det bokförda värdet 250 000 kr, har det skett en värdeöverföring om 250 000 kr. Om köparen dessutom betalar med en revers, men helt saknar betalningsförmåga, är värdet av köparens prestation 0 kr. I sådant fall uppgår värdeöverföringen till 500 000 kr.

En öppen vinstutdelning ska följa reglerna i 18 kap. ABL. Men såväl korrekt beslutade vinstutdelningar som förtäckta sådana, kan vara otillåtna enligt borgenärsskyddsreglerna.⁶⁵⁶ Om det har klarlagts att en värdeöverföring ägt rum aktualiseras borgenärsskyddsreglerna. Det krävs dock alltid att den aktuella dispositionen utgör en värdeöverföring. I annat fall är inte borgenärsskyddsreglerna tillämpliga.

Det får inte ske någon värdeöverföring om det efter överföringen saknas täckning för bolagets bundna egna kapital (beloppsspärren).⁶⁵⁷

Bedömningen ska göras mot bakgrund av den senast fastställda balansräkningen, som återfinns i den senaste årsredovisningen, inte mot en eventuell kontrollbalansräkning eller balansrapport.

Finns det överhuvudtaget inte någon fastställd balansräkning saknas det utrymme för värdeöverföringar. Till skillnad från prövningen om en transaktion utgör en värdeöverföring eller inte görs prövningen i detta avseende utifrån bokförda värden.

⁶⁵⁶ 17 kap. 3 § ABL

⁶⁵⁷ 17 kap. 1 § ABL

Även om det finns täckning för en vinstutdelning enligt beloppsspärren får värdeöverföringen ändå inte ske om den inte kan anses som försvarlig med hänsyn till:

- de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet; och
- bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § 2 st. ger borgenärerna ett utökat skydd mot vinstutdelningar som det i och för sig finns utrymme för enligt bokföringen, men som är olämpliga på grund av företagets verkliga ekonomiska ställning. Det kan exempelvis vara fallet om ett bolag sedan den senaste årsredovisningen fastställdes ådragits stora förluster samt är eller riskerar att hamna på obestånd eller få betalningssvårigheter.

Beviskrav och bevisbörda

Det åligger förvaltaren att utreda om dispositioner skett i strid med dessa förbud och det är förvaltaren som har bevisbördan.⁶⁵⁸ Om förvaltaren finner att en otillåten värdeöverföring har skett kan förvaltaren kräva att mottagaren ska återbetala vad denne har fått.⁶⁵⁹

När det gäller öppna vinstutdelningar måste förvaltaren visa att mottagaren insåg eller borde ha insett att värdeöverföringen var olovlig. Beträffande förtäckta vinstutdelningar är beviskraven lägre. I sådana fall är det tillräckligt att förvaltaren styrker att mottagaren insåg eller borde ha insett att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget. Vidare är mottagaren skyldig att betala ränta från dagen för värdeöverföringen.

En stor fördel med återbäringskrav enligt 17 kap ABL, jämfört med återvinningskrav enligt konkurslagen, är att de personer som medverkat till beslutet om värdeöverföringen blir medansvariga i den utsträckning mottagaren inte kan återbetala vad denne fått (bristtäckningsansvar).⁶⁶⁰ För styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare krävs uppsåt eller oaktsamhet. För aktieägare och andra

⁶⁵⁸ 7 kap. 15 § 1 st. 2 p. KonKL

⁶⁵⁹ 17 kap. 6 § ABL

⁶⁶⁰ 17 kap. 7 § ABL

krävs uppsåt eller grov oaktsamhet.⁶⁶¹ Ifråga om preskription gäller, till skillnad från återvinningskrav, allmänna preskriptionsregler.⁶⁶²

Att tänka på

Reglerna i 17 kap. ABL är ofta alternativ till återvinningsreglerna i KonkL. Det är inte ovanligt att båda grunderna är tillämpliga samtidigt. I sådant fall kan reglerna i ABL vara att föredra. Detta på grund av de generösare preskriptions- och ränteregler samt att boet i andra hand kan rikta kravet mot de som ansvarat för beslutet.

16.2.8 Låneförbudet

Det är direkt förbjudet för ett aktiebolag att lämna penninglån till aktieägare och andra personer eller bolag som är närstående till aktiebolaget.⁶⁶³ Dessa personer brukar kallas för den förbjudna kretsen. Det finns dock vissa undantag från förbudet, t ex kommunlån, koncernlån och lån betingade av affärsmässiga skäl, alltså kommersiella lån, och lån till mindre aktieägare.⁶⁶⁴ Att ställa säkerhet för penninglån likställs i sammanhanget med penninglån.⁶⁶⁵ Otillåtna lån av de här slagen ska återbetalas av mottagaren. Det är i sammanhanget värt att påtala att ett lån till ett moderbolag som saknar förmåga att återbetala lånet istället ska betraktas som förtäckt vinstutdelning.⁶⁶⁶

Bolagets revisor är skyldig att notera i revisionsberättelsen, som fogas till årsredovisningen, om låneförbudet har överträtts.⁶⁶⁷ Det finns därför anledning för förvaltaren att noggrant gå igenom revisionsberättelsen. Avskaffandet av revisionsplikten har dock medfört att många mindre företag inte har någon revisor idag. Förvaltaren får i stället fånga upp detta genom granskning av utbetalningar till närstående.

⁶⁶¹ jfr NJA 1997 s. 418

⁶⁶² se dock NJA 2011 s. 755

⁶⁶³ 21 kap. 1 § ABL

⁶⁶⁴ 21 kap. 2 § ABL

⁶⁶⁵ 21 kap. 3 § ABL

⁶⁶⁶ NJA 1990 s. 343

⁶⁶⁷ 29 § revisionslagen (1999:1079)

Överträdelse av låneförbudet är straffsanktionerad.⁶⁶⁸ Däremot blir själva avtalet inte ogiltigt.⁶⁶⁹ Lån som lämnats i strid mot låneförbudsbestämmelsen ska, till den del lånet inte återbetalas, utgöra skattepliktig intäkt för låntagaren och beskattas som inkomst av tjänst.⁶⁷⁰ Skatteverket kan emellertid lämna dispens från låneförbudet.⁶⁷¹

Det åligger förvaltaren att utreda om dispositioner skett i strid med låneförbudet.⁶⁷² Om förvaltaren påträffar otillåtna lån kan förvaltaren kräva att mottagaren återbetalar lånen. Bevisbördan för att otillåtna lån har skett ligger på konkursförvaltaren. Brott enligt aktiebolagslagen såsom otillåtna lån bör typiskt sett betraktas som sådana andra brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten som förvaltaren ska ange i sin underrättelse enligt 7 kap. 16 § konkurslagen.

16.2.9 Skadestånd

Om en VD eller styrelseledamot vållar ett aktiebolag skada, antingen genom agerande eller genom underlåtenhet kan denne vara skadeståndsskyldig gentemot bolaget. Detta gäller både om personen handlat med uppsåt eller om denne varit oaktsam. Skadeståndsskyldigheten omfattar även stiftare, revisorer och aktieägare.⁶⁷³

I sammanhanget bör anmärkas att innebörden av att en person beviljats ansvarsfrihet är att förvaltningen av verksamheten har godkänts och att bolaget avstår från att väcka skadeståndstalan.

Men även om ansvarsfrihet beviljats kan en skadeståndstalan väckas om beslutet att inte föra skadeståndstalan grundats på felaktiga och ofullständiga uppgifter i årsredovisningen eller revisionsberättelsen. Har ansvarsfrihet inte beviljats, innebär det att frågan om eventuellt skadeståndsansvar står öppen.

⁶⁶⁸ 30 kap. 1 § 4 p. ABL

⁶⁶⁹ NJA 1976 s. 618 och NJA 1992 s. 717

⁶⁷⁰ 10 kap. 3 § 3 p. inkomstskattelagen (1999:1229)

⁶⁷¹ 21 kap. 8 och 9 §§ ABL

⁶⁷² 7 kap. 15 § 1 st. 3 p. KonkL

⁶⁷³ 29 kap. ABL

Det finns särskilda preskriptionsregler för en skadeståndstalan.⁶⁷⁴ Ett konkursbo har talerätt och under vissa förutsättningar rätt till viss preskriptionsförlängning.⁶⁷⁵ Motsvarande regler om skadestånd finns även avseende ekonomiska föreningar och handelsbolag eller kommanditbolag.⁶⁷⁶

Förvaltaren ska utreda om någon part kan anses vara skadeståndsskyldig gentemot gäldenären och därefter ta ställning till om ett skadeståndskrav ska drivas av boet.⁶⁷⁷ Bevisbördan i en sådan process ligger på konkursförvaltaren.

Att läsa vidare

Prop. 1975:6 s. 131 ff.

Prop. 1978/79:105 s. 279 f.

Prop. 1986/87:90 s. 270 ff.

Prop. 1998/99:130 s. 247 ff.

Prop. 2004/05:85 s. 747 ff., s. 802 ff. och s. 872 ff.

Prop. 2024/25:135 s. 91 f. och 212 f.

NJA 1951 s. 6

NJA 1966 s. 47

NJA 1976 s. 618

NJA 1978 s. 194

NJA 1980 s. 311

NJA 1988 s. 149

NJA 1989 s. 185

NJA 1989 s. 736

NJA 1990 s. 343

⁶⁷⁴ 29 kap. 10-13 §§ ABL

⁶⁷⁵ 29 kap. 14 § ABL

⁶⁷⁶ 13 kap. lagen om ekonomiska föreningar, 14, 15 och 42 §§ lagen om handelsbolag och enkla bolag

⁶⁷⁷ 7 kap. 15 § 1 st. 3 p. KonkL

NJA 1990 s. 562
NJÄ 1990 s. 649
NJÄ 1995 s. 418
NJÄ 1995 s. 688
NJÄ 1996 s. 282
NJÄ 1996 s. 333
NJÄ 1997 s. 115
NJÄ 1997 s. 240
NJÄ 1997 s. 408
NJÄ 1997 s. 418
NJÄ 1998 s. 728
NJÄ 1998 s. 759
NJÄ 1999 s. 131
NJÄ 1999 s. 426
NJÄ 1999 s. 812
NJÄ 2000 s. 685
NJÄ 2001 s. 474
NJÄ 2002 s. 441
NJÄ 2003 s. 37
NJÄ 2007 s. 413
NJÄ 2007 s. 599
NJÄ 2008 s. 1208
NJÄ 2010 s. 154
NJÄ 2010 s. 617
NJÄ 2010 s. 709
NJÄ 2011 s. 755
RH 1994:23

RH 1995:81

RH 2004:46

RH 2006:9

RH 2007:73

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2013-03-15 i mål nr T 4805-11

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO)
kommentaren till 7 kap. 15 § KonkL

Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt, 2011

Andersson, Johansson & Skog, Aktiebolagslagen (1 april 2026, Version 21,
JUNO) kommentaren till kap. 1-32

Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2008

Andersson, Kapitalskyddet i aktiebolag, 2010

Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 121 ff.

Lennander & Renman, Återvinning enligt 4 kap. konkurslagen – en process-
och insolvensrättslig manual, 2013

Walin, Materiell konkursrätt, 1987

Welamson & Mellqvist, Konkurs – och annan insolvensrätt, 2013

Stetler & Andersson, Insolvensproblematiken i brottmål, EBM, 2000

CHECKLISTA - Förvaltarberättelsen

Förvaltarberättelsen ska omfatta:

- Formella uppgifter
- En översikt över tillgångar och skulder av olika slag
- En allmän beskrivning av verksamheten
- Bokföringens skick
- Orsakerna till obeståndet och tidpunkt för obeståndet
- Vilken utredning som gjorts avseende återvinningsbara transaktioner
- Tidpunkt för kontrollbalansräkning
- Vilken utredning som gjorts avseende olovliga utbetalningar

- Vilken utredning som gjorts av låneförbudet (när det gäller bolag och ekonomiska föreningar)
- Vilken utredning som gjorts om skadestånd
- Senaste årsredovisning (om sådan finns) bifogas
- Senaste balansräkningen (om gäldenären varit bokföringsskyldig) bifogas

16.3 Anstånd med förvaltarberättelsen

Förvaltarberättelse ska avlämnas till konkurstillsynen snarast och senast inom sex månader från konkursbeslutet.⁶⁷⁸ Det huvudsakliga skälet till sexmånadersgränsen är talefristen i 4 kap. 20 § KonkL. Det är viktigt för borgenärerna, som har en subsidiär talerätt, att så snart som möjligt få kännedom om transaktioner som kan ifrågasättas. Fristen för att väcka talan om återvinning är ett år från konkursbeslutet. Om förvaltaren avstår från att föra en återvinningstalan kan borgenären själv föra en sådan process.⁶⁷⁹

Möjlighet finns för förvaltaren att få anstånd med ingivande av förvaltarberättelsen. För att få längre tid än sex månader på sig måste förvaltaren kunna peka på någon särskild omständighet som medför att berättelsen inte kan färdigställas i tid. Det är konkurstillsynen som, efter begäran från förvaltaren beviljar anstånd med avlämnandet av förvaltarberättelsen. För att anstånd ska beviljas krävs dock särskilda skäl.⁶⁸⁰

I särskilt stora konkurser, där själva boets omfattning gör det omöjligt att hålla den fristen, bör förvaltaren inledningsvis koncentrera sin utredning till återvinningsfrågor och avge en delberättelse i ämnet.

Utgångspunkten för hur lång anståndstid som kan beviljas måste självfallet vara att berättelsen kommer in i så god tid att man inte missar fristen för återvinningstalan. Detsamma gäller beträffande borgenärernas möjligheter att utnyttja sin subsidiära talerätt. Härmed menas inte bara att borgenärer får kännedom om en återvinningssituation som förvaltaren avstått från, utan

⁶⁷⁸ 7 kap. 15 a § KonkL

⁶⁷⁹ 4 kap. 19 § KonkL

⁶⁸⁰ 7 kap. 15 a § 2 st. KonkL

också att de får tid att sätta sig in i saken. I annat fall blir den subsidiära talerätten en illusion.

Någon gräns för antalet anstånd uppställs inte. Talefristen gör att det måste ställas krav på att förvaltaren anför verkligt bärande skäl för att begära flera anstånd. Även vid sådana tillfällen kan det vara nödvändigt med en delrapport av samma skäl som angivits ovan. Det finns ingen tidsgräns för hur långt anstånd som kan beviljas.⁶⁸¹

Förvaltaren kan påkalla återvinning också genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställs mot konkursboet.⁶⁸² Denna möjlighet står inte öppen för borgenärerna. De kan endast påkalla återvinning genom att väcka talan vid allmän domstol. Detta understryker hur betydelsefullt det är för borgenärerna att tidsfristen verkligen hålls.

16.3.1 Konkurstillsynens uppgift vid anståndsbegäran

Det är konkurstillsynen som beviljar anstånd med avlämnandet av förvaltarberättelsen. Beslutet kan överklagas till tingsrätten.⁶⁸³

En vanlig orsak till att förvaltaren begär anstånd är att han eller hon inte fått kontakt med gäldenären eller att förvaltaren inte erhållit bokföringen i tid. Det finns då anledning för konkurstillsynen att kontrollera att förvaltaren har varit tillräckligt aktiv i sina försök att få kontakt med gäldenären. Kontrollen ska även omfatta att förvaltaren, när det är aktuellt, använt sig av de möjligheter som står till buds för att ta omhand räkenskapsinformation.⁶⁸⁴

En annan orsak till anståndsbegäran kan vara att en anlita revisor eller redovisningskonsult inte hunnit bli klar med sin utredning i tid. Då finns också anledning för konkurstillsynen att kontrollera att förvaltaren dels satt en tidsgräns för utredningsuppdraget, dels hållit sig underrättad om hur arbetet fortskridit.

⁶⁸¹ prop.1986/87:90, s. 272

⁶⁸² 4 kap. 19 § 2 p. och 3 p. KonkL

⁶⁸³ 16 kap. 15 § KonkL

⁶⁸⁴ 7 kap. 14 § KonkL

Har förvaltaren begärt anstånd på grund av hög arbetsbörda, kan det vara ett skäl för konkurstillsynen att kontakta förvaltaren och diskutera om denne bör avstå från förvaltarförordnanden under en tid för att kunna slutföra de uppdrag han eller hon har.

Det är vidare inte ovanligt att förvaltare begär anstånd mot bakgrund av mellankommande semestrar. Denna omständighet kan emellertid inte ensamt anses utgöra ett särskilt skäl för anstånd.

Övergångsbestämmelser

En anståndsbegäran som lämnats in till tingsrätten före den 1 juli 2026 hanteras enligt de regler som gällde före detta datum, dvs. rätten fattar beslut om anstånd. Detta gäller även om tingsrätten redan har fattat beslut som sedan överklagas. Framställan ska således slutligt avgöras enligt de äldre bestämmelserna.⁶⁸⁵ En förvaltare som efter den 1 juli 2026 vill ansöka om anstånd med att ge in förvaltarberättelsen ska ge in ansökan till konkurstillsynen.

16.4 Brottsefterforskning

Konkurstillsynen ska aktivt verka för att förvaltaren i konkursen vidtar åtgärder för att efterforska vissa brottsliga handlingar samt förfaranden som kan leda till näringsförbud.⁶⁸⁶ Att förvaltaren ska upprätta och expediera en brottsunderrättelse och en redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL följer direkt av lag.⁶⁸⁷ Det framgår alltså av konkurslagen att brottsefterforskning ska göras i samband med konkursutredningen. Konkurslagen utgör både ett minimikrav och en begränsning för vilka brottsefterforskande åtgärder som konkursförvaltaren ska göra.⁶⁸⁸

Någon närmare specifikation över vilka brottsefterforskande åtgärder som ska vidtas framgår inte av lagtexten. Av specialmotiveringen till 7 kap. 17 §

⁶⁸⁵ Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser p. 5 samt prop. 2024/25:135 s. 260 ff.

⁶⁸⁶ Se Prop. 1986/87:90, s. 113 f.

⁶⁸⁷ Se 7 kap. 16 och 17 §§ samt 14 kap. 4 § andra stycket konkurslagen

⁶⁸⁸ Enligt NJA 1992 s. 548 har konkursförvaltaren bara rätt till ersättning för brottsefterforskning när den antingen följer av konkurslagen eller gynnar konkursförfarandet

KonkL framgår att det kan vara förhör med gäldenären och andra personer. Det kan också vara fråga om efterforskningar i räkenskapsinformation och dylikt.⁶⁸⁹ Andra exempel på handlingar som kan visa vilka dispositioner som gäldenären har gjort är avtal, skuldebrev, pantbrev, gåvobrev, kontoutdrag, bankallegat och kassaregister. Utöver vad som framgår av konkurslagen gäller principen att förvaltarens medverkan i samband med beivrandet av brott endast utgör ersättningsgill konkurskostnad i den utsträckning den är till nytta för själva konkursförfarandet.⁶⁹⁰

I normala fall innebär bestämmelserna om brottsefterforskning inte några tolkningsproblem när det gäller vilka åtgärder som ska vidtas. Utgångspunkten blir gäldenärens bokföring och den vanligaste anmälda brottsmisstanken är bokföringsbrott. Inom ramen för arbetet med återvinningskrav, värdeöverföringar och redovisningskrav förekommer det också att förvaltaren uppdagar grövre brottslighet, såsom oredlighet mot borgenärer eller trolöshetsbrott. I undantagsfall kan det, vid mer komplicerad brottslighet, vara nödvändigt att förvaltaren går längre i sin brottsefterforskning för att fullgöra sin skyldighet. Förvaltaren bör höra konkurstillsynen i konkurser där detta kan bli aktuellt.

När det gäller olovliga värdeöverföringar och förbjudna lån torde förvaltaren i regel komma fram till om brott enligt 30 kap. 1 § ABL kan misstänkas innan det går att ta ställning till om förfarandena är civilrättsligt angripbart. Även när det gäller brott mot målvaktsbestämmelserna enligt samma paragraf och 8 kap. 12 eller 32 §§ ABL torde förvaltaren uppmärksamma det under sin utredning av konkursen.

I likvidationsbolag är huvudregeln att det är likvidatorn som har det straffrättsliga ansvaret för att upprätthålla bokföringsskyldigheten. Likvidatorn kan dock värja sig mot detta genom att snabbt försätta bolaget i konkurs. Om det, vid en konkurs, visar sig att likvidatorn inte har upprätthållit bokföringen ska likvidatorn behandlas på samma sätt som en styrelseledamot eller VD, i och med att de träffas av samma ansvar.

Brottslighetens art och komplexitet kan variera från konkurs till konkurs. Förekomsten av grov organiserad brottslighet kan ställa högre krav på

⁶⁸⁹ Se prop. 1986/87:90 s. 275

⁶⁹⁰ NJA 1992 s. 548

förvaltarens brottsefterforskande åtgärder, även om det måste understrykas att förvaltaren inte ska ägna sig åt någon fullständig brottsutredning.⁶⁹¹

Likaså kan omfattningen av det brottsefterforskande arbete som uppdraget får anses ha krävt variera i förhållande till omfattningen av konkursen, vilken kontakt som kunnat etableras med gäldenären, borgenärerna och andra personer med insyn i gäldenärens verksamhet, vad som framkommit vid nämnda kontakter samt omfattningen av bokföringen och övriga relevanta handlingar som finns tillgängliga för granskning.

Enligt 7 kap. 16 § KonkL ska förvaltaren omedelbart underrätta allmän åklagare om gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. brottsbalken. Av underrättelsen ska grunden för misstanken anges.

Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten. Anmälningsskyldigheten gäller även om det kan misstänkas att gäldenären eller någon företrädare kan komma ifråga för näringsförbud. Enligt 7 kap. 17 § KonkL ska förvaltaren i samband med att konkursen avslutas redogöra för de brottsefterforskande åtgärder som har gjorts i konkursen.

Det inte är motiverat att hålla en konkurs öppen av det enda skälet att åklagare och skattemyndigheter bedriver fortsatta utredningar.⁶⁹²

16.4.1 Underrättelse om brottsmisstanke m.m.

En viktig del i arbetet med att hålla konkurskostnaderna nere är att verka för att underrättelser om brottsmisstanke håller en hög kvalitet. Om underrättelsen innehåller den information som åklagaren behöver är inte förvaltaren tvungen att senare lägga tid på kompletteringar.

Förutom uppgifter om vem som är misstänkt, vilket brott det är fråga om, grund för misstankarna med mera är det viktigt att delge åklagaren information som har betydelse i bevishänseende. Utöver nödvändig dokumentation bör underrättelsen exempelvis innehålla uppgifter om vad den misstänkte har uppgett angående omständigheterna bakom den

⁶⁹¹ Se prop. 1978/79:105 s. 178

⁶⁹² NJA 1998 s. 10

misstänkta brottsligheten. Mall för underrättelse om misstanke om brott enligt 7 kap. 16 § KonkL från konkursförvaltare finns publicerad på Ekobrottsmyndighetens hemsida.

16.4.2 RUBICON

RUBICON står för rutiner brottsutredningar i konkurs. Sedan tidigt 1990-tal har RUBICON fungerat som en plattform för samverkan i bekämpningen av den konkursrelaterade brottsligheten.⁶⁹³ I en avsiktsförklaring från 2014 bestämdes hur den fortsatta samverkan skulle bedrivas.

Under 2021 togs en reviderad Avsiktsförklaring fram. Samtidigt utvidgades samarbetet till att omfatta sex aktörer – Ekobrottsmyndigheten, Kronofogden, REKON, Ackordscentralen, Skatteverket och Bolagsverket. Utöver de deltagande parterna kan andra - både myndigheter och privata aktörer - bjudas in för att delta i arbetet i enskilda frågor.

Grundtanken är att en uttalad samverkan mellan myndigheter och privaträttsliga aktörer verksamma inom konkurs och rekonstruktion skapar goda förutsättningar för att på ett effektivt sätt förebygga och upptäcka ekonomisk brottslighet på ett tidigt stadium. Utbyte av information och erfarenheter, kunskapsöverföring samt ett aktivt samarbete i enskilda frågor ger en samlad brottsförebyggande effekt som är större än vad de enskilda aktörerna kan uppnå var för sig.

RUBICON-samverkan ska röra frågor med koppling till konkursrelaterad brottslighet, liksom frågor med anknytning till brott i företagsrekonstruktion. Samverkan ska även omfatta åtgärder som syftar till att förhindra och motverka missbruk och fusk riktat mot det statliga lönegarantisystemet.

Samverkan ska avse både brottsförebyggande och brottsbekämpande frågor, med utgångspunkt i varje deltagande parts uppdrag. I samverkan ska ingå återkommande erfarenhetsutbyten som kan vara riksgemensamma eller regionala, i form av seminarier, eller på annat sätt. I samverkan bör även ingå att gemensamt verka för ett mer ändamålsenligt regelverk på området (rättsutveckling).

⁶⁹³ Mer information, rapporter och blanketter finns på www.ekobrottsmyndigheten.se.

Samverkan ska däremot inte omfatta handläggningen av enskilda ärenden.

Representanter för de deltagande parterna bildar tillsammans en styrgrupp som planerar och leder arbetet inom RUBICON. Efter varje verksamhetsår ska en rapport tas fram vari årets aktiviteter och resultatet av dessa redovisas. Årsrapporten kan även innefatta relevant statistik på området.

Under 2022 bedrevs ett samverkansprojekt inom ramen för RUBICON som syftade till att ta fram en lönegarantihandledning. Handledningen ska fungera som ett stöd inför beslut om lönegaranti för förvaltare och rekonstruktörer när de identifierar omständigheter som kan vara tecken på försök till missbruk av den statliga lönegarantin (s.k. varningssignaler). Lönegarantihandledningen ska även bidra till en högre grad av enhetlighet i utredningarna inför beslut om lönegaranti och bidra till att utredningarna håller en tillräckligt god kvalitet. Målet är att det ska fattas fler korrekta lönegarantibeslut, så att färre felaktiga utbetalningar görs.

Lönegarantihandledningen beslutades av RUBICON:s styrgrupp den 30 september 2022 och distribuerades under hösten 2022 till förvaltare och rekonstruktörer genom REKON och Ackordscentralens försorg.

RUBICON har även tagit fram stöd för att identifiera misstankar om och anmälningar av brott mot lagen om omställningsstöd i samband med konkurser samt ett stöd för att bedöma om talan om näringsförbud ska anmälas till åklagare.

Att tänka på

För att kunna fullgöra sin skyldighet när det gäller tillsyn av förvaltarens arbete med att efterforska och ge in underrättelse om brottsmisstankar måste konkurstillsynen få information om förvaltarens brottsefterforskande åtgärder och de underrättelser som gjorts i enskilda konkurser. Ett grundläggande led i denna verksamhet är att säkerställa att myndigheten alltid får kopior av underrättelserna från förvaltaren.

En enkel åtgärd är också att kontrollera att förvaltarens bedömning gällande brottsmisstankarna är rimlig t.ex. i förhållande till den ingivna förteckningen över gäldenärens bokföring. Saknas det enligt förteckningen material för vissa perioder kan det vara en indikation på bokföringsbrott.

Det är också viktigt att se till att förvaltaren ger in underrättelse om alla brott som kan misstänkas. Ofta framgår av handlingar i ärendet att förvaltaren misstänker att ställföreträdaren fört undan betydande tillgångar

innan konkurs eller har försökt förhindra konkursutredningen. Det kan också framgå att den som är registrerad som ställföreträdare satts där för att dölja vem som verkligen driver bolaget för att denne exempelvis har näringsförbud eller vill undgå ansvar. I dessa fall behöver konkurstillsynen säkerställa att förvaltaren även lämnat in underrättelse avseende oredlighetsbrott, försvårande av konkurs eller exekutiv förrättning, målvaktsbrott alternativt överträdelse av näringsförbud.

Det finns också anledning att vara extra uppmärksam på vilka brottsefterforskande åtgärder som gjorts om en förvaltare erhållit en konkurs på förslag.

Om förvaltaren har för avsikt att vidta mer omfattande brottsefterforskande åtgärder är utgångspunkten att förvaltaren först hör konkurstillsynen i frågan. För en underrättelse om brottsmisstanke, oavsett vilket brott den rör och oavsett vem som är misstänkt, gäller normalt sekretess hos konkurstillsynsverksamheten.⁶⁹⁴

Att läsa vidare

Prop. 1978/79:105, s. 177-179, 191, 280

Prop. 1986/87:90 s. 273-274

Prop. 2004/05:69 – Bokföringsbrott och andra brott mot borgenärer

Prop. 2012/13:61 – Försenad årsredovisning och bokföringsbrott samt några revisorsfrågor

NJA 2004 s. 618

NJA 2007 s. 451

NJA 2018 s. 77 – De försenade årsredovisningarna

RH 2008:24

RH 2009:54

RH 2013:11

⁶⁹⁴ 18 kap. 1 § och 34 kap. 8 § OSL

C Andersson, A-L Dahlqvist, S Elofsson, Bokföringsbrott och bokföringslagen, 2011

M Karlsson-Tuula, Ekonomisk brottslighet vid företagsrekonstruktion och konkurs, 2011

Rubicon 2011

RUBICON, Ett stöd för att identifiera misstankar om och anmälningar av brott mot lagen om omställningsstöd i samband med konkurser, 2023-11-01

RUBICON, Lönegarantihandledning, Ett stöd för att identifiera varningssignaler inför beslut om lönegaranti

RUBICON, Bra att veta om näringsförbud, Ett stöd för att bedöma om talan om näringsförbud ska anmälas till åklagare

17 Rättsprocesser

17.1 Boet inleder rättegång

Att väcka återvinningstalan eller annan talan är normalt en sådan viktigare åtgärd som gör att förvaltaren är skyldig att höra konkurstillsynen.⁶⁹⁵ När förvaltaren hör konkurstillsynen i frågan ska myndigheten inte lämna sitt godkännande till att förvaltaren inleder process utan snarare föra en diskussion inom ramen för hörandet.

Den kanske viktigaste frågan är om boet i slutändan kommer att tillföras några medel eller inte i anledning av processen. Motpartens betalningsförmåga bör vara en av de första frågorna konkurstillsynen tar upp vid hörandet. Konkurstillsynen måste också göra en bedömning av möjligheterna till framgång med en process materiellt sett. Myndigheten bör fokusera på att lyfta fram tänkbara alternativ och vilka andra möjligheter som står till buds.

⁶⁹⁵ 7 kap. 10 § KonkL

Vid bedömningen av om en process kan leda till ett mervärde för en borgenärskategori bör konkurstillsynen huvudsakligen fokusera på vilken utdelning processen kan generera.

Konkurstillsynen bör också ta upp frågan om riskerna för att processen leder till ökade konkurskostnader, framför allt i form av förvaltarens eget arvode för utförandet av processen. Ett ökat kostnadsansvar kan bli följderna av att konkursboet förlorar processen, liksom om motparten inte har förmåga att betala rättegångskostnader som boet tillerkänns. Det kan drabba såväl borgenärskollektivet (mindre utdelning) som staten (vid avskrivning).

17.1.1 Allmänt om rättegång i konkurs

Det är förvaltaren som bestämmer om boet ska väcka talan. Avgörande för bedömningen är om anspråket kan anses utgöra en reell tillgång i konkursen.⁶⁹⁶ Faktorer att beakta vid denna prövning är bland annat:

- motpartens betalningsförmåga
- kravets storlek i relation till det arbete som vidare åtgärder bedöms medföra
- möjligheten till framgång i en process rent materiellt
- om talan kan ge ett ekonomiskt mervärde till borgenärerna
- boets ekonomiska ställning

Förvaltaren kan vid utredningen i en konkurs upptäcka att det har förekommit återvinningsbara transaktioner eller att det på andra grunder finns anledning för konkursboet att rikta talan mot någon. Det kan exempelvis gälla en talan om bättre rätt till egendom som förvaltaren anser ska ingå i boet eller ett krav på återbetalning av uttag som har skett från konkursgäldenärens konto. Förvaltaren måste då bestämma sig för om krav ska framställas och ytterligare åtgärder vidtas.

Det viktigaste är att förvaltaren i ett tidigt skede försöker utreda hur motpartens betalningsförmåga ser ut. Förvaltaren ska också göra klart för sig vilken eller vilka borgenärer som är särskilt berörda så att det är klarlagt i vems intresse processen ska föras. Förvaltaren måste också höra både

⁶⁹⁶ NJA 1999 s. 131

borgenären i fråga och konkurstillsynen.⁶⁹⁷ I bon med begränsade tillgångar ska företrädesordningen beaktas. Om konkursboet har begränsade medel kan det finnas anledning för förvaltaren att begära garantier från särskilt berörda borgenärer för boets massautgifter för processen. Det kan vara fråga om avgift för stämningsansökan och ersättning till egna vittnen.⁶⁹⁸

Att ett återvinningsanspråk kan anses utgöra en reell tillgång i konkursen ska vara avgörande för om konkursförvaltaren inleder en talan om återvinning. Vid den bedömningen måste förvaltaren ta hänsyn till de rättsliga möjligheterna att vinna framgång med talan, men också motpartens möjligheter att därefter faktiskt lämna tillbaka egendomen. Om motparten är insolvent finns det med andra ord inga skäl att vare sig göra en närmare utredning eller inleda en talan om återvinning.⁶⁹⁹ Av betydelse är självfallet också relationen mellan det belopp som talan avser och de kostnader som boet riskerar om talan inte vinner bifall.⁷⁰⁰ Det synsätt som HD ger uttryck för i rättsfallet bör vara generellt tillämpligt oavsett om saken rör bättre rätt till viss egendom eller rena fordringsanspråk.

Inledningsvis framställer förvaltaren normalt sitt krav och anger grunderna för detta. Motparten anger grunderna för sin inställning till kravet. Motpartens inställning till kravet och hur bevisläget ser ut, det vill säga vilken utredning förvaltaren kan få fram till stöd för kravet, får beaktas när möjligheterna till framgång i processen bedöms.

Förvaltaren kan begära att domstolen beslutar om kvarstad om det finns risk för att motparten skaffar undan egendom, avviker eller på annat sätt undandrar sig att betala sin skuld. Kvarstaden kan omfatta så mycket av motpartens egendom att fordringen kan antas bli täckt vid en utmätning.⁷⁰¹ Även vid talan om bättre rätt kan förvaltaren ansöka om kvarstad.⁷⁰²

Därutöver kan mer skraddarsydda säkerhetsåtgärder yrkas och beslutas enligt 15 kap. 3 § RB. Det kan då exempelvis handla om att få gäldenären att företa eller underlåta att företa viss handling i syfte att bevara värdet av konkursboets rätt. I konkurser där det av omständigheterna framstår som att

⁶⁹⁷ 7 kap. 10 § KonkL

⁶⁹⁸ NJA 1999 s. 131

⁶⁹⁹ NJA 1990 s. 656

⁷⁰⁰ NJA 1999 s. 131

⁷⁰¹ 15 kap. 1 § RB

⁷⁰² 15 kap. 2 § RB

det kan finnas skäl för att ansöka om säkerhetsåtgärder är det viktigt att konkurstillsynen ser till att frågan blir belyst inom ramen för hörandet.

En förutsättning för att kvarstad ska kunna beviljas är att sökanden ställer säkerhet för den skada som kan tillfogas motparten.⁷⁰³ Konkursboet måste alltså kunna ställa säkerhet som ska bestå av pant eller borgen. Saknar konkursboet tillgångar för att kunna göra det kan förvaltaren efterhöra om särskilt berörd borgenär kan ställa upp med säkerhet. Domstolen kan befria boet från skyldigheten att ställa säkerhet om tillgångar saknas och boet kan visa synnerliga skäl för sin ansökan.

Den ställda säkerheten ska täcka helt andra anspråk än sådana som följer av att boet eventuellt förlorar målet. Säkerheten kan komma att täcka både sakskador, immateriella skador och skador av mer ideellt slag, det vill säga men och lidande samt troligen också sådant som utebliven handelsvinst. Även om det finns medel i boet måste förvaltaren i många fall begära att särskilt berörd borgenär ställer nödvändiga garantier i de situationer som nyss behandlats. Om boet vill ställa garantier finns det mot bakgrund av betalningsordningen en risk att svaranden invänder att boet inte kommer att ha tackning för säkerheten och kräver att denna avvisas som värdelös.

Frågor om ställande av säkerhet för motpartens rättegångskostnader
Förvaltaren är skyldig att ta tillvara samtliga borgenärs rätt. I detta uppdrag, som är ovillkorligt, ingår att hävda boets anspråk även inför domstol. Om processen går boet emot uppkommer skyldighet att betala motpartens rättegångskostnader. Sådana rättegångskostnader blir massagäld och om boet saknar egna medel kan det inte betala en sådan gäld. Följden av att ett konkursbo inte kan betala sina massakostnader kan bli att det försätts i konkurs.

Förvaltarens egna kostnader i samband med process är, typiskt sett, konkurskostnader⁷⁰⁴ och täcks därmed av den särskilda konkurskostnadsgarantin.⁷⁰⁵ Kostnader för stämningsansökan, vittnen och andra processkostnader är däremot massakostnader. Om boet är helt tomt

⁷⁰³ 15 kap. 6 § RB

⁷⁰⁴ 14 kap. 1 § KonkL

⁷⁰⁵ 14 kap. 2 § KonkL

eller riskerar att komma på obestånd vid förlust i processen kan förvaltaren begära garantier för massakostnaderna från särskilt berörd borgenär.

Förvaltaren behöver däremot normalt sett inte förse sig med säkerhet för en *motparts* krav på ersättning för rättegångskostnader om boet skulle förlora målet.⁷⁰⁶

Ibland kan det vara svårt för förvaltaren, när denna överväger att väcka talan, att överblicka vilka borgenärer som kommer att bli berörda av utfallet av processen. Följaktligen kan det därför vara svårt att avgöra vem som borde ställa säkerhet.

Att omsorgen om en motpart normalt sett inte kan sträckas så långt att denne vid vinst i en rättegång mot ett konkursbo alltid skulle vara garanterad ersättning för sina rättegångskostnader genom ett garantiåtagande bekräftades av Högsta domstolen i NJA 2006 s. 420. En förvaltare som hade väckt en talan om s.k. bristtäckning enligt aktiebolagslagen ansågs inte ansvarig (genom skadestånd) att ersätta den vinnande motpartens rättegångskostnader.

Av det nyssnämnda avgörandet kan man emellertid utläsa att en garanti för motpartens rättegångskostnader under vissa omständigheter skulle kunna vara en förutsättning för att det ska anses vara försvarligt för en förvaltare att väcka talan. Enligt HD kan förutom utsikterna att vinna framgång med talan även beaktas om det endast finns en eller ett fåtal borgenärer i konkursen och denne eller dessa utan vidare har förmåga att ställa garanti.

Av Skatteverkets ställningstagande [Ställande av säkerhet i samband med konkurs](#) framgår att Skatteverkets inställning är att verket, som huvudregel, inte ska ställa säkerhet för motparts rättegångskostnader när konkursbo vill väcka talan. I vissa fall kan det finnas skäl att gå ifrån huvudregeln. Bland annat nämns pilotfall och även fall där Skatteverket är ensam eller helt dominerande konkursborgenär, varvid det skulle kunna anses stötande att konkursförvaltaren driver en process för statens räkning om motparten inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader om boets talan ogillas.⁷⁰⁷

⁷⁰⁶ NJA 1999 s 131

⁷⁰⁷ Skatteverkets ställningstagande Ställande av säkerhet i konkurs (dnr 131 597964-12/111)

Borgenärs rätt att föra talan för boet

Om förvaltaren inte inleder en återvinningsprocess eller förlikas i frågan, får istället en borgenär inleda en sådan talan.⁷⁰⁸ Borgenären kan då föra talan för boet och eventuell vinst från processen tillfaller boet.

En borgenär som för talan svarar själv för de egna rättegångskostnaderna och för motpartens rättegångskostnader om hen förlorar processen. Hen har dock rätt att få ersättning för de egna rättegångskostnaderna av boet i den mån de täcks av vad som har kommit boet tillgodo genom rättegången.

När förvaltaren inte vill väcka återvinningstalan och inte heller har ingått förlikning bör han eller hon meddela borgenärerna detta skriftligen på sådant sätt att det kan användas som bevis om behörighet att föra talan.

I NJA 2005 s. 443 utdömdes skadeståndsansvar mot en förvaltare eftersom hon inte hade vare sig hört den särskilt berörda borgenären eller väckt talan om återvinning. Förvaltaren hade tagit upp anspråket i förvaltarberättelsen med upplysning om att hon hade för avsikt att utreda det vidare. Genom det uteblivna hörandet kom staten att betas möjligheten att utnyttja sin subsidiära talerätt. Skadeståndsansvaret jämkades till hälften eftersom staten som upplysts om det potentiella anspråket ansågs bort ha kontaktat förvaltaren när återvinningsfristen närmade sig sitt slut.

Konkursgäldenärs talan kan övertas av boet

Konkursboet har rätt att överta en konkursgäldenärs talan, om rättegången rör egendom som hör till konkursboet.⁷⁰⁹ Domstolen, eller i förekommande fall Kronofogdemyndigheten (mål om betalningsföreläggande eller handräckning), ska lämna konkursboet meddelande om en pågående rättegång. I praktiken får boet ett föreläggande från rätten eller från Kronofogden om att meddela huruvida det vill överta gäldenärens talan.

Om boet förklarar sig överta gäldenärens talan är en sådan förklaring bindande.⁷¹⁰ En förklaring att boet inte övertar talan är däremot inte bindande och boet kan i ett senare skede meddela sitt inträde, under förutsättning att den ändrade inställningen meddelas rätten i samma instans.⁷¹¹ Om boet inte övertar gäldenärens talan är det inte heller berättigat

⁷⁰⁸ 4 kap. 19 § andra stycket KonkL

⁷⁰⁹ 3 kap. 9 § första stycket KonkL

⁷¹⁰ NJA 2013 s. 304

⁷¹¹ NJA 1996 s. 46

eventuella intäkter från processen. Konkursboet ska i sådant fall anses ha abandonerat sitt anspråk.⁷¹²

Att tänka på

Enligt Vägledande regler om god advokatsed 5.2.1 får advokat inte vidta otillbörliga åtgärder mot en motpart för att främja klients intressen. Exempelvis får en advokat inte, utan att först ha försökt lösa tvisten i godo, i normalfallet vidta rättsliga åtgärder. Uttagen kreditupplysning kan anses som något som skapar oro hos motparten. Förvaltaren kan i stället uppmanas att i ett tidigt skede alltid kontrollera motpartens betalningsförmåga genom de allmänna register som finns hos Kronofogden, Skatteverket m.fl. myndigheter.

Att läsa vidare

NJA 1989 s. 383 - Enligt rättsfallet måste för att anledning att väcka talan ska anses känd för konkursboet, boet ha tillgång till sådana uppgifter att det är möjligt att utforma en stämningsansökan. Konkursboet måste således känna till inte endast mot vem återvinningstalan ska riktas utan även grundläggande fakta beträffande den transaktion som avses omfattas av boets talan. Bevisbördan för att konkursboet agerat tillräckligt aktivt får anses åvila konkursboet, eftersom det är konkursboet som har möjlighet att säkra bevisning i detta avseende. Däremot får det anses åvila återvinningsvaranden att visa att konkursboet har haft sådan kännedom som framgår av detta rättsfall i mer än sex månader från talans väckande.

NJA 1990 s. 656 - I rättsfallet (Återvinningstalan i Björns konkurs) ansåg Högsta domstolen att en behörigen väckt återvinningstalan kunde prövas även efter det att konkursen avskrivits. Det motiverades med att 10:5 konkurslagen – eftersom paragrafen hänvisar till bestämmelserna om efterutdelning – måste omfatta även vad som kan erhållas på grund av en återvinningstalan som väckts före avskrivningen.

NJA 1996 s. 46 – I rättsfallet ansågs ett konkursbo kunna återta sin förklaring att inte inträda i rättegången. Högsta domstolen hänvisade till att det enligt praxis är möjligt att återta en processhandling i samma instans där

⁷¹² NJA 2013 s. 830

den avgetts, om inte särskilda omständigheter föranleder annat och att det saknades vägande skäl att behandla konkursförvaltarens förklaring på annat sätt.

NJA 1999 s. 131 - I rättsfallet ogillades en mot förvaltaren för skadeståndstalan sedan denne vid intressekonflikt mellan borgenärer väckt talan om återvinning utan att den av processen berörde borgenären hade ställt säkerhet för samtliga rättegångskostnader.

NJA 1999 s. 358 - Konkursförvaltare har förskotterat egna medel till kostnader för försäljning av i boet ingående fastigheter. Dessa har visat sig inte kunna säljas. De gjorda utläggerna har inte ansetts vara konkurskostnader och förvaltaren har inte ansetts berättigad till ersättning för utläggerna. 14 kap 1 och 18 §§ KL

NJA 2005 s. 443 - Högsta domstolen fann i rättsfallet en förvaltare skadeståndsskyldig sedan hon underlåtit att höra staten som särskilt berörd i en återvinningsfråga. Då staten när återvinningsfristen närmade sig sitt slut underlät att efterfråga närmare besked rörande den fortsatta handläggningen jämkades skadeståndet till hälften.

NJA 2006 s. 420 - Högsta domstolen prövade i rättsfallet frågan om en konkursförvaltare har en generell skyldighet att vid skadeståndsansvar se till att svaranden i ett mål om s.k. bristtäckning enligt aktiebolagslagen (2005:551) vid ogillande av talan kan få ersättning för sina av domstol utdömda rättegångskostnader. Frågan besvarades nekande. Där anförde Högsta domstolen att det i svensk rätt inte finns något allmänt krav på att den som är part i en rättegång ska ha förmåga att ersätta motpartens rättegångskostnader och något sådant generellt krav kan inte heller utan lagstöd uppställas för konkursbon

NJA 2013 s. 304 – I rättsfallet hade ett konkursbo övertagit konkursgäldenärens talan. Drygt fem månader senare återtog konkursboet sin förklaring att det övertog talan, varefter målet avskrevs. Högsta domstolen fann att konkursboet genom att återta sin förklaring att det övertog konkursgäldenärens talan fick anses ha återkallat sin talan i målet. När målet avskrevs skulle konkursboet därför åläggas betalningsansvar för svarandenas rättegångskostnader med tillämpning av 18:10 rättegångsbalken. Avgörandet kommenteras av Mikael Mellqvist, JT 2013–14, s. 663 ff.

NJA 2013 s. 830 – I rättsfallet hade konkursboet inte övertagit konkursgäldenärens talan rörande ogiltigförklaring av konkursgäldenärens

avskedande från sin anställning. Sedan tingsrätten förklarat avskedandet ogiltigt ingick gäldenären och dennes arbetsgivare en förlikning rörande uteblivna anställningsförmåner. Konkursboet hävdade därefter bättre rätt till beloppet. Högsta domstolen uttalade att vid bedömning av vad som omfattas av ett konkursbos beslut att inte överta gäldenärens talan bör avgörande vikt fästas vid vad konkursboet kunnat förutse vid sitt beslut. Här ansåg Högsta domstolen att konkursboet kunnat förutse att gäldenären, för det fall han vann framgång med sin talan mot sin arbetsgivare, också hade rätt till innestående anställningsförmåner. Då konkursboet inte övertog gäldenärens talan tillhörde därför inte det omtvistade beloppet konkursboet. Avgörandet kommenteras av Keller not 430 och Mikael Mellqvist i JT 2020–21 s. 463 ff.

Gertrud Lennander, Återvinning i konkurs, 2:a uppl. 1994

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO)
kommentaren till 3 kap. 9-10 §§

Lars Heuman, Specialprocess – Utsökning och konkurs, 2020

Gösta Walin, Materiell konkursrätt, 1980

CHECKLISTA - Boet inleder rättegång

Frågor till förvaltaren vid hörande av konkurstillsynen i fråga om inledande av rättegång:

- Har förvaltaren undersökt motpartens betalningsförmåga och hur ser den ut?
- Vilka yrkanden och grunder har förvaltaren för sin talan?
- Vilken är motpartens inställning?
- Vilket underlag/bevisning har förvaltaren till stöd för sin talan?
- Hur ser boets ekonomiska ställning ut?
- Har särskilt berörd borgenär hörts i frågan om väckande av talan och vilken inställning har borgenären?
- Kan en talan antas tillföra boet och borgenärerna något faktiskt mervärde?
- Finns det skäl som talar för att överväga säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. RB?

18 Halvårsberättelser

18.1 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska se till att konkursavvecklingen bedrivs med skyndsamhet och har även ansvar för att kontrollera förvaltarens medelshantering.⁷¹³

För att kunna bedöma om avveckling skett med sådan skyndsamhet som är avsedd är innehållet i halvårsberättelserna av stor betydelse.⁷¹⁴ Det är därför viktigt att vara uppmärksam på halvårsberättelser som innehåller alltför knapphändiga uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits och vad som återstår att göra i konkursen. När behov uppkommer bör konkurstillsynen inhämta upplysningar från förvaltaren samt påpeka bristen. Det är också viktigt att jämföra med uppgifterna i tidigare halvårsberättelser, så att inte tidpunkten för avslut bara skjuts framåt i tiden utan någon godtagbar anledning.

Halvårsberättelserna är även viktiga för konkurstillsynens kontroll av förvaltarens medelshantering. Av konkurslagen följer att pengar som flyter in under förvaltningen som huvudregel ska insättas på räntebärande konto.⁷¹⁵ Om förvaltaren hanterar likvida medel är det väsentligt att konkurstillsynen kontrollerar dels att kontoutdrag för hela perioden bifogas, dels att, när ränteläget möjliggör detta, ränta erhålls, samt att inga oegentligheter förekommit. Kontrollen bör vidare även omfatta att förskottsbetalning sker i de konkurser där så är möjligt.

18.2 Upprättande och ingivande av halvårsberättelser

För att konkurstillsynen, borgenärerna och övriga intresserade ska kunna följa förvaltarens arbete är denne skyldig att fortlöpande lämna information

⁷¹³ 7 kap. 27 § KonkL

⁷¹⁴ 7 kap. 8 § KonkL

⁷¹⁵ 7 kap. 18 § KonkL

om boet och dess förvaltning. Informationen lämnas huvudsakligen i form av halvårsberättelser.

Om en konkurs inte är avslutad vid utgången av den sjätte kalendermånaden efter konkursbeslutet ska förvaltaren ge in en halvårsberättelse till konkurstillsynen. Den första halvårsberättelsen ska alltså avse perioden från konkursbeslutet och den månaden ut samt de sex närmast följande månaderna. Berättelsen ska ges in till konkurstillsynen inom en månad efter periodens slut.

Halvårsberättelsen ska innehålla uppgifter om vidtagna åtgärder samt de åtgärder som återstår att vidta för att avsluta konkursen. Den ska även innehålla uppgifter om in- och utbetalningar under perioden (verifikationslista) eller en kronologisk och systematisk sammanställning (huvudbok) av boets affärshändelser.⁷¹⁶ Det ska alltså finnas uppgifter utvisande boets ekonomiska ställning vid periodens slut och vilka affärshändelser som inträffat under perioden. Har under någon del av perioden pengar varit insatta på kreditinstitut ska kontoutdrag bifogas sammanställningen. Kontoutdraget ska avse hela redovisningsperioden, d.v.s. det ska vara sammanhängande. Kontoutdraget behöver inte vara bestyrkt.

Förvaltaren ska därefter lämna in en halvårsberättelse för varje sexmånadersperiod till dess att konkursen är avslutad. Även följande halvårsberättelser ska ges in inom en månad från periodens slut. Dessa ska, utöver uppgift om vidtagna och återstående åtgärder, även innehålla upplysningar om orsakerna till att konkursen inte avslutats och en bedömning av när konkursen kan avslutas.⁷¹⁷ Förvaltaren kan längre fram i handläggningen komma att behöva revidera denna uppskattning både såvitt avser tidpunkten för beräknat avslut och återstående åtgärder som ska vidtas.⁷¹⁸

I förarbetena understryks att konkursförvaltarens arbete ska fokusera på att avveckla konkursboet och att orimligt mycket tid inte ska ägnas åt att författa berättelser. Samtidigt ska berättelserna inte vara ofullständiga eller bristfälliga. Förvaltaren ska lämna en redovisning som innehåller den

⁷¹⁶ 7 kap. 20 § KonkL och 5 kap.1 § BFL

⁷¹⁷ 7 kap. 20 § 2 st. KonkL

⁷¹⁸ Prop. 2020/21:148 s. 84

information som krävs för att läsaren ska kunna göra sig en bild av förvaltningen och när konkursen kan komma att avslutas.⁷¹⁹

Eventuella uppgifter om förändringar i utdelningsprognos, vilken ska vara angiven i bouppteckningen, bör anges i halvårsberättelsen.⁷²⁰ Har förvaltaren fortsatt driften längre än ett år efter konkursdagen bör även skälen för detta redovisas.⁷²¹

Skyldigheten att ge in halvårsberättelse upphör först när konkursen är avslutad.⁷²² Förvaltaren ska alltså upprätta halvårsberättelser även efter det att slutredovisningen har lämnats in.

En medförvaltare har samma skyldigheter som huvudförvaltaren att avge halvårsberättelser. Även tidpunkterna beräknas på samma sätt.

Det finns ingen möjlighet för förvaltaren att få anstånd med avgivande av halvårsberättelsen.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90 s. 276 ff.

Prop. 2020/21:148 s. 82 ff.

CHECKLISTA - Halvårsberättelse

Första halvårsberättelsen:

- Har förvaltaren beskrivit vidtagna och återstående åtgärder på ett tillräckligt tydligt sätt?
- Finns kontoutdrag bifogat?
- Avser kontoutdraget hela tidsperioden?
- Har förvaltaren utan laga grund lyft medel under perioden?
- Har slutredovisning lämnats in?

⁷¹⁹ Prop. 2020/21:148 s. 84

⁷²⁰ Prop. 2020/21:148 s. 109

⁷²¹ 8 kap. 2 § KonkL

⁷²² En utdelningskonkurs anses avslutad när tingsrätten fastställt utdelning, jfr 11 kap. 18 § KonkL. En avskrivningskonkurs anses avslutad när avskrivningsbeslutet vunnit laga kraft, jfr. prop. 1986/87:90 s. 345

- Har förvaltaren lyft förskottsarvode innan domstolens beslut?
- Har förvaltaren lyft slutarvode utan lagakraftvunnet beslut från domstolen?

Observera att den del som är mervärdesskatt får lyftas tidigare då denna ska betalas in till Skatteverket.

Andra och följande berättelser:

- Kontrollera innehåll enligt ovan samt enligt nedan
- Har förvaltaren lämnat upplysningar om orsakerna till att konkursen inte avslutats?
- Har förvaltaren gjort en bedömning av när konkursen kan avslutas?
- Har förvaltaren vidtagit tillräckliga åtgärder för att avslutet av konkursen inte ska fördröjas i onödan?
- Jämför uppgift om avslut med tidigare halvårsberättelse.
- Är kontoutdraget sammanhängande med kontoutdraget till föregående halvårsberättelse?

19 Boets redovisning

19.1 Bokföring i konkurs

Konkursboets redovisning är viktig så att konkurstillsynen och andra intressenter kan se vad som hänt under konkursens gång. Den måste på ett enkelt sätt visa intäkter och kostnader för försäljning av tillgångarna och eventuell fortsatt drift och hur de fördelar sig på olika förmånsrätter.

19.2 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen bör verka för att förvaltarna utnyttjar dagens moderna bokföringsprogram. Varje konkurs läggs upp som ett nytt företag och har en kontoplan som är anpassad till konkurssituationen.

Redovisningen ska kunna läsas och förstås, inte bara av konkurstillsynen och tingsrätten, utan också av gäldenären och de borgenärer som har fordringsanspråk i konkursen.

Förvaltaren ska löpande bokföra in- och utbetalningar i konkursboet. Detta är den i konkurslagen stipulerade miniminivån för förvaltarens redovisningsskyldighet i enklare konkurser.⁷²³ I konkurser av normal och större omfattning kräver god redovisningssed att bokföringen blir mer överskådlig. Det innebär till exempel att fördelning på olika förmånsrätter löpande görs på egna kostnadsställen.

Redovisning i konkurs ska inte vara mer komplicerad och kostnadskrävande än vad som är motiverat av de speciella krav som konkurssituationen för med sig. Databaserade bokföringsprogram ger möjlighet att enkelt ta ut verifikationslistor och huvudböcker med därtill hörande resultat- och balansrapporter samt förvaltningsredogörelse där intäkter och kostnader grupperas per förmånsrätt.

Konkurstillsynen genomför kvalitetssäkring av förvaltarens ekonomiska redovisning enligt ett fastställt granskningsprogram. Kvaliteten på bokföringen avspeglar mycket väl kompetensen hos konkursförvaltarens kontorsorganisation. Ju högre kompetens och intresse för utveckling förvaltarbyrån har, desto större förtroende kan konkurstillsynen ha för den redovisning som lämnas och i stället inrikta sin tillsyn på andra frågor i konkursen.

En konkursförvaltare måste bokföra alla in- och utbetalningar, även om gäldenären inte varit bokföringsskyldig. Dessutom ska förvaltaren beakta vad god redovisningssed kräver. Kontantmetoden får användas i boets bokföring ”om det endast förekommer ett mindre antal fakturor eller andra handlingar”. Betalningsströmmarna ska registreras på de olika förmånsrättsslagen. Bokföringen ska också ge en översikt över konkursens gång och ställning samt utgöra underlag för förvaltarens redovisningar, samt eventuellt utdelningsförslag och förvaltningsredogörelse.

Om konkurstillsynen anser att redovisningen inte ger tillräcklig information om konkursens gång och ställning, kan komplettering alltid begäras.⁷²⁴

⁷²³ 7 kap. 19 § KonkL

⁷²⁴ 7 kap. 27 § KonkL

19.3 Lagreglering och Bokföringsnämndens uttalande

Bokföringsnämnden, BFN, har gjort ett uttalande där man bland annat betonar att bokföringen ska utgöra underlag för kontroll av att tillgångarna inte förstörs eller skingras, som ett förtydligande av 7 kap 19 § KonkL. BFN har även gjort uttalanden om exempelvis hantering av kassaregister och myntautomater. BFN betonar särskilt vikten av att förvaltarens bokföring vid fortsatt drift ska vara upplagd så att man utifrån denna kan bedöma om konkursboets drift bör fortsättas eller avslutas. För att möjliggöra detta räcker inte den ovan nämnda kontantmetoden. Även obetalda in- och utgående fakturor ska tillföras räkenskaperna åtminstone vid varje tillfälle som förvaltaren lämnar redovisning till konkurstillsynen.

Konkursboets redovisning måste vara anpassad till den förmånsrätt som är aktuell för den enskilda konkursen. I förekommande fall ska redovisningen utgöra underlag för fördelningen av förkovran under fortsatt drift om denna till någon del baseras på råvaror och produkter i arbete vid konkursutbrottet.

I samband med slutredovisning av konkursen bör även tillkommande poster bokföras, det gäller t ex förvaltarens arvode inklusive fordran på mervärdesskatt och tillkommande ränta.

Förvaltaren är skyldig att bevara konkursboets räkenskapsinformation under minst sju år från utgången av det kalenderår då konkursen avslutas.

Att läsa vidare

BFNAR 2019:3 Bokföringsnämndens allmänna råd om bokföring i konkurs

REKON Rekommendation angående bokföring i konkurs 2007-05-29, samt på www.rekon.nu

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen En kommentar Del II, Norstedts gula bibliotek

19.4 Skattskyldighet

Konkurstillsynen ska granska att förvaltaren handlägger konkursen på ett ändamålsenligt och lagenligt sätt. I granskningen ingår bland annat att se till att förvaltaren redovisar och betalar konkursboets skatter.

Reglerna för konkursbons skattskyldighet skiljer sig åt beroende på vilka skatter det gäller. Dessa regler framgår under olika avsnitt nedan. Förutom vad gäller mervärdesskatt behandlar denna redogörelse enbart de speciella regler som gäller för konkursbon. I vissa delar görs kopplingar till regler för konkursgäldenären.

19.4.1 Inkomst- och förmögenhetsskatt

Skattskyldigheten för konkursbon finns inte reglerad i skatteförfattningarna. I ett avgörande undanröjde Regeringsrätten konkursboets skattskyldighet för annan fastighet, kapital samt reavinst.⁷²⁵ Utifrån detta kan man dra slutsatsen att ett konkursbo aldrig är skattskyldigt för inkomst- och förmögenhetsskatt.

Regeringsrätten uttalade sig inte om konkursgäldenärens skattskyldighet, varför rättsläget här delvis är oklart. I senare rättsfall har dock konkursgäldenären bedömts skattskyldig för olika inkomster. Detta berör inte konkurstillsynens arbete och diskuteras inte vidare här. Ibland kan konkursförvaltaren dock agera för att få konkursgäldenärens restförda inkomstskatt undanröjd eller sänkt i syfte att tillföra konkursboet medel, vilka kan delas ut till andra borgenärer.

Konkurstillsynen ska granska att förvaltningen bedrivs i enlighet med gällande lag. Om konkurstillsynen upptäcker fel som leder till för hög eller för låg skatt, bör i första hand förvaltaren informeras om detta och inte Skatteverket. Om rättning leder till att förvaltaren även rättar deklarationen blir det en självrättelse, eventuellt skattetillägg ska inte belasta konkursboet.

⁷²⁵ RÅ 1955 ref. 21

Att läsa vidare

Skatteverkets handledningar och författningssamlingar

Bo Svensson, Svensk skattetidning 1984 s. 420 ff. och 673 ff.

Bo Svensson, Tidskriften Advokaten 1991 s. 79 f.

19.4.2 Arbetsgivaravgifter och källskatt

Om konkursgäldenärens verksamhet drivs vidare och konkursboet betalar löner, ska boet betala arbetsgivaravgifter och avdragen källskatt för utbetalda löner. Ett konkursbo skiljer sig i detta hänseende inte från andra arbetsgivare.

Lönegaranti betalas av länsstyrelse som även redovisar och betalar källskatter och arbetsgivaravgifter, dessa transaktioner ska inte bokföras i konkursboet. I äldre konkurser kan det förekomma att konkursboet förskottat lönegaranti och då regleras detta via ersättning på motsvarande belopp från länsstyrelse, boet ska dock inte redovisa eller betala skatter för dessa förskott utan det görs av länsstyrelse.

19.4.3 Avgiftsskyldighet för arbetsgivaravgifter på utdelning till arbetstagare för lönefordringar

Konkursboet är skyldigt att göra avdrag för källskatt på utdelning av lönefordringar.⁷²⁶ Av praxis framgår även att konkursboet är skyldigt att betala arbetsgivaravgifter på utdelning till arbetstagare för lönefordringar.⁷²⁷ Arbetsgivaravgifterna som utgår på utdelningen till arbetstagare utgör massakostnader och ska räknas av från utdelningsbart belopp.

Räkneexempel

Beräkningen av utdelningen går enklast till så att man:

- 1) först räknar ut hur stort belopp som finns tillgängligt för utdelning inklusive arbetsgivaravgifter

⁷²⁶ RÅ 1958 ref. 58

⁷²⁷ RÅ 2000 ref. 29

- 2) sedan lägger man till arbetsgivaravgifterna på lönefordringarna inför beräkningen av utdelningen (lönefordran $\cdot (1 + \text{arbetsgivaravgiftssats})$)
- 3) därefter beräknas utdelningen exklusive arbetsgivaravgifterna (utdelning inklusive arbetsgivaravgifter / $(1 + \text{arbetsgivaravgiftssats})$)
- 4) skillnaden mellan dessa tal är arbetsgivaravgifterna som bokförs som en massakostnad i konkursboets redovisning

Nedanstående exempel åskådliggör hur beräkningen går till vid utdelning till oprioriterade lönefordringar.

Antagande:

Utdelningsbart belopp inkl. arbetsgivaravgifter	30 000 kronor
Oprioriterad lönefordran till A utöver lönegarantin	10 000 kronor
Oprioriterad lönefordran till B utöver lönegarantin	20 000 kronor
Övriga oprioriterade fordringar	70 000 kronor
Arbetsgivaravgifter	31,42 %

Se beräkningar i tabell nedan där lönefordran är uppräknad med sociala avgifter för borgenär A och B i kolumn 2.

Borgenär/beräkning	Fordran inkl. arb.giv.avg.	Utdeln. inkl. arb.giv.avg.	Utdeln exkl. arb.giv.avg.	Arbetsgiv.-avgift	Utdelning procent
Lönefordran A > lönegaranti	13 142	3 603	2 742	861	27,42 %
Lönefordran B > lönegaranti	26 284	7 206	5 483	1 723	27,42 %
Övriga oprioriterade fordringar	70 000	19 191	19 191	---	27,42 %
Summa	109 429	30 000	27 416	2 584	27,42 %

I exemplet ovan blir således massakostnaden för arbetsgivaravgifter 2 584 kronor och utdelningen till oprioriterade fordringsägare 27 416 kronor.

Statens försteg framför arbetstagare när det gäller rätt till utdelning

Statens eventuella försteg framför arbetstagare vad gäller rätt till utdelning har inte beaktats då Skatteverket har förklarat att de är beredda att avstå detta försteg. Den högre arbetsgivaravgift som då blir aktuell påverkar utdelning till övriga borgenärer negativt varför vissa förvaltare är tveksamma till detta.

Vid beaktande av statens försteg, blir beräkningen ovan något mer komplicerad eftersom arbetsgivaravgifter endast ska beräknas på utdelningen till arbetstagare och inte på den utdelning som länsstyrelsen har företrädesrätt till. Det är med andra ord bara en viss del av utdelningen för lönefordringarna som arbetsgivaravgifterna ska beräknas på.

Beräkningen sker enligt samma principer som ovan, men för att komma fram till hur stor del av lönefordringen som ska omfattas av statens regressrätt respektive hur stor del som ska utdelas till arbetstagaren och därmed belöpa med arbetsgivaravgifter, kan man behöva göra om beräkningen ett antal gånger. Denna typ av beräkning (iterativ beräkning) kan lättast göras med hjälp av Excel eller liknande kalkylprogram.

Att läsa vidare

RÅ 1958 ref. 58

NJA 1998 s. 834

RÅ 2000 ref. 29

Skatteverkets författningssamling om skattebetalning

19.4.4 Punktskatter

Om konkursgäldenärens verksamhet var punktskattepliktig ska konkursboet registrera sig som skattskyldigt till punktskatt om boet driver verksamheten vidare. Konkursboet ska då redovisa punktskatt för de affärstransaktioner som konkursboet utför. För transaktioner uppkomna före konkursutbrottet är det konkursgäldenären som är skattskyldig. I samband med att konkursgäldenären försätts i konkurs, inträder redovisningsskyldighet för samtliga affärshändelser för vilka skattskyldighet inträtt före konkursutbrottet.

Om konkursgäldenären haft godkännande som upplagshavare (alkoholskatt, tobaksskatt och energiskatter), varumottagare (alkoholskatt, tobaksskatt och energiskatter) eller lagerhållare (tobaksskatt och energiskatter) övergår detta godkännande automatiskt till konkursboet vid konkursbeslutet. Konkursboet ska följa samma regler som konkursgäldenären med undantag av att konkursboet inte blir skattskyldigt för varor som ägs av annan, så kallat separationsgods.

Att läsa vidare

Skatteverkets Handledning för punktskatter (årsvis)

RÅ 1973 ref. 58 (konkursboet blir skattskyldigt när skattskyldighet inträder efter konkursbeslutet)

19.4.5 Mervärdesskatt

Syftet med detta avsnitt är att beskriva de regler som gäller för mervärdesskatt (moms) i konkurser och konkurstillsynens uppgifter i sammanhanget.

Moms delas upp i ingående och utgående moms. Ingående moms är den moms som ett företag betalar när det köper in olika varor och tjänster. Utgående moms är den moms som företaget lägger på priset i samband med att det säljer varor och tjänster.

Ett företag som är skattskyldigt till moms ska betala in den utgående momsen för försäljningar och kan göra avdrag för den ingående momsen på inköp. Den ingående momsen dras således av från den utgående momsen och företaget betalar endast in mellanskillnaden till staten. I de fall den ingående momsen är större än den utgående momsen, till exempel för att det har förekommit mer inköp än försäljningar, får företaget mellanskillnaden utbetald från Skatteverket.

Bestämmelserna om moms finns i ML.⁷²⁸ Varor och tjänster är normalt momspliktiga. Vissa undantag gäller enligt ML, för till exempel handel med

⁷²⁸ Mervärdesskattelagen 1994:200 (ML)

fastigheter, aktier och andelar samt sjukvård och närliggande tjänster.⁷²⁹ Skattesatsen är 25 procent om inget annat anges.⁷³⁰ Det finns två lägre skattesatser, 12 procent för bl.a. livsmedel och hotellövernattningar och 6 procent för exempelvis taxi-, tåg- och flygresor samt böcker tidningar och kartor mm.

19.4.6 Skattskyldighet och registrering i konkursbo

Den som bedriver yrkesmässig verksamhet, som medför skattskyldighet enligt ML, ska vara momsregistrerad hos Skatteverket. Vissa utgifter som ett konkursbo har är inte momsbelagda alls. Som exempel kan nämnas försäkringskostnader, räntekostnader, kostnader för kontoutdrag från bank, ansökningsavgifter till domstol samt tillsynsavgift.

För konkursbon gäller att om konkursgäldenären har varit eller borde ha varit momsregistrerad, ska också konkursboet vara momsregistrerat. Konkursboet ska i sådana fall momsregistreras även om boet inte kommer att ha några momspiktiga inkomster, eftersom det helt eller delvis kan få tillbaka ingående moms på förvaltarens arvode och andra kostnader.

19.4.7 Konkursboets respektive konkursgäldenärens skattskyldighet

Konkursgäldenären är skattskyldig för transaktioner uppkomna före konkursbeslutet. Konkursboet är skattskyldigt för samtliga transaktioner uppkomna efter konkursbeslutet.

Detta innebär att konkursboet ska redovisa utgående moms på försäljning av inventarier och lager samt på försäljningar under den fortsatta driften.

Konkursgäldenären är däremot skattskyldig för all försäljning som skett före konkursbeslutet. Inte ens när det är förvaltaren som skickar fakturan är konkursboet skattskyldigt när det får betalt för kundfordringar som avser försäljning av varor som levererats före konkursbeslutet.

⁷²⁹ 3 kap. 1 § och 4-6 §§ ML

⁷³⁰ 7 kap. 1 § ML

För tjänster gäller dock i normalfallet att tjänsten ska vara avslutad innan moms ska redovisas. Det är alltså konkursboet som ska fakturera och redovisa hela momsen för reparationen, om en bilverkstad försätts i konkurs dagen efter en påbörjad reparation som slutförs av boet. För tjänster som tar längre tid kan andra regler vara tillämpliga, se nedan om byggtreprenader.

19.4.8 Rörelseöverlåtelse

Konkursförvaltarens överlåtelse av hela rörelsen eller en rörelsegren är under vissa förutsättningar undantagen från momsplikt. Det ska vara fråga om en verksamhet eller en verksamhetsdel som kan bedrivas självständigt. Verksamheten ska drivas vidare efter överlåtelsen och köparen ska ha avdragsrätt för ingående moms.

Det är viktigt att det tydligt framgår av avtalet när en överlåtelse omfattar hela rörelsen eller en hel rörelsegren. Avtalet bör innehålla en reservation för att Skatteverket kan komma att ha en annan uppfattning och som en följd av detta påföra moms. Det bör även finnas en klausul om att moms ska läggas på den avtalade köpeskillingen för det fall Skatteverket anser att moms ska betalas.

19.4.9 Blandad verksamhet

Ett företag kan bedriva såväl momspliktig som momsfri verksamhet.

Ett vanligt exempel på blandad verksamhet är fastighetsbolag, där viss uthyrning är momspliktig och annan uthyrning momsfri. Momspliktig uthyrning kan efter ansökan från hyresvärden förekomma avseende kommersiella lokaler om hyresgästen bedriver momspliktig verksamhet. Skattefri uthyrning kan således förekomma även om uthyrning sker till momspliktiga hyresgäster. Avgörande för avdragsrätten är alltså fastighetsbolagets eventuella skattskyldighet, inte hyresgästernas. Bostäder är alltid momsfria.

Ett annat exempel är när en fysisk person bedriver momspliktig rörelse i form av en enskild firma; rörelsens transaktioner faller under momsreglerna men inte personens privatekonomi. Vid konkurs i en sådan verksamhet måste förvaltaren dela upp konkursboets transaktioner utifrån om de är

hänförliga till den momspliktiga delen eller inte. Konkursboet har rätt till avdrag med hela transaktionens momsbelopp för sådana kostnader som i sin helhet hänför sig till den momspliktiga verksamheten. Konkursboet har däremot ingen avdragsrätt för den moms som hänför sig till den momsfria verksamheten (eller till den fysiska personen som sådan).

När en kostnad hänför sig till både den momspliktiga och den icke momspliktiga delen får förvaltaren göra en bedömning av hur stor del av kostnaden som hänför sig till respektive del och därefter dela upp kostnaden.

Förvaltarens arvode för omhändertagande och utredning av boet och för upprättande av obligatoriska handlingar i konkursen hänför sig normalt till både den momspliktiga och den inte momspliktiga verksamheten. För fall av blandade verksamheter gäller att när ett enskilt inköp till mer än 95 procent hänför sig till den momspliktiga verksamheten behöver någon uppdelning inte göras.⁷³¹

19.4.10 Pantsatt egendom

Skattskyldigheten för moms vid försäljning av pantsatt egendom gäller alltid för pantsättaren även om panthavaren skulle sälja egendomen. Som en följd av detta blir konkursboet skattskyldigt när pantsatt egendom säljs efter konkursbeslutet. Den utgående momsen blir en massaskuld som dock inte får belasta utdelningen till panthavarna.

Panthavarna ska således ha full utdelning innan medel får tas från köpeskillingen för den pantsatta egendomen. Däremot kan konkursboet ta medel hänförliga till egendom som inte är pantsatt för att betala den utgående momsen. Det finns således en risk att konkursboet kan hamna på obestånd om köpeskillingen inte täcker mer än panthavarnas fordringar och det inte heller finns någon annan egendom för att betala utgående moms.

⁷³¹ 8 kap. 14 § ML

19.4.11 Byggentreprenader

För bygg- och anläggningstjänster gäller speciella regler.

Byggentreprenader är tjänster som utförs under en lång tid och konkursboet är skattskyldigt enbart för arbeten som utförts efter konkursbeslutet. I de fall förvaltaren fakturerar för hela entreprenader måste momsen delas upp med utgångspunkt i hur stor del av arbetena som är utförda före respektive efter konkursbeslutet. Ibland måste förvaltaren anlita ett byggnadssakkunnigt biträde för en sådan utredning, som kan bli mycket komplicerad.

Konkursgäldenären ska i samband med konkursbeslutet ha deklarerat utgående moms på tidigare erhållna förskott (à conto) i den mån moms inte har ingått i förskottsfakturorna. Från och med den 1 januari 2008 ska dock förskottsfakturorna alltid innehålla moms. Konkursgäldenären ska vidare redovisa moms på icke fakturerade arbeten utförda före konkursbeslutet. I och med konkursbeslutet inträder nämligen redovisningsskyldighet för skattepliktiga transaktioner som inte har redovisats tidigare. Denna utgående moms blir en bevakningsgill fordran för staten.

I de fall konkursgäldenären inte tidigare har medtagit moms i sina förskottsfakturor bör förvaltaren skicka ut en särskild momsfaktura. Det till konkursboet inbetalda momsbeloppet räknas som en sedvanlig inbetald kundfordran. Konkursboet ska alltså inte deklarerat beloppet som utgående moms. Momsen i fakturan ska redovisas i konkursgäldenärens deklaration för den period under vilken konkursbeslutet fattades.

Observera att omvänd skattskyldighet gäller vid omsättning av de flesta byggtjänster mellan företag inom byggsektorn sedan den 1 juli 2007. Reglerna innebär att det är köparen som ska betala momsen till staten.

19.4.12 Särskilt om moms för personbilar m.m.

Särskilda momsregler gäller för personbilar och motorcyklar.⁷³² Avdrag för momsen får inte göras vid inköp av personbilar och motorcyklar. Därför ska inte heller utgående moms redovisas om konkursboet säljer personbilar eller motorcyklar, såvida inte konkursgäldenären bedrivit rörelse som omfattat

⁷³² 8 kap. 15 § ML

persontransporter (exempelvis taxi), försäljning eller uthyrning av personbilar, transport av avlidna eller körkortsutbildning. Som personbilar räknas även mindre skåpbilar.⁷³³

Vid leasing av personbilar har leasetagaren (här konkursboet) bara avdragsrätt för halva den fakturerade mervärdesskatten. Detta gäller dock inte om verksamheten avser kommersiell personbefordran, biluthyrning, transport av avlidna eller körkortsutbildning där avdragsrätt gäller för hela mervärdesskatten.⁷³⁴

19.4.13 Särskilt om fastigheter m.m.

Vad som i momshänseende är fastighet framgår av 1 kap 11 § ML. Det bör observeras att vad som är fastighet enligt ML inte är samma som enligt Jordabalken (JB).

Vid försäljning av fastigheter med mera föreligger inte avdragsrätt för moms för förvaltararvode, mäklararvode och andra kostnader som har ett direkt och omedelbart samband med överlåtelsen.⁷³⁵ Det spelar ingen roll om det är fråga om en fastighet som används i en momspliktig rörelse eller det är en privatbostad. Moms på kostnader som hänför sig till förvaltning av fastigheten, utredningskostnader inför en eventuell försäljning eller kostnader som uppkommit efter försäljningen är däremot avdragsgilla på sedvanligt sätt under förutsättning att det är frågan om momspliktig verksamhet.

Om fastigheten ingår i en rörelseöverlåtelse blir dock momsen avdragsgill. Trots att överlåtelsen är momsfri är dock momsen på kostnaderna för överlåtelsen avdragsgilla.⁷³⁶ En förutsättning är att rörelsen varit momspliktig och att det är frågan om fastigheter som ingår i en momspliktig rörelse det vill säga inte privatbostäder.⁷³⁷

⁷³³ 1 kap. 13 § ML

⁷³⁴ 8 kap. 16 § ML

⁷³⁵ 3 kap. 2 § ML

⁷³⁶ 3 kap. 25 § ML

⁷³⁷ Skatteverkets ställningstagande 2010-12-22

Tidigare fanns avdragsrätt om fastigheten användes i en momspliktig verksamhet. Innan dess förelåg i likhet med nuvarande bestämmelser inte avdragsrätt.

19.4.14 Jämkning av moms för fastighet p.g.a. reparation/ombyggnad

För fastigheter som varit särskilt registrerade till moms för uthyrning av lokaler till momsregistrerade näringsidkare kan det bli aktuellt med jämkning av momsen. Jämkning av moms ska ske vid de fall en fastighetsägare gjort reparationer/ombyggnader för minst 100 000 kronor under ett år och där den skattepliktiga andelen av fastigheten senare ändras.

Jämkning får endast ske under en tioårsperiod räknat från reparationsåret (korrigeringstiden). Jämkningsbeloppet uppgår årligen till 10 % av skillnaden mellan avdragen ingående moms och vad beloppet skulle ha varit om den senare skattepliktiga andelen gällt under reparationsåret.

Fastighetsägaren ska påbörja jämkning för det år den skattepliktiga andelen ändras. Försätts fastighetsägaren i konkurs ska fastighetsägaren i sista deklarationen göra jämkning för kvarstående korrigeringstid.

Det är av vikt att konkursförvaltaren påpekar detta för fastighetsägaren så att inte denne missar jämkningsen. Om det är frågan om en positiv jämkning kan konkursboet tillgodoföras medel.

19.4.15 Särskilt om aktier m.m.

I likhet med försäljning av fastigheter är inte heller moms avdragsgillt för kostnader som direkt och omedelbart är hänförliga till försäljning av aktier.⁷³⁸ Däremot är ingående moms avdragsgill för tjänster som rådgivning och utredning inför en eventuell aktieöverlåtelse samt processer avseende tvistigheter uppkomna efter försäljningen. Det spelar ingen roll huruvida det

⁷³⁸ RÅ 2010 ref. 56

är frågan om kapitalplaceringsaktier eller organisationsaktier enligt rättsfallet som var ett förhandsbesked och rörde aktier i ett dotterbolag.⁷³⁹

I den mån aktierna ingår i en rörelseöverlåtelse föreligger dock avdrag för ingående moms även för kostnader som direkt och omedelbart är hänförliga till överlåtelsen av aktierna. Vad som är en rörelseöverlåtelse har prövats av HFD.⁷⁴⁰ Enligt denna dom kan en rörelseöverlåtelse inte omfatta enbart aktier. För att det ska vara frågan om en rörelseöverlåtelse måste överlåtelsen omfatta även andra tillgångar än enbart aktier.

19.4.16 Särskilt om tryckerimoms

Framställning och leverans av tryckta produkter anses som omsättning av vara.⁷⁴¹ Skattesatsen blir då normalt 6 procent.⁷⁴² Tidigare hade tryckeriverksamhet betraktats som tjänst och beskattades då med 25 procent.

Skatteverkets ställningstagande gäller även retroaktivt eftersom någon lagändring inte har skett. Man får bedöma det som om Skatteverket tidigare tolkade lagen felaktigt. Konkursförvaltaren kan göra rättelse av konkursgäldenärens momsdeklaration i syfte att tillföra konkursboet medel.

19.5 Konkursförvaltarens möjlighet att föra talan för att återfå moms

Konkursförvaltaren har behörighet att föra talan beträffande gäldenärens momsredovisning, något denne bör utnyttja om åtgärden kan leda till att konkursboet får tillbaka moms från Skatteverket. Det kan t.ex. bli aktuellt om en konkursgäldenär har redovisat och betalat moms för fakturerade fordringar, men fordringarna sedan inte influtit i sin helhet.

Om det är frågan om en konstaterad kundförlust har konkursgäldenären rätt att få den utgående momsen reducerad. Det finns däremot ingen anledning

⁷³⁹ RÅ 2010 ref. 56

⁷⁴⁰ Mål nr 7525-10

⁷⁴¹ Skatteverkets ställningstagande den 9 juli 2010, grundat på EU-domstolens mål C-88/9

⁷⁴² 7 kap. 1 § tredje stycket ML

för konkursförvaltaren att vidta några åtgärder för att konkursgäldenärens momsskuld ska bli lägre. För ställföreträdaren kan det dock vara befogat eftersom han eller hon riskerar personligt betalningsansvar.

19.6 Momsredovisning av förvaltarens arvode och kostnader

Konkursförvaltaren ska bokföra sitt förvaltararvode i samband med att arbetsredogörelse med begärt arvode inges till rätten. Samtidigt ska också konkursförvaltaren redovisa utgående moms på arvodet. Konkursförvaltaren har därför rätt att ta momsen på arvodet ur konkursboet redan när han eller hon ger in arvodesräkningen, trots att arvodet ännu inte har fastställts av rätten.⁷⁴³

Som nämnts ovan är momssatsen lägre för vissa varor och tjänster. Om förvaltaren själv betalar för t ex en taxiresa och sedan fakturerar beloppen till konkursboet blir momssatsen dock alltid 25 procent. Anledningen är att momssatsen för advokatverksamhet är 25 procent och att dessa kostnader utgör en del av kostnaden för advokatverksamheten. Däremot utgår det ingen moms när förvaltaren fakturerar konkursboet för skattefria utlägg för boets räkning, till exempel ansökningsavgifter.

19.7 Konkurstillsynens granskning i momshänseende

Konkurstillsynen ska granska förvaltningen och verka för att den blir ändamålsenlig och riktig. I detta arbete ingår att granska förvaltarens momsredovisning så att konkursboet deklarerar rätt moms. Granskningen görs stickprovsvis utifrån kvaliteten på förvaltarens redovisning, vilken fastställts i samband med kvalitetssäkring av förvaltarens ekonomiska redovisning. Även tillsynsärendets prioritet har en betydelse för kontrollen som ska göras enligt slutgranskningsmall för bastillsyn eller utökad tillsyn.

⁷⁴³ 14 kap. 11 § KonkL

När det är fråga om mer komplicerade regler, t ex fastighetsbestånd med både kommersiella lokaler och bostäder, eller då andra momssatser gäller bör detta granskas särskilt.

Konkurstillsynen ska också övervaka att förvaltaren vidtar de åtgärder som är motiverade vad gäller konkursgäldenärens momsredovisning och se till att förvaltaren avstår från att vidta åtgärder som inte är motiverade.

I samband med slutgranskningen ska konkurstillsynen göra en översiktlig avstämning av momskontot för att försäkra sig om att förvaltaren har redovisat momsen rätt. Avstämningen görs genom att man kontrollerar att boets ingående moms är (i normalfallet) 25 procent av boets momspliktiga kostnader, och att boets utgående moms är (i normalfallet) 25 procent av boets momspliktiga intäkter.

Att tänka på

Avsnittet behandlar främst regler som tillsynshandläggaren behöver känna till. Generellt gäller samma regler för konkursbon som för andra skattskyldiga. På Skatteverkets hemsida kan man läsa mer om bl. a:

- Omvänd skattskyldighet, som innebär att köparen är skattskyldig och gäller bl.a. vid omsättning av byggtjänster mellan företag inom byggsektorn.
- Jämkning, som görs för att justera det avdrag som gjorts vid inköp av investeringsvaror om användningen av tillgången därefter har ändrats så att den används i större eller mindre omfattning i momspliktig verksamhet.
- Frivillig skattskyldighet vid uthyrning av lokal i syfte att undvika att momsen blir en kostnad vid lokaluthyrning.
- Vinstmarginalbeskattning (VMB), en beskattningsmetod där momsen beräknas på skillnaden mellan inköpspris och försäljningspris.

Vad beträffar dessa frågor samt moms i allmänhet hänvisas till Skatteverket och dess Handledning för mervärdesskatt.

Att läsa vidare

Skatteverket Handledning för mervärdesskatt, årsutgåvor på www.skatteverket.se

NJA 1988 s. 332 (återförd mervärdesskatt massagäld, pant okränkbar)

Kammarrätten i Sundsvall, dom 2000-11-08, målnr 210-1998
(Regeringsrätten vägrade prövningstillstånd 2003-06-12, målnr 7438-00)

Kammarrätten i Stockholm, dom 1998-07-03, 5175-5177-1997 (försäljning
av pantsatt egendom)

Skatteverkets skrivelse 2005-05-10, dnr 259915-05/111 (Endast om
konkursgäldenären bedrivit momspliktig verksamhet kan konkursboet återfå
moms utan att vara skattskyldigt)

Skatteverkets skrivelse 2006-06-29, dnr 131 391387-06/111
(Momskonsekvenser av konkursbos försäljning från blandad verksamhet –
full utgående moms om inventarium använts i både momspliktig och
momsfri verksamhet)

RSV:s skrivelse 2000-07-14, dnr 1803-00/100

RSV 563 ”Frivillig skattskyldighet för moms – vid uthyrning av
verksamhetslokaler”

Gertrud Lennander, Något om säkerhetsrätter och mervärdeskatt, SvJT 1989
s. 344-355

RSV:s skrivelse 1999-12-13 (dnr 12027-99/100)

RSV:s skrivelse 2001-08-10 (dnr 8325-01-100)

Skatteverkets ställningstagande 2010-12-22 (dnr 131 819389-10/111)

RÅ 2010 ref. 56

Högsta förvaltningsdomstolens dom mål nr 7525-10

Skatteverkets ställningstagande 2010-07-09 (dnr 131 355983-10/111)

20 Boets kostnader och företrädesordningen

Ett konkursbo kan i princip dra på sig två olika typer av kostnader:
Konkurskostnader och massakostnader. KonkL är uppbyggd så att
konkurskostnaderna definieras i 14 kap. 1 § KonkL medan övriga kostnader
som boet drar på sig anses utgöra massakostnader.

HD har allmänt uttalat att avgörande för frågan huruvida en kostnad utgör en konkurskostnad är om den är hänförlig till någon sådan obligatorisk åtgärd, exempelvis upprättande av bouppteckning eller förvaltarberättelse, som det åligger förvaltaren att utföra oberoende av vilka tillgångar som finns i konkursboet.

Fordringar som kan göras gällande som vanligt i konkursen, så kallade konkursfordringar, täcks i den mån det finns medel kvar för att betala dessa.⁷⁴⁴ Fordringar som inte kan göras gällande vare sig mot konkursboet eller i konkursen, utan enbart mot gäldenären, kallas gäldenärsfordringar.

Konkurskostnader som inte kan täckas av konkursboet betalas av staten.⁷⁴⁵ Samma sak gäller inte för massakostnad. Gränsdragningen mellan konkurskostnader och massakostnad är därför viktig när konkursbon saknar tillräckligt med tillgångar för att betala kostnaderna under konkursen.

20.1 Exempel på konkurskostnader

Några exempel på konkurskostnader⁷⁴⁶ är:

- arvode till förvaltaren,
- ersättning till sakkunnigt biträde (exempelvis för räkenskapsgranskning eller för värdering),
- avgift för bankkonto⁷⁴⁷
- rese- och hotellkostnader,
- parkeringsavgifter,
- fotokopior,
- telefaxsändningar samt
- kostnader för transport och förvaring av konkursgäldenärens räkenskapsinformation

⁷⁴⁴ 11 kap. 1 § KonkL

⁷⁴⁵ 14 kap. 2 § 1 st. KonkL

⁷⁴⁶ 14 kap. 1 § KonkL

⁷⁴⁷ HD den 17 juni 2022, Ö 3102-21

Några kostnader som ännu inte har varit föremål för prövning men som förmodligen utgör konkurskostnader är:

- kostnad för eftersändning av gäldenärens post
- kostnad för utdrag ur bolagsverkets register avseende konkursgäldenären, portokostnader
- gravationsbevis avseende konkursgäldenärs fastighet

20.2 Exempel på massakostnader

Några exempel på massakostnader är:

- kostnader för vård och försäljning av viss egendom (t.ex. transport, försäkring och annonsering)
- kostnader för kreditupplysningar, ansökan om betalningsföreläggande och stämning vid domstol samt ersättning till egna vittnen i av förvaltaren förd process
- underhåll⁷⁴⁸
- inköp av varor och tjänster i samband med fortsatt drift
- motparts rättegångskostnader vid förlust i en process
- skadestånd som boet ådragit sig
- tvångsvis ålagda kostnader för sanering av miljöfarligt avfall
- kostnader för att skydda boets egendom från åverkan respektive för att skydda tredjeman (exempelvis kostnad för att stängsla in en rivningsfastighet, grustag eller dylikt)
- kostnader som uppstår på grund av lagstadgad skyldighet att ta om hand och arkivera konkursgäldenärs klientakter (advokater, revisorer, vårdcentraler m.fl.)

⁷⁴⁸ 3 kap. 5 § andra stycket KonkL

20.3 Vilken skyldighet har förvaltaren att undvika brist i boet?

Som framgår ovan garanterar staten konkurskostnader, men inte massakostnader. Om boets medel inte räcker till att betala uppkomna massakostnader uppstår brist i boet som i förlängningen kan leda till att konkursboet försätts i konkurs. Detta är givetvis en situation som förvaltaren bör försöka undvika. Det finns därför särskild anledning att vara försiktig med att dra på boet massakostnader som saknar täckning i boets egendom.

Boets medel ska i första hand användas till att betala uppkomna och väntade konkurskostnader.⁷⁴⁹ Först efter att förvaltaren har betalat alla uppkomna konkurskostnader och reserverat medel för ytterligare konkurskostnader som kan väntas uppkomma får betalning ske av massakostnader.

Om det är fråga om ett konkursbo med obetydliga eller begränsade tillgångar bör förvaltaren höra konkurstillsynen innan boet riskerar att ådras konkurskostnad eller massakostnad. Även i bon med mer betydande tillgångar kan förvaltaren vara skyldig att noggrant överväga risken för att konkursen slutligen leder till avskrivning och i förekommande fall lyfta frågan för diskussion med konkurstillsynen.

Skulle förvaltaren betala massakostnad trots att det står klart att boets tillgångar inte räcker till både dessa och konkurskostnaderna, kan det finnas anledning att rikta kritik. De möjligheter som står till buds för konkurstillsynen är att besluta om ett lägre arvode eller att klandra slutredovisningen.

20.4 Fastigheter med negativt värde bör inte belasta konkursboet

Det händer att fastigheter har ett värde som är negativt och alltså utgör en belastning för konkursboet. Ofta handlar det antingen om fastigheter som är förorenade med miljöfarligt avfall eller rivningsfastigheter. Då bör förvaltaren på ett tidigt stadium göra alla berörda, gäldenären, eventuella

⁷⁴⁹ 14 kap. 2 § 1 st. KonKL

borgenärer och företrädare för kommunen och länsstyrelsen uppmärksamma på att det inte finns någon avsikt att belasta boet med massakostnad för hantering av fastigheten.

Om det anses önskvärt från t.ex. kommunens sida att förvaltaren vårdar fastigheten måste garantier begäras. Utan garantier kan förvaltaren överväga att abandonera egendomen. Som regel är det inte försvarbart att förvaltaren lägger ned något mer omfattande arbete på försäljningsförsök som framstår som utsiktslösa.

20.5 Förvaltaren kan få ersättning av staten för försäljningskostnader av fast egendom, men inte för omvårdnad

Kostnader för omvårdnad och försäljning av fast egendom utgör inte konkurskostnader. Förut innebar det att förvaltaren ibland inte hade rätt till ersättning när egna medel lades ut för att täcka sådana kostnader. Kostnader för försäljning av fast egendom som inte kan tas ut ur egendomens avkastning och köpeskillingen eller annars tas ur boet ska betalas av staten.⁷⁵⁰ Bakgrunden till detta stadgande framgår av departementspromemorian Herrelösa fastigheter.⁷⁵¹

Det är viktigt att påpeka att rätten till ersättning bara avser rena försäljningskostnader. När det är fråga om omvårdnad är rättsläget det motsatta.⁷⁵² Förvaltaren kan därför inte räkna med någon ersättning från staten i dessa fall. Det är heller inte försvarbart av förvaltaren att lägga ned arbete på försäljningsförsök som framstår som utsiktslösa.

⁷⁵⁰ 14 kap. 2 § 2 st. KonkL

⁷⁵¹ DS 2003:64

⁷⁵² NJA 2015 s. 132

20.6 Massakostnader hänförliga till egendom

Förvaltaren bör alltid kunna få ersättning för massakostnader ur medel som flyter in vid realisationen av den egendom som massakostnaderna avser. Även i dessa fall bör förvaltaren naturligtvis tänka sig för innan boet belastas med massakostnad för vård och försäljning av egendom.

Om förvaltaren bedömer att det finns risk för att konkursen kommer att avslutas som en avskrivningskonkurs bör garantier begäras från särskilt berörda borgenärer innan boet belastas med massakostnad. Om ingen borgenär är beredd att ge nödvändiga garantier får förvaltaren överväga att avstå från sådana vård- och försäljningskostnader som blir massakostnad. Förvaltaren får själv eller med hjälp av sakkunnigt biträde värdera egendomen och sedan söka lämpliga spekulanter utan att t.ex. annonsera. Efter vissa mått av ansträngningar kan förvaltaren överväga att abandonera egendomen.

20.7 Underhåll till gäldenären

Om gäldenären med familj, eller annan underhållsberättigad, saknar annan utväg till försörjning får nödvändigt underhåll betalas ur konkursboet under en månad från konkursbeslutet.⁷⁵³ Om det finns synnerliga skäl kan underhåll ut boet utgå för längre tid.

Starka skäl talar för att boets kostnader för underhåll till gäldenären är en massaskuld som bara får betalas om boet först täckt alla konkurskostnader.⁷⁵⁴ Detta innebär att underhåll inte får betalas när tillgångarna i boet inte räcker för att betala t.ex. förvaltarens arvode.

⁷⁵³ 3 kap. 5 § 2 st. KonkL

⁷⁵⁴ Prop. 1986/87 s. 210

20.8 Processer

När förvaltaren överväger att inträda i en process eller att inleda process för boets räkning uppkommer vissa frågeställningar. Till att börja med måste förvaltaren kanske ta kreditupplysning på den tänkta motparten. Därefter måste förvaltaren bekosta själva stämningsansökningen. Kallade vittnen har också rätt till ersättning för inställelse.

Sådana kostnader som nu sagts kan förvaltaren inte undgå att betala. När det är tveksamt om tillgångarna i boet räcker till att betala kostnaderna kan förvaltaren begära garantier av särskilt berörda borgenärer.

20.9 Förvaltaren är inte alltid skyldig att försäkra egendom

Som nämnts ovan utgör kostnader för försäkring inte konkurskostnader. Förvaltaren är därför inte skyldig att ta förskott ur egen ficka. Om det finns tillgångar i boet är saken mer svårbedömd. Vissa förvaltare menar att man då ska försäkra boets egendom eftersom det annars finns risk för att boet drabbas av skada som ”ruinerar” hela boet. Som tidigare sagts bör förvaltaren dock alltid kunna täcka en försäkringskostnad med medel som flyter in vid en realisation av boets egendom.

Problemen uppstår om förvaltaren inte lyckas sälja egendomen eller om köpeskillingen inte räcker till att täcka all massakostnad. Om förvaltaren ser en klar risk för att denna situation uppstår bör han eller hon med hänvisning till det osäkra rättsläget kunna hävda att det funnits fog för att inte försäkra boets egendom.

20.10 Företrädesregel eller betalningsordning?

Det har diskuterats om 14 kap. 2 § KonkL ska anses vara en betalningsordning eller en företrädesordning. Starka skäl talar för att den ska anses utgöra en företrädesregel.

Det finns inte några förarbetsuttalanden som tar sikte på hur 14 kap. 2 § KonkL förhåller sig till 13 § samma kapitel, som ger förvaltaren rätt att

löpande under förvaltningens gång ta ut medel för att betala de kostnader som uppdraget medför.⁷⁵⁵ Att det är fråga om en företrädesregel har även framförts av professor Mikael Möller.⁷⁵⁶ Synsättet vinner slutligen stöd av Högsta domstolen som fastlagt att konkurskostnaderna inte skulle beaktas vid utmätning hos konkursbo för massakostnad.⁷⁵⁷

Att läsa vidare

Prop. 1978 Prop. 1978/79:105 s. 234 ff. (företrädesordningen mellan konkurskostnader och annan boets skuld)

Prop. 1978/79:105, s. 694 f. och s. 708 f. (om möjligheten att försätta konkursbo i konkurs)

Prop. 1986/87:90 s. 373 f. och 387 (konkurskostnader)

NJA 1984 s. 113 (Utmätning hos konkursbo)

NJA 1988 s. 332 (Återförd mervärdesskatt massagäld, pant okränkbar)

NJA 1998 s. 145 (Fotokopior m.m. särskilt ersättningsgilla konkurskostnader)

NJA 1999 s. 131 (Konkursbos taleskyldighet)

NJA 1999 s. 358 (Kostnader uppkomna hos Kronofogden efter det att fastigheter inte kunnat säljas anses inte vara konkurskostnader)

NJA 2006 s 662 (kostnader för omhändertagande av miljöfarligt avfall och försäkring är inte konkurskostnader – dock är budkostnader att anse som konkurskostnad)

NJA 2015 s. 132 Även om åtgärder som förvaltaren vidtar för försäljning av fast egendom är nyttiga från allmän synpunkt, gäller inte något undantag från kravet på förmånlig och snabb avveckling av konkursboet.

RÅ 2000 ref 29 (*arbetsgivaravgifter* som utgår på löner till arbetstagare som erhåller utdelning i konkursen utgör massakostnader)

⁷⁵⁵ I prop. 1986/87:90 anges att stadgandet i huvudsak överensstämmer med konkurslagsförslaget i prop. 1978/79:105 där det talas om vilken företrädesordning som ska gälla mellan konkurskostnader och annan boets skuld

⁷⁵⁶ Insolvensrättsligt Forum 2005 s 196 f.

⁷⁵⁷ NJA 2014 s. 935

Svea Hovrätts beslut den 14 juni 1999, Ö 1729-99 (Hovrätten fastslår att underhåll till en konkursgäldenär som förvaltaren utbetalt med stöd av 3:5 2 st. KonkL är en konkursboets massaskuld; eftersom utbetalningen skedde på ett tidigt stadium av konkursen och förvaltaren då inte hade kunnat förväntas överblicka hur förvaltningen skulle utvecklas godtog hovrätten utbetalningen)

Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut den 7 mars 2000, Ö 124-00 (Kostnader för transport av viss egendom och elektricitet är inte konkurskostnader)

Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut den 26 mars 2003, Ö 2232-02 (Kostnader för försäkring är inte konkurskostnader trots att medlen som flutit in vid försäljningen av den försäkrade egendomen i och för sig täckte själva försäkringskostnaden; i detta mål har hovrätten vidare godtagit att kostnader för adressändring och kostnader för utdrag ur bolagsregistret ska anses som konkurskostnader)

Göta Hovrätts beslut den 9 januari 2004, Ö 1129-03, inte prövningstillstånd i HD Ö569-04

Svea Hovrätts beslut den 1 oktober 2013 i ÖÄ 3507-13

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 911-920, s. 923-925 och s. 961-977

Lars Welamson, Konkurs, 10:e uppl. 2004 s. 231 ff.

Tidskriften Advokaten 5/2000, s. 20

21 Förskott

21.1 Förskottsbetalning

Innan utdelningen är fastställd kan förvaltaren självmant eller på begäran betala utdelningsmedel i förskott för fordran som omfattas av förmånsrätt.⁷⁵⁸

⁷⁵⁸ 11 kap. 14 – 17 §§ KonkL

Ett skäl till förskottsbetalning kan vara att räntan på förmånsberättigade fordringar är högre än vad boet kan erhålla om medlen står i bank.⁷⁵⁹

Hinder för förskottsbetalning kan vara att storlek eller förmånsrätt på borgenärernas fordringar inte har kunnat fastställas. Om konkursens sluthandlingar är under upprättande eller om storleken på förvaltarens arvode är mycket osäker ska inte heller förskottsbetalning ske. Har bevakningsförfarande inletts men inte avslutats ska förvaltaren inte heller förskottsbetala till borgenärerna.

Förskottsbetalning är att anse som ett lån och ska betalas tillbaka vid anfordran. Om förskottsbetalade medel senare måste återbetalas ska den återbetalningsskyldige erlägga ränta på beloppet. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen från den dag medlen betalades ut t.o.m. den dag återbetalningsskyldigheten inträder och enligt 6 § för tiden därefter. Tidpunkten för skyldigheten att återbetala medlen infaller på dagen för utdelningsförslagets fastställande.⁷⁶⁰

En förskottsbetalning är alltid preliminär och bokas upp som en fordran i konkursboets redovisning. Även om en borgenär har fått betalt i förskott för sin fordran ska den bevakas och tas upp i utdelningsförslaget.⁷⁶¹ Bevakning anses ske om fordran finns upptagen i den förteckning av förskottsbetalade fordringar som förvaltaren är skyldig att upprätta under bevakningstiden. Borgenären behöver därför inte själv bevaka fordran.⁷⁶²

Viss försiktighet bör iaktas vid förskottsbetalning då det i vissa fall förekommit att borgenären inte frivilligt betalar tillbaka erhållet förskott. Förvaltaren ska självmant kontrollera om förutsättningar finns för förskottsbetalning till förmånsberättigade borgenärer med otvistiga fordringar. Om förvaltaren bedömer det nödvändigt för att förskottsbetalning ska kunna ske, kan denne begära säkerhet i form av pant, borgen eller bankgaranti.⁷⁶³ Säkerhet bör inte krävas om förskottsbetalningen sker på förvaltarens initiativ.

Förskottsbetalning kan även ske för en fordran utan förmånsrätt, om det är uppenbart att tillgångarna räcker till för att täcka minst tio procent av sådana

⁷⁵⁹ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 14 §

⁷⁶⁰ 11 kap. 10 § 4 st. och 16 § 2 st. KonkL

⁷⁶¹ 11 kap. 14 § 2 st. KonkL

⁷⁶² 9 kap. 4 § 2 st. och 6 a § KonkL samt prop. 2024/25:135 s. 105 ff. och 231 f.

⁷⁶³ 11 kap. 11 §, 15 § och 16 § KonkL

fordringar och inga särskilda skäl talar emot det.⁷⁶⁴ -Om konkursförvaltaren beslutar att inte ge förskottsbetalning med begärt belopp får beslutet överklagas till tingsrätten. Om borgenärerna fullt ut får begärd betalning, får beslutet inte överklagas.⁷⁶⁵

Förskott får vidare betalas endast i den utsträckning det kan antas att borgenären kommer att få utdelning för fordran. Om fordran är beroende av villkor eller är tvistig får förskott inte betalas. När ett bevakningsförfarande har inletts får förskott endast betalas till bevakningsskyldig borgenär om borgenären har bevakat fordran.⁷⁶⁶

Om konkursen inte kan avslutas inom två år från konkursutbrottet eller det står stora belopp på konkursboets bankkonto kan konkurstillsynen väcka frågan om förskottsbetalning. Om förvaltaren initierar förskottsbetalning bör han eller hon dock inte kräva garanti av borgenären för återbetalning om utdelningen senare visar sig bli lägre.⁷⁶⁷

Kvittning på borgenärs sida ska inte behandlas som en förskottsbetalning i utdelningsförslaget.⁷⁶⁸ Däremot bör det i utdelningsförslaget redovisas att en borgenär kvittningsvis tillgodogjort sig ett visst belopp.⁷⁶⁹

Att tänka på

Det är viktigt att konkurstillsynen kontrollerar att förskottsbetalningar sker i den ordning som rätten till utdelning enligt FRL anger. I konkurser där den gamla förmånsrättsordningen gällde (ansökan om konkurs före den 1 januari 2004) hade en revisors fordran i en konkurs en sådan förmånsrätt enligt 10 a § FRL, att ett sådant förskott skulle betalas ut före utbetalning till såväl hyresvärd som företagshypoteksinnehavare.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 340 ff.

⁷⁶⁴ 11 kap. 15 § 1 st. KonKL

⁷⁶⁵ 16 kap. 4 § och 17 § 4 p. KonKL och prop. 2024/25:135 s. 130 f. och 256 f.

⁷⁶⁶ 11 kap. 15 § 3 st. KonKL

⁷⁶⁷ 11 kap. 16 § KonKL och prop. 1986/87:90 s. 343

⁷⁶⁸ NJA 2008 s. 805

⁷⁶⁹ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 14 §

Prop. 2024/25:135 s. 105 ff., 130 f. 231 f. och 256 f., Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 64 ff.

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap.

21.1 Förskottsarvode

Huvudregeln är att en förvaltare inte får lyfta sitt arvode förrän han eller hon har avgett slutredovisning och arvodesbeslutet har vunnit laga kraft. I vissa konkurser kan emellertid förvaltningen fortgå i flera år och det är naturligtvis ekonomiskt betungande om det inte finns möjlighet att få betalt för nedlagt arbete förrän slutredovisning kan ske.⁷⁷⁰

Det finns därför en möjlighet för förvaltaren att få förskott på arvodet, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid som konkursen har pågått och beräknas pågå, samt övriga förhållanden. Förvaltaren ska i sin ansökan till konkurstillsynen ange de skäl som åberopas för att förskott ska utgå.⁷⁷¹ Till sin ansökan ska förvaltaren bifoga en redogörelse för det arbete som är nedlagt och uppgift om boets ekonomiska ställning.⁷⁷² Enligt uttalanden i förarbetena bör förskott beslutas endast i mer omfattande konkurser och då konkursen beräknas pågå under ytterligare så lång tid att det framstår som obilligt att kräva att förvaltaren ska behöva invänta konkursens slut innan han eller hon får betalt.⁷⁷³

Beslut om förskott innefattar inte någon prövning av det slutgiltiga arvodets skälighet utan ska ses närmast som en à conto-betalning som senare ska avräknas från det slutliga arvodet.⁷⁷⁴ Konkurstillsynens beslut om förskott gäller omedelbart och förskottet kan lyftas direkt. Betalning av förskottsarvode bokas upp som fordran i konkursboets redovisning. Vid förskott på arvode blir förvaltaren redovisningsskyldig för mervärdesskatt när denne mottar förskottet.⁷⁷⁵

⁷⁷⁰ Prop. 1986/87:90 s. 384

⁷⁷¹ 14 kap. 12 § 1 st. KonkL

⁷⁷² 14 kap. 12 § 2 st. KonkL

⁷⁷³ Prop. 1986/87:90 s. 384 och prop. 2024/2025:135 s. 133

⁷⁷⁴ Prop. 1986/87:90 s. 163

⁷⁷⁵ 16 kap. 2 § och 14 kap. 11 § KonkL, prop. 2002/03:112, s. 6

Konkurstillsynens beslut om förskott kan överklagas till tingsrätten.⁷⁷⁶

21.1.1 Konkurstillsynens prövning av begäran om förskott av arvode

Konkurstillsynens prövning får delas upp i två delar. Först ska prövas om det är rimligt att förskottsarvode ska utgå utifrån omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid som konkursen har pågått och beräknas pågå samt övriga förhållanden. Om konkurstillsynen anser att förutsättningarna är uppfyllda ska konkurstillsynen därefter bestämma ett skäligt belopp att utgå i förskott.

Bedömning av om det är rimligt att förskott utgår

Utgångspunkten vid bedömningen av om förskott bör utgå tas i det arbete som nedlagts, inte hur lång tid konkursen pågått. Förskott kan alltså utgå i en konkurs där betydande arbete nedlagts under de första månaderna. . I NJA 2003 s. 203 där konkursen endast pågått i ett halvår beviljades förvaltaren förskott eftersom betydande arbete lagts ned i konkursen. Rättsfallet bör dock inte tolkas som att det uppställs ett krav på att konkursen måste ha pågått ett halvår. Även i konkurser som pågått kortare tid kan betydande arbete ha utförts.

I förarbetena anges att det ska kvarstå så lång tid att det är obilligt att förvaltaren ska behöva invänta konkursens avslut för att få betalt.⁷⁷⁷ Av NJA 1998 s. 10 framgår att en förvaltare som är färdig med alla förvaltningsåtgärder inte kan hålla konkursen öppen därför att åklagare och Skatteverket bedriver utredning. Förskott kan därför inte heller beviljas om konkursen rätteligen borde avslutas.

Frågan om förskott kan utgå även sedan sluthandlingar har givits in i konkursen har prövats med olika utgång av Hovrätten för Övre Norrland, beslut 2002-04-16, Ö 190/02 och Hovrätten över Skåne och Blekinge, beslut 2003-07-03, Ö 297-03. Bedömning får således göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

⁷⁷⁶ 16 kap. 15 § KonkL

⁷⁷⁷ Prop 1986/87:90 s. 161 ff. och prop. 2024/25:135 s. 133

Skäligt belopp

Av 14 kap. 12 § första stycket konkurslagen framgår att Kronofogden, på ansökan av förvaltaren, får besluta om förskott med ett *skäligt belopp* innan slutligt arvode bestäms.

Bedömningen av vad som är ett skäligt belopp att utgå i förskott ska ta sin utgångspunkt i risken för att förvaltaren kan komma att bli återbetalningsskyldig för begärt belopp. Det saknar vid bedömningen självständig betydelse om det begärda beloppet motsvarar hela eller endast en del av det vid tidpunkten för ansökan upparbetade arvodet.

Vid prövningen ska en helhetsbedömning av risken för återbetalningsskyldighet göras. Omständigheter att beakta är följande.⁷⁷⁸

- Hur förhåller sig begärt belopp till det arbete som hittills lagts ned i konkursen?
- Kvarstår det ett omfattande arbete i konkursen eller endast ett fåtal mindre åtgärder?
- Finns det några andra omständigheter som kan ha betydelse för arvodesprövningen? T.ex. allvarliga brister i förvaltarens handläggning av konkursen.

Att förvaltaren begärt förskott motsvarande hela det hittills upparbetade arvodet ska inte regelmässigt innebära att beloppet bedöms vara oskäligt. Med hänsyn till att en förutsättning för förskott är att konkursen ska pågå under ytterligare en viss tid torde det i många fall kvarstå så pass omfattande åtgärder att risken för återbetalningsskyldighet framstår som låg. Om det inte föreligger några andra omständigheter i dessa fall som gör att begärt förskott framstår som oskäligt bör förskottsbeloppet i regel kunna godtas.

Det har ansetts sakna betydelse för förvaltarens rätt till förskott på arvode om det finns likvida medel i boet till täckande av förskottet eller ej. Frågan om vem som kan komma att få svara för det slutliga arvodet har inte heller ansetts ha någon betydelse i sammanhanget.⁷⁷⁹

⁷⁷⁸ APM 1/ 2026 Bedömningen av skäligt belopp vid begäran om förskott på arvode

⁷⁷⁹ NJA 2005 s. 26 och RH 2003:58

Särskilt om förskott till medförvaltare eller entledigad förvaltare

Av 14 kap. 6 § första stycket konkurslagen framgår att om det har utsetts flera förvaltare, ska deras arvoden bestämmas samtidigt, om det är lämpligt. Om en medförvaltare eller entledigad förvaltare begär förskott i samband med inlämnande av sina sluthandlingar kan förvaltaren inte förväntas utföra mer arbete i konkursen varför viss försiktighet bör iakttas vid beslut om skäligt belopp att utgå i förskott.

Av bestämmelsen följer att en medförvaltares eller en entledigad förvaltares arvode många gånger bestäms i samband med konkursens avslut.

Medförvaltaren eller den entledigade förvaltaren kan dock komma att begära förskott på arvodet. Förskottsbegäran avser då i de flesta fall hela det upparbetade arvodet eftersom det då sällan kvarstår något ytterligare arbete. Dessa omständigheter medför att det i fler fall än vid förskottsbegäran från en huvudförvaltare kan finnas anledning att iaktta försiktighet och bevilja ett lägre förskottsbelopp än det som begärts.

Många gånger begär medförvaltare och entledigade förvaltare förskott med förhållandevis begränsade belopp. I sådana fall bör det vara relativt enkelt att bedöma om det begärda beloppet är skäligt. När en medförvaltare eller entledigad förvaltare istället begär förskott med ett högre belopp, eller om det är svårt att avgöra beloppets skälighet utan att huvudförvaltarens arvodesräkning har inkommit, kan det ofta finnas större skäl att iaktta försiktighet vid bedömningen av det begärda beloppet med hänsyn till risken för återbetalningsskyldighet.

Övergångsbestämmelser

En förskottsbegäran som lämnats in till tingsrätten före den 1 juli 2026 hanteras enligt de regler som gällde före detta datum, dvs. rätten beslutar och eventuell ersättning av allmänna medel begärs hos Domstolsverket. Detta gäller även om tingsrätten redan har fattat ett beslut som sedan överklagas. Begäran ska slutligt avgöras enligt de äldre bestämmelserna.⁷⁸⁰

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 161 ff och 384

⁷⁸⁰ Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna p. 5 och prop. 2024/25:135 s. 260 ff.

Prop. 2024/25:135 s. 133 och 245

NJA 1998 s. 10 - Konkursen var i princip färdiga för avslut, varför det inte fanns tillräckliga skäl att tillerkänna förvaltaren förskott på arvode.

NJA 2003 s. 203- Rättsfallet avsåg en konkurs som då begäran om förskott framställdes hade pågått ett halvår och vars handläggning totalt beräknades pågå ett och ett halvt år innan den avslutades. Det begärda förskottsbeloppet uppgick till drygt 360 000 kr. Högsta domstolen ansåg att framställningen med hänsyn till det arbete som hade nedlagts och den tid konkursen ytterligare beräknades pågå borde bifallas.

NJA 2005 s. 26 och RH 2003:58 - Förskott på arvode har ansetts kunna utgå av allmänna medel.

Hovrätten för Övre Norrland, beslut 2002-04-16, Ö 190/02 och Hovrätten över Skåne och Blekinge, beslut 2003-07-03, Ö 297-03 - Fråga om förskott kan beviljas sedan förvaltaren avgett sluthandlingar. Hovrätterna kom till olika slut. Av besluten kan slutsatsen dras att bedömningen får göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO)
kommentaren till 14 kap. 12 §

22 Bevakningsförfarande

Konkursförfarandet går ut på att avveckla konkursboet i syfte att ge utdelning till gäldenärens konkursborgenärer. Vilka fordringar som kan göras gällande i en konkurs regleras i 5 kap. KonkL. Huvudprincipen är att alla fordringar som har uppkommit senast på konkursdagen omfattas. För att utreda vilka fordringar som finns och vilka förmånsrätter dessa har kan ett s.k. bevakningsförfarande genomföras.⁷⁸¹

Det är förvaltaren som beslutar huruvida ett bevakningsförfarande ska hållas i konkursen. Förvaltaren ansvarar också för att genomföra bevakningsförfarandet. Borgenärer måste då skriftligen framställa krav på betalning i konkursen. Den borgenär som inte gör någon sådan bevakning,

⁷⁸¹ Prop. 2024/25:135 s. 97

och som inte heller har fått förskottsbetalning, har kvittningsrätt eller har panträtt i fast eller lös egendom, får ingen utdelning i konkursen.⁷⁸²

Konkursförvaltaren behöver inte höra konkurstillsynen inför beslutet om bevakningsförfarande såvida det inte är svårbedömt. Förvaltarens beslut om att genomföra eller inte genomföra ett bevakningsförfarande får inte överklagas.⁷⁸³

22.1 Att inleda ett bevakningsförfarande

Ett bevakningsförfarande bör anordnas om fordringar utan förmånsrätt kan antas få utdelning i konkursen.⁷⁸⁴

Vid bedömningen av om bevakning ska äga rum behöver förvaltaren inte ta hänsyn till andra förhållanden än sådana som har direkt betydelse för bevakningsförfarandet. Omfattningen av konkursboets tillgångar är inte avgörande i och för sig, men det måste naturligtvis stå klart att utdelning kommer att kunna ske. Det är inte möjligt att ha ett begränsat bevakningsförfarande, exempelvis i viss tillgångsmassa eller bara riktad till vissa borgenärer.

Bevakning bör alltid äga rum om antalet borgenärer är stort eller okänt och de oprioriterade fordringarna kan antas erhålla utdelning i konkursen. Även om antalet borgenärer inte är stort kan bevakningsförfarande bli nödvändigt när bokföringen hos konkursgäldenären är så undermålig att det är osäkert om det kan finnas okända borgenärer.

Det kan också vara lämpligt att ha ett bevakningsförfarande i konkurser med endast prioriterade borgenärer, där tvister om betalningsrätt och förmånsrätt kan uppstå.

Genom ett bevakningsförfarande får förvaltaren snabbt reda på vilka borgenärer som finns och vilka krav de har på gäldenären. Samtliga intressenter får en bra kontroll av vilka som är berättigade att bevaka sina fordringar i konkursen. Finns det motstridiga intressen i en bevakningskonkurs är det borgenären som ska styrka sin fordrings- och

⁷⁸² 9 kap. 4 § KonkL och 11 kap. 1 och 4 §§ KonkL

⁷⁸³ Prop. 2024/25:135 s. 99 f.

⁷⁸⁴ 9 kap. 1 § KonkL

förmånsrätt.⁷⁸⁵ Om förvaltaren inte delar borgenärens uppfattning blir det förvaltarens sak att föra bevisning emot borgenärens påståenden.

Om förvaltaren inte beslutar om att ett bevakningsförfarande ska genomföras är han eller hon ansvarig för att rätt borgenärer fått utdelning i rätt ordning med rätt förmånsrätt. Om bevakningsförfarande inte genomförts blir det borgenärerna som får tvista om fordringars eventuella betalnings- och förmånsrätt i samband med kungörelsen av utdelningsförslaget.

Även i de fall förvaltaren beslutar om att ett bevakningsförfarande ska genomföras är han eller hon ansvarig för att utdelningsförslaget är korrekt.

22.2 Kungörelser och underrättelser

Förvaltaren ska kungöra beslutet om att genomföra ett bevakningsförfarande och vilken bevakningstid som gäller.⁷⁸⁶ Förvaltaren ska även underrätta berörda aktörer om anmärkningstiden och om var bevakningarna hålls tillgängliga.⁷⁸⁷

Det är förvaltaren som bestämmer tiden för bevakning respektive anmärkning. Bevakningstiden ska normalt vara fyra veckor från dagen för beslutet om bevakningsförfarande och anmärkningstiden två veckor. Förvaltaren får bestämma längre tid om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, dock högst åtta veckors bevakningstid.⁷⁸⁸

22.3 Bevakningar

En borgenär ska inom bevakningstiden anmäla sin fordran skriftligen hos förvaltaren. Fordringens belopp och den förmånsrätt som borgenären vill göra gällande ska framgå av anmälan.⁷⁸⁹ Uppgifterna ska styrkas med angivande av grund för kraven och med kopia på de handlingar som borgenären vill åberopa till stöd för sitt anspråk. Förvaltaren ska se till att

⁷⁸⁵ Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s. 539

⁷⁸⁶ 9 kap. 3 § KonkL

⁷⁸⁷ 9 kap. 8 § 3 st. KonkL

⁷⁸⁸ 9 kap. 2 och 8 §§ KonkL

⁷⁸⁹ 9 kap. 4 § KonkL

konkurstillsynen får del av bevakningarna. Dessa ska hållas tillgängliga för granskning hos konkurstillsynen.⁷⁹⁰

Förvaltaren ska upprätta en bevakningsförteckning över alla de fordringar som har bevakats. I bevakningsförteckningen anges beloppet för den bevakade fordringen, eventuellt yrkad förmånsrätt med åberopande av grunder och vilken plats i förmånsrättsordningen fordran ska ha enligt borgenärens yrkande. Förvaltningen ska ge in bevakningsförteckningen till konkurstillsynen, som ska hålla den tillgänglig för den som vill ta del av den.⁷⁹¹

22.4 Bevakningsfrihet

Om ett bevakningsförfarande genomförs är en borgenär som huvudregel berättigad till utdelning i konkursen endast om han eller hon har bevakat sin fordran.⁷⁹² Det finns dock vissa undantag från denna bevakningsskyldighet. Undantagen gäller för en fordran mot gäldenären som har återuppväckts på grund av återvinning,⁷⁹³ en regressfordran som tillkommer en medgäldenärs konkursbo,⁷⁹⁴ en kvittningsfordran⁷⁹⁵ och en fordran med pant i fast eller lös egendom⁷⁹⁶. Bevakningsfriheten för dessa fordringar innebär att förvaltaren ska beakta fordringarna då utdelningsförslaget upprättas även om de inte har bevakats.⁷⁹⁷

Därutöver finns det andra typer av fordringar som ska ingå i bevakningsförfarandet men som borgenärerna själva inte behöver bevaka. Vissa insättnings- och försäkringsborgenärers fordringar ska redovisas i en av förvaltaren upprättad förteckning och anses därmed bevakade utan att det krävs någon särskild åtgärd från borgenärens sida. Förteckningen lämnas till konkurstillsynen i samband med att övriga bevakningar överlämnas till myndigheten.⁷⁹⁸

⁷⁹⁰ 9 kap. 7 § 1 st. KonkL

⁷⁹¹ 9 kap. 7 § 2 och 3 st. KonkL

⁷⁹² 9 kap. 4 § KonkL och 11 kap. KonkL

⁷⁹³ 4 kap. 21 § KonkL

⁷⁹⁴ 5 kap. 8 § KonkL

⁷⁹⁵ 5 kap. 17 § KonkL

⁷⁹⁶ 9 kap. 5 § KonkL

⁷⁹⁷ 11 kap. 4 § KonkL

⁷⁹⁸ 9 kap. 6 b - c och 7 §§ KonkL

Vidare behöver inte den borgenär som fått sin fordran förskottsbetalad bevaka sin fordran. Fordran är med i bevakningsförfarandet genom att förvaltaren bevakar den i en särskild förteckning.⁷⁹⁹ Förteckningen lämnas till konkurstillsynen i samband med att övriga bevakningar överlämnas till myndigheten.

En borgenär som har säkerhet för sin fordran genom panträtt i fast eller lös egendom behöver inte bevaka fordringen för att få rätt till betalning ur den pantsatta egendomen. Befarar borgenären att panten inte räcker till för betalning av hela hans fordran måste denne dock bevaka för att komma ifråga för utdelning för resterande del.

22.4.1 Bevakningsskyldighet för arbetstagares lönefordringar

Göta hovrätt har prövat omfattningen av förvaltarens bevakningsskyldighet för arbetstagares lönefordringar.⁸⁰⁰ Hovrätten bedömde att förvaltarens bevakningsskyldighet enbart omfattar fordringar som omfattas av lönegarantin och således inte andra fordringar som arbetstagarna kan ha.

I praktiken betyder det att förvaltaren ska bevaka det belopp som arbetstagaren enligt lönegarantibeslutet ska erhålla. Förvaltaren ska dock bara bevaka om beloppet vid tidpunkten för begäran om bevakningsförfarande ännu inte har utbetalats av Skatteverket. Har lönegarantibelopp betalats ut åligger det Skatteverket att bevaka den delen av fordran.

Belopp som inte omfattas av lönegarantin, på grund av det exempelvis överskrider takbeloppet eller för att det saknar förmånsrätt, ska arbetstagaren själv bevaka.

I praktiken blir det sällan aktuellt för förvaltaren att bevaka för arbetstagares räkning, eftersom lönegarantibeloppen ofta är utbetalade när bevakningsförfarandet inleds.

⁷⁹⁹ 9 kap. 6 a § KonkL

⁸⁰⁰ RH 2023:14

22.5 Anmärkning mot en bevakning

Förvaltaren ska granska bevakningarna och är skyldig att anmärka mot en bevakning så snart han eller hon finner skäl till det. Även en bevakande borgenär och gäldenären själv får framställa anmärkning mot en bevakning. Den som vill invända mot en bevakning ska lämna en skriftlig anmärkning till konkursförvaltaren inom två veckor från bevakningstidens utgång.⁸⁰¹ Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får förvaltaren bestämma en längre anmärkningstid.⁸⁰² Förvaltaren ska, när anmärkningstiden har gått ut, tillställa konkurstillsynen anmärkningarna. Dessa ska därefter hållas tillgängliga hos myndigheten.⁸⁰³

Borgenärerna får den betalnings- och förmånsrätt som de yrkat i sin bevakning om ingen anmärkning ställs mot den.⁸⁰⁴ Det gäller även om det senare skulle visa sig att yrkandet var felaktigt.

Har ett yrkande om förmånsrätt lämnats utan anmärkning, får det inte gå ut över dem som enligt lag har företräde till betalning ur viss egendom. Ett yrkande om förmånsrätt som inte avser någon i lag föreskriven förmånsrätt är utan verkan, även om någon anmärkning inte har framställts mot yrkandet.⁸⁰⁵

22.6 Bevakningstvist och rätten att förfoga över en anmärkning

Om en anmärkning framställs uppstår en bevakningstvist. Förvaltaren ska utreda tvistefrågorna och verka för en förlikning av bevakningstvisten, om det inte är olämpligt.⁸⁰⁶

När en bevakningstvist uppstår kan den lösas på frivillig väg. Bevakaren förfogar själv över sin bevakning och kan återkalla den eller godkänna

⁸⁰¹ 9 kap. 9 § KonkL

⁸⁰² 9 kap. 8 § 2 st. KonkL

⁸⁰³ 9 kap. 9 § KonkL

⁸⁰⁴ 9 kap. 12 § KonkL

⁸⁰⁵ 9 kap. 12 § 2 st. KonkL.

⁸⁰⁶ 9 kap. 13 § KonkL, prop. 2024/25:135 s. 114, 116. Möjligheterna till förlikningssammanträde i domstol samt att utse förlikningsman har tagits bort i samband med lagändringarna den 1 juli 2026

anmärkningen. Även den som har anmärkt mot en bevakning får återkalla eller inskränka anmärkningen och ingå förlikning med bevakaren.⁸⁰⁷ För återkallelse och förlikning krävs inte förvaltarens samtycke.⁸⁰⁸

En anmärkning gäller även för övriga anmärkningsberättigade.⁸⁰⁹ Förvaltarens anmärkningar gäller till förmån för samtliga berörda borgenärer.⁸¹⁰

Endast den som har anmärkt mot en bevakning får åberopa nya omständigheter till stöd för anmärkningen.⁸¹¹

Förvaltaren ska, i samband med att bevakaren underrättas om en gjord anmärkning, uppmana bevakaren att yttra sig över det som anförs i anmärkningen och vid behov komplettera sin bevakning. Det gäller även när förvaltaren bevakar en fordran enligt 9 kap. 4 § andra stycket KonkL. Förvaltaren ska alltså inte företräda borgenären i bevakningstvisten. Uppmaningen syftar till att bevakaren ska överväga om han eller hon vill vidhålla sin bevakning och i så fall lämna sådana ytterligare underlag som behövs för att tvisten ska kunna prövas.⁸¹²

Förvaltaren har i uppgift att aktivt försöka åstadkomma en förlikning mellan bevakaren och anmärkaren i den uppkomna bevakningstvisten.⁸¹³

Bestämmelsen tar sin utgångspunkt i förvaltarens allmänna uppgift att verka för förlikning. Det är ofta förvaltaren som anmärker mot en bevakning och även i de fallen ska förvaltaren försöka förlika bevakningstvisten. Hur förvaltaren bör utföra sin uppgift är inte närmare reglerat. Med tanke på de tidsfrister som gäller för förfarandet finns det normalt anledning att ta kontakt med parterna så snart som möjligt efter det att en anmärkning har framställts. Förvaltaren är skyldig att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa.⁸¹⁴ Det gäller även när förvaltaren bedömer vilka förlikningsansträngningar som ska göras eller på vilka villkor han eller hon själv kan gå med på en förlikning. I vissa fall kan det vara olämpligt att ingå en förlikning. Enligt bestämmelsen är förvaltaren då inte skyldig att försöka göra det. Om t.ex. förvaltaren har anmärkt för att det finns skäl att

⁸⁰⁷ 9 kap 10 § KonkL

⁸⁰⁸ Prop. 2024/25:135 s. 113

⁸⁰⁹ 9 kap. 10 § 1 st. KonkL

⁸¹⁰ Prop. 2024/25:135 s. 222

⁸¹¹ 9 kap. 11 § KonkL

⁸¹² Prop. 2024/25:135 s. 224

⁸¹³ 9 kap. 13 § 2 st. KonkL

⁸¹⁴ 7 kap. 8 § KonkL

tro att den bevakade fordringen är ogrundad är det lämpligare att direkt överlämna bevakningstvisten till tingsrätten. Så kan vara fallet även när någon annan än förvaltaren har gjort anmärkningen.⁸¹⁵

Om en förlikning inte kan ingås ska förvaltaren snarast och senast fyra veckor efter anmärkningstidens utgång överlämna bevakningstvisten till rättens prövning.⁸¹⁶

Att en bevakningstvist kvarstår innebär att tvistefrågan inte helt har lösts mellan parterna genom förlikning eller genom att bevakningen eller anmärkningen har frånfallits. Det finns inget som hindrar att förlikningsansträngningarna fortsätter efter överlämnandet. Regeln innebär en skyldighet för förvaltaren och har inte några materiella verkningar. Om tvisten av något skäl inte överlämnas i rätt tid påverkar det alltså inte bevakningen eller anmärkningen. Det innebär att tvisten kvarstår och förvaltaren ska snarast överlämna den till tingsrätten. De handlingar som ska ges in till tingsrätten vid överlämnandet är i första hand bevakningen och anmärkningen. Det är även andra handlingar som rör frågan och som getts in antingen i samband med att bevakningen respektive anmärkningen gjordes eller senare, t.ex. en åberopad ny omständighet eller bevakarens yttrande.⁸¹⁷

Rättens beslut i en bevakningstvist ska gälla även för övriga anmärkningsberättigade i konkursen och rättens beslut har endast rättskraft i konkursen.⁸¹⁸ Ett beslut som innebär att en bevakningstvist avgörs får överklagas särskilt inom tre veckor från dagen för beslutet, även om det inte innebär att ärendet avslutas.⁸¹⁹

Förvaltaren kan ha haft en hel del kontakter med en borgenär och fått allt klart för sig om borgenärens fordran. Ibland visar det sig emellertid senare att borgenären inte har bevakat sin fordran. Förvaltaren, som ska ta till vara samtliga borgenärers gemensamma rätt och bästa, kan i sådana fall överväga att påminna borgenären om möjligheten till efterbevakning.

Frågan är hur detta ställer sig till omsorgen om övriga borgenärer. Har borgenärens fordran tagits upp i bouppteckningen eller lagts till vid

⁸¹⁵ Prop. 2024/25:135 s. 224

⁸¹⁶ 9 kap. 15 § KonkL, prop. 2024/25:135 s. 118-121 Rätten tillämpar lagen om domstolsärenden vid sin prövning och fattar ett beslut per bevakad fordran

⁸¹⁷ Prop. 2024/25:135 s. 224 f.

⁸¹⁸ 9 kap. 19 § KonkL

⁸¹⁹ 16 kap 13 § KonkL

boupptecknings-/edgångssammanträdet, så att det knappast kan röra sig om bristande underrättelse, bör förvaltaren inta en formell hållning. Borgenären har då underrättats av förvaltaren om att kungörelse har skett. Det ankommer därefter på borgenären att vara aktiv.

22.7 Konkurstillsynens uppgifter vid bevakningsförfaranden

Förvaltaren ska efter bevakningstidens utgång tillställa konkurstillsynen borgenärernas bevakningar, bevakningsförteckning, eventuella anmärkningar och efterbevakningar. Konkurstillsynen håller dem sedan tillgängliga för granskning.⁸²⁰

Syftet med att förvaltaren ska skicka inkomna bevakningar och anmärkningar till konkurstillsynen är framför allt att säkerställa insyn i det förvaltarledda förfarandet och en möjlighet för borgenärer och andra att kunna ta del av handlingarna samt granska bevakningarna och anmärkningarna. Ett sådant förfarande möjliggör även insyn och tillsyn för konkurstillsynen.⁸²¹

Konkurstillsynen har ingen aktiv roll i själva bevakningsförfarandet. Däremot bör konkurstillsynen vara uppmärksam på om förutsättningarna för förfarandet är uppfyllda eller tveksamheter om borgenärskollektivet finns som gör att det är säkrast att förfarandet genomförs.

22.8 Efterbevakningar

En borgenär, som har missat att bevaka under bevakningstiden, får mot särskild avgift (tre procent av prisbasbeloppet) anmäla en fordran eller yrka förmånsrätt efter det att bevakningstiden gått ut (efterbevakning).⁸²²

Borgenären löper risken att gå miste om sin eventuella rätt till utdelning om den väntar för länge med att efterbevaka. Efterbevakning kan ske fram till

⁸²⁰ 9 kap. 7, 9 och 20 §§ KonkL

⁸²¹ Prop. 2024/25:135 s. 104, 110

⁸²² 9 kap. 20 § KonkL och 30 § konkursförordningen

dess utdelningsförslaget upprättas.⁸²³ Det kan därför vara lämpligt att borgenären hör med förvaltaren om möjligheten till utdelning innan efterbevakningen lämnas in. Om en bevakning ges in till förvaltaren efter att bevakningstiden har gått ut ska förvaltaren underrätta gäldenären och bevakande borgenärer om efterbevakningen samt tillställa konkurstillsynen efterbevakningen. Konkurstillsynen ska fakturera borgenären avgiften för efterbevakningen och, när avgiften erlagts, meddela förvaltaren samt hålla efterbevakningen tillgänglig för granskning.⁸²⁴

Övergångsbestämmelser

Om tingsrätten har fattat beslut om bevakningsförfarande före den 1 juli 2026 ska de äldre reglerna tillämpas i den fortsatta handläggningen. Däremot ska nya regler tillämpas om tingsrätten ännu inte har fattat beslut om ett bevakningsförfarande. Detta eftersom varken tingsrätt eller hovrätt får fatta beslut om ett bevakningsförfarande efter ikraftträdandet.⁸²⁵

Att läsa vidare

NJA 2003 s. 3 Fråga om skiljeavtals verkan i konkurs

NJA 2007 s. 736 Beslut i bevakningsförfarandet i en konkurs rörande förmånsrätt har ansetts utgöra hinder mot att i utdelningsförfarandet besluta om annan förmånsrätt, trots att fordringshavaren enligt ett senare avgörande av HD skulle vara berättigad till förmånsrätt i enlighet med sitt yrkande.

RH 1997:107 En konkursförvaltare har bevakat en statens fordran enligt lönegarantilagen och uttryckligen angett, att han gjort bevakningen i egenskap av förvaltare. Bevakningen har avvisats.

RH 2005:24 Borgenär har godtagit anmärkning mot gjord bevakning i konkurs. Oavsett att tingsrätten därefter beslutat att skriva av tvisten som förlikt, har borgenären ansetts ha rätt att återta sitt godkännande. Tingsrättens avskrivningsbeslut har ansetts sakna rättsverkningar, och överklagande av beslutet har avvisats.

⁸²³ Prop. 2024/25:135 s. 122

⁸²⁴ 9 kap. 21 § KonkL och 30a § konkursförordningen

⁸²⁵ Prop. 2024/25:135 s. 261 (punkt 5 i övergångsbestämmelserna)

RH 2023:14 En konkursförvaltares bevakningsskyldighet enligt 15 § LgL omfattar endast fordringar som kan täckas av lönegarantin. Konkursförvaltaren har som utgångspunkt inte rätt till arvode för arbete med bevakning av andra fordringar som arbetstagare kan tänkas ha mot konkursboet.

23 Förmånsrättslagen

Förmånsrättslagen (FRL) bestämmer i vilken ordning borgenärerna ska få utdelning i konkurs.⁸²⁶ Det är inte konkurstillsynens roll att granska utdelningsförslaget, men uppenbara oriktigheter bör mot bakgrund av att tillsynens uppgift är att övervaka att förvaltningen bedrivs i enlighet med lag ändå uppmärksammas. Dessutom har frågor om förmånsrätter betydelse vid en rad situationer som kan uppstå under konkurs och därmed påverka konkursförvaltningen. FRL är exempelvis relevant för att avgöra vilka borgenärer som berörs av en viss åtgärd under konkurshandläggningen och vem/vilka förvaltaren ska höra i en viss fråga.⁸²⁷ Förmånsrätter kan även påverka om en betalning är återvinningsbar på grund av att en gäldenär i en obeståndssituation gynnar en viss borgenär genom att frångå förmånsrättsordningen.

Förmånsrätt kan endast regleras av lag. Avtal om att en fordran ska ha förmånsrätt är alltså utan verkan.

FRL innehåller ett flertal olika förmånsrätter. En del av dessa är vanligt förekommande och andra mer ovanliga. Framställningen nedan är avgränsad till de förmånsrätter som är viktigast för konkurstillsynen att känna till. FRL har ändrats vid ett par tillfällen och äldre regler kan fortfarande vara tillämpliga i äldre konkurser. I slutet av avsnittet finns en lathund över vilka regler som gäller för olika konkurser.

⁸²⁶ Förmånsrättslagen (1970:979)

⁸²⁷ 7 kap. 10 § KonkL

23.1 Särskild och allmän förmånsrätt

FRL skiljer mellan särskilda och allmänna förmånsrätter. Särskild förmånsrätt kan bara göras gällande i viss bestämd (särskild) egendom, t.ex. pant, och gäller vid såväl konkurs som utmätning. Allmän förmånsrätt gäller i all gäldenärens egendom men kan endast göras gällande vid konkurs.⁸²⁸ Förmånsrätten består även om fordringen överlåts.⁸²⁹

23.1.1 Särskilda förmånsrätter

Särskilda förmånsrätter gäller enligt 9 § efter paragrafföljden och i den numrering som anges i respektive paragraf. Från denna huvudregel görs vissa i paragrafen närmare angivna undantag.

Vidare har enligt 15 § FRL vissa allmänna förmånsrätter företräde. Det gäller ersättning för konkursansökningskostnader och vissa andra i 10 § FRL angivna fordringar samt för visst revisions- respektive bokföringsarbete enligt 10 a §. Dessa förmånsrätter går före både särskild förmånsrätt med företagshypotek och förmånsrätt till följd av utmätning.⁸³⁰

Borgenärer med samma särskilda förmånsrätt har lika rätt till betalning om inte annat följer av bestämmelse i annan lag. Detta innebär att de får betalt i förhållande till fordringarnas storlek.

Förmånsrätt följer med pant- och retentionsrätt i olika slags lös egendom enligt punkterna i 4 § FRL.

Företagshypotek enligt 5 § FRL är en särskild säkerhetsrätt som skapats för att näringsidkare ska kunna använda sin rörelseegendom som kreditsäkerhet, exempelvis ett varulager.⁸³¹ Företagshypoteket är inte knutet till en viss bestämd egendom vid en viss tidpunkt, utan egendomen kan skifta med tiden. Tanken är att rörelseegendomen ska kunna användas som kreditsäkerhet utan att näringsidkaren för den skull behöver avstå från att förfoga över den.

⁸²⁸ 2 § FRL

⁸²⁹ 3 § FRL

⁸³⁰ 15 § FRL

⁸³¹ Bestämmelser finns i lag (2008:990) om företagshypotek

Företagshypoteket omfattar inte kassamedel, bankmedel eller aktier och inte heller andra finansiella instrument som är avsedda för allmän omsättning, egendom som kan intecknas på annat sätt eller egendom som varken kan utmätas eller ingå i en konkurs.⁸³² Säkerheten upplåts genom att en företagare överlämnar ett skriftligt företagsinteckningsbrev till en borgenär (traditionskrav).

Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev anses vara överlämnat till borgenären och säkerheten därmed upplåten när borgenären har registrerats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret. Förmånsrätten gäller upp till företagsinteckningsbrevets belopp samt med dels ett fast tillägg om 15 procent, dels en löpande ränta beräknad på företagsinteckningsbrevets belopp. En företagsinteckning har företräde i förhållande till en annan företagsinteckning utifrån vilken tidsföljd som de olika företagsinteckningarna beviljades.

Förmånsrätt gäller enligt 6 § FRL för inteckning i fast egendom, antingen på grund av inteckning eller på grund av reallast (som innebär en skyldighet för fastighetsägaren att fullgöra vissa prestationer). Likande förmånsrätter gäller enligt 7 § FRL i tomträtt.

Utmätning ger enligt 8 § FRL en borgenär förmånsrätt i den utmätta egendomen. För lös egendom uppkommer förmånsrätten genom beslutet, och för fast egendom gäller inskrivningsdag. Utmätningborgenären kommer sist bland de särskilda förmånsrätterna och får ofta stå tillbaka om förmånsrätten konkurrerar med andra särskilda förmånsrätter.

Om den egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller inte räcker till att betala hela skulden ska resterande belopp behandlas som en fordran utan förmånsrätt enligt 18 § FRL.

23.1.2 Allmänna förmånsrätter

Ordningsföljden mellan allmänna förmånsrätter regleras i 14 § FRL. Alla förmånsrätter som tas upp under samma paragraf har inbördes lika rätt och får därmed betalt i förhållande till sina fordringar. Sinsemellan gäller paragrafföljden.

⁸³² Inga aktier ingår, varken så kallade organisationsaktier eller andra. Se NJA 2015 s. 494

Enligt 10 § 1 p. FRL har borgenär förmånsrätt för kostnader för konkursansökan och för beslut att dödsbos egendom ska avträdas till förvaltning av boutredningsman. Samma förmånsrätt gäller för begravnings- och bouppteckningskostnader när gäldenären avlidit före konkursbeslutet.

Andra allmänna förmånsrätter enligt 10 § FRL gäller för rekonstruktörsarvode med mera (p. 2), vissa rekonstruktionsåtgärder (p. 3), för fordringar som ingår i en fastställd rekonstruktionsplan och utgör ny finansiering (p. 4) och den så kallade superförmånsrätten för fordringar som grundar sig på avtal som en rekonstruktör lämnat samtycke till (p. 5). Förmånsrätt enligt punkterna 1 - 3 gäller endast i den mån beloppet är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Förmånsrätt enligt första stycket p. 5 upphör att gälla:

- om en rekonstruktionsplan fastställts under en företagsrekonstruktion, eller
- tre månader efter att företagsrekonstruktionen upphört utan att någon rekonstruktionsplan har fastställts, om inte en konkursansökan som avser gäldenären har gjorts inom den tiden.

10 a § FRL ger förmånsrätt för ersättning för revision och för att fullgöra bokföringsskyldighet. Ersättningen ska avse arbete som utförts de senaste sex månaderna före konkursen och vara föreskriven i lag eller annan författning. Belopp som avser konsultationer från revisor är oprioriterade fordringar.

Arbetstagare har förmånsrätt för fordringar på lön m.m. enligt 12 och 13 § FRL. Sedan 2009 har staten dock inte längre någon förmånsrätt för denna regressrätt, vilket framgår av hänvisningen i 28 § lönegarantilagen. Beloppet för vilket arbetstagaren har förmånsrätt begränsas i 12 a § FRL till tio prisbasbelopp.

23.2 Fordringar utan förmånsrätt

Fordringar som inte har någon förmånsrätt kallas ibland oprioriterade fordringar och de har enligt 18 § FRL inbördes lika rätt. Hit hör också de fordringar där säkerhet i viss egendom inte räcker till.

23.3 Ändringar i förmånsrättslagen

Förmånsrättslagen har ändrats i omgångar, de senaste ändringarna gäller från den 1 augusti 2022 i samband med att ny lag om företagsrekonstruktion trädde i kraft. Eftersom de regler som gällde fram till 2004 fortfarande är relevanta i gamla konkurser är det nödvändigt att känna till vad som gällt tidigare.

Företagshypotek med särskild förmånsrätt tillämpas vid förfaranden inledda t.o.m. 2004 samt fr.o.m. 2009. Företagsinteckning med allmän förmånsrätt tillämpas vid förfaranden inledda 2004-2009 samt vid förfaranden inledda 2010 om ansökan gjorts senast under 2009. Fr.o.m. den 1 augusti 2022 ändras reglerna för den så kallade superförmånsrätten.

Före 2004	2004 - 2008	2009 -	2022-08-01 -
<i>Särskild förmånsrätt</i>	<i>Särskild förmånsrätt</i>	<i>Särskild förmånsrätt</i>	
5 § företagshypotek, hyra	5 § upphävd	5 § företagshypotek	
<i>Allmän förmånsrätt</i>	<i>Allmän förmånsrätt</i>	<i>Allmän förmånsrätt</i>	<i>Allmän förmånsrätt</i>
11 § skatter	11 § företagsinteckning, 55 %	11 § upphävd	10 § fordringar från företagsrekonstruktion, delvis villkorade i tid
12-13 §§ lön och pension, lönegarantiregress staten	12-13 §§ lön och pension, lönegarantiregress staten 45 %	12-13 § lön och pension, lönegarantiregress upphävd	12 § hänvisning till ny lag om företagsrekonstruktion
	Se även 28 § LgL	Se även 28 § LgL	

Den företagsinteckning som uppläts mellan 2004 och 2008 gäller, till skillnad från företagshypotek, i all gäldenärens egendom. Det är alltså en allmän förmånsrätt. Säkerhet som grundas på företagsinteckningen ger allmän förmånsrätt i 55 % av värdet av all gäldenärens egendom som återstår sedan fordringar med bättre förmånsrätt har fått betalt. Om beloppet inte räcker till full betalning av företagsinteckningshavarens fordran blir återstående fordran oprioriterad. Rätten till betalning omfattar inskrivet belopp samt särskilt tillägg.

Ändringar från den 1 augusti 2022 avser ersättning till tillsynsperson samt fordringar som ingår i en fastställd rekonstruktionsplan och utgör ny finansiering enligt lagen om företagsrekonstruktion, i den utsträckning och under den tid som anges i planen.⁸³³ Förmånsrätt enligt 10 § första stycket punkt 5 upphör att gälla om en rekonstruktionsplan fastställs under en företagsrekonstruktion eller tre månader efter att företagsrekonstruktionen upphört utan att någon rekonstruktionsplan har fastställts, om inte en konkursansökan som avser gäldenären har gjorts inom den tiden.

Att läsa vidare

Gösta Walin, Torkel Gregow, Förmånsrättslagen, lönegarantilagen m.m.: En kommentar 2010

24 Sluthandlingar

Vid avslut av en konkurs ska förvaltaren upprätta ett flertal olika handlingar vilka gemensamt brukar benämnas sluthandlingar. Dessa består av:

- slutredovisning⁸³⁴ (kontoutdrag, balansrapport, resultatrappport, verifikationslista och huvudbok)
- redogörelse för brottsefterforskning enligt 7 kap. 17 § KonkL
- arvodesframställning med arbetsredogörelse
- utdelningsförslag med förvaltningsredogörelse (i förekommande fall) och rättsägarförteckning då sådan är nödvändig
- begäran om avskrivning (i förekommande fall)

Sluthandlingarna ska ges in till konkurstillsynen.⁸³⁵

⁸³³ 4 kap. 7 § 8 p. FrekL

⁸³⁴ 13 kap. 1-4 §§ KonkL

⁸³⁵ Prop. 2024/25:135 s. 145

24.1 Slutredovisning

Förvaltaren ska avge slutredovisning för sin förvaltning i enlighet med vad som föreskrivs i 13 kap. KonkL. I slutredovisningen anger förvaltaren boets inkomster och utgifter. Slutredovisningen utgör ett bokslut över förvaltningen av konkursboet. Förvaltaren redogör här för sin egen handläggning av uppdraget som förvaltare och för hur boets medel förvaltats.⁸³⁶

En förvaltare som avgår innan konkursen är avslutad ska avge slutredovisning, även om han eller hon har haft hand om förvaltningen tillsammans med andra förvaltare. Har förvaltningen varit delad, behöver redovisningen omfatta endast den del av förvaltningen som har ankommit på den avgående förvaltaren ensam.⁸³⁷

Av slutredovisningen ska det vara möjligt att utläsa hur tillgångarna har omvandlats till likvida medel och vilka massakostnader som har betalats ur konkursboet. För att få fram hur stort belopp som finns för utdelning alternativt behövs för täckande av konkurskostnaderna måste förvaltaren i samband med upprättandet av sluthandlingarna bokföra tillkommande poster. Det gäller t.ex. arvode till förvaltaren, återbetalning av mervärdesskatt och ränta på inestående medel.

Slutredovisningen ska innehålla:

- uppgifter om boets inkomster och utgifter
- uppgifter om arvode och kostnadsersättning till förvaltaren
- ersättning till sakkunnigt biträde, rådgivare eller förlikningsman (om denna betalats ur boet, annars ingår beloppet i förvaltarens arvode)
- tillsynsavgift
- eventuell ersättning enligt 6 kap. 14 § KonkL för inställelse

Till slutredovisningen ska förvaltaren bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen såsom kontoutdrag, balansrapport, resultatrapport, verifikationslista och huvudbok.⁸³⁸

⁸³⁶ Mellqvist, Obeståndsrätten – En introduktion, (2025, Version 11, JUNO), s. 94

⁸³⁷ 13 kap. 1 § 1 st. KonkL

⁸³⁸ 13 kap. 3 § KonkL

Konkursbon är inte bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen.⁸³⁹
Bokföringsskyldigheten för konkursbon regleras istället i 7 kap. 19 § KonkL.

För att slutredovisningen och de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen ska vara tillförlitliga krävs en ordnad bokföring som åtminstone uppfyller kraven om god redovisningssed i konkurs.

Räkenskapsinformationen utgörs av kontoutdrag, verifikationslista och huvudbok samt resultat- och balansräkning. Bokföringen i konkurs ska utgöra underlag för kontroll av att tillgångarna inte förstörs eller förskingras. Huvudregeln är att förvaltaren, oavsett vem som är gäldenär, löpande ska bokföra in- och utbetalningar om inte god redovisningssed kräver att bokföringen sker på något annat sätt. Sker vidare drift ställs högre krav på redovisningen. Varje konkurs ska särredovisas.⁸⁴⁰

Konkursförvaltarens slutredovisning ska ges in till konkurstillsynen, som ska hålla handlingarna tillgängliga för granskning.⁸⁴¹ Konkurstillsynen ansvarar, från och med den 1 juli 2026, för de administrativa uppgifterna med anledning av förvaltarens slutredovisning och ska också utfärda kungörelse i samband med att slutredovisningen ges in.⁸⁴² Myndigheten ska förvara och hålla slutredovisningen tillgänglig för den som vill granska den. Konkurstillsynen kan använda slutredovisningen vid fullgörandet av sin tillsynsuppgift.⁸⁴³ Det är viktigt att konkurstillsynen granskar den slutredovisning som ges in då den utgör ett sådant beslutsunderlag som konkurstillsynen måste granska inför beslut om avslut av konkursen och förvaltarens arvode.⁸⁴⁴

I de fall då egendomen i boet återställs till gäldenären till följd av att ett ackord har fastställts kommer konkurstillsynens granskning av slutredovisningen att ske i samband med att myndigheten ska fatta beslut om avslut av konkursen och arvode.

I de fall förvaltaren avgår före konkursens slut behöver konkurstillsynen granska förvaltarens slutredovisning för att fullgöra sitt tillsynsuppdrag och för att kunna ta ställning till om myndigheten har anledning att föra talan om klander av slutredovisningen.⁸⁴⁵

⁸³⁹ 2 kap. 5 § bokföringslagen

⁸⁴⁰ BFN U 87:10 och REKONs rekommendation om bokföring i konkurs.

⁸⁴¹ 13 kap. 3 och 5 §§ KonkL

⁸⁴² Prop. 2024/25:135 s. 145 f. och 13 kap. 6 § KonkL

⁸⁴³ Prop. 2024/25:135 s. 146

⁸⁴⁴ Prop. 2024/25:135 s. 147

⁸⁴⁵ Prop. 2024/25:135 s. 147

24.1.1 Brister i slutredovisningen

Före lagändringen den 1 juli 2026 hade konkurstillsynen i uppgift att granska och till rätten utlåta sig över förvaltarens slutredovisning. I utlåtandet angavs eventuella anmärkningar om felaktigheter eller brister som noterats vid granskningen. I avskrivningskonkurser granskades slutredovisningen men det fanns inget krav på utlåtande. Istället noterades eventuella synpunkter på slutredovisningen normalt i det yttrande över arvodet som konkurstillsynen lämnade till rätten. I det nya konkursförfarandet hanteras brister och felaktigheter på annat sätt. Omständigheter som påverkar förvaltarens arvode ska anges i konkurstillsynens beslut. Många gånger finns ytterligare omständigheter som noterats vid genomgång av förvaltarens slutredovisning, även om de i sig inte inverkar på konkursens avslut eller arvodesfrågan. Sådana observationer, som konkurstillsynen tidigare angav i utlåtandet/yttrandet till rätten, bör i det nya förfarandet lämpligen också anges i konkurstillsynens beslut.

Möjligheten för konkurstillsynen att begära att förvaltaren ändrar slutredovisningen i en avskrivningskonkurs begränsas av regleringen i 13 kap. 7 § 3 st. KonkL. Enligt detta lagrum börjar klanderfristen oftast löpa den dag slutredovisningen kom in till konkurstillsynen. Konkurslagen ger således i princip inte något utrymme för konkurstillsynen att begära eller tillåta att förvaltaren ändrar sin slutredovisning. Däremot kan det vara så att slutredovisningen är ofullständig, exempelvis kan handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen saknas. Då måste konkurstillsynen begära komplettering. Det kan t.ex. röra sig om kontoutdrag. Även när förvaltaren glömt att ta upp t.ex. en intäkt i slutredovisningen måste det finnas en möjlighet att begära att slutredovisningen kompletteras på aktuellt sätt eftersom konkurstillsynen enligt 23 § FL är skyldig att se till att ärendet är utrett i den omfattning dess beskaffenhet kräver. Om konkurstillsynen skulle avskriva konkursen utan att slutredovisningen kompletteras skulle det kunna leda till att förvaltaren kan begära för mycket ersättning av staten eller komma att påverka eventuell efterutdelning.

För att kunna pröva förvaltarens ansökan om arvode är det ibland nödvändigt för konkurstillsynen att begära upplysningar från förvaltaren avseende slutredovisningen. Om detta görs bör förvaltaren uppmärksammas på att det endast är fråga om upplysningar och inte en ny slutredovisning som efterfrågas.

Konkurstillsynen kan också framföra sin syn på slutredovisningen inom ramen för en klanderprocess. Det torde dock enbart vara aktuellt vid allvarliga brister som tillfogat boet skada.⁸⁴⁶

24.2 Förvaltarens redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL

I redogörelsen enligt 7 kap. 17 § KonkL ska förvaltaren ange vilka åtgärder denne vidtagit (t.ex. förhör med gäldenären och andra personer, efterforskningar i bokföringsmaterial eller liknande) för att efterforska misstankar mot gäldenären gällande brott mot borgenärer, såsom bokföringsbrott, eller något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten och om gäldenären misstänks ha agerat på ett sådant sätt att näringsförbud kan komma ifråga. Den ska avslutas med ett uttalande om resultatet av dessa efterforskningar och ange om underrättelse om brott eller näringsförbud har gjorts till åklagare.⁸⁴⁷

24.2.1 Brister i redogörelsen enligt 7 kap. 17 § KonkL

Det finns inte något som hindrar konkurstillsynen från att begära komplettering av en redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL (exempelvis med underrättelsen enligt 7 kap. 16 § KonkL om denna inte tidigare skickats in). Konkurstillsynen bör begära in underrättelsen om den inte finns i ärendet och om det av övriga handlingar i ärendet framstår som att andra brott än bokföringsbrott kan misstänkas. Anledningen till det är att det är viktigt att förvaltaren underrättar åklagare om alla brott enligt 11 kap. brottsbalken som kan misstänkas. Om gäldenären har drivit näringsverksamhet gäller det även andra brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten. Det är också viktigt att anmälan avser alla personer som kan misstänkas för brotten. Detta är vanligen svårt att utläsa av redogörelsen enligt 7 kap. 17 §. Det är inte ovanligt att förvaltaren förvisso lämnar en

⁸⁴⁶ Prop. 2024/25:135 s. 146

⁸⁴⁷ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 7 kap. 15 §

underrättelse avseende bokföringsbrott men det utifrån handlingarna i ärendet framstår som att även andra brott såsom målvaktsbrott eller oredlighet mot borgenär kan misstänkas. Om det utifrån redogörelsen inte går att bedöma om förvaltaren fullgjort sin brottsefterforskning bör konkurstillsynen begära upplysningar enligt 7 kap. 9 § KonkL från förvaltaren. Om förvaltaren brustit i sin underrättelseskyldighet får det betydelse vid arvodesprövningen och bör även fångas upp i konkurstillsynens strategiska arbete.

24.3 Arvodesframställning med arbetsredogörelse

Det är konkurstillsynen som bestämmer förvaltarens arvode.⁸⁴⁸ I de fall utdelningsförslaget är tvistigt och konkurstillsynen överlämnat prövningen av det till rätten, ska dock även arvodesprövningen göras av rätten.⁸⁴⁹

Om det har utsetts flera förvaltare ska särskilt arvode bestämmas för var och en av dem. Deras arvoden ska bestämmas samtidigt om det lämpligen kan ske.⁸⁵⁰ Beslutet kan överklagas till tingsrätten.⁸⁵¹

Arvodet ska utgöra en skälig ersättning för uppdraget, med hänsyn till det arbete som det har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning.⁸⁵²

När en konkurs skrivs av på grund av att tillgångarna är otillräckliga, ska konkurstillsynen bestämma arvodet till förvaltaren enligt en taxa som årligen fastställs av Domstolsverket utifrån en timkostnadsnorm som beslutas av regeringen.⁸⁵³ Taxebeloppet får överskridas om konkursen har krävt avsevärt mer arbete än normalt och då endast när skälig ersättning överstiger taxan med minst hälften.⁸⁵⁴ Taxan får underskridas endast om förvaltaren varit vårdslös, försumlig eller visat oskicklighet vid utförandet

⁸⁴⁸ I konkurser där sluthandlingar ges in från och med den 1 juli 2026

⁸⁴⁹ 14 kap. 4 (9 § 2 st) och 6 §§ KonkL

⁸⁵⁰ 14 kap. 6 § KonkL

⁸⁵¹ 16 kap. 15 § 8 p. KonkL

⁸⁵² 14 kap. 4 § 2 st. KonkL

⁸⁵³ 14 kap. 4 § 3 st. KonkL, 44 § konkursförordningen och DVFS 2025:11

⁸⁵⁴ Jämför Kronofogdens beslut den 25 maj 2020, Gemensamma principer för bedömningen av arvoden i avskrivningskonkurser, dnr KFM 11549-2020

av uppdraget. Utöver ersättning för konkursförvaltarens arbete ingår i taxan även viss ersättning för tidsspillan och allmänna kontorskostnader.⁸⁵⁵ Om en konkurs skrivs av på grund av att ingen fordran görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, bestäms ett skäligt arvode utan tillämpning av någon taxa.⁸⁵⁶

Till skillnad från avskrivningskonkurser tillämpas inte någon taxa för förvaltararvodet i utdelningskonkurser utan en skälig ersättning bestäms i den enskilda konkursen.⁸⁵⁷

För att kunna göra en bedömning av om begärt arvode är skäligt måste konkurstillsynen få ett utförligt underlag. Förvaltaren ska till sin ansökan bifoga en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört med en specificerad räkning, som utvisar hur det begärda beloppet fördelas på de olika förvaltningsåtgärderna.⁸⁵⁸ Detta gäller dock inte i taxekonkurser.

Arvodet ska fastställas i ett för allt, om inte särskild fastställelse enligt 14 kap. 18 § KonkL är nödvändig.⁸⁵⁹

Det är särskilt viktigt att förvaltaren i redogörelsen delar upp arvodet mellan arbete med egendom som svarar mot fordringar med särskild förmånsrätt respektive annat arbete. Krävs särskild fastställelse av arvode ska arbetsredogörelsen innehålla ett sådant yrkande med hänvisning till vilken eller vilka av redogörelsens punkter som beskriver arbetet med egendomen i fråga. I dessa fall ska förvaltaren dessutom bifoga en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.⁸⁶⁰

Konkurstillsynen ska ge gäldenären och de borgenärer som har begärt det tillfälle att yttra sig över ansökan om arvode. Om förvaltaren begär ett särskilt arvode för viss egendom, ska varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över ansökan. Om ett konkursbeslut har upphävts, ska den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet ges tillfälle att yttra sig över ansökan om arvode.⁸⁶¹ Detta gäller dock inte om konkursen skrivs av, läggs ned, vid efterutdelning enligt 11

⁸⁵⁵ 3–5 §§ DVFS 2024:22

⁸⁵⁶ 10 kap. 1 § KonkL och 44 § KonkF

⁸⁵⁷ Prop. 2024/25:135 s. 127

⁸⁵⁸ 14 kap. 6 § KonkL

⁸⁵⁹ 14 kap. 5 § KonkL

⁸⁶⁰ 14 kap. 7 § KonkL

⁸⁶¹ 14 kap. 8 § 1 st. KonkL

kap. 21 § KonkL eller det är fråga om sådant tilläggsarvode som avses i 14 kap. 9 a § KonkL.⁸⁶²

I avskrivningskonkurser enligt 10 kap. 1 § KonkL ska konkurstillsynen även bestämma förvaltarens kostnadsersättning och ersättning för kostnader som förvaltaren har haft för försäljning av fast egendom och som betalas av staten.⁸⁶³ Ett yrkande om arvode och annan ersättning bör framställas i en ansökan.⁸⁶⁴

24.3.1 Brister i arvodesframställningen eller arbetsredogörelsen

Det åligger förvaltaren att visa att begärt arvode är skäligt. Huvudregeln bör vara att eventuella brister i arvodesräkningen påtalas i beslutet och eventuellt genererar ett lägre arvode än vad förvaltaren har begärt. Om det i arvodesframställan finns oklarheter som gör att konkurstillsynen inte kan bedöma arvodets skälighet kan konkurstillsynen begära kompletterande uppgifter eller upplysningar från förvaltaren. Viss restriktivitet bör dock iakttas.

Av rättspraxis följer att arvodesbeslut inte ska användas som ett generellt tillsynsverktyg.⁸⁶⁵ Mer utvecklade resonemang om betydelsen av brister i omsorg finns i arvodeskapitlet.

Övergångsbestämmelser

Som utgångspunkt ska de nya bestämmelserna gälla även för konkurser som har beslutats före ikraftträdandet. Om ett bevakningsförfarande har inletts före ikraftträdandet tillämpas dock äldre bestämmelser på förfarandet, i syfte att undvika att behöva göra förändringar i en redan påbörjad handläggning och redan utfärdad kungörelse. Även i de fall där förvaltaren eller någon annan gett in en framställan till rätten innan ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas. Detta kan exempelvis avse fall där förvaltaren gett in utdelningsförslag och arvodesräkning till rätten. När sådana beslut

⁸⁶² 14 kap. 8 § 2 st KonkL

⁸⁶³ 14 kap. 2 § 2 st. och 14 § KonkL

⁸⁶⁴ Prop. 2024/25:135 s. 126

⁸⁶⁵ Prop. 2024/25:135 s. 125, NJA 2014 s. 798 och NJA 2016 s. 1186

överklagas till högre rätt tillämpas också de äldre bestämmelserna till dess att frågan slutligt avgjorts.⁸⁶⁶

24.4 Utdelningsförslag

För att borgenärerna ska kunna ta ställning till om utdelning kommer att ske i rätt ordning och med rätt belopp ska förvaltaren upprätta ett utdelningsförslag. Förvaltaren ska ge in förslaget, tillsammans med förvaltningsredogörelse och arvodesansökan, till konkurstillsynen. Konkurstillsynen ska kungöra utdelningsförslaget och hålla handlingarna tillgängliga för den som vill ta del av dem, vilket ska anges i kungörelsen⁸⁶⁷ Kungörelse ska ske i Post- och Inrikes tidningar.⁸⁶⁸

När utdelning ska ske ska alltså förvaltaren upprätta ett förslag till utdelning. Förvaltaren ska då beakta alla de fordringar och förmånsrätter som dittills har bevakats eller efterbevakats eller, när bevakning inte har behövts, de fordringar och förmånsrätter som dittills gjorts gällande eller annars är kända för förvaltaren.⁸⁶⁹

Av utdelningsförslaget ska det framgå

- vilka borgenärer som föreslås få utdelning
- respektive borgenärs totala fordran inkl. eventuell ränta från konkursdagen till dagen för upprättandet av utdelningsförslaget
- vilken förmånsrätt borgenären har rätt till för sin fordran
- utdelningsbart belopp till respektive borgenär

Om en borgenär har flera fordringar, måste de tas upp var och en för sig när det kan tänkas vara av betydelse, t.ex. i fråga om förmånsrätt, ränta eller avräkning av utdelning.⁸⁷⁰

De borgenärer som inte får någon utdelning på grund av att det utdelningsbara beloppet understiger 300 kronor om konkursen beslutats den 1 juli 2021 eller senare och 100 kr om konkursen beslutades innan den 1 juli

⁸⁶⁶ Prop 2024/25:135 s. 187 f. se även ikraftträdande- och övergångsbestämmelser p. 5

⁸⁶⁷ 11 kap. 5-6 §§ KonkL

⁸⁶⁸ 15 kap. 1 § KonkL. Se även 13 kap. 6 § KonkL om innehållet i kungörelsen.

⁸⁶⁹ 11 kap. 4 § KonkL

⁸⁷⁰ NJA 1977 s. 664 I och II och [NJA 1978 s. 85](#)

2021, bör tas upp i utdelningsförslaget med anmärkning att någon utdelning inte sker.⁸⁷¹

Har förskottsbetalning skett ska detta framgå av förslaget.

I en konkurs utan bevakning, där det förekommer ett flertal borgenärer, kan det vara mycket mer tidskrävande för en förvaltare att upprätta utdelningsförslag jämfört med en konkurs med bevakning. Detta eftersom förvaltaren själv måste utreda oklarheter och tvister. Om en förvaltare, exempelvis i samband med upprättandet av utdelningsförslaget, skulle upptäcka att det förekommer oklarheter och tvister bör förvaltaren, om det skulle vara mer kostnadsbesparande och mera effektivt, inleda ett bevakningsförfarande.⁸⁷²

24.4.1 Brister i utdelningsförslaget

När förvaltaren upprättat utdelningsförslaget förfogar förvaltaren inte längre över det och kan inte på egen hand återkalla eller ändra det.

Till utdelningsförslagets upprättande är vissa rättsverkningar knutna. Exempelvis gäller att om medel blir tillgängliga för utdelning efter det att utdelningsförslag enligt 4 § har upprättats, ska förvaltaren efterutdela dem till borgenärerna.⁸⁷³

Konkurstillsynen ska fastställa utdelningen enligt förslaget om det inte är tvistigt eller har sådana brister att det inte kan ligga till grund för utdelningen. Konkurstillsynen ska då även besluta om arvodet.

Om förvaltaren själv upptäcker att utdelningsförslaget blivit fel bör denne kontakta konkurstillsynen. Konkurstillsynen har enligt 11 kap. 7 § andra stycket konkurslagen möjlighet att antingen fastställa utdelningsförslaget med behövliga ändringar eller återförvisa det till förvaltaren.

Eftersom konkurstillsynen saknar kännedom om alla omständigheter som ligger till grund för utdelningsförslaget kan det i praktiken endast bli fråga

⁸⁷¹ 11 kap. 13 a § KonkL

⁸⁷² Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 4 §

⁸⁷³ 11 kap. 19 § KonkL

om att ändra uppenbara felaktigheter såsom felräkning, uppenbar felbedömning av förmånsrätt eller när förvaltarens arvode satts ned.⁸⁷⁴

Eftersom det lätt uppkommer förbiseenden när ett utdelningsförslag ändras av annan än den som upprättat förslaget bör därför som utgångspunkt istället återförvisning ske. Av konkurstillsynens beslut om återförvisning bör framgå i vilka avseenden utdelningsförslaget ska ändras. Förvaltaren är bunden av de uttalanden som konkurstillsynen gör i samband med en återförvisning. Konkurstillsynens beslut att återförvisa utdelningen till förvaltaren får inte överklagas.⁸⁷⁵

Ett nytt utdelningsförslag som förvaltaren upprättat efter återförvisning ska ges in till konkurstillsynen, oavsett om det är konkurstillsynen eller rätten som beslutat om återförvisning.⁸⁷⁶

Återförvisas utdelningsförslaget till följd av att förvaltarens arvode sätts ned bör beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt som återförvisningsbeslutet, trots att det är ett avsteg från huvudregeln i 14 kap 9 § första stycket KonkL.⁸⁷⁷

24.4.2 Invändning mot utdelningsförslaget

Om det görs invändningar mot utdelningsförslaget ska konkurstillsynen först pröva om det är en invändning och om frågan därigenom blir tvistig.

En invändning ska bara prövas om den kan föranleda en ändring av utdelningen till en eller flera borgenärer. Eller som det uttrycks i 11 kap 7 § 1 st. KonkL – om det finns fel eller brister i utdelningsförslaget som inverkar på någons rätt. Detta innebär att andra synpunkter på utdelningsförslaget inte ska behandlas som invändningar.⁸⁷⁸

Enligt 11 kap. 6 a § KonkL är en invändning om att en fordran eller förmånsrätt borde ha tagits upp i utdelningsförslaget utan verkan, om fordran eller förmånsrätten trots bevakningsskyldighet inte har bevakats

⁸⁷⁴ Prop. 1978/79:105 s. 336 och EPM 1/2026 s. 8 f.

⁸⁷⁵ 16 kap. 15 § KonkL och EPM 1/2026 s. 9 f.

⁸⁷⁶ Prop. 2024/25:135 s. 230 f. och EPM 1/2026 s. 10

⁸⁷⁷ EPM 1/2026

⁸⁷⁸ Det kan t. ex. röra sig om synpunkter som tar sikte på förvaltarens hantering av konkursen eller mer allmänt hållna åsikter om någon av de borgenärer som finns upptagna i utdelningsförslaget

eller efterbevakats senast då utdelningsförslaget upprättades.⁸⁷⁹ En borgenär kan inte heller ”anmärka” på en bevakad fordran (eller dess förmånsrätt) genom att invända mot utdelningsförslaget.⁸⁸⁰

Konkurstillsynen är inte skyldig att pröva en invändning som framställs efter den i kungörelsen angivna fristens utgång.⁸⁸¹ En invändning som gjorts för sent kan således inte leda till att utdelningsförslaget blir tvistigt och ska därmed inte överlämnas till tingsrätten. Däremot kan information som förts fram i den sena invändningen beakta om den påvisar ett uppenbart fel eller brist i utdelningsförslaget.

I fall av att invändning gjorts för sent ska det inte föranleda ett formellt avvisningsbeslut. I stället bör förhållandet redovisas i beslutet om att fastställa utdelning i konkursen.⁸⁸²

Om konkurstillsynen bedömer att invändningen gör utdelningen tvistig eller om det råder osäkerhet kring om det ska betraktas som en invändning ska konkurstillsynen överlämna prövningen av utdelningsförslaget till tingsrätten. När konkurstillsynen överlämnar prövningen av utdelningsförslaget till rätten ska ett eget yttrande bifogas. Ett överlämnande ska göras så snart som möjligt med beaktande av den tid det tar att granska förslaget och gjorda invändningar och därefter upprätta ett yttrande.⁸⁸³

Om konkurstillsynen överlämnar utdelningsförslaget till tingsrätten ska rätten även pröva förvaltarens arvode. Konkurstillsynen ska därför även yttra sig i arvodesfrågan.⁸⁸⁴

24.5 Förvaltningsredogörelse och rättsägarförteckning

Förvaltaren ska i utdelningskonkurser upprätta en förvaltningsredogörelse som ges in tillsammans med utdelningsförslaget. Förvaltningsredogörelsen

⁸⁷⁹ Jfr. dock NJA 1996 s. 129 där en förmånsberättigad borgenär inte framställt invändning mot utdelningsförslaget vari förmånsrätten inte beaktats. Borgenären ansågs behörig att överklaga beslutet om utdelning av medel som senare blivit tillgängliga genom att förvaltarens arvode inte bifallits fullt ut.

⁸⁸⁰ 9 kap. 12 § 1 st. KonkL

⁸⁸¹ Jfr prop. 1986/87:90 s. 331–332

⁸⁸² 11 kap. 7 § 1 st. KonkL

⁸⁸³ Jfr. 11 kap. 7 § 3 st. KonkL, prop. 2024/25:135 s. 230 och EPM 1/2026 s. 7

⁸⁸⁴ 11 kap. 7 § 2 st. KonkL, prop. 2024/25:135 s. 128 och 147

är den handling i vilken förvaltaren redovisar hur de utdelningsbara medlen i utdelningsförslaget har fördelats mellan de olika förmånsrätterna. Av redogörelsen ska det framgå hur mycket som genom försäljning eller på annat sätt har flutit in för egendomen samt, om inte hela detta belopp enligt förslaget delas ut, för vilka andra ändamål återstoden har tagits i anspråk. Om medel som delas ut har flutit in för egendom som det funnits särskild förmånsrätt i ska uppgifter lämnas särskilt för den egendomen.⁸⁸⁵ Om förvaltaren har begärt särskild fastställelse av arvodet att utgå ur viss egendom ska en förteckning över rättsägare med särskild förmånsrätt i egendomen upprättas och bifogas sluthandlingarna.

24.5.1 Brister i förvaltningsredogörelse eller rättsägarförteckning

Det är i första hand borgenärernas uppgift att bevaka sin rätt till utdelning. Om konkurstillsynen finner uppenbara fel i förvaltningsredogörelsen eller rättsägarförteckningen eller om sådana inte ges in bör konkurstillsynen begära komplettering alternativt begära förtydligande från förvaltaren. Exempel på uppenbara fel är om uppgifterna i förvaltningsredogörelsen, rättsägarförteckningen och utdelningsförslaget är oförenliga eller om förvaltaren verkar ha fördelat kostnader på ett felaktigt sätt mellan de olika egendomsslagen.

Det bör också finnas ett visst utrymme för att låta bristerna påverka arvodesbedömningen.⁸⁸⁶

24.6 Entledigad förvaltares och medförvaltares sluthandlingar

När en förvaltare ger in slutredovisning i samband med att denne avgår i förtid ska konkurstillsynen kungöra att sluthandlingarna finns tillgängliga för granskning hos myndigheten.

⁸⁸⁵ 11 kap. 4 § 4 st. KonkL

⁸⁸⁶ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 5 §

Om en medförvaltare ger in sluthandlingar i en utdelningskonkurs kan detta kungöras tillsammans med utdelningsförslaget och huvudförvaltarens slutredovisning.⁸⁸⁷

När en förvaltare avgår i förtid eller en medförvaltare lämnar in sina sluthandlingar sker normalt inte någon prövning eller fastställande av arvodet såvida det inte begärs förskott av arvodet. Det beror på att arvodet till utsedda förvaltare i konkursen **ska** bestämmas samtidigt, om det är lämpligt.⁸⁸⁸

Det förekommer att en medförvaltare begär sig entledigad i samband med att denne ger in sluthandlingar. Som utgångspunkt ska arvodet ändå provas gemensamt. Om medförvaltaren begär ett arvode som inte överstiger taxa eller om konkursen kan förväntas pågå under en lång tid framöver kan det finnas anledning att pröva arvodet separat. Även omständigheter som att förvaltaren begär sig entledigad för att gå i pension talar för att konkurstillsynen kan pröva arvodet separat.

25 Arvodesbeslut

25.1 Inledning

Konkurstillsynen ska besluta om förvaltarens arvode vid avskrivningskonkurser, utdelningskonkurser med otvistiga utdelningsförslag, nedläggning av konkurs efter frivillig överenskommelse och vid konkurs som avslutas med ackord.

Det finns därutöver en möjlighet för förvaltaren att ansöka om särskilt arvode för viss egendom under konkursens gång. Konkurstillsynen avgör om det finns skäl att pröva ansökan innan arvodet i övrigt bestäms.⁸⁸⁹

När en förvaltare avgår i förtid eller en medförvaltare lämnar in sina sluthandlingar sker normalt inte någon prövning eller fastställande av arvodet såvida det inte begärs förskott av arvodet. Det beror på att arvodet till utsedda förvaltare i konkursen ska bestämmas samtidigt, om det är

⁸⁸⁷ 13 kap. 6 och 2 §§ KonkL

⁸⁸⁸ 14 kap. 6 § KonkL

⁸⁸⁹ 14 kap. 7 § KonkL

lämpligt.⁸⁹⁰ Att notera är att lagstiftaren i bestämmelsen i 14 kap. 6 § KonkL har bytt ut ordet *bör* till *ska*.⁸⁹¹ I fall då konkursen kan förväntas pågå under lång tid framöver kan det finnas anledning att pröva arvodet separat. Även omständigheter som att förvaltaren begär sig entledigad för att gå i pension talar för att konkurstillsynen kan pröva arvodet separat.

Det förekommer att en medförvaltare begär sig entledigad i samband med att denne ger in sluthandlingar. Som utgångspunkt ska arvodet ändå prövas gemensamt. Samma skäl till undantag som i andra situationer torde dock vara tillämpliga.

Vad som är skäligt arvode bestäms genom bedömning av konkursförvaltarens omsorg och skicklighet vid de olika arbetsmomenten i konkursförvaltningen, konkursens omfattning och, inte minst, utfallet av konkursen.⁸⁹² Förvaltaren ska visa att det arvode som begärs är skäligt.

Konkurstillsynens beslut om arvode gäller när det vunnit laga kraft.⁸⁹³ Om konkurstillsynen beslutar om ett lägre arvode än det förvaltaren begärt, har förvaltaren möjlighet att inom tre veckor överklaga beslutet. Arvodesfrågan blir då föremål för tingsrättens prövning.⁸⁹⁴

Om en förvaltare uppsåtligen eller av oaktsamhet har tillfogat boet, en konkursborgenär eller gäldenären en skada, prövar rätten frågan om förvaltarens skadeståndsansvar. Det sker som utgångspunkt genom klander av slutredovisningen (skadeståndstalan) och inte inom ramen för prövning av arvodet.⁸⁹⁵ Detsamma gäller när boets kostnad för ersättning till sakkunnig som har biträtt konkursförvaltaren anses som alltför högt.⁸⁹⁶

⁸⁹⁰ 14 kap. 6 § KonkL

⁸⁹¹ Bestämmelsen som träder i kraft den 1 juli 2026

⁸⁹² 14 kap. 4 § 2 st. KonkL

⁸⁹³ 14 kap. 11 § KonkL

⁸⁹⁴ 16 kap. 15 § 8 p. KonkL

⁸⁹⁵ Jfr. 13 kap. 7 § KonkL

⁸⁹⁶ NJA 2016 s. 1186 Om ett avtal som en konkursförvaltare har ingått för boet varit oförmånligt, ska frågan om förvaltarens ansvar för boets skada prövas genom klander av slutredovisningen och inte inom ramen för prövningen av hans arvode. Det gäller också när boets kostnad för en sakkunnig som har biträtt i konkursförvaltningen påstås ha blivit alltför hög. – Även fråga om hur arvode ska bestämmas när förvaltaren har brustit i omsorg avseende viss förvaltningsåtgärd.

25.1.1 Avskrivningskonkurser

Vid avskrivningskonkurser ska förvaltarens ansökan om arvode och annan ersättning ges in till konkurstillsynen. Konkurstillsynen ska sedan fatta beslut om förvaltarens arvode, kostnadsersättning och ersättning för sådana kostnader från försäljning av fast egendom som ska betalas av staten.⁸⁹⁷ Ett yrkande om arvode och annan ersättning bör framställas i en ansökan. Konkurstillsynens beslut om arvode och kostnadsersättning kan överklagas till tingsrätten.⁸⁹⁸ Förvaltaren har därmed möjlighet till domstolsprövning, om han eller hon är missnöjd med konkurstillsynens beslut.

25.1.2 Utdelningskonkurser

Vid utdelningskonkurser ska förvaltare ge in utdelningsförslag tillsammans med förvaltningsredogörelse och arvodesansökan till konkurstillsynen, som sedan kungör utdelningsförslaget. Konkurstillsynen har till uppgift att fastställa otvistiga utdelningsförslag (fastställa utdelningen enligt förslaget) och därmed besluta om förvaltarens arvode, även när den senare frågan är tvistig.⁸⁹⁹ Beslutet får överklagas till tingsrätten.⁹⁰⁰

I utdelningskonkurser ska konkurstillsynen, innan arvodesbeslut meddelas, ge gäldenären och de borgenärer som har begärt det, tillfälle att yttra sig över arvodet. Om förvaltaren begär särskilt arvode för viss egendom, ska varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över ansökan. Om ett konkursbeslut har upphävts, ska den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet ges tillfälle att yttra sig över ansökan.⁹⁰¹

Om det görs invändningar mot utdelningsförslaget ska konkurstillsynen pröva om invändningen är sådan att den innebär att utdelningsfrågan blir tvistig.⁹⁰² En invändning som inte är av en sådan art att den kan föranleda ändring som inverkar på någons rätt eller en för sent framställd invändning

⁸⁹⁷ 14 kap. 4 § 1 st. KonkL, 14 kap. 2 § 2 st. KonkL och prop. 2024/25:135 s. 124 ff.

⁸⁹⁸ 16 kap. 15 § 8 p. KonkL

⁸⁹⁹ 14 kap. 4 § 1 st. KonkL och prop. 2024/25:135 s. 126 ff.

⁹⁰⁰ 16 kap. 15 § 8 p. KonkL

⁹⁰¹ 14 kap. 8 § KonkL

⁹⁰² EPM 1/2026 s. 5-7

medför inte att frågan blir tvistig.⁹⁰³ Om konkurstillsynen bedömer att frågan är tvistig eller om det är osäkert om frågan blivit tvistig ska dock tingsrätten som första instans pröva frågan om utdelning och då även förvaltarens arvode. Konkurstillsynens ska i ett sådant fall med ett eget yttrande överlämna utredningsförslaget och arvodesansökan till rätten.⁹⁰⁴

25.1.3 Nedläggning av konkurs efter frivillig överenskommelse

Konkurstillsynen ska besluta om nedläggning av en konkurs efter frivillig överenskommelse. I samband därmed ska konkurstillsynen även besluta om förvaltarens arvode. Konkurstillsynens beslut om nedläggning av en konkurs och om arvode i samband med detta kan överklagas till domstol.⁹⁰⁵

25.1.4 Konkurer som avslutas med ackord

När en konkurs avslutas med ackord ska konkurstillsynen, på ansökan, bestämma förvaltarens arvode. Beslutet får överklagas till tingsrätten. Arvodesprövningen avser förvaltarens arbete under hela konkursen och således inte endast den mindre del som är föremål för prövning i samband med konkursens avslutande.

25.2 Konkurstillsynens ansvar för kostnadsutvecklingen i stort

Konkurstillsynen bör noga ta del av synpunkter som eventuellt inkommer från borgenär eller gäldenär för att få bättre underlag för myndighetens eget beslut.

Förutom att konkurstillsynen ska besluta om arvodets skälighet i enskilda konkurer, har myndigheten också ett särskilt utpekat ansvar att se till att

⁹⁰³ Prop. 1986/87:90 s. 331–332 och EPM 1/2026 s. 5ff.

⁹⁰⁴ 14 kap. 4 § och 9 § 2 st. KonkL och prop. 2024/25:135 s. 126 ff.

⁹⁰⁵ Prop. 2024/25:135 s. 136 ff.

kostnadsutvecklingen i konkurser håller sig på en rimlig nivå. Lagstiftarens tanke med att låta konkurstillsynen utföra denna uppgift är att konkurstillsynen genom sin tillsyn i samtliga konkurser har bäst förutsättningar att få en samlad bild av alla konkurser.⁹⁰⁶

Konkurstillsynen bör verka för att skapa en helhetsbild av kostnadsutvecklingen i konkurserna. Det räcker inte med att betrakta varje enskild konkurs som unik och fatta beslut i densamma med utgångspunkten att det är en unik situation. Ett sätt att skapa en helhetsbild är att göra temagranskningar om förvaltararvoden.

En annan väg för konkurstillsynen att påverka förvaltarnas kostnadsnivåer är genom dialog. Konkurstillsynen kan påtala att förvaltarens arvodesnivå är så pass hög att det påverkar myndighetens förtroende för förvaltarens förmåga att på ett kostnadseffektivt sätt handlägga konkurser. Skulle kostnaderna hos en viss förvaltare gång på gång ligga på en oacceptabelt hög nivå och förvaltaren inte tar något intryck av konkurstillsynens beslut i olika konkurser, kan konkurstillsynen ytterst uttala att myndigheten inte har fortsatt förtroende för förvaltarens sätt att sköta konkurser. En förvaltare som inte har konkurstillsynens förtroende har stora svårigheter att få nya förordnanden.

Detsamma gäller om förvaltaren i och för sig är kostnadseffektiv men ständigt är sen med att lämna in obligatoriska handlingar eller frekvent försummar skyldigheten att höra konkurstillsynen.

25.3 Konkursförvaltartaxan

Avslutas konkursen genom avskrivning enligt 10 kap. 1 § KonkL ska förvaltaren, enligt huvudregeln, arvoderas enligt gällande konkursförvaltartaxa.⁹⁰⁷ Taxan fastställs varje år av Domstolsverket och införs i Domstolsverkets författningssamling (DVFS).⁹⁰⁸ Taxan får överskridas om ett konkursärende krävt avsevärt mer arbete än normalt.

⁹⁰⁶ Prop. 1986/87:90 s 157

⁹⁰⁷ 14 kap. 4 § 3 st. KonkL

⁹⁰⁸ 44 § konkursförordningen. För 2026 års taxa se DVFS 2025:11

Taxan tillämpas inte i utdelningskonkurser eller om avskrivning sker enligt 10 kap. 3 § KonkL Då tillämpas inte taxan utan ersättning utgår i stället med skäligt arvode.

Taxan omfattar allt arbete som förvaltaren lägger ner i en konkurs. Att förvaltaren beviljas arvode enligt taxa innebär alltså att förvaltaren ersätts med taxebeloppet oberoende av förvaltarens faktiska arbetsinsats i den enskilda konkursen. I taxan, som anses motsvara ersättning för ungefär åtta timmars arbete, ingår ersättning för tidsspillan i en timme och allmänna kontorskostnader.⁹⁰⁹

Har förvaltaren varit vårdslös, försumlig eller oskicklig finns utrymme att bestämma arvodet till belopp som understiger taxebeloppet.⁹¹⁰

Taxan justeras vid varje årsskifte. Det är det taxebelopp som gäller när arvodesansökan görs som styr ersättningens storlek.

Taxan får överskridas om ett konkursärende krävt avsevärt mer arbete än normalt. En förutsättning för att taxan ska frångås är att arvodet uppgår till minst 150 % av taxan, vilket motsvarar tolv timmars arbete.⁹¹¹ Taxan är utformad så att den, inom vissa gränser, ska täcka ersättning för arbete som både överstiger och understiger det fastställda beloppet. Sannolikt blir det aldrig aktuellt att yrka lägre belopp än taxan. Det enda tillägg en förvaltare kan yrka utöver taxan är annars skälig tidsspillan utöver den timme som ingår.⁹¹²

Om förvaltaren anser att arvodet bör vara högre än taxan ska förvaltaren noga visa varför taxan inte är användbar för arvodering i konkursen. Förvaltaren ska i dessa fall upprätta en arvodesräkning i vanlig ordning.

Konkurstillsynen ska vara uppmärksam på omotiverade avvikelser från taxan. Det kan vara lämpligt att konkurstillsynen emellanåt kontrollerar hur ofta enskilda förvaltare överskrider taxan.

⁹⁰⁹ 5 § DVFS 2025:11 och Palmér § Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 14 kap. 4 § samt PM från Arvodesnätverket 2026

⁹¹⁰ 4 § DVFS 2025:11

⁹¹¹ NJA 1998 s. 685 Fråga om tillämpning av konkursförvaltartaxan och 3 § DVFS 2025:11

⁹¹² 6-10 §§ DVFS 2025:11. Se vidare om omfattningen av tidsspillan i Kronofogdens PM angående gemensamma principer för bedömningen av arvoden i avskrivningskonkurser (beslut 2020-05-19), dnr 11549-2020, s. 5 f.

25.3.1 Åtgärder som bör ingå i arbete som arvoderas enligt taxan⁹¹³

Inledande åtgärder

- Kort möte med ställföreträdare/gäldenär på byrån eller på driftsstället (eventuell resa kan ge ersättning för spiltid om resan tar mer än en timme)
- Registerslagningar
- Bankförfrågningar och begäran om hantering av ett eller ett fåtal konton
- Omhändertagande av tillgång av mindre värde alternativt konstaterande att tillgången är värdelös och ska lämnas utför konkursen. Omhändertagande och förteckning av en mindre mängd bokföring där det enkelt kan bedömas att bokföringsskyldigheten är uppfylld eller att bokföring saknas.

Arbete med bouppteckningen

- Framtagande av uppgifter för bouppteckningen – med ett fåtal okomplicerade tillgångsslag samt med tämligen begränsat antal borgenärer
- Upprättande och expediering av bouppteckningen

Bouppteckningssammanträde eller edgångssammanträde

- Arbete med och hållande av bouppteckningssammanträde alternativt inställelse till edgångssammanträde med tillhörande arbete
- Begäran om fakultativ ed alternativt inställelse till ett andra sammanträde eller edgångssammanträde

Anställda och lönegarantihantering

- Enklare lönegarantihantering avseende 1-2 anställda utan inslag av komplicerade förhållanden

⁹¹³ I huvudsak hämtade från SOU 2000:62 s. 384 ff. Se även Kronofogdens PM angående gemensamma principer för bedömningen av arvoden i avskrivningskonkurser (beslut 2020-05-19), dnr 11549-2020. PM från Arvodesnätverket - APM 2/2026

Förvaltarberättelse

- Konkursutredning så som krävs enligt 7 kap. 15 § konkurslagen
- Om bokföring finns, granskning av en befintlig löpande bokföring från en rörelse av liten omfattning, d.v.s. ett mindre antal verifikationer eller av bokföring i ett bolag vars verksamhet aldrig kommit i gång
- Om bokföring ej finns - enkel kontroll av kontoutdrag alternativt konstaterande att fullgod utredning inte kan ske

Brottsefterforskning

- Enkel anmälan avseende bokföringsbrott eller liknande

Hantering av tillgångar

- Omhändertagande av banktillgodohavande, alternativt avyttra någon tillgång av ringa värde eller tillgång som i princip säljer sig själv
- Inkassering av fordringar i enkla fall (följs en sådan åtgärd av tämligen omgående betalning blir förvaltarens arbetsinsats begränsad)

Boets medelsförvaltning

- Momsregistrera boet
- Öppna konto för boet
- Lägga upp bokföring för boet
- Sköta bokföringen i konkursen

Halvårsberättelse

- Om konkursens sena avslutande beror på förvaltaren – så många halvårsberättelser som har krävts
- Om konkursens sena avslutande inte beror på förvaltaren – högst en berättelse

Avslutande arbete

- Upprätta och inge sluthandlingar

25.3.2 Åtgärder och omständigheter som kan medföra överskridande av taxan⁹¹⁴

Nedan angivna omständigheter kan utgöra skäl att överskrida taxan.

- Fördjupad undersökning av möjligheterna till och överväganden rörande återvinning
- Gälldenären håller sig undan. Tidsåtgång för kontaktförsök, ökat antal boupptecknings- eller edgångssammanträden. Här ska möjligheten till ersättning för tidsspillan (rese- och väntetid) om möjligt beaktas i stället för att taxan överskrids
- Tillgångar av viss substans, såväl mängd som värde
- Inkassering av fordringar av mängd eller substans
- Gälldenären drev rörelse vid konkursutbrottet
- Mer omfattande lönegarantihantering av flertalet anställda eller som inte är enkel
- Mer omfattande bokföring att granska
- Brottsefterforskning utöver ett rent konstaterande att bokföring saknas⁹¹⁵
- Djupare utredning om obeståndstidpunkten⁹¹⁶
- Utredning rörande tidpunkten för skyldigheten att upprätta kontrollbalansräkning⁹¹⁷
- Höranden med konkurstillsynen eller borgenärer enligt 7 kap. 10 § KonkL⁹¹⁸
- Många borgenärer som medfört omfattande kontakter

⁹¹⁴ Hämtade i huvudsak från SOU 2000:62 s. 384 ff. Se även Kronofogdens PM angående gemensamma principer för bedömningen av arvoden i avskrivningskonkurser (beslut 2020-05-19), dnr 11549-2020. PM från Arvodesnätverket 2026

⁹¹⁵ Jfr. prop. 1986/87:90 s. 114 där det nämns att det i taxan tidigare har angetts att ett skäl för att överskrida taxan kan vara att förvaltaren gjort undersökning av misstänkt ekonomisk brottslighet (se även DVFS 1986:15)

⁹¹⁶ För att en fördjupad utredning ska vara motiverad torde normalt krävas antingen att förvaltningen överväger återvinning enligt 4 kap. 5 § KonkL eller att brott enligt 11 kap. BrB kan misstänkas, jfr Se Palmér och Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 7 kap. 15 §

⁹¹⁷ Sannolikheten för att borgenär kommer att göra gällande personligt ansvar för ställföreträdare, kostnaden för utredningen samt storleken på eventuell förpliktelse får vara vägledande när det gäller om en utredning bör genomföras, jfr Se Palmér och Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 7 kap. 15 §

⁹¹⁸ Ett hörande av begränsad omfattning ryms dock rimligen inom taxan

- Aktiva ställföreträdare som visar mycket stort intresse för handläggningen som vida överstiger gäldenärens legala uppgiftsskyldighet
- Ett flertal halvårsberättelser har upprättats, som varit nödvändiga med hänsyn tagen till skyndsamhetskravet

25.3.3 Ersättning till sakkunnigt biträde vid taxekonkurs

Det förekommer att förvaltaren yrkar ersättning för eget arbete enligt taxan samt som en separat post yrkar ersättning för sakkunnigt biträde. Det arbete som ett sakkunnigt biträde har utfört ska betraktas som förvaltarens eget arbete när ersättningen till förvaltaren bestäms. Deras gemensamma arvode måste därför överskrida taxan med minst hälften för att taxan ska kunna överskridas. Taxan skulle annars enkelt kunna kringgå om förvaltaren fritt kunde välja mellan att antingen å ena sidan vidta alla åtgärder i konkursen själv och få betalt enligt taxan eller å andra sidan anlita ett biträde för vissa av dessa åtgärder varvid ersättningen i sådant fall skulle utgå till biträdet vid sidan av förvaltarens arvode enligt taxa.⁹¹⁹

Det saknar i detta avseende betydelse om boet är tomt eller om ersättningen till det sakkunniga biträdet tas av boets medel. Vid en taxekonkurs har förvaltaren enbart rätt till en arvodesersättning motsvarande taxebeloppet. Hur förvaltaren väljer att fördela beloppet mellan sig själv och ett eventuellt biträde är upp till förvaltaren.

Om konkursförvaltaren yrkar ersättning enligt förvaltartaxan och samtidigt har betalat medel till sakkunnigt biträde är det viktigt att konkurstillsynen tar ställning till om yrkandet ska ses som att förvaltaren vill ha ersättning enligt taxa och att utbetald ersättning ingår som en del däri eller om förvaltaren istället menar att ersättning ska utgå enligt taxa utöver vad som redan tagits ur boet. Detta blir särskilt viktigt i fall där förvaltaren kunnat ta även större delen av arvodet ur boet och begär ersättning för endast en mindre del av staten. Har förvaltaren använt sig av ett sakkunnigt biträde blir resultatet de facto att hens eget arvode minskar i motsvarande mån.

⁹¹⁹ Jfr. NJA 2000 s. 475. Arbete som utförts av ett sakkunnigt biträde som med stöd av 7 kap. 11 § KonkL anlitats av en konkursförvaltare räknas som förvaltarens eget när ersättningen till förvaltaren bestäms

Om den totala kostnaden för arvode och sakkunnigt biträde, efter skälighetsbedömning, överstiger taxan med mer än hälften är det inte fråga om en taxekonkurs även om den av förvaltaren yrkade ersättningen för eget arbete uppgår till samma belopp som taxan.

25.3.4 Konkurskostnader

Med konkurskostnad avses

1. arvode och kostnadsersättning till förvaltare
2. ersättning till ett sakkunnigt biträde enligt 14 kap. 16 §
3. avgifter enligt 14 kap. 17 § 1 st.⁹²⁰
4. ersättning och förskott på ersättning till gäldenären eller någon annan för inställelse enligt 6 kap. 14 § KonkL⁹²¹

Om konkursen skrivs av enligt 10 kap. 1 § KonkL, ska konkurstillsynen på ansökan av förvaltaren bestämma kostnadsersättningen och ersättningen enligt 14 kap. 2 § 2 st. KonkL till förvaltaren samtidigt som arvodet bestäms.⁹²² Om ingen kostnadsersättning yrkas kan konkurstillsynen således inte pröva frågan utan att ett kompletteringsyrkande framställs. Utifrån att konkurstillsynen är skyldig att se till att ärendet är tillräckligt utrett innan beslut fattas torde det följa att konkurstillsynen bör ge förvaltaren möjlighet att komplettera med ett kostnadsyrkande i de fall det framgår att förvaltaren haft kostnader i konkursen men ingen ersättning yrkats. Eftersom det ingår i konkurstillsynens ansvar att pröva skäligheten i de kostnader som kan komma att belasta staten är det viktigt att konkurstillsynen granskar kostnaderna även om de tagits ur boet då alla konkurskostnader kan anses belasta staten i avskrivningskonkurser.

⁹²⁰ Här avses tillsynsavgift som enligt 41a § konkursförordningen tas ut i konkurser som avslutas enligt 11 kap. 1-8 §§ och inte i avskrivningskonkurser. Tillsynsavgiften kommer i konkurser som beslutas från och med den 1 juli 2026 att utgå med ett belopp som motsvarar tio procent av i konkursen fastställda förvaltararvoden upp till sammanlagt 500 000 kronor och fyra procent av den del av arvoden som överstiger 500 000 kronor, 41b § konkursförordningen. I konkurser som beslutats dessförinnan gäller den tidigare taxan uppgår tillsynsavgiften till 5 % om förvaltararvodet understiger 200 000 kronor och 2 % av den del av arvodet som överstiger 200 000 kronor, övergångsbestämmelserna till konkursförordningen.

⁹²¹ 14 kap. 1 § 4 p. KonkL. Därutöver gäller enligt 4 p. övergångsbestämmelserna att arvode och kostnadsersättning till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt den från och med 1 juli upphävida 7 kap. 7 § KonkL anses som konkurskostnader

⁹²² 14 kap. 14 § KonkL

I de flesta avskrivningskonkurser har förvaltaren anspråk på ersättning för kostnader som denne har haft inom ramen för sitt uppdrag. Det kan röra sig om direkta utlägg eller särskilda kostnader. Som exempel kan nämnas utlägg för resor, öppnande av bankkonto,⁹²³ ersättning för hämtande av information från en databas⁹²⁴ och kostnader för arkivering av gäldenärens redovisningshandlingar. Även porto och fotokopior har i rättspraxis ansetts vara sådana kostnader.⁹²⁵

När det gäller kostnad för arkivering av konkursbolagets bokföring är det viktigt att förvaltaren använder den tjänst som är billigast av dem som uppfyller kraven. REKON har centralt förhandlat om kostnad för arkivlicenser i vissa redovisningssystem. Dessa är ofta förmånliga. Sådana uppgörelser finns dock inte avseende alla redovisningssystem. I vissa fall förekommer såväl digital som fysisk redovisning, i andra finns delar av bokföringen på en digital plattform medan andra delar finns på en annan. Det blir därför viktigt att se till vad som är mest kostnadseffektivt i den enskilda konkursen. Även vid digital bokföring ska förvaltaren överväga om utskrift av den digitala bokföringen och arkivering av det skriftliga materialet är billigare än att använda den digitala arkiveringstjänsten. En sådan ordning kan vara aktuell när det både finns skriftligt och digitalt material som måste arkiveras. Kostnaden för själva arbetet med utskrift måste därvid beaktas.

Förvaltaren får ta medel ur boet för att betala konkurskostnader.⁹²⁶ Konkurskostnader ska utgå ur boets medel innan boets andra skulder betalas. I de fall förvaltaren inte har kunnat tillgodogöra sig ersättning för dessa utlägg ur boets medel får förvaltaren framställa ett yrkande om att konkurstillsynen ska fastställa rätten till ersättning för utlägg.

Konkurskostnader som inte kunnat tas ur boet betalas av staten.⁹²⁷ Om en konkurs har beslutats på ansökan av någon annan borgenär än staten eller en borgenär vars fordran omfattas av statlig lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497) och om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 § KonkL ska borgenären ansvara för konkurskostnaderna i den utsträckning dessa inte

⁹²³ NJA 2022 s 494 En konkursförvaltares utlägg för att öppna ett bankkonto har ansetts som en ersättningsgill konkurskostnad enligt 14 kap. 1 § konkurslagen

⁹²⁴ NJA 2019 s 929 Kostnader för inhämtande av information via en databas har ansetts utgöra ersättningsgilla konkurskostnader enligt 14 kap. 1 § konkurslagen. Även fråga om en schablonberäkning kan godtas som underlag

⁹²⁵ NJA 1996 s 618 Konkursförvaltare har vid sidan av arvode enligt taxa erhållit ersättning för kostnader avseende telefaxsändningar, porto och fotokopior

⁹²⁶ 14 kap. 13 § KonkL

⁹²⁷ 14 kap. 2 § KonkL

kan tas ur boet. Kostnadsansvaret är begränsat till tre tiondelar av prisbasbeloppet i konkurser som beslutats från och med den 1 juli 2026. I konkurser som beslutats dessförinnan är ansvaret begränsat till en tiondel av prisbasbeloppet.⁹²⁸

25.3.5 Massakostnader

Massakostnader är exempelvis kostnader för vård och försäljning av boets tillgångar. Förvaltare som ådrar boet massakostnader som inte kan tas ur boets medel riskerar att få stå för den kostnaden själv. Det finns dock ett undantag i 14 kap. 2 § 2 st. KonkL som är relaterad till fast egendom. Regeln infördes i syfte att minimera risken för herrelösa fastigheter.

25.4 Skäligt arvode

I konkurser som inte omfattas av konkursförvaltartaxan bestäms förvaltararvodet i enlighet med 14 kap. 4 - 11 §§ KonkL. Där framgår att arvode inte får fastställas till ett högre belopp än vad som kan anses utgöra skälig ersättning med hänsyn till:

- det arbete som uppdraget har krävt
- den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt
- boets omfattning

Det är utifrån dessa kriterier som konkurstillsynen granskar och prövar förvaltarens arvodesanspråk. Hur själva granskningsarbetet läggs upp kan dock variera i det enskilda fallet, till exempel utifrån arbetsfördelningen inom konkurstillsynen, omständigheterna i den enskilda konkursen etc.

Här följer en genomgång av de olika momenten i granskningen.

⁹²⁸ 14 kap. 3 § KonkL och övergångsbestämmelser 2025:796 p. 2.

25.4.1 Krav på den specificerade arbetsredogörelsen

Förvaltaren ska till sin arvodesframställning foga en specificerad arbetsredogörelse som visar det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Arvodet anges som delposter för respektive åtgärd.

Konkurstillsynen godtar inte slentrianmässiga uppställningar. Myndigheten kräver goda presentationer över hur arbetet utförts, och att arbetsredogörelsen förmedlar vad som varit unikt i just den aktuella konkursen. I avskrivningskonkurser kan det ofta vara lämpligt att förvaltaren kortfattat, utöver beskrivningen av de enskilda förvaltningsåtgärderna, pekar ut vad som medför att arvode högre än taxa är skäligt. Det får, i sammanhanget, återigen framhållas att förvaltaren har bevisbördan för att det arvode som begärs är skäligt.

Frågan om utformningen av arbetsredogörelser kan lämpligen hanteras i samråd med förvaltarkollegiet. På flera håll används standardiserade mallar som tagits fram i samförstånd mellan konkurstillsynen och förvaltar-kollegium. Dessa bör utvecklas över tid. Konkurstillsynen och förvaltarna har ett gemensamt intresse av att arbetsredogörelserna utformas på ett tillfredsställande sätt.

25.4.2 Beskrivning av sakkunnigs arbete

Det är angeläget att konkurstillsynen får ta del av en sakkunnigs rapport för att kunna värdera det arvode förvaltaren begär för den sakkunniges arbete. Innehåller förvaltarberättelsen endast en omskrivning av vad den sakkunnige anfört i sin rapport förutsätts förvaltarens arbete i dessa delar vara begränsade, vilket innebär att även förvaltarens arvode bör vara begränsat.

25.4.3 Tidsredovisning som underlag

Som redan framgått är tidsfaktorn endast en av de faktorer som beaktas vid prövning av arvodets skälighet.⁹²⁹ Förvaltarna kan naturligtvis ange den tid

⁹²⁹ 14 kap. 4 § 2 st. KonkL

som gått åt för uppdragets utförande, men i praktiken sker det väldigt sällan.⁹³⁰

I de fall där konkurstillsynen anser att tidredovisning behövs för att pröva skäligheten av fordrat arvode ankommer det på konkurstillsynen att verka för att förvaltaren lämnar in tidredovisning. En uppgift om nedlagd tid kan begäras för hela arvodet eller för enstaka arvodesposter i arbetsredogörelsen.

Bedömningen av vad som är skäligt arvode underlättas av om det är känt efter vilka principer förvaltaren debiterar. Det finns i huvudsak tre olika sätt att grunda arvodesberäkningen på, nämligen på byråtid, förvaltartid eller kategorivis.

Beräknas arvodet på byråtid ligger all tid som alla på byrån arbetat med konkursen som underlag. Timdebiteringen ska då vara utjämnad i förhållande till vad de olika personalkategorierna kostar per timme.

Är det endast förvaltarens tid som räknas blir timpenningen naturligtvis högre. I stället bör då antalet timmar bli färre, eftersom de timmar som övriga på byrån arbetat med konkursen över huvud taget inte ska beaktas.

Det bästa underlaget redovisar hur många timmar var och en av de olika kategorierna anställda arbetat och med olika timdebitering för var och en efter kompetens och erfarenhet.

HD har angett att då tidsåtgången normalt ska ges en förhållandevis stor betydelse så måste anses följa att förvaltaren vid sin arvodesframställning bör ange i vart fall den ungefärliga tid som lagts ned på uppdraget.⁹³¹ Vidare uttalade HD att det som regel inte finns anledning att kräva uppgifter om hur mycket av den tid förvaltaren har redovisat som avser arbete av andra på förvaltarens advokatkontor.

⁹³⁰ prop. 1986/87:90 s. 159

⁹³¹ NJA 1999 s. 665 Fråga om skäligheten av arvode för uppdrag som konkursförvaltare. 14 kap 4 § KL

25.4.4 Åtgärder som förvaltaren inte kan få betalt för i konkursen

Förvaltaren har inte rätt till betalt för sådant arbete som ligger utanför förvaltaruppdraget. Förvaltaren arbetar i första hand för borgenärerna, och finns tveksamhet om nyttan för borgenärskollektivet ska förvaltaren höra konkurstillsynen innan åtgärden vidtas. Har ett sådant hörande inte förekommit kan detta komma att påverka förvaltarens arvode. Detta gäller naturligtvis inte de obligatoriska åtgärder som förvaltaren enligt lag är skyldig att utföra. Däremot bör även omfattningen av arbetet med obligatoriska åtgärder styras av vilken nytta utredningen har för borgenärerna. Exempelvis torde ett synnerligen omfattande arbete med att utreda återvinningsbara tillgångar inte anses motiverat i en konkurs där borgenärsintresset endast motsvaras av fordringar uppgående till några tusen kronor. Borgenärsintresset är i dessa fall begränsat, och förvaltaren har då att anpassa sitt arbete utifrån det.

En särskild problematik finns i de fall där förvaltaren, inom ramen för sin obligatoriska utredning, vidtar närmast brottsutredande åtgärder. Gränsdragningen i dessa fall är inte alltid helt lätt. Många gånger kan förvaltaren inom ramen för sin utredning av återvinningsbara transaktioner eller i försök att få tag i ställföreträdaren konstatera att exempelvis oredlighet mot borgenär eller målvaktsbrott enligt ABL kan misstänkas. Utöver det kan samarbete inom exempelvis RUBICON i vissa fall medföra att kraven på förvaltarens utredning ökar, även om det formellt sett är polis och åklagare som utreder brott.⁹³² En fördjupad brottsefterforskning skulle exempelvis kunna bli aktuell i konkurser med koppling till den grova organiserade brottsligheten, eller vid misstänkt omfattande missbruk av lönegaranti. Om förvaltaren är osäker på om de åtgärder han eller hon är på väg att företa är till förmån för konkursboet bör förvaltaren höra konkurstillsynen.

Förvaltarens medverkan i brottmålsrättegång är en kostnad som normalt inte ersätts i konkursen. Förvaltaren ska i stället bli ersatt inom ramen för rättegången. Har förvaltaren däremot framställt ett skadeståndsanspråk, för

⁹³² RUBICON är ett samverkansprojekt med Ekobrottsmyndigheten och konkursförvaltarna. Se bl.a. RUBICON - Ett stöd för att identifiera misstankar om och anmälningar av brott mot lagen om omställningsstöd i samband med konkurser, 2023-11-01, RUBICON – Lönegarantihandledning, ett stöd för att identifiera varningssignaler inför beslut om lönegaranti och RUBICON – Bra att veta om näringsförbud, ett stöd för att bedöma om talan om näringsförbud ska anmälas till åklagare

vilket det influtit medel till konkursboet, skulle förvaltarens medverkan dock kunna anses ha varit ägnad att befordra konkursförfarandet. I en sådan situation skulle förvaltararvodet avseende medverkan i brottmålet möjligen kunna anses utgöra en ersättningsgill konkurskostnad. I vart fall i vissa delar.⁹³³

Utgångspunkten vid oklara situationer bör vara att förvaltaren hör konkurstillsynen innan åtgärden vidtas, även om åklagaren begär viss utredning, föredragning etc. Har förvaltaren försummat att höra konkurstillsynen i saken kan det med fog hävdas att merkostnaden för åtgärder som ligger utanför konkursens ram bör belasta förvaltaren.

Frågan om hur långt förvaltarens utredningsskyldighet sträcker sig när revision redan genomförts eller pågår samt när brottsanmälan redan är gjord har prövats av Svea Hovrätt.⁹³⁴

25.4.5 Betydelsen av brister i omsorg och skicklighet

Utgångspunkten i arvodesprövning är att arvodet ska prövas i ett för allt. Förvaltaren ska dock, för att underlätta konkurstillsynens skälighetsbedömning, dela upp arbetsredogörelsen på olika poster eller arbetsmoment.

Om förvaltaren har brustit i omsorg påverkar det vad som kan anses vara ett skäligt arvode i sänkande riktning. Är bristen hänförlig till någon viss förvaltningsåtgärd, bör det i första hand påverka arvodet för den åtgärden..⁹³⁵ Även om bristen är betydande bör dock konkurstillsynen vara

⁹³³ NJA 1992 s. 548, Bortsett från vad angår uppgifter som åvilar konkursförvaltaren enligt särskilda bestämmelser i konkurslagen måste principen vara att konkursförvaltarens medverkan i samband med beivrande av brott utgör ersättningsgill konkurskostnad endast i den mån denna medverkan har varit ägnad att befordra konkursförfarande

⁹³⁴ RH 2010:39 För att en förvaltare över huvud taget ska kunna ta ställning om eller i vilken utsträckning utredningsmaterial hos annan myndighet kan ha relevans för konkursutredningen, torde få krävas att han åtminstone översiktligt sätter sig in i det. Innan förvaltaren upprättar en anmälan om samma sak som redan anmälts av annan myndighet bör förvaltaren dock säkerställa att åklagare inte redan prövat brottsmisstankens bärighet om inte förvaltarens anmälan tillför ny information.

⁹³⁵ NJA 2014 s. 798 Om en förvaltare inför en förvaltningsåtgärd har gjort noggranna överväganden på grundval av ett adekvat beslutsunderlag som kan granskas i efterhand, bör förvaltaren i regel anses ha handlat med tillräcklig omsorg även om det senare visar sig att åtgärden var ofördelaktig. En eventuell nedsättning av förvaltarens arvode bör relateras till

uppmärksam så att förvaltaren inte delat upp kostnadsräkningen i ett omotiverat högt antal poster eller verkar arvode ha flyttat från en post som riskerar att ifrågasättas till en annan post där brister i handläggningen inte framkommit.

Det framgår av såväl förarbeten som praxis att arvodesbeslut inte ska användas som ett generellt tillsynsverktyg.⁹³⁶ Inte heller får konkurstillsynen kvittningsvis pröva vad som rätteligen ska hanteras inom ramen för en klandertalan genom sänkning av förvaltarens arvode. Däremot finns inget hinder mot att konkurstillsynen konstaterar att merarbete på grund av en oaktsam åtgärd inte ger rätt till arvode. Det torde dock förutsätta att agerandet bedöms kunna vara skadeståndsgrundande men att frågan om arvode för merarbetet lämpligen prövas inom ramen för arvodesprövningen.⁹³⁷ Det saknas vidare lagstöd för en sänkning av arvodet som får karaktär av en utpräglad sanktion varför en sådan inte är tillåten enligt EKMR.

När konkurstillsynen har konstaterat brister i konkursförvaltarens handläggning behöver konkurstillsynen således först ta ställning till på vilket sätt dessa brister ska hanteras. Brister som innebär att förvaltaren tillfogat boet, konkursgäldenären eller borgenär skada såsom att förvaltaren ådragit boet betydande kostnader genom att ingå ofördelaktiga avtal, att inleda processer utan att ha tillräckligt beslutsunderlag eller underlåtenhet att återvinna tillgångar trots att omständigheterna med styrka talade för att förutsättningar för återvinning var vid handen hanteras lämpligen inom ramen för en klandertalan mot förvaltaren.⁹³⁸ Syftet är då att ytterligare medel ska tillföras boet. Talan om klander av slutredovisningen får föras av konkurstillsynen, gäldenären eller borgenär vars rätt kan vara beroende av sådan talan.⁹³⁹ Har förvaltaren däremot underlåtit att höra konkurstillsynen i en viktigare fråga, brustit i sin skyldighet att omedelbart inge underrättelse om misstänkt brottslighet enligt 7 kap. 16 § KonkL, varit sen med ingivande av obligatoriska handlingar eller att avsluta konkursen är detta frågor som

den ifrågavarande åtgärden medan arvodet i övrigt inte påverkas. Det finns inte lagstöd för en sänkning som får karaktären av en utpräglad sanktion.

⁹³⁶ Prop. 2024/25:135 s. 125, NJA 2014 s. 798 och NJA 2016 s. 1186 Om ett avtal som en konkursförvaltare har ingått för boet varit oförmånligt, ska frågan om förvaltarens ansvar för boets skada prövas genom klander av slutredovisningen och inte inom ramen för prövningen av hans arvode. Det gäller också när boets kostnad för en sakkunnig som har biträtt i konkursförvaltningen påstås ha blivit alltför hög. – Även fråga om hur arvode ska bestämmas när förvaltaren har brustit i omsorg avseende viss förvaltningsåtgärd.

⁹³⁷ NJA 2014 s. 798.

⁹³⁸ 17 kap. 1-2 §§ KonkL.

⁹³⁹ 13 kap. 7 § KonkL.

lämpligen hanteras inom ramen för arvodesprövningen. Brister bör oavsett påverkan på arvodesnivån fångas upp inom konkurstillsynens strategiska arbete.

Om konkurstillsynen konstaterar att bristen bör hanteras inom ramen för arvodesprövningen är det viktigt att bedöma om bristen är hänförlig till en specifik förvaltningsåtgärd eller inte.

Har förvaltaren brustit i sin hörandeskyldighet enligt 7 kap. 10 § KonkL medför det att vad som är att anse som ett skäligt arvode blir lägre oavsett om förvaltaren fattar ett felaktigt beslut eller ej.⁹⁴⁰ Bristen består här i att förvaltaren underlåtit att iaktta en skyldighet och därigenom fattat sitt beslut på bristande underlag eftersom lagstiftaren har ansett att hörande med konkurstillsynen är en del av ett nödvändigt beslutsunderlag. Är den specifika åtgärden inte en enskild post i arvodesräkningen utan avser exempelvis ett av flera beslut om avyttring av egendom får konkurstillsynen försöka uppskatta hur stor del av posten som kan kopplas till den specifika åtgärden.⁹⁴¹ Även om förvaltaren brustit i omsorg exempelvis genom att anlita sakkunnigt biträde utan föregående hörande har förvaltaren ändå rätt till skälig ersättning för det arbete som faktiskt utförts.⁹⁴² Om förvaltaren underlåter att höra konkurstillsynen och vidtar åtgärder som medför merarbete som inte är till nytta för boet är det inte självklart att merarbetet ska ersättas.⁹⁴³ Sammantaget leder det till att ett uteblivet hörande bör resultera i att vad som anses vara ett skäligt arvode blir lägre arvode eftersom det utgör en omsorgsbrist oavsett om konkurstillsynen anser att förvaltaren vidtagit en korrekt åtgärd eller ej.

Består bristen i att förvaltaren underlåtit att ge in en underrättelse om misstänkt brottslighet till åklagare eller om förvaltaren givit in en sådan men denna har allvarliga brister har förvaltaren underlåtit att fullgöra en lagstadgad skyldighet vilket påverkar vad som är skäligt arvode i sänkande riktning. Bland dessa brister kan märkas om förvaltaren endast underrättat åklagare om misstänkt bokföringsbrott men det av handlingarna i målet framgår att förvaltaren även misstänker andra brott som faller under underrättelseskyldigheten såsom andra brott enligt 11 kap. BrB,

⁹⁴⁰ NJA 2003 s. 99 Fråga dels om en konkursförvaltare varit skyldig att enligt 7 kap. 10 § konkurslagen höra tillsynsmyndigheten, dels om ett åsidosättande av denna plikt skall medföra avdrag på konkursförvaltararvodet

⁹⁴¹ NJA 2003 s. 99 och NJA 2014 s. 798

⁹⁴² Jfr NJA 2016 s. 1186 där förvaltaren ersattes med 10 000 kr av yrkade 20 000 kr för den förvaltningsåtgärd där han fått biträde av revisionsbyrån

⁹⁴³ NJA 2014 s. 798

penningtvättbrott,⁹⁴⁴ brott enligt 9-10 kap. BrB som har samband med näringsverksamheten samt brott enligt ABL såsom otillåtna lån, ställande av säkerhet för förvärv av egna aktier eller målvaktsbrott.⁹⁴⁵ En annan brist kan vara att förvaltaren inte underrättat om alla personer som kan misstänkas för sådana brott, här märks exempelvis att underrättelse gjorts avseende den misstänkta målvakten men inte den som kan misstänkas vara den faktiske företrädaren. Eftersom arvode bestäms i ett för allt kan konkurstillsynen besluta om ett lägre arvode om förvaltaren inte givit in någon underrättelse även om förvaltaren inte yrkat arvode för undersökning avseende brott eller endast yrkat ett mycket lågt arvode. Det är här viktigt att besluten utformas så att de sakligt redogör för de brister som ligger till grund för att ett lägre arvode än det yrkade beslutas. Utgångspunkten är att förvaltaren har att styrka att det som yrkas är ett skäligt arvode. Om inget annat anges får vid granskning av arvodesanspråket förutsättas att förvaltaren anser sig ha gjort allt som krävs i konkursen. Underlåtenhet att göra något som är obligatoriskt måste då medföra att vad som är skäligt arvode är lägre än vad förvaltaren yrkat.

Förseningar med att ge in obligatoriska handlingar kan leda till att skäligt arvode för dessa sätts ned något eftersom underlåtenhet att följa lagstadgade tidsfrister innebär en omsorgsbrist. Att konkursen avslutas för sent kan leda till att förvaltaren inte ersätts för halvårsberättelser som givits in efter att konkursen borde ha avslutats. Eftersom förvaltaren har ett generellt åliggande att avsluta konkursen utan onödigt dröjsmål kan det argumenteras för att det även utgör en generell brist att inte avsluta konkursen trots att den är färdig för avslut.

Om förvaltaren inte gjort vad denne är skyldig att göra enligt lag är det en brist som medför att ett lägre arvode är skäligt än om förvaltaren hade gjort allt denne var skyldig att göra. Det är inte fråga om ett straff/en sanktion utan att vad som kan anses vara ett skäligt arvode blir lägre om förvaltaren brustit i omsorg.

Vad som är en sanktion har Europadomstolen slagit fast i *Engel and Others v. the Netherlands* (Application no. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72) där de så kallade Engelkriterierna slås fast. De tar sikte på den rättsliga kvalificeringen av överträdelsen i nationell rätt, överträdelsens art samt arten och strängheten i sanktionen. Kriterierna utgör inte några rekvisit i en regel; huruvida det rör sig om ett straff är att avgöra efter en

⁹⁴⁴ 3-4 §§ lag (2014:307) om straff för penningtvättbrott

⁹⁴⁵ 30 kap. 1 § ABL

helhetsbedömning där kriterierna snarast är att se som olika analyssteg. Utifrån det kan konstateras att det normalt inte torde ses som en sanktion att besluta om ett lägre skäligt arvode för en åtgärd om sänkningen är begränsad.⁹⁴⁶

Vissa brister i omsorg och skicklighet kan inte hänföras till förvaltningsåtgärder och får då istället hanteras inom ramen för konkurstillsynens strategiska tillsyn. Som exempel kan nämnas NJA 2014 s. 788 där Högsta domstolen kom till slutsatsen att en konkursförvaltares åsidosättande av underrättelseskyldigheten rörande jävsgrundande omständigheter inte i sig kan medföra reduktion av det arvode som förvaltaren ska tillerkännas enligt 14 kap. 4 § KonkL. Det gäller oavsett om det i efterhand visar sig att förvaltaren faktiskt varit jävig. En annan sak är att en underlåtenhet att iaktta skyldigheten att anmäla jävsgrundande omständigheter kan inverka på bedömningen om vederbörande i fortsättningen är lämplig för förvaltaruppdrag.

25.5 Mer om konkurstillsynens arvodesbeslut

Konkurstillsynens beslut bör utformas så att borgenärer och gäldenären kan ta till sig innehållet. Konkurstillsynen bör därför sträva efter att använda ett lättillgängligt språk.

I de fall konkurstillsynen anser att det begärda arvodet är skäligt och att det som förvaltaren tagit upp i sin arbetsredogörelse förklarar arvodets skälighet kan beslutet i många fall göras förhållandevis enkelt. I mer komplicerade fall och i de fall arvodet allmänt sett ter sig högt kan det vid tillstyrkandet av arvodet vara av värde att konkurstillsynen på ett koncist sätt anger varför arvodet framstår som skäligt.

När konkurstillsynen känner tveksamhet inför ett arvode eller en viss arvodespost men ändå avser att tillstyrka bör det anges varför konkurstillsynen är tveksam men trots det godtar yrkandena.

I de fall konkurstillsynen anser att arvodet är för högt måste ett utförligt beslut skrivas och större omsorg läggas ned på skälen. Ofta är det till fördel

⁹⁴⁶ Kriterierna diskuteras mer utförligt i JustR Lindskogs tillägg till NJA 2014 s. 798 med hänvisning till Europadomstolens dom i målet Zolotuchin mot Ryssland, Grand Chamber, no. 14939/03, den 10 februari 2009, §§ 52 och 53

för läsaren om konkurstillsynen först ger sin helhetsbild av konkursen för att därefter kommentera de delposter som konkurstillsynen har synpunkter på. Avslutningsvis får konkurstillsynen uttala sig om arvodet som helhet.

25.6 Yttrande till domstol när utdelningsförslag lämnas över till domstol tillsammans med arvodesprövningen

Konkurstillsynen ska i de fall utdelningsförslaget är tvistigt yttra sig över arvodesfrågan när konkurstillsynen överlämnar prövningen av utdelning och arvode till tingsrätten.⁹⁴⁷ Yttrandet ska innefatta myndighetens bedömning av hur tingsrättens prövning bör utfalla.⁹⁴⁸ Konkurstillsynen bör därför sträva efter att använda ett lättillgängligt språk. Som utgångspunkt bör sådant som belyses i beslut även tas upp i arvodesyttranden. I de fall konkurstillsynen anser att det begärda arvodet är skäligt och att det som förvaltaren tagit upp i sin arbetsredogörelse förklarar arvodets skälighet kan yttrandet i många fall göras förhållandevis enkelt. I mer komplicerade fall och i de fall arvodet allmänt sett ter sig högt kan det vid tillstyrkande av arvodet vara av värde att konkurstillsynen anger varför arvodet framstår som skäligt. I de fall konkurstillsynen anser att arvodet är för högt måste ett utförligare yttrande skrivas och större omsorg läggas ner på motiveringen.

25.7 Om medel blir tillgängliga p.g.a. lägre beslutat arvode

Om konkurstillsynen eller domstol beslutar om ett lägre arvode än förvaltaren har begärt ska utdelningsförslaget som huvudregel återförvisas till förvaltaren. Det är endast i undantagsfall som konkurstillsynen själv bör ändra utdelningsförslaget. Som exempel på när ändring kan göras är om det endast finns en prioriterad borgenär som utan tvivel ska tilldelas det tillkommande beloppet. Det ska dock understrykas att en nedsättning av arvodet inte alltid medför en ökad utdelning med samma belopp. I beslutet

⁹⁴⁷ 11 kap. 7 § 3 st. KonkL och 14 kap. 9 § KonkL

⁹⁴⁸ Prop. 2024/25:135 s. 147

om ökad utdelning måste hänsyn tas till de förändringar avseende mervärdesskatt och tillsynsavgift som följer med det ändrade beslutet.⁹⁴⁹

Återförvisas utdelningsförslaget till följd av att förvaltarens arvode sätts ned bör beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt som återförvisningsbeslutet, trots att det är ett avsteg från huvudregeln i 14 kap. 9 § första stycket KonkL.

Att tänka på

För att förvaltaren inte ska behöva betala in mervärdesskatt till Skatteverket innan han eller hon fått betalt för sitt uppdrag kan förvaltaren

lyfta belopp motsvarande momsen redan när han eller hon ansökt om arvode.⁹⁵⁰

Konkurstillsynen har alltid möjlighet att begära in kompletteringar från förvaltaren om det finns oklarheter i slutredovisningen eller arbetsredogörelsen.

Om konkurstillsynen vid sin granskning upptäcker att en förvaltare återkommande avviker från vad som kan anses vara en normal nivå på arvodet för enskilda åtgärder, kan detta diskuteras vid ett möte med förvaltaren. Denna typ av frågor lämpar sig väl att ta upp till diskussion i samband med byråbesök.

CHECKLISTA - Arvodesbedömningen

Generellt

Helhetsbedömning

- Hur högt är totalarvodet?
- Ligger arvodet i nivå med tidigare konkurser av liknande slag?
- Hur förhåller sig arvodet till resultatet?

⁹⁴⁹ NJA 2001 not. C 16 och Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 14 kap. 9 § och EPM 1/2026 s. 11

⁹⁵⁰ 14 kap. 11 § KonkL

- Hur förhåller sig arvodet till boets omfattning?

Kostnadseffektivitet

- Har förvaltaren använt rätt resurser i konkurshandläggningen?
- Har förvaltaren tagit vara på de krafter som fanns hos konkursgäldenären?
- Har förvaltaren använt sakkunnigt biträde?
- Har väsentlighet och risk varit vägledande i arbetet?
- Har förvaltaren agerat affärsmässigt?

Utfall

- Hur blev utfallet? Jämför exempelvis med bouppteckningen.
- Vad i utfallet är en direkt följd av förvaltarens insatser?
- Har förvaltaren visat prov på särskild skicklighet?

Tidsaspekt

- Har förvaltaren handlagt konkursen skyndsamt?

Formalia

- Har förvaltaren hållit de tidsfrister som finns för bouppteckning, halvårsberättelser och förvaltarberättelse?
- Har förvaltaren hört konkurstillsynen och berörd borgenär i viktigare frågor?
- Har förvaltaren svarat på eventuella frågor från konkurstillsynen inom rimlig tid?
- Har förvaltaren givit in underrättelse om brottsmisstanke enligt 7 kap. 16 § KonkL? Omfattar den alla brott som utifrån handlingarna kan anses ha nått misstankegraden ”kan misstänkas” och alla personer som kan misstänkas?

Arbetsredogörelsens punkter

Inledande åtgärder/omhändertagande

- Hur omfattande har förvaltarens arbete varit? Denna delpost ska till stor del kunna hanteras genom de kostnadseffektiva rutiner förvaltarbyrån bör ha. De moment som uppenbarligen inte är komplicerade kan inte faktureras med ”fullt förvaltararvode”.
- Tänk på att en del av uppgifterna under denna punkt har nära beröring med bouppteckning, försäljning och konkursutredning. (Exempel inventering av lager, olika förberedelser för försäljning, samtal med företrädaren.)
- Har det funnits en platschef eller har förvaltaren själv hanterat frågorna?
- Har de anställda hjälpt till med inventering av lager m.m. eller har det varit ett arbete som utförts av förvaltaren och hans organisation?
- Var bokföringen välordnad – om inte, har det inneburit mycket merarbete?

Bouppteckning och edgång

- Har förvaltaren tagit upp boets egendom till noggrant uppskattade värden? Kanske har värdering skett genom att köpeskillingen angetts?
- I vilket skick var bokföringen?
- Har edgången föranlett särskilda åtgärder från förvaltaren, såsom begäran om tvångsåtgärder?
- Har förvaltaren yrkat att fler än ställföreträdaren ska avlägga ed?

Fortsatt drift

- Hur länge har driften pågått?
- Vilken omsättning har driften haft?
- Hur mycket var ineliggande order vid konkursbeslutet?
- Har förvaltaren agerat som vd/platschef etc.?

- Vilka insatser har skett av andra personer såsom tidigare platschef, ställföreträdare etc.?
- Vilka beslut har förvaltaren tagit?
- Hur ser kalkylerna ut? Har de varit realistiska?
- Hur effektiv har förvaltningen varit?
- Har driften varit befogad?
- Har det varit komplicerade frågor på grund av att det är en speciell bransch?

Personal

- Har det förekommit några särskilda komplikationer i samband med handläggningen av de anställda? Eller har det varit en förutsägbart hantering?
- Hur många lönegarantibeslut har fattats? Har det förekommit några komplicerade eller ovanliga fall att ta ställning till?

Vård och försäljning

Fast egendom

- Hur aktiv har panthavaren varit?
- I vilken utsträckning har panthavaren presenterat spekulanter och tänkta köpare? Har panthavaren dikterat villkoren för överlåtelsen?
- Har sakkunnigt biträde använts? Auktionsfirma eller motsvarande? Vilken ersättning har biträdet fått? Se faktura i boets redovisning.
- Har det varit extern fastighetsförvaltning?
- Har det förekommit problem med hyresgäster?
- Har det bytts hyresgäster under perioden? I vilken omfattning?
- Har ärenden drivits i hyresnämnden?
- Hur har bokföringen hanterats?

- Hur ser överlåtelseavtalen ut? Är de standardavtal eller mer komplicerade avtal?
- Vad har de sakkunniga biträdena arbetat med och hur har de ersatts?

Lös egendom

- Har förvaltaren visat prov på skicklighet i samband med överlåtelsen?
- Har försäljning skett enligt sedvanliga rutiner vid byrån?
- Har förvaltaren överlåtit hanteringen till en auktionsfirma? Vilka var skälen till att göra det? Har det blivit kostnadseffektivt? Hur högt är det sammantagna arvudet för förvaltaren och det sakkunniga biträdet?
- Vilken roll har panthavaren spelat?
- Fanns det ett tänkt upplägg för överlåtelse före konkursen?
- Har ställföreträdaren hjälpt till med försäljningen?
- Har försäljningen skett till närstående? Hur mycket är rimligt att förhandla med en närstående?
- Hur ser överlåtelseavtalen ut? Är de standardavtal eller mer komplicerade?

Indrivning av kundfordringar

- Hur mycket har betalats inom en respektive två månader (se slutredovisningen). Det krävs sällan särskilt mycket arbete från förvaltarens sida för inbetalning av fordringar som inte är bestridda.
- Hur många kravbrev har sänts?
- Har det varit standardiserade eller speciellt utformade kravbrev?
- Vilka invändningar har gjorts? Har invändningarna varit komplicerade eller enklare att hantera (t ex att det saknas betalningsförmåga på grund av konkurs)?
- Har förvaltaren debiterat utifrån någon sorts procent av indrivet belopp? I så fall bör det motarbetas, det hör inte hemma inom konkursens ram.

- Handlar det om stora belopp, eller många sekundogäldenärer, kan det ha varit mycket arbete för förvaltaren. Den centrala frågan är dock hur komplicerad hanteringen varit. De åtgärder som kan anses utgöra rutin kan inte legitimera lika högt arvode som de mer komplicerade.

Konkursutredningen

- Fokus bör ligga på kostnadseffektiviteten.
- Har effektiva arbetsinsatser skett? Har förvaltaren satsat på väsentligheter eller har det varit onödigt omständligt med höga kostnader som följd?
- Hur aktiv har företagaren/ställföreträdaren varit? Har denne varit samarbetsvillig?
- Har sakkunnigt biträde använts?
- Hur har uppdraget till ombudet/biträdet sett ut?
- På vilket sätt har det varit kostnadseffektivt att anlita sakkunnigt biträde?
- Har förvaltarens och det sakkunniga biträdets åtgärder inneburit dubbelarbete?

Processer

- Hur såg processföremålet ut? Var det komplicerade frågor?
- Hur var motpartens betalningsförmåga? Hur kontrollerades och säkerställdes denna?
- Hördes konkurstillsynen och särskilt berörd borgenär i inledningsskedet, under processens gång och vid eventuellt överklagande?
- Hur blev utfallet?
- Om processen ledde till framgång, innebar det ett nettotillskott till boet, efter avdrag för arvode?
- Har sakkunnigt biträde använts?
- Hur har uppdraget till ombudet/biträdet sett ut? Vilken ersättning har betalats till sakkunnigt biträde?

- Vilka frågor har förvaltaren själv tagit ställning till?

Sluthandlingar

- Normalt sett uppgår denna arvodespost inte till några större belopp. Om det varit mycket komplicerat kan det bli något högre än normalt.
- Kvaliteteten i arbetsredogörelsen avgör om det är möjligt att bedöma skäligheten av det yrkade arvodet.

25.8 Arvodestvister

I de allra flesta fall (avskrivningskonkurser och konkurser där utdelningsförslaget är otvistigt) beslutar konkurstillsynen om förvaltarens arvode. För konkurstillsynens handläggning är förvaltningslagen tillämplig, med exempelvis möjlighet till muntlig handläggning. Är förvaltaren inte nöjd med arvodesbeslutet kan detta överklagas till tingsrätten, som hanterar tvisten som ett domstolsärende. I den arvodestvist som uppstår får konkurstillsynen rollen som motpart när handlingarna överlämnats till domstolen.⁹⁵¹ Huvudprincipen är att domstolsförfarandet är skriftligt.⁹⁵² Det finns förvisso möjlighet att begära muntlig förhandling i arvodesfrågan, men det är upp till tingsrätten att avgöra om sådan förhandling ska hållas. Det kan tänkas att muntlig förhandling i vissa fall är lämplig. Exempel på sådana situationer skulle kunna vara att mycket allvarlig kritik har framförts, eller att mycket komplicerade materiella frågor ligger till grund för arvodesbedömningen.

Är någon av parterna inte nöjd med tingsrättens beslut kan detta överklagas till hovrätten. Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska ta upp frågan för prövning. Även i hovrätten uppträder konkurstillsynen som part. Skulle hovrättens beslut överklagas så är det Kronofogdens rättsavdelning som för talan i Högsta domstolen.

Förvaltarens arvode i en arvodestvist är inte en konkurskostnad och förvaltaren kan inte få ersättning ur konkursboet eller från staten i den

⁹⁵¹ 11 och 18 §§ Lag (1996:242) om domstolsärenden

⁹⁵² 13 § Lag (1996:242) om domstolsärenden

delen.⁹⁵³ Eventuella anspråk på ersättning för rättegångskostnad från staten vid arvodesprocess torde inte heller kunna erhållas enligt ärendelagens bestämmelser.⁹⁵⁴

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 158 f., 378

Prop. 1978/79:105, s. 232 f., 343 f.

Prop. 2024/25:135 s. 241 ff.

NJA 2016 s 1186 Om ett avtal som en konkursförvaltare har ingått för boet varit oförmånligt, ska frågan om förvaltarens ansvar för boets skada prövas genom klander av slutredovisningen och inte inom ramen för prövningen av hans arvode. Det gäller också när boets kostnad för en sakkunnig som har biträtt i konkursförvaltningen påstås ha blivit alltför hög. – Även fråga om hur arvode ska bestämmas när förvaltarens har brustit i omsorg avseende viss förvaltningsåtgärd.

NJA 2014 s 798 Konkursförvaltararvode. Om en förvaltare inför en förvaltningsåtgärd har gjort noggranna överväganden på grundval av ett adekvat beslutsunderlag som kan granskas i efterhand, bör förvaltarens i regel anses ha handlat med tillräcklig omsorg även om det senare visar sig att åtgärden var ofördelaktig. En eventuell nedsättning av förvaltarens arvode ska relateras till den ifrågavarande åtgärden och inte till den totala förvaltningen.

NJA 2009 s. 823 (kontoutdrag och bankallegat har ansetts vara konkurskostnad)

⁹⁵³ NJA 2008 s. 941 En konkursförvaltare har inte ansetts berättigad till ersättning i form av förvaltararvode för arbete som han utfört i ett mål angående förskott på arvode.

⁹⁵⁴ 32 § lagen (1996:242) om domstolsärenden och Högsta domstolens beslut av den 9 april 2026 i mål nr Å 9632-24 där Högsta domstolen slog fast följande: ”Av 32 § lagen (1996:242) om domstolsärenden framgår att domstolen i ett ärende där enskilda är motparter till varandra får förplikta den ena parten att ersätta den andra parten för dennes kostnader i ärendet med tillämpning av 18 kap. rättegångsbalken. Tillsynsmyndigheten är inte en enskild och ska inte heller bedömas som det i det här ärendet (jfr prop. 1995/96:115 s. 117 f.). Förvaltarens (redaktionens ändring) begäran om ersättning för rättegångskostnader ska därför avslås.”

NJA 2008 s. 941 (ej arvode för arbete i mål ang. förskott på arvode)

NJA 2008 s. 251 (rätt till arvode för omhändertagande av bokföring m.m. efter avslutad konkurs)

NJA 2003 s. 99 Fråga dels om en konkursförvaltare varit skyldig att enligt 7 kap. 10 § konkurslagen höra konkurstillsynen, dels om ett åsidosättande av denna plikt skall medföra avdrag på konkursförvaltararvodet.

NJA 2000 s. 475 Arbete som utförts av ett sakkunnigt biträde som med stöd av 7 kap 11 § KL anlitats av en konkursförvaltare räknas som förvaltarens eget när ersättningen till förvaltaren bestäms.

NJA 1999 s. 665 Fråga om skäligheten av arvode för uppdrag som konkursförvaltare. 14 kap 4 § KL.

NJA 1998 s. 685 (skälighet, specialistkravet)

NJA 1988 s. 262 (skälighet, arbete utfört även av andra på byrån)

NJA 1998 s. 145 I den ersättning konkursförvaltare vid sidan av arvode har rätt till för kostnad för fotokopior skall inräknas endast kostnaderna för papper och toner.

NJA 1996 s. 618 Konkursförvaltare har vid sidan av arvode enligt taxa erhållit ersättning för kostnader avseende telefaxsändningar, porto och fotokopior.

RH 2012:46 (ej rimligt att bevilja förskott)

RH 2012:11 (angående brister i omsorg och skicklighet vid återvinning – ej nedsättning)

RH 2010:39 (arvode för brottsutredning)

RH 2010:13 Fråga om tillämpning av konkursförvaltartaxan i ett konkursärende som avskrivits enligt 10 kap. 1 § konkurslagen och där en förvaltare entledigats och en annan förordnats att slutföra uppdraget.

RH 1999:114 En konkursförvaltares arvode har satts ned med hänsyn till att han avslutat konkursen för sent.

RH 1996:21 En konkursförvaltares arvode har satts ned med hänsyn till att han gett in konkursbouppteckning, förvaltarberättelse och första halvårsberättelse för sent.

RH 1994:140 Fråga om tillämpning av konkursförvaltartaxan i mindre konkurs.

26 Former för avslut

Konkursens primära syfte är att omvandla gäldenärens tillgångar till pengar som kan delas ut till borgenärerna. När konkursförvaltaren upprättar slutredovisningen står det klart om det finns medel att dela ut eller inte, vilket blir vägledande för vilken form av avslut som blir aktuellt i konkursen. Om det finns medel att dela ut avslutas, som regel, konkursen med en utdelning, medan en konkurs där det inte finns medel att dela ut avslutas genom att den skrivs av.⁹⁵⁵

Undantagsvis förekommer även andra typer av avslut, som exempel kan nämnas nedläggning.⁹⁵⁶ När en bolagskonkurs avslutas med överskott eller medel återförs till bolaget ska allmän domstol besluta om att det ska träda i likvidation.⁹⁵⁷ En form av avskrivningskonkurs är hybridkonkurserna där det blir utdelning till fordringsägare med särskild förmånsrätt men det finns ett underskott i det allmänna boet med avskrivning som följd.

26.1 Avskrivning

Om konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig ska konkursen skrivas av.⁹⁵⁸

Det är förvaltaren som ansöker om att konkursen ska avskrivas. Ansökan ska ske så snart det finns grund för det.⁹⁵⁹ Konkurstillsynen beslutar om avskrivning, kostnadsfördelning samt konkurskostnader.

⁹⁵⁵ 10 kap. 1 och 4 §§ KonkL

⁹⁵⁶ 12 kap. 1 § KonkL

⁹⁵⁷ 25 kap. 51 § aktiebolagslagen, 18 kap. 14 § lag (2018:672) om ekonomiska föreningar, 2 kap. 44 § lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag 7 kap. 16 § stiftelselagen (1994:1220)

⁹⁵⁸ 10 kap. 1 § KonkL

⁹⁵⁹ 10 kap. 1 § KonkL

En konkurs kan i princip skrivas av först efter att bouppteckningen har bekräftats eller beedigats och förvaltaren har upprättat en förvaltarberättelse.⁹⁶⁰ Om bouppteckningen inte kan bekräftas av gäldenären eller någon annan inom skälig tid kan konkurstillsynen ändå besluta att avskriva konkursen.⁹⁶¹ En förutsättning för detta är att det saknas anledning att anta att det genom bekräftelsen skulle visa sig att det finns tillgångar till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet ådragit sig.

Det vanligaste hindret mot att hålla bouppteckningssammanträde är att gäldenären, eller dess ställföreträdare, vistas utomlands. Om det är okänt var personen befinner sig, oavsett om det misstänks vara inom riket eller utomlands, bör konkursen kunna skrivas av så snart förvaltarberättelsen har upprättats och inga ytterligare förvaltningsåtgärder återstår.

Det förekommer också att personen finns på känd ort utomlands men att det är oklart om och när han eller hon eventuellt tänker återvända till Sverige. Om denne exempelvis har anhöriga i landet eller har uppgett att han eller hon kommer att återvända bör förvaltaren avvakta med att begära att konkursen ska skrivas av. Det kan i vissa fall vara försvarbart att vänta så länge som ett år på att personen ska återvända.

Konkurstillsynen bör följa upp att förvaltaren i lämplig omfattning är aktiv i sina efterforskningar efter den som ska bekräfta bouppteckningen. Om den som ska lämna bekräftelse eller avlägga ed befinner sig på av förvaltaren känd plats utomlands kan förvaltaren begära edgång i domstol och få hjälp till edgång på distans.⁹⁶²

26.1.1 Borgenärs kostnadsansvar

Om en konkurs har beslutats på ansökan av någon annan borgenär än staten och om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 § KonkL, ska, i den mån konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet, borgenären svara för dessa.⁹⁶³ I konkurser som har beslutats från och med den 1 juli 2026 har borgenärens ansvar utökats från en till tre tiondelar av det vid konkursbeslutet gällande

⁹⁶⁰ 10 kap. 2 § 1 st. KonkL

⁹⁶¹ 10 kap. 2 § 2 st. KonkL

⁹⁶² Rättslig hjälp i civila mål och ärenden - Regeringen.se

Telefonförhör: Länder A-Ö - Regeringen.se

⁹⁶³ 14 kap. 3 § KonkL

prisbasbeloppet.⁹⁶⁴ Det har samtidigt förtydligats att bestämmelsen inte ska tillämpas för staten som borgenär eller en borgenär vars fordran omfattas av statlig lönegaranti. Genom lagändringen har det även förtydligats att om flera borgenärer vid tidpunkten för konkursbeslutet har ansökt om konkurs ansvarar de solidariskt för beloppet. Vidare framgår det av bestämmelsen att konkurstillsynen, i beslutet om avskrivning, ska förplikta den eller de ansvariga borgenärerna att betala konkurskostnaderna med den angivna begränsningen.⁹⁶⁵ Om kostnaderna inte kan tas ut av borgenären, ska de betalas av staten.⁹⁶⁶

Om det är flera sökande borgenärer kommer Kronofogden att fakturera endast en av dem. Borgenärerna har sedan att sinsemellan göra upp om fördelningen av konkurskostnaderna.

Om konkursen har beslutats före ikraftträdandet gäller de äldre reglerna som innebär att borgenärs kostnadsansvar är begränsat till en tiondel av prisbasbeloppet.⁹⁶⁷

26.1.2 Fastställande av konkurskostnader

Om konkursen skrivs av enligt 10 kap. 1 § eller 3 § KonkL, ska konkurstillsynen på ansökan av förvaltaren bestämma kostnadsersättningen samtidigt som arvudet bestäms.⁹⁶⁸

Konkurstillsynen beslutar om huruvida ersättning alls ska utgå och med vilket belopp. Förvaltaren bifogar sina ersättningsanspråk till ansökan om arvudet.⁹⁶⁹

Bestämmelserna syftar bland annat till att konkurstillsynen ska pröva skäligheten av de konkurskostnader som kan komma att drabba staten. De är tillämpliga i alla konkurser som avskrivs enligt 10 kap. 1 § KonkL, dvs. på grund av otillräckliga tillgångar och avseende det allmänna boet i hybridkonkurser. Hybridkonkurser är konkurser som avslutas med såväl utdelning som avskrivning. Huruvida förvaltaren tagit medel ur boet enligt

⁹⁶⁴ Övergångsbestämmelser 2025:796 p. 2

⁹⁶⁵ 14 kap. 3 § 1 st. KonkL

⁹⁶⁶ 14 kap. 3 § 2 st. KonkL

⁹⁶⁷ Övergångsbestämmelser 2025:796 p. 2

⁹⁶⁸ 14 kap. 14 § KonkL och 14 kap. 2 § KonkL samt prop. 2024/25:135 s. 124 ff. och 227

⁹⁶⁹ Prop. 2024:24:135 s. 245 f.

14 kap. 13 § KonkL eller förskotterat konkurskostnaderna med egna medel saknar betydelse.

Av arvodet till förvaltaren ska, om det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller och i den utsträckning det inverkar på de borgenärers rätt som inte har sådan förmånsrätt i egendomen eller på statens ansvar för konkurskostnaderna, den del som avser egendomen fastställas att betalas ur egendomens avkastning och köpeskilling.⁹⁷⁰

Om förvaltaren har haft kostnader för försäljning av fast egendom och de inte kan tas ut ur egendomens avkastning och köpeskilling eller annars ur boet, ska de betalas av staten. Konkurstillsynen ska då pröva dessa kostnader. De måste därför anges i arvodesframställan.⁹⁷¹

Konkurstillsynens beslut om ersättning gäller först när det har fått laga kraft.⁹⁷² Konkurstillsynens beslut kan överklagas.⁹⁷³

Kostnader för egendomens vård och försäljning kan även prövas i samband med att klander har framförts mot förvaltarens slutredovisning.

26.1.3 Avskrivning när ingen fordran görs gällande

När ingen fordran görs gällande ska förvaltaren, så snart det finns grund för det, ansöka hos konkurstillsynen om avskrivning av konkursen.

Konkurstillsynen ska genast besluta om avskrivning. Om det pågår ett bevakningsförfarande får avskrivning ske först efter bevakningstidens utgång.

Om tillgångarna förslår till betalning av konkurskostnader och massafordringar men inga borgenärer anmäler eller bevakar fordringar, är konkursförfarande inte längre meningsfullt och bör därför avslutas snarast.⁹⁷⁴

Bestämmelsen i 10 kap. 3 § KonkL, om avskrivning när ingen fordran görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, är tillämplig i

⁹⁷⁰ 14 kap. 18 § 1 st. KonkL

⁹⁷¹ 14 kap. 2 § 2 st. KonkL

⁹⁷² 14 kap. 14 § 2 st. KonkL

⁹⁷³ 16 kap. 15 § KonkL

⁹⁷⁴ Prop. 1986/87:90 s. 317

alla konkurser. I dessa fall av avskrivning finns det inget krav på att bouppteckningen ska ha bekräftats eller att förvaltarberättelsen ska ha upprättats innan avskrivningen kan ske.⁹⁷⁵

I en konkurs utan bevakningsförfarande kan det vara förenat med praktiska svårigheter för förvaltaren att konstatera att samtliga borgenärer verkligen avstått från att påkalla utdelning i konkursen. Förvaltaren måste då aktivt kontrollera att samtliga kända borgenärer är införstådda med att konkursen avskrivs. Det räcker alltså inte att borgenärer har underlåtit att höra av sig. En borgenär som hört av sig kan återkalla sitt krav på utdelning, varefter fordringen alltså inte längre görs gällande. Förvaltaren bör vara aktiv för att ta reda på om någon fordran kan komma att göras gällande.⁹⁷⁶

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90 s. 319

Prop. 2024/25:135

Göta hovrätt, beslut 2010-12-22, mål nr Ö 2742-10. I aktuellt beslut erinrade Göta hovrätt om syftet med 10 kap. 3 § KonkL och fann att förvaltaren inte hade varit försumlig då han underlåtit att begära att de 99 lagerbolagskonkurserna avskrevs enligt 10 kap. 3 § KonkL, trots att det sammanlagda arvudet i de 99 konkurserna uppgick till 1 126 125 kr inkl. mervärdesskatt.

26.1.4 Formlös utdelning – en form av avskrivning

Ett konkursbos medel ska först och främst användas till att betala konkurskostnader och massakostnader. Om det återstår medel när förvaltaren har betalat dessa kostnader alternativt reserverat medel för kostnaderna ska de återstående medlen delas ut. Om förvaltaren märker att boets medel inte kommer att räcka till de kostnader som ett utdelningsförfarande medför, kan han eller hon dela ut återstående medel formlost.⁹⁷⁷ Förfarandet kallas också för förenklad utdelning.

⁹⁷⁵ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 10 kap. 3 §

⁹⁷⁶ Prop. 1986/87:90 s. 317

⁹⁷⁷ 10 kap. 4 § KonkL

En formlös utdelning innebär att konkursen skrivs av enligt 10 kap. 1 § KonkL. Förfarandet innebär att kvarvarande medel överlämnas till den eller de borgenärer som har rätt till utdelning med iakttagande av reglerna i förmånsrättslagen.

Att formlös utdelning sker är inte att jämställa med utdelning. En konkurs med formlös utdelning avslutas således formellt med avskrivning på grund av otillräckliga tillgångar. Någon kungörelse eller annan underrättelse om utbetalning sker inte. En borgenär som anser att gottgörelsen i stället borde ha tillkommit honom eller henne har möjlighet att överklaga avskrivningsbeslutet. Eftersom konkursen skrivs av ska ingen tillsynsavgift utgå.⁹⁷⁸

För att formlös utdelning ska få ske krävs att det står klart hur kvarvarande medel ska fördelas. Endast i undantagsfall får utbetalning ske till en borgenär utan förmånsberättigad fordran. Finns det endast borgenärer med oprioriterade fordringar i konkursen måste förvaltaren skaffa sig kännedom om deras fordringar. Det kan naturligtvis bli problem om fordringarna inte går att fastställa utan en utredning som blir så kostsam att det därefter inte återstår något att betala ut.

Borgenärer torde i de flesta fall inte vara intresserade av att ta över sådan egendom som inte kunnat realiseras men det föreligger inget hinder mot att så sker om egendomen är tillförlitligt värderad. Det är bara nettovärdet som får avräknas på borgenärens fordran.

Överlämnandet till borgenären ska dokumenteras eftersom det har betydelse om det skulle visa sig att det finns ytterligare tillgångar efter avslutad konkurs och efterutdelning aktualiseras. Det dokumenteras lämpligen i förvaltarens slutredovisning. Borgenär som har mottagit egendom eller medel enligt 10 kap. 4 § KonkL behandlas vid efterutdelning som om han eller hon erhållit utdelning i konkursen. Därför är det viktigt att förvaltaren, om borgenären får överta egendom, anger vilket värde den åsatts.⁹⁷⁹

Lagstiftaren har tänkt sig en mycket restriktiv tillämpning av institutet. Förfarandet får inte användas om tillgångarna räcker till betalning av kostnaderna för ett utdelningsförfarande. Följaktligen kan det utdelningsbara beloppet bli obetydligt. Även om konsekvenserna i

⁹⁷⁸ 41 a § KonkF

⁹⁷⁹ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 10 kap. 4 §

gränsfallen kan tyckas orättvisa, får förfarandet inte tillämpas annat än i de föreskrivna situationerna.

Det är förvaltaren som bestämmer om det är lämpligt med formlös utdelning.⁹⁸⁰ Förvaltaren kan vid behov höra konkurstillsynen.⁹⁸¹ Av de sluthandlingar som inges ska det framgå om förvaltaren anser att medlen ska delas ut formlöst eller om utdelningsförslag ska upprättas och kungöras. Om konkurstillsynen anser att det saknas förutsättningar för formlös utdelning ska konkurstillsynen avslå förvaltarens begäran om avskrivning.⁹⁸²

Övergångsbestämmelser

Äldre bestämmelser gäller om en begäran om avskrivning lämnats in till tingsrätten före ikraftträdandet den 1 juli 2026.⁹⁸³

26.2 Utdelning

26.2.1 Inledande bestämmelser om utdelning

Om konkursen inte avskrivs, ska boets pengar, i den mån medlen inte går åt till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, delas ut till borgenärerna i den ordning som föreskrivs i 11 kap. KonkL. Utdelningen ska äga rum i enlighet med den rätt till betalning som tillkommer borgenärerna.⁹⁸⁴

Utdelning ska ske så snart all tillgänglig egendom har omvandlats till pengar. Utdelning får ske trots att egendom i sådana fall som avses i 8 kap. 6 § 2 st. stycket eller 8 § 2 st. KonkL inte har blivit såld. Om ett bevakningsförfarande har inletts får utdelning inte ske förrän anmärkningstiden enligt 9 kap. 8 § KonkL har gått ut.⁹⁸⁵

Utdelning kan ske även om inte alla frågor med anknytning till konkursen har slutligt avgjorts. Exempelvis får villkorade fordringar tas upp i utdelningsförslaget om det finns anledning att anta att villkoret kommer att

⁹⁸⁰ 10 kap. 4 § KonkL

⁹⁸¹ 7 kap. 10 § KonkL och prop. 2024/25:135 s. 155 och 228

⁹⁸² EPM 1/2026 s. 13

⁹⁸³ Övergångsbestämmelser 2025:796 p. 5

⁹⁸⁴ 11 kap. 1 § KonkL

⁹⁸⁵ 11 kap. 2 § KonkL

uppfyllas. Någon utdelning får dock inte ske för de villkorade fordringarna förrän villkoren uppfyllts. Skulle villkoren inte uppfyllas får de avsatta medlen i stället delas ut till övriga borgenärer genom efterutdelning. Ett annat exempel när utdelning ska ske är om tvist angående en fordran i konkurs pågår enligt 9 kap 16 § 2 st. KonkL. Inte heller en pågående rättegång som kan medföra att boet tillförs ytterligare egendom utgör hinder mot utdelning. Detsamma gäller tvister angående underhåll till gäldenären.

Från det utdelningsbara beloppet ska undantas vad som behövs för betalning av konkurskostnaderna och eventuella massaskulder. Vad angår konkurskostnaderna får förvaltaren, när han eller hon upprättar utdelningsförslaget, göra en beräkning av vad ersättningen till honom eller henne kommer att uppgå till.

Förvaltarens arvode ska prövas samtidigt med utdelningsförslaget.⁹⁸⁶ Att arvodesfrågan ännu inte har avgjorts utgör därför inte något hinder mot att utdelningsförslag upprättas.⁹⁸⁷ Skulle konkurstillsynen anse att arvodet bör beviljas med ett lägre belopp än det förvaltaren har begärt finns det möjlighet för konkurstillsynen att antingen ändra utdelningsförslaget, eller att återförvisa det till förvaltaren.⁹⁸⁸

Om ett bevakningsförfarande har anordnats får utdelning ske när anmärkningstiden enligt 9 kap. 8 § KonkL gått ut, även om det framställs en anmärkning. Förvaltaren får då avgöra om det är lämpligt att omgående upprätta ett utdelningsförslag eller om det först ska göras försök att förlika bevakningstvisten.⁹⁸⁹

26.2.2 Utdelningsförfarandet

När konkursen avslutas med utdelning ska förvaltaren upprätta ett utdelningsförslag. Förvaltaren ska då beakta alla de fordringar och förmånsrätter som hittills har bevakats eller efterbevakats i konkursen eller, när bevakning inte har behövts, de fordringar och förmånsrätter som hittills har gjorts gällande eller annars är kända för förvaltaren. Till förslaget ska

⁹⁸⁶ 14 kap. 9 § KonkL

⁹⁸⁷ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 2 §

⁹⁸⁸ 11 kap. 7 § 2 st. KonkL

⁹⁸⁹ Prop. 2024/25:135 s. 228

bifogas en redogörelse för förvaltningen av den egendom för vilken medel avsedda till utdelning har flutit in.⁹⁹⁰

Förvaltaren väljer en dag som blir upprättandedatum och från vilken konkursboets bokföring och upplupna räntor stäms av även om det i större konkurser kan komma att ta flera dagar att faktiskt färdigställa utdelningsförslaget. Det är viktigt att förvaltaren tydligt dokumenterar vilken dag utdelningsförslaget upprättats eftersom det är denna dag och inte dagen för kungörelse som har betydelse för vilka fordringar som ska tas upp i utdelningsförslaget. Har inget bevakningsförfarande hållits blir det förvaltarens kännedom om fordringars existens som avgör innehållet.⁹⁹¹

Har bevakningsförfarande ägt rum ska en efterbevakad fordran tas upp i utdelningsförslaget även om anmärkningstiden inte har löpt ut. Borgenären får dock lyfta den utdelning som belöper på fordringen först när anmärkningstiden har gått ut.⁹⁹²

Om en borgenär har flera fordringar tas de upp var och en för sig när det kan antas vara av betydelse, t.ex. i fråga om förmånsrätt, ränta eller avräkning av utdelning. Olika fordringar får därför inte räknas samman som en.⁹⁹³

Normalt tas inte fordringar för vilka utdelning inte föreslås upp i utdelningsförslaget. Om anledningen till att de inte får utdelning är att det belopp de skulle ha fått understiger 300 kr bör de dock tas upp.⁹⁹⁴

I konkurser utan bevakningsförfarande görs fordringarna gällande formlöst. I utdelningsförslaget ska därför alla kända fordringar och förmånsrätter beaktas oberoende av yrkande från borgenär. Förvaltaren får självständigt pröva om fordringarna har rätt till betalning i konkursen och om förmånsrätt föreligger. Han eller hon måste därför även redovisa sådana fordringar som underkänts i utdelningsförslaget. Förvaltaren ska dock bortse från fordringar som borgenär sagt sig avstå från att göra gällande. Även fordringar som förvaltaren saknade kännedom om vid upprättande av utdelningsförslaget kan i dessa konkurser komma i fråga för utdelning genom att invändning görs mot utdelningsförslaget.

⁹⁹⁰ 11 kap. 4 § KonkL.

⁹⁹¹ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 4 §

⁹⁹² Se vidare 11 kap. 10 § KonkL

⁹⁹³ NJA 1978 s. 85 och Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 4 §

⁹⁹⁴ 11 kap. 13a § KonkL

Om bevakningsförfarande ägt rum i konkursen, går rätten till utdelning ur de medel som ska fördelas genom utdelningsförslaget förlorad, om efterbevakning sker först efter den dag då förslaget upprättades.⁹⁹⁵

När ett utdelningsförslag har upprättats, ska förvaltaren genast ge in förslaget med bifogad förvaltningsredogörelse till konkurstillsynen.⁹⁹⁶

Konkurstillsynen ska ta ställning till utdelningsförslaget. Utdelning i konkursen ska fastställas i enlighet med utdelningsförslaget, om det inte genom en invändning eller på något annat sätt framgår att det finns fel eller brister som inverkat på någons rätt. Om utdelningen inte bör fastställas enligt förslaget, ska den fastställas med behövliga ändringar eller återförvisas till förvaltaren. Om det i annat fall än som anges i 11 kap. 6 a § KonkL gjorts en invändning mot utdelningsförslaget ska konkurstillsynen, tillsammans med ett eget yttrande, överlämna prövningen av utdelningsförslaget och arvodet till rätten.⁹⁹⁷

En domstol får ändra konkurstillsynens beslut om fastställelse av utdelning eller efterutdelning, även om detta beslut inte överklagats, om det är motiverat efter en ändring i arvodesfrågan. Om det behövs får också domstolen återförvisa utdelningsfrågan till förvaltaren.⁹⁹⁸

26.2.3 Kungörelse

När utdelningsförslaget inkommer till konkurstillsynen ska kungörelse ske i Post- och Inrikes tidningar.⁹⁹⁹ Av kungörelsen ska framgå att utdelningsförslag och förvaltningsredogörelse finns tillgängliga hos konkurstillsynen för den som vill ta del av handlingarna. Det ska även framgå av kungörelsen att den som vill invända mot utdelningsförslaget ska göra det till konkurstillsynen senast tre veckor från kungörandet.¹⁰⁰⁰ I en konkurs där bevakningsförfarande inletts kan vissa kungörelser ersättas av

⁹⁹⁵ 11 kap. 6 a § KonkL

⁹⁹⁶ 11 kap. 5 § KonkL

⁹⁹⁷ 11 kap. 7 § KonkL, prop. 1986/87:90 s. 331 samt prop. 2024/25:135 s. 230

⁹⁹⁸ 14 kap. 9 § KonkL

⁹⁹⁹ 15 kap. 1 § KonkL

¹⁰⁰⁰ 11 kap. 6 §, 13 kap. 5-6 §§

underrättelser till borgenärerna om det saknas anledning att anta att kostnaden blir lägre med kungörelse eller att kungörelse är lämpligare.¹⁰⁰¹

26.2.4 Invändning mot utdelningsförslaget

En invändning mot utdelningsförslaget ska ges in till konkurstillsynen. En invändning om att en fordran eller en förmånsrätt borde ha tagits upp i utdelningsförslaget är utan verkan, om fordran eller förmånsrätten trots bevakningsskyldighet inte har bevakats eller efterbevakats senast då utdelningsförslaget upprättades.¹⁰⁰² Konkurstillsynen prövar om det är fråga om en sådan invändning.¹⁰⁰³

Andra invändningar medför att konkurstillsynen som huvudregel inte ska pröva förslaget utan i stället överlämna det till prövning av rätten. Konkurstillsynen ska då bifoga ett eget yttrande om vilken inställning myndigheten har i fråga om utdelningsförslaget. Ett överlämnande görs så snart som möjligt med beaktande av den tid det tar att granska förslaget och gjorda invändningar och därefter upprätta ett yttrande. Endast invändningar mot utdelningsförslaget ska överlämnas till tingsrätten.¹⁰⁰⁴

Om invändningen framställts av någon vars rätt inte berörs av utdelningsförslaget ska det inte överlämnas till tingsrätten. Konkurstillsynen kan dock ta hänsyn till informationen som lämnats i invändningen även om invändningen som sådan inte ska beaktas. Om det står klart att utdelningsförslaget innehåller en uppenbar felaktighet ska utdelningsförslaget inte fastställas utan i stället återförvisas eller ändras.¹⁰⁰⁵

Det är konkurstillsynen som tar ställning till frågans tvistighet och, när det är tvistigt, överlämnar prövningen av utdelningen till rätten. Är det oklart om den som framfört invändningen är invändningsberättigad eller om invändningen kan påverka någons rätt bör dock myndigheten överlämna frågan till tingsrätten, som kan göra detta till en del av sin prövning.¹⁰⁰⁶ En

¹⁰⁰¹ 15 kap. 2 § KonkL

¹⁰⁰² 11 kap. 6 a § KonkL

¹⁰⁰³ 11 kap. 7 § 3 st. KonkL

¹⁰⁰⁴ 11 kap 7 § 1 KonkL

¹⁰⁰⁵ EPM 1/2026 sida 4 och NJA II 1979 s. 98. Det rör sig om borgenärer, massaborgenärer, de som anser sig vara borgenärer i en konkurs där bevakningsförfarande inte hållits och gäldenären som har rätt att framställa invändningar.

¹⁰⁰⁶ EPM 1/2026 s. 5

invändning som framställts för sent kan inte medföra att utdelningsfrågan blir tvistig. Det finns dock inget som hindrar att konkurstillsynen betraktar informationen i invändningen när beslut avseende utdelningsförslaget fattas.¹⁰⁰⁷

Ett överlämnande ska ske så snart som möjligt. Tingsrätten kommer i samband med prövningen av utdelningsförslaget även att hantera arvodesfrågan.¹⁰⁰⁸

26.2.5 Konkurstillsynens prövning av utdelningsförslaget

När tiden för invändning gått ut prövar konkurstillsynen utdelningsförslaget, om det inte gjorts någon invändning mot det. Konkurstillsynen kan då fastställa förslaget utan ändring eller med behövliga ändringar.

Konkurstillsynen kan också återförvisa förslaget till förvaltaren.¹⁰⁰⁹

Konkurstillsynen ska granska att det inte i utdelningsförslaget förekommer uppenbara felaktigheter.¹⁰¹⁰ Om en invändning är utan verkan enligt 11 kap. 6 a § KonkL kan konkurstillsynen också bortse från den och fastställa utdelningsförslaget. Huruvida det är fråga om en sådan invändning får konkurstillsynen ta ställning till.¹⁰¹¹ En invändning som inkommit för sent medför inte att utdelningsfrågan blir tvistig. Konkurstillsynen bör dock i sitt beslut ange att en sådan invändning har inkommit, oavsett om myndigheten beaktar informationen i invändningen eller inte.¹⁰¹²

Konkurstillsynens prövning av utdelningsförslaget ska sammanfattningsvis gå till på följande sätt. Konkurstillsynen ska pröva utdelningsförslaget efter det att tiden för framställande av invändning har gått ut. Konkurstillsynen ska granska att det i utdelningsförslaget inte förekommer felaktigheter av den beskaffenhet att någons rätt påverkas därav. Om konkurstillsynen avser att göra sådana förändringar i förslaget att borgenärs rätt påverkas därav ska de berörda borgenärerna ges tillfälle att yttra sig över ändringen.¹⁰¹³ Konkurstillsynen bör vid sin prövning också beakta sådana omständigheter

¹⁰⁰⁷ Prop. 1986/87:90 s. 331–332 och EPM 1/2026 sida 6.

¹⁰⁰⁸ 11 kap. 7 § 3 st. KonkL och prop. 2024/25:135 s. 126 ff. och s. 229 f.

¹⁰⁰⁹ 11 kap. 7 § KonkL, prop. 2024/25:135 s. 230

¹⁰¹⁰ Prop. 1986/87:90 s. 331

¹⁰¹¹ Prop. 2024/25:135 s. 229 f.

¹⁰¹² EPM 1/2026 sida 7.

¹⁰¹³ Prop. 2024/25:135 s. 231

som kommit till myndighetens kännedom efter invändningstidens utgång.¹⁰¹⁴

Konkurstillsynens granskning av utdelningsförslaget ska som huvudregel avse formella moment och innefatta en kontroll av att utdelningsförslaget upprättats i enlighet med kraven i 11 kap. 4 § 2 och 3 st. KonkL. Härutöver ska granskningen, som framgår ovan, koncentreras till uppenbara felaktigheter.¹⁰¹⁵

Konkurstillsynens granskning av utdelningsförslag bör som huvudregel omfatta följande.¹⁰¹⁶

- Kontroll av att utdelningsförslaget uppfyller kraven i 11 kap. 4 § andra och tredje stycket KonkL, dvs att förvaltaren för varje borgenär angett: beloppet av fordringen med den ränta varpå utdelning ska beräknas
- den förmånsrätt som följer med fordringen
- den utdelning som belöper på fordringen
- om det föreligger något hinder mot att borgenär får lyfta utdelning
- om förskott har betalats
- Kontroll av att det utdelningsbara beloppet överensstämmer med det belopp som enligt slutredovisningen återstår för utdelning
- Kontroll av att belopp under 300 kr inte delas ut
- Avstämning av borgenärer mot bevakningsförteckningen samt bevakad förmånsrätt. För det fall att det är ett stort antal borgenärer är det tillfyllest att avstämningen görs stickprovsvis
- Kontroll av att förvaltaren har bevakat för borgenär som fått förskottsutdelning och att borgenären är upptagen i utdelningsförslaget
- Kontroll av att efterbevakande borgenär är upptagen i utdelningsförslaget

Granskningen bör som huvudregel inte omfatta följande.¹⁰¹⁷

- När bevakning inte har förekommit i konkursen, kontroll av att borgenärerna överensstämmer mot bouppteckningen och övriga handlingar i konkursakten.

¹⁰¹⁴ Prop. 2024/25:135 s. 128 och s. 230, prop. 1986/87:90 s. 330-333 samt EPM 1/2026 s. 8-9

¹⁰¹⁵ EPM 1/2026 s. 8-9

¹⁰¹⁶ EPM 1/2026 s. 3

¹⁰¹⁷ EPM 1/2026 s. 4

- Kontroll av att borgenär mot vilken återvinning skett fått utdelning utan bevakning.
- Kontroll av att pantbrevsinnehavare är upptagna i rätt inbördes ordning.
- Kontroll av att borgenär som inte har full säkerhet för sin fordran är upptagen med resterande belopp som oprioriterad fordran.
- Kontroll av att förvaltaren tagit hänsyn till NJA 2020 s. 414 (Skatteverkets företrädare till utdelning framför löneborgenär).

Om det är fråga om mer än enklare ändringar i utdelningsförslaget, bör konkurstillsynen som utgångspunkt besluta att återförvisa eftersom förvaltaren har bäst kännedom om de omständigheter utdelningsförslaget bygger på.¹⁰¹⁸

Rätt att framställa invändning mot utdelningsförslaget tillkommer alla vars rätt berörs, främst borgenärerna, men också gäldenären och de borgenärer som har fordringar på konkursboet (massaborgenärer) kan beröras.¹⁰¹⁹

Givetvis får även den som anser sig vara konkursborgenär framställa invändning även om förvaltaren, i strid mot borgenärens uppfattning, har uteslutit denne från utdelning. Om konkurstillsynen anser att en invändning har gjorts av någon som inte är saklegitimerad, får konkurstillsynen ändå beakta invändningen om det framgår att utdelningsförslaget innehåller en uppenbar felaktighet.¹⁰²⁰

Om bevakningsförfarande inte har ägt rum i konkursen, kan en invändning rikta sig både mot den föreslagna fördelningen av tillgängliga medel och mot en enskild borgenärs fordran. Har däremot bevakningsförfarande ägt rum, får en invändning normalt inte framställas mot en enskild fordran på det här stadiet.¹⁰²¹ Om en invändning ändå framställs mot en enskild fordran medför den att utdelningsfrågan bör betraktas som tvistig. Av 9 kap. 12 § KonkL framgår att en borgenär får den betalnings- och förmånsrätt som han har yrkat i sin bevakning, om det inte på rätt sätt och i rätt tid har framställts någon anmärkning mot den. Angående förmånsrätter gäller dock att även om ingen anmärkning riktats mot dem får det inte gå ut över dem som enligt lag har företrädare till betalning ur egendomen. Ett yrkande om förmånsrätt utan stöd i lag är utan verkan oavsett om anmärkning framställs eller ej.

¹⁰¹⁸ EPM 1/2026 s. 8

¹⁰¹⁹ NJA II 1979 s. 98

¹⁰²⁰ Prop. 1986/87:90 s. 331

¹⁰²¹ Prop. 1986/87:90 s. 331

26.2.6 Ändringar i utdelningsförslaget

I de flesta fall bör ett utdelningsförslag utan vidare kunna läggas till grund för utdelning om inte någon invändning gjorts. Obetydliga fel eller brister kan som regel bortses från. Utdelningsförslaget ska inte behöva granskas och prövas mera ingående, om inte särskild anledning finns till det.¹⁰²²

Konkurstillsynen har möjlighet att ändra uppenbara felaktigheter i utdelningsförslaget. Normalt sett bör en sådan ändring föregås av en avstämning med förvaltaren. Om en ändring är till nackdel för borgenär ska även den/de ges tillfälle att yttra sig. Kommunikation behövs dock inte om det är många borgenärer och det är en uppenbar felräkning eller om t.ex. alla borgenärers utdelning minskas med ett försumbart belopp. Anpassning måste således ske till förhållandena i den enskilda konkursen.¹⁰²³

Risken för att det kan bli fel om ändring görs i ett utdelningsförslag talar för att återförvisning bör ske om det inte rör sig om enklare ändringar i utdelningsförslaget till följd av mycket uppenbara brister eller felaktigheter.

Av NJA 2005 s. 71 framgår att om ändring ska ske av ett utdelningsförslag ska myndigheten, eller förvaltaren om det sker efter återförvisning, även beakta fordringar som efterbevakats efter det att det ursprungliga förslaget upprättats. Detsamma gäller fordringar som kommit till förvaltarens kännedom efter upprättande av utdelningsförslaget om något bevakningsförfarande inte hållits.

26.2.7 Återförvisning

Om det blir fråga om mer än enklare ändringar i utdelningsförslaget bör konkurstillsynen besluta att återförvisa utdelningen till förvaltaren.¹⁰²⁴ Förvaltaren är då bunden av de uttalanden som konkurstillsynen gör i samband därmed.¹⁰²⁵

¹⁰²² Prop. 1978/79:105 s. 335

¹⁰²³ 11 kap. 7 § KonkL och prop. 1986/87:90 s. 331 och 334, Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO)

¹⁰²⁴ 11 kap. 7 § KonkL

¹⁰²⁵ Jfr prop. 1986/87:90 s. 332

Konkurstillsynens beslut att återförvisa ett utdelningsförslag får inte överklagas. Berörd part kan i stället invända mot det nya förslaget.¹⁰²⁶

Konkurstillsynen ska i arvodesbeslutet även uttala sig om arvodesfördelningen. Det kan göra att konkurstillsynen kommer in på själva fördelningsfrågorna. Har konkurstillsynen synpunkter på om ett särskilt arvode ska fastställas att utgå ur viss egendom medför det indirekt att konkurstillsynen har synpunkter på utdelningsförslaget. Genom att ett visst arvode fastställs att utgå ur ett visst egendomsslag, exempelvis företagshypoteksegendomen, blir det mindre pengar att dela ut till företagshypoteksborgenären, medan andra borgenärer får en större utdelning. Fastställer konkurstillsynen arvodet till ett lägre belopp än vad förvaltaren har yrkat leder detta, med åtföljande sänkning av mervärdesskatt och tillsynsavgift, till att ett större belopp kan delas ut. Om konkurstillsynen beslutar att ett visst arvode ska utgå ur viss egendom eller att förvaltarens arvode ska uppgå till ett lägre belopp än det yrkade, bör utdelningsförslaget återförvisas till förvaltaren om det inte är uppenbart hur fördelningen ska ske.¹⁰²⁷

När förvaltaren efter återförvisning upprättar ett nytt utdelningsförslag ska det ges in till konkurstillsynen.¹⁰²⁸ Kronofogden ska kungöra det nya utdelningsförslaget endast om det finns skäl för det. Om förslaget inte kungörs ska de borgenärer som berörs av ändringarna i utdelningsförslaget underrättas om förslaget. I så fall ska en invändning mot förslaget göras hos konkurstillsynen inom tre veckor från dagen efter den dag som underrättelsen skickades. Detta ska anges i underrättelsen.¹⁰²⁹

Konkurstillsynen ska kontrollera att det nya utdelningsförslaget stämmer överens med konkurstillsynens alternativt rättens återförvisningsbeslut innan utdelningsförslaget kungörs.

Konkursförvaltaren kan ha rätt till tilläggsarvode för arbete med anledning av ett återförvisat utdelningsförslag.¹⁰³⁰ Konkurstillsynen ska därför avvakta

¹⁰²⁶ 16 kap. 15 § KonkL

¹⁰²⁷ EPM 1/2026 s. 11

¹⁰²⁸ En förvaltare kan komma att upprätta ett nytt utdelningsförslag i två situationer. Den ena är när konkurstillsynen återförvisar utdelningsförslaget och den andra är när det i stället är rätten som återförvisar förslaget. I båda fallen ska förvaltaren ge in det nya förslaget till konkurstillsynen, som ska handlägga det, se prop. 2024/25:135 s. 230 f.

¹⁰²⁹ 11 kap. 8 § KonkL

¹⁰³⁰ 14 kap. 9 a § KonkL

med att besluta om arvode till dess att förvaltarens nya utdelningsförslag är klart för beslut.¹⁰³¹

Om återförvisningen beror på att konkurstillsynen anser att förvaltarens arvode ska bestämmas till ett lägre belopp än vad förvaltaren yrkat ska beslut om arvodet dock fattas. Konkurstillsynen beslutar om arvode och återförvisar utdelningen i samma beslut.¹⁰³² I dessa situationer har förvaltaren inte rätt till tilläggsarvode.

26.2.8 Hantering av tvistiga utdelningsförslag

När en invändning som inte omfattas av 11 kap. 6 a § KonkL har framställts mot utdelningsförslaget, ska konkurstillsynen inte pröva utdelningsförslaget utan i stället överlämna prövningen av utdelningsförslaget och förvaltarens arvode till tingsrätten. Utdelningsförslaget anses då vara tvistigt.¹⁰³³

Det är konkurstillsynen som tar ställning till om utdelningsförslaget är tvistigt och i så fall överlämnar prövningen av utdelningen till rätten. Konkurstillsynen ska då bifoga ett eget yttrande om vilken inställning myndigheten har om utdelningsförslaget. Ett överlämnande görs så snart som möjligt med beaktande av den tid det tar att granska förslaget och gjorda invändningar och därefter upprätta ett yttrande.¹⁰³⁴

Yttrandet ska innehålla konkurstillsynens inställning till begärt arvode och konkurstillsynens bedömning om huruvida utdelningsförslaget innehåller någon uppenbar felaktighet. I vilken mån yttrandet också ska innehålla en bedömning i sak av den invändning som framförts får bestämmas i varje enskilt fall.¹⁰³⁵

26.2.9 Anspråk på konkursmedel

För konkurser beslutade fr o m den 1 juli 2021 förlorar en borgenär sin rätt till utdelning om borgenären inte gör anspråk på medlen inom ett år räknat

¹⁰³¹ 14 kap. 9 § 1 st. KonkL

¹⁰³² EPM 1/2026 s. 11

¹⁰³³ 11 kap. 7 § 3 st. KonkL

¹⁰³⁴ Prop. 2024/25:135 s. 230

¹⁰³⁵ EPM 1/2026 s. 7

från dagen då beslutet att fastställa utdelning fick laga kraft eller den senare dag då borgenären blev berättigad att lyfta medlen utan att ställa säkerhet.¹⁰³⁶ De medel som en borgenär har förlorat sin rätt till ska fördelas mellan de borgenärer som har bevarat sin rätt och i andra hand överlämnas till gäldenären.¹⁰³⁷

26.2.10 Fördelning vid fortsatt drift

Att tänka på i konkurser som innehåller förkovransproblematik, dvs konkurser som grundas på ansökan före den 1 januari 2004 eller från och med 2009 där gäldenärens rörelse har drivits vidare av konkursboet, kan fördelningen av den fortsatta driftens överskott vara en het fråga. Om konkurstillsynen fattar beslut eller yttrar sig i en fråga rörande förkovransproblematik bör myndigheten vara särskilt noggrann med att motivera beslutet med koppling till rådande praxis för att inte uppfattas ta ställning för någon borgenär.¹⁰³⁸

26.2.11 Fastställande av konkurskostnader

Om det finns anledning att fastställa ett särskilt arvode för viss egendom ska förvaltaren i ansökan om arvode till konkurstillsynen även ange det beloppet samt bifoga en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen. Om ansökan endast avser att ett särskilt arvode ska bestämmas för viss egendom får konkurstillsynen avgöra om det finns skäl att pröva ansökan innan arvodet i övrigt bestäms.¹⁰³⁹

¹⁰³⁶ För konkurser beslutade t.o.m. den 30 juni 2021 är tidsgränsen två år, se Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 11 kap. 12 §

¹⁰³⁷ 11 kap. 12 § KonkL

¹⁰³⁸ NJA 1982 s. 900 "Minitube" Företagsinteckning har ansetts i konkurs omfatta endast den företagsinteckningsbara egendom som fanns vid konkursutbrottet. På grund härav skall företagsinteckningshavare, beträffande produkter som helt eller delvis framställts av vid konkursutbrottet befintliga råvaror och halvfabrikat, vid utdelning gottskrivas ett belopp som motsvarar värdet av dessa råvaror och halvfabrikat. Beräkningen av detta värde har funnits böra ske med hjälp av en s k proportioneringsmetod, innebärande i princip att värdet anses utgöra den andel av den färdiga produktens försäljningsvärde som motsvarar förhållandet mellan de kostnader som nedlagts på produkten före konkursutbrottet och de totala kostnaderna för denna.

¹⁰³⁹ 14 kap. 7 § KonkL

Konkurstillsynen ska ge gäldenären och de borgenärer som har begärt det, tillfälle att yttra sig över ansökan om arvode. Vidare ska även varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över ansökan om arvode.¹⁰⁴⁰

26.2.12 Förskottsbetalning

Förvaltaren ska betala förskott för en fordran med förmånsrätt om det är lämpligt. Förskott för fordringar utan förmånsrätt ska betalas om det är uppenbart att tillgångarna räcker till betalning av tio procent av sådana fordringar och det inte finns särskilda skäl emot det. Förskott får vidare betalas endast i den utsträckning det kan antas att borgenären kommer få utdelning för fordran. Om fordran är beroende av villkor eller är tvistig får förskott inte betalas. När ett bevakningsförfarande har inletts får förskott endast betalas till bevakningsskyldig borgenär om borgenären bevakat fordran. Till skillnad från tidigare så behöver inte bevakningsskyldig borgenär, som fått ett förskott innan bevakningsförfarande inleds, bevaka sin fordran. Förvaltaren ska i stället upprätta en företeckning över förskottsbetalade fordringar, som då anses bevakade i konkursen.¹⁰⁴¹

26.2.13 Utbetalning av utdelningsmedel

När konkurstillsynens beslut om att fastställa utdelning och bestämma förvaltarens arvode och kostnadsersättning har fått laga kraft ska förvaltaren snarast betala ut de medel till borgenärerna som dessa har rätt till. När utbetalning har gjorts ska förvaltaren anmäla det till konkurstillsynen (slutanmälan vid utdelning).¹⁰⁴² Anmälningsskyldigheten gäller också när formlös utdelning enligt 11 kap. 21 § KonkL har gjorts. Syftet med att förvaltaren ska anmäla att utbetalning av utdelningsmedel har gjorts är att konkurstillsynen ska kunna fullgöra sin tillsynsuppgift.¹⁰⁴³ Denna anmälan

¹⁰⁴⁰ 14 kap. 8 § KonkL

¹⁰⁴¹ 9 kap. 4 § 2 st. KonkL

¹⁰⁴² 11 kap. 9 § KonkL

¹⁰⁴³ Prop. 2024/25:135 s. 131 och 231

görs vanligtvis i samma handling som förvaltaren anmäler att det inte längre finns några medel kvar att lyfta enligt 7 kap. 21 § KonkL.

Av 7 kap. 21 § KonkL följer att om medel som tillhör boet har varit insatta i ett kreditinstitut efter det att konkursen har avslutats ska förvaltaren anmäla till konkurstillsynen när det inte längre finns några medel att lyfta (slutanmälan). Detta innebär att förvaltaren ska lämna en slutanmälan med redovisning till konkurstillsynen så snart utdelningsmedlen tillställts borgenärerna och det inte längre finns några av boets medel kvar insatta i ett kreditinstitut.¹⁰⁴⁴

Det är främst en uppgift för borgenärerna att bevaka att medlen fördelas i enlighet med lag och rättspraxis. Konkurstillsynen kan, med stöd av 7 kap. 9 § KonkL inhämta upplysningar från förvaltaren om skälen till fördelningsförslaget.

26.2.14 Sakutdelning

Utdelning ska ske så snart all tillgänglig egendom har omvandlats till pengar.¹⁰⁴⁵ Detta betyder att förvaltaren inte får vänta med utdelningen när all egendom har förvandlats till pengar. Det betyder däremot inte att det finns ett krav på att all egendom verkligen ska vara omvandlad till pengar för att en utdelning ska kunna ske.

Även egendom kan vara föremål för utdelning. Ofta är det fråga om en fordran, som beräknas ta lång tid att driva in. Om konkursen inte kan avslutas på grund av detta kan en sakutdelning av fordringen vara en lösning. För att tilldela en borgenär lös egendom i utdelning i stället för pengar krävs det att borgenären accepterar betalning på det sättet och att det inte finns några oklarheter kring värderingen av egendomen.¹⁰⁴⁶

¹⁰⁴⁴ Prop. 2024/25:135 s. 132 och 214

¹⁰⁴⁵ 11 kap. 2 § KonkL

¹⁰⁴⁶ prop. 1986/87:90 s. 325

26.3 Hybridkonkurser

Det förekommer att tillgångarna i ett konkursbo nästan uteslutande består av egendom som är belastad med en särskild förmånsrätt som innebär att egendomen inte kan användas för att täcka de allmänna konkurskostnaderna. Det vanligaste exemplet på dessa situationer är konkursbon som innehåller fast egendom men ingen eller nästan ingen allmän eller företagsintecknad egendom. Boet kan därför, trots att det innehaft fastigheter, sakna tillgångar att betala de allmänna konkurskostnaderna med. Enligt 14 kap. 18 § 2 st. KonkL får endast konkurskostnader som är hänförliga till hantering av egendom som omfattas av särskilt förmånsrätt tas ur köpeskillingen från denna om det annars skulle inkräkta på någon förmånsberättigad borgenärs rätt. Undantag görs dock för egendom som omfattas av företagshypotek. Lagstiftaren har inte förutsett situationen att förvaltaren har avvecklat stora värden men samtidigt inte har möjlighet att täcka de allmänna konkurskostnaderna. Inte heller har situationen behandlats i senare lagstiftningsarbete. I praxis har därför utvecklats ett förfarande som innehåller såväl utdelning som avskrivning. Förfarandet brukar benämnas hybridkonkurser.

Har den med särskild förmånsrätt belastade egendomen sålts exekutivt brukar det accepteras att konkursen avskrivs utan formligt utdelningsförfarande. Har egendomen istället sålts under hand, måste ett utdelningsförslag upprättas. Konkursen ska därefter avskrivas samtidigt som utdelningsförslaget fastställs.¹⁰⁴⁷ Det gör att förvaltaren får rätt till ersättning för de allmänna konkurskostnaderna från staten.¹⁰⁴⁸ Någon tillsynsavgift tas inte ut.¹⁰⁴⁹

En borgenär kan i princip endast få pengar ur en konkurs genom att ett utdelningsförslag fastställs. Därför måste ett sådant fastställas. För att konkursförvaltaren ska få sitt arvode av allmänna medel måste konkursen också avskrivas. Genom att det kungörs ett utdelningsförslag får borgenärer med fordringar som kan göras gällande på grund av lag möjlighet att ta

¹⁰⁴⁷ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO) kommentaren till 10 kap. 1 § och 14 kap. 2 §

¹⁰⁴⁸ 14 kap. 2 § KonkL

¹⁰⁴⁹ 41 a § konkursförordningen

tillvara sin rätt. Detta gäller exempelvis vägföreningsavgifter och liknande.¹⁰⁵⁰

26.4 Överskott i konkurs

Det förekommer att konkursboets medel räcker både till konkurskostnaderna och till full utdelning till samtliga borgenärer. I sådana fall bör bevakningsförfarande genomföras, om det inte är fråga om mycket få skulder och förvaltaren är säker på att det inte finns fler borgenärer.

Om gäldenären är en fysisk person ska denne få överskottet. Om det är fråga om ett aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar ska tingsrätten besluta att bolaget eller föreningen ska träda i likvidation.¹⁰⁵¹ Tingsrätten utser också likvidator. Konkurstillsynen ska skicka avskrivningsbesluten till tingsrätten, såvida det inte är tingsrätten som har avslutat konkursen.¹⁰⁵²

26.5 Nedläggning

Konkurstillsynen kan, på ansökan av gäldenären, besluta om nedläggning av en konkurs.¹⁰⁵³ Förutsättningen är att gäldenären visar att denne kommit överens om betalningen av sina skulder eller på något annat sätt träffat en uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller är kända av förvaltaren. Konkurstillsynen ska höra förvaltaren innan beslutet om nedläggning. Om ett bevakningsförfarande har inletts får ett beslut om att lägga ned konkursen inte meddelas före bevakningstidens utgång.¹⁰⁵⁴ Konkurstillsynen får besluta att boets egendom inte får säljas innan ansökan

¹⁰⁵⁰ 6 § 1 p. och 7 § 1 och 2 p. FRL

¹⁰⁵¹ 25 kap. 51 § (och 28 §) ABL (2005:551), 18 kap. 14 § lag (2018:672) om ekonomiska föreningar och 2 kap. 44 § 2 st. lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

¹⁰⁵² 1 kap. 51 § aktiebolagsförordningen (2005:559), 2 kap. 29 § förordningen (2018:759) om ekonomiska föreningar

¹⁰⁵³ 12 kap. 1 § KonkL

¹⁰⁵⁴ 12 kap. 1 § 2 st. KonkL

har prövats, om egendomen inte behöver säljas av en sådan anledning som avses i 8 kap. 3 § 2 st. p. 2 och 3 KonkL.¹⁰⁵⁵

Beslutet om nedläggning ska kungöras och konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig ska tas ur egendomen. Därefter ska resterande egendom i boet återställas till gäldenären.¹⁰⁵⁶

I samtliga konkurser är det möjligt att träffa frivilliga uppgörelser. De ska omfatta alla borgenärer vars fordringar har bevakats eller är kända för förvaltaren. Uppgörelsen måste därför även omfatta borgenärer som skulle ha varit befriade från bevakningsskyldighet. Borgenärer med säkerhet för sina fordringar får dock stå utanför uppgörelsen till den del deras fordringar täcks av säkerheten.¹⁰⁵⁷

Vanligtvis ger gäldenären tillsammans med ansökan in intyg där borgenärerna bekräftar att en uppgörelse har träffats mellan parterna och att borgenärerna accepterar att konkursen läggs ned. Det är inte meningen att det ska ske en granskning av vad uppgörelsen innebär utan det ska endast göras en kontroll av om det finns förutsättningar för att lägga ned konkursen.¹⁰⁵⁸

I samband med ett beslut om nedläggning behöver konkurstillsynen även ta ställning till och besluta om konkursförvaltarens arvode.¹⁰⁵⁹ Om förvaltaren har lämnat tillbaka egendomen utan att han eller hon har behållit egendom till ett värde som täcker dessa kostnader bör konkurstillsynen inte fatta beslut om nedläggning av konkursen eftersom det påverkar staten som subsidiärt ansvarig för konkurskostnaderna.¹⁰⁶⁰ Om förvaltaren inte har omhändertagit boets egendom på ett sådant sätt att han eller hon har full kontroll över den bör det påverka arvodet.

När en konkurs läggs ned efter frivillig uppgörelse ska slutredovisning ges in till konkurstillsynen och en kopia lämnas till gäldenären.¹⁰⁶¹

¹⁰⁵⁵ Försäljning av sådan lös egendom som är utsatt för förskämning, snar förstörelse, hastigt faller i värde, kräver alltför kostsam vård eller i den mån medel annars skulle saknas till betalning av utgifter för boet

¹⁰⁵⁶ 12 kap. 2 § KonkL

¹⁰⁵⁷ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 12 kap. 1 §

¹⁰⁵⁸ Prop. 2024/25:135 s. 136 f.

¹⁰⁵⁹ Prop. 2024/25:135 s. 137 och s. 233 samt 14 kap. 4 § KonkL

¹⁰⁶⁰ Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 12 kap. 2 §

¹⁰⁶¹ 13 kap. 2 § 7 p. och 13 kap. 3 § 2 st. KonkL

Vid en nedläggning av konkurs ska tingsrätten, i samband med att konkursen har avslutats, besluta att bolaget ska gå i likvidation.¹⁰⁶² Därefter kan bolagsstämman under vissa förutsättningar besluta att likvidationen ska upphöra och att bolagets verksamhet återupptas.¹⁰⁶³ Konkurstillsynen får besluta att egendom inte får säljas innan ansökan om nedläggning har prövats.¹⁰⁶⁴

Konkurstillsynens beslut om nedläggning kan överklagas till tingsrätten.¹⁰⁶⁵ Tiden för att överklaga beslutet räknas från dagen för kungörandet av beslutet.¹⁰⁶⁶

I rättsfallet NJA 2002 s. 629 slog Högsta domstolen fast att gäldenären måste visa att han eller hon träffat en uppgörelse med samtliga sina borgenärer innan tingsrätten avskriver konkursen. Det var alltså inte tillräckligt att, som i aktuellt fall, uppgörelsen träffades därefter men innan tingsrättens avskrivningsbeslut vann laga kraft.

Övergångsbestämmelser

En ansökan om nedläggning av konkurs som gjorts till tingsrätten före den 1 juli 2026 hanteras enligt de regler som gällde före detta datum. Av detta torde följa att beslut om tillfälligt försäljningsförbud i dessa fall även bör fattas av tingsrätten.¹⁰⁶⁷

26.6 Ackord

I de fall då egendomen i boet återställs till gäldenären till följd av att ett ackord har fastställts kommer konkurstillsynens granskning av slutredovisningen att ske i samband med att myndigheten ska fatta beslut om arvode.

¹⁰⁶² 25 kap. 51 § ABL, 18 kap. 14 § lag (2018:672) om ekonomiska föreningar och 2 kap. 44 § 2 st. lag (1980:1102) om handelsbolag

¹⁰⁶³ 25 kap. 45 § ABL

¹⁰⁶⁴ 12 kap. 1 § 3 st. KonkL

¹⁰⁶⁵ 16 kap. 15 § 6 p. KonkL

¹⁰⁶⁶ 16 kap. 16 § KonkL

¹⁰⁶⁷ Prop. 2024/25:135 s. 260 ff

26.7 Upphävd konkurs

Även om en gäldenär själv har ansökt om konkursen eller medgett en borgenärs konkursansökan, ska högre rätt upphäva beslutet, om gäldenären efter att ha överklagat visar att han är solvent.¹⁰⁶⁸

Ett beslut om upphävande av ett konkursbeslut gäller omedelbart.¹⁰⁶⁹
Förvaltaren ska då återställa all egendom i boet till gäldenären.
Dessförinnan ska förvaltaren emellertid betala konkurskostnader och eventuell massagäld.¹⁰⁷⁰

Det kan förekomma situationer då förvaltaren inte kan betala konkurskostnaderna ur boets egendom. Det kan exempelvis röra sig om en rörelse som bygger på leasad egendom och även om gäldenärens egen arbetsinsats kan ha ett värde på marknaden kommer rörelsen sannolikt inte att inbringa något värde om förvaltaren försöker sälja den för att kunna betala konkurskostnaderna. Om situationen inte går att lösa måste kostnaden ytterst stanna på staten.¹⁰⁷¹

Om ett beslut om konkurs upphävs, ska den borgenär vars ansökan lagts till grund för konkursbeslutet ersätta gäldenären för konkurskostnader som utgått ur konkursboet. Detta gäller dock inte om konkursen upphävs på grund av att gäldenären har åberopat en ny omständighet eller ett nytt bevis. Borgenären svarar inte heller för kostnader i konkursen som gäldenären har orsakat av vårdslöshet. Om flera borgenärer är ersättningsskyldiga, svarar de solidariskt för ersättningen.¹⁰⁷² Slutredovisningen ska ges in till konkurstillsynen och en kopia lämnas till gäldenären.¹⁰⁷³

Såvitt avser kostnaderna måste man skilja på ”upphävd” konkurs och ”undanröjd” konkurs. Om konkursbeslutet undanröjts på grund av grovt rättegångsfel gäller inte boets ansvar för konkurskostnaderna.¹⁰⁷⁴

¹⁰⁶⁸ 2 kap. 22 § KonkL

¹⁰⁶⁹ 16 kap. 10 § KonkL

¹⁰⁷⁰ 2 kap. 25 § KonkL

¹⁰⁷¹ Jfr 14 kap. 2 § 1 st. KonkL

¹⁰⁷² 17 kap. 3 § 2 st. KonkL

¹⁰⁷³ 13 kap. 2 § 1 p. KonkL

¹⁰⁷⁴ NJA 1998 s. 214

Att läsa vidare

Europadomstolens dom 2003-09-16, Stockholms Försäkrings- och Skadeståndsjuridik AB mot Sverige (ECHR 38993/97). Det utgjorde ett brott mot egendomsskyddet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till den Europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna att låta gäldenären stå för konkurskostnaderna trots att konkursbeslutet upphävdes av högre rätt.

NJA 1998 s. 214 När konkursbeslut undanröjts på grund av grovt rättegångsfel bestående i att gäldenären inte i laga ordning delgivits konkursansökningen och kallelse till förhandling i konkursärendet, har staten ansetts få svara för de uppkomna konkurskostnaderna.

NJA 2003 s. 248 När ett konkursbeslut upphävts efter resning, har principen att konkurskostnaderna ska betalas av konkursboet likväl tillämpats.

RH 2004:14 Fråga om staten eller konkursboet ska svara för konkurskostnaderna när beslut om konkurs upphävts efter överklagande sedan det visat sig att någon utomstående gett in konkursansökan i gäldenärens namn men utan dennes vetskap. Hovrätten konstaterade att det inte kunde komma på fråga att ålägga konkursboet ansvar i aktuell situation.

RH 1998:86 Staten har inte ansetts skyldig att svara för konkurskostnaderna trots att konkursbeslutet undanröjts av högre rätt när det inte var fråga om grovt rättegångsfel och då gäldenären underlåtit att komma till den konkursförhandling han delgivits kallelse till.

JK:s beslut 2003-12-03, dnr 3318-03-40, Brott mot Europakonventionen att låta ett konkursbo stå för konkurskostnaderna trots att konkursbeslutet upphävts i högre rätt? Tingsrättens beslut att låta konkursboet stå för rättegångskostnaderna trots att konkursen upphävdes av högre rätt var förenligt med lag, var inte oproportionerligt och skedde i det allmännas intresse. Gäldenären kunde först i Högsta domstolen visa att han var solvent. Trots att gäldenären varit kallad att inställa sig uteblev han från konkursförhandlingen i tingsrätten. Inte heller bemötte han konkursansökan i skrift. Staten ansågs därför inte begått något brott mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet till EKMR.

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 2 kap. 25 §

27 Efter avslutad konkurs

27.1 Klander och skadeståndstalan

Om en förvaltare, i sin konkurshandläggning, uppsåtligen eller av oaktsamhet tillfogat boet, en konkursborgenär eller gäldenären en skada, kan rätten pröva frågan om förvaltarens skadeståndsansvar. En talan om skadestånd som inte grundas på brott förs genomklander av förvaltarens slutredovisning. Den som vill klandra slutredovisningen får väcka talan mot förvaltaren.¹⁰⁷⁵ Vid klander av slutredovisning är förvaltaren klagandens motpart.¹⁰⁷⁶

Klander av slutredovisningen är alltså ett instrument för att öka behållningen för utdelning eller minska statens kostnadsansvar. Konkursförvaltarens slutredovisning får klandras av konkurstillsynen och gäldenären samt de borgenärer vars rätt kan vara beroende av den. Klandret ska syfta till att förvaltaren får ersätta de skador som han eller hon orsakat. Talan väcks vid den tingsrätt som beslutat om konkursen¹⁰⁷⁷ och slutredovisningen ska bifogas till stämningsansökan.¹⁰⁷⁸ Det är viktigt att understryka att en klandertalan förutsätter ett skadeståndsgrundande agerande. En borgenär som endast har synpunkter på fördelningen av de tillgängliga medlen får istället invända mot utdelningsförslaget.¹⁰⁷⁹

Konkursförvaltaren är självständig i sin roll, och har rätt att under konkursens gång ta de beslut som han eller hon anser lämpliga, även om borgenärerna eller konkurstillsynen är av en annan uppfattning. Att förvalta ett konkursbo innebär alltid ett visst mått av risktagande. Hur stora risker en förvaltare bör ta får diskuteras i det enskilda fallet, företrädesvis i form av ett hörande enligt 7 kap. 10 § KonkL. Förvaltaren bör alltid göra sina

¹⁰⁷⁵ 13 kap. 7 § och 17 kap. 1–2 §§ KonkL

¹⁰⁷⁶ NJA II 1979 s. 98

¹⁰⁷⁷ Eller den tingsrätt som övertagit denna domstols kompetens i konkursfrågor, p 7 i övergångsbestämmelserna

¹⁰⁷⁸ 13 kap. 7 § 2 st. KonkL

¹⁰⁷⁹ Jfr. NJA 1984 s. 678 där ett konkursbo inte har ansetts berättigat att föra talan mot avgörandet i själva saken i mål om klander mot utdelningsförslag i konkurs. Då konkursboet förpliktats ersätta motpartens rättegångskostnader i målet, har boet emellertid ägt fullfölja talan i högre rätt mot beslutet härom. Fråga i visst fall om tillämpningsområdet för klander mot slutredovisning i konkurs och klander mot förslag till slututdelning. I målet kom domstolen även att undanröja underrätternas avgöranden avseende klander av slutredovisning och avvisa talan i denna del då förutsättningarna inte var sådana att de borde prövat talan även som klander mot slutredovisning.

affärsmässiga bedömningar med beaktande av de risker som kan finnas. Konkurstillsynen bör vid hörandet inför dylika förvaltningsåtgärder efterhöra vilka risker förvaltaren kalkylerar med. Om hörandet sker via telefon är det viktigt att det dokumenteras i en tjänsteanteckning för att i efterhand kunna bedöma hur förvaltaren gjort sina avväganden. Det är först i samband med slutredovisningen som förvaltaren får stå till svars för hur konkursförvaltningen skötts, och det kan bli aktuellt att rikta anspråk mot förvaltaren i form av klander av slutredovisningen. Om förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet vållat boet skada kan domstol besluta att förvaltaren ska ersätta skadorna.

Om förvaltaren har avgått i förtid, vid utdelning och efterutdelning samt vid fastställt ackord, ska talan om klander av slutredovisningen väckas senast tre månader från den tidpunkt då kungörelse införs i Post- och Inrikes Tidningar. För övriga slutredovisningar, bl.a. vid avskrivning på grund av otillräckliga tillgångar, gäller en tidsfrist om tre månader från den dag slutredovisningen inkom till konkurstillsynen.¹⁰⁸⁰

En borgenär som är missnöjd med förvaltarens agerande vid en formlös efterutdelning kan väcka skadeståndstalan genom att klandra slutredovisningen över de nytillkomna medlen.

En borgenär som väckt klandertalan har rätt att få ersättning för sina rättegångskostnader i den mån de täcks av vad som genom rättegången har kommit boet till godo.¹⁰⁸¹

Kan förvaltaren misstänkas för att genom brott ha vållat skada eller minskad utdelning kan en skadeståndstalan väckas genom stämning.¹⁰⁸² I dessa situationer är det normalt sett skadeståndslagen som åberopas. Det gäller också tredje mans skadeståndstalan, t.ex. en massaborgenärs talan.

Att tänka på

Klander och skadeståndstalan är möjliga i alla konkurser, även i avskrivningskonkurser.

¹⁰⁸⁰ 13 kap. 7 § 3 st. KonkL

¹⁰⁸¹ 13 kap. 9 § KonkL

¹⁰⁸² 17 kap. 1 § KonkL

Att läsa vidare

NJA 1969 s. 390 En skadeståndsskyldighet för boet innebär inte per automatik att skadeståndsskyldighet föreligger för förvaltaren. Förvaltaren ansågs i målet ha rätt att efter att boet kommit på obestånd endast infria sådana massafordringar som ovillkorligen måste infrias för fortsättande av boets rörelse.

NJA 1997 s. 485 Det är att bedöma som oaktsamt av en förvaltare att i strid med gällande rätt betala massakostnader som icke är hänförliga till egendom som omfattas av särskild förmånsrätt ur avkastning och köpeskilling från egendomen trots att förmånsberättigad borgenär inte erhållit full betalning (här bortses från 5 § förmånsrättslagen).

NJA 1999 s. 131 Fråga om rätt för konkursförvaltare att, vid intressekonflikt mellan borgenärer, väcka talan om återvinning utan att den av processen berörde borgenären ställt säkerhet för samtliga rättegångskostnader. En återvinningstalan syftar till att konkursboet skall tillföras tillgångar som enligt KonkL:s regler rätteligen tillkommer boet. ”Att återvinningsbara rättshandlingar återgår måste generellt sett, oberoende av hur tillgångarna slutligen kan komma att fördelas, anses omfattat av borgenärernas gemensamma rätt och bästa. Om återvinningsanspråket väl är att bedöma som en reell tillgång i konkursen måste förvaltaren därför också i princip vara berättigad att påkalla återvinning även om en borgenär som kan komma att gynnas av en framgångsrik talan inte förmår eller är villig att ställa någon säkerhet för boets rättegångskostnader.”

NJA 2001 s. 99 (RIC 9/01) En konkursförvaltare beslöt att färdigställa en byggnad på konkursboets fastighet och tog upp ett lån för detta ändamål utan att först samråda med en bank som hade fordran med bästa rätt i fastigheten. Sedan byggnaden färdigställts försåldes fastigheten på exekutiv auktion. Härvid fick banken inte full betalning för sin fordran. Konkursförvaltaren har ålagts att betala skadestånd.

Palmér & Savin, Konkurslagen (31 oktober 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 17 kap. 1-2 §

27.2 Årsuppgift

I avslutade konkurser där medel finns insatta på bank per den 31 december ska förvaltaren inom tre månader från utgången av varje kalenderår avge en

årlig redogörelse (årsuppgift), om inte en slutanmälan dessförinnan har getts in.¹⁰⁸³ Denna skyldighet föreligger fram till dess utbetalning skett eller inga medel längre finns kvar i konkursen.

Skyldigheten att avge årsuppgift gäller i utdelningskonkurser med fastställt utdelningsförslag och i avskrivningskonkurser när det finns medel på bankkonto. Av den årliga redogörelsen ska framgå vilken period som avses (vanligtvis från slutredovisningstidpunkten till årsskiftet) och anledningen till att medel kvarstår på bankräkning. På samma sätt som till halvårsberättelsen ska det till denna redogörelse bifogas utdrag från huvudbok som utvisar in- och utbetalningar av transaktionerna samt kontoutdrag från bank för hela perioden.

Anmälan om att inga medel kvarstår i konkursen kan vara utformad på olika sätt. Konkurstillsynsutredningen har i sitt betänkande föreslagit att utformningen av paragrafen ska ges sådant innehåll att det klart framgår att det ska finnas en obruten redovisningskedja ända fram till det att slutanmälan lämnas.¹⁰⁸⁴

Att tänka på

Konkurstillsynen har ingen som helst möjlighet att säkerställa att medel som tillkommer efter slutanmälan kommer vederbörande borgenärer till del. Banksekretessen gör att konkurstillsynen inte kan få insyn i rörelser på kontona. Får konkurstillsynen vetskap om att utbetalningar har skett eller kommer att ske måste detta bevakas manuellt. Konkurstillsynen får då kontakta konkursförvaltaren vid behov.

När samtliga medel är utbetalade eller det inte längre finns några medel kvar i boet ska konkursförvaltaren anmäla detta till konkurstillsynen. I båda fallen är det konkurstillsynens uppgift att granska att ingen förskingring av medel har skett. Skulle några större eller mindre felaktigheter upptäckas har konkurstillsynen inga sanktioner att ta till i den aktuella konkursen.

Konkurstillsynen ska naturligtvis påpeka det och vid grövre fel överväga om förvaltaren är lämplig att få nya uppdrag. Är det frågan om större belopp eller upprepade förseelser bör konkurstillsynen kontakta Advokatsamfundet. Det får i samråd med rättsavdelningen ske genom anmälan eller

¹⁰⁸³ 7 kap. 21 § 2 st. KonkL, prop. 2024/25:135 s. 132

¹⁰⁸⁴ SOU 2000:62, Ny konkurstillsyn s. 579 ff.

underrättelse. Konkurstillsynen bör även överväga att göra en anmälan till Ekobrottsmyndigheten.

Att läsa vidare

Hans Elliot, Konkurspraktikan, åttonde upplagan, 2023 s. 101.

27.3 Slutansmälan

När beslutet att fastställa utdelningen och beslutet att bestämma arvudet till förvaltaren har vunnit laga kraft ska förvaltaren snarast betala ut de medel till borgenärerna som de har rätt till.¹⁰⁸⁵ När medlen har betalats ut till borgenärerna ska förvaltaren anmäla det till konkurstillsynen.¹⁰⁸⁶ Detta för att konkurstillsynen ska kunna fullgöra sin tillsynsuppgift.¹⁰⁸⁷ En sådan slutansmälan bör göras i anslutning till utskicket, men det finns inte någon lagstadgad tidsgräns. Om medel som tillhör boet varit insatta i ett kreditinstitut efter det att konkursen avslutats ska förvaltaren anmäla till konkurstillsynen när medel inte längre finns att lyfta.¹⁰⁸⁸ Av förarbetena framgår att detta är avsett att ske så snart det inte längre finns några medel insatta.¹⁰⁸⁹

Konkurstillsynen ska regelbundet kontrollera att slutansmälan kommer in i konkurserna och i förekommande fall undersöka anledningen till att slutansmälan dröjer. Om det inte finns något känt hinder mot att medlen skickas till borgenärerna och att slutansmälan lämnas in ska konkurstillsynen påminna förvaltaren om dennes skyldighet att inge slutansmälan.

¹⁰⁸⁵ 11 kap. 9 § KonkL, som är tillämplig på all form av utdelning, alltså även formlös utdelning (se 11 kap. 21 § 1 st. KonkL) och utdelning i hybridkonkurser

¹⁰⁸⁶ 11 kap. 9 § 3 st. KonkL

¹⁰⁸⁷ Prop. 2024/25:135 s. 131

¹⁰⁸⁸ 7 kap. 21 § 1 st. KonkL

¹⁰⁸⁹ Prop. 2024/25:135 s. 131

27.4 Ansvar för gäldenärens räkenskapsinformation och annat material

En konkursgäldenärs räkenskapsinformation och annat material som omfattas av bokförings- och skattelagstiftningen ska bevaras enligt 7 kap. 22 § KonkL. När konkursen avslutas, ska förvaltaren till gäldenären återställa räkenskapsinformation och annat material som rör boet och som förvaltaren har tagit hand om eller, om det inte är möjligt, ska förvaltaren själv bevara materialet. Återställande blir inte aktuellt i så många konkurser. Om ett aktiebolags konkurs avslutas utan överskott anses bolaget upplöst varför något återställande inte kan ske,¹⁰⁹⁰ detsamma gäller även andra bolagsformer och stiftelser.¹⁰⁹¹ Om ett aktiebolags konkurs avslutas med överskott eller om konkursen läggs ned efter frivillig uppgörelse eller om egendomen i konkursboet återställs till bolaget till följd av att ackord har fastställts, ska allmän domstol i samband med att konkursen avslutas besluta att bolaget ska gå i likvidation.¹⁰⁹² Återställande ska då ske till likvidatorn. I fysiska personers konkurs ska räkenskapsinformationen återställas om det kan ske. Om förvaltaren inte lyckas få kontakt med gäldenären för överlämnande av materialet eller om gäldenären vägrar att ta emot materialet måste dock förvaltaren bevara materialet. Materialet ska bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering. Räkenskapsinformation delas in i tre kategorier: primär räkenskapsinformation, avtal och andra viktiga handlingar samt övrig räkenskapsinformation.¹⁰⁹³

Förvaltaren kan arkivera materialet i egen regi eller överlämna den praktiska hanteringen till ett arkivföretag. Det yttersta ansvaret för att förvaringen är lagenlig och ändamålsenlig vilar dock på förvaltaren. När materialet förvaras hos förvaltaren gäller inte regler om allmänna handlingars offentlighet. Kostnader för såväl transport som förvaring utgör konkurskostnader och förvaltaren kan begära ersättning för dessa från staten

¹⁰⁹⁰ 25 kap. 50 § 1 st. ABL

¹⁰⁹¹ 2 kap. 44 § 2 st. Lag om handelsbolag och enkla bolag samt 7 kap. 18 § 2 st. stiftelselagen

¹⁰⁹² 25 kap. 51 § 1 st. ABL. Även handelsbolag och kommanditbolag ska träda i likvidation om konkursen avslutas med överskott, 2 kap. 44 § 2 st. Lag om handelsbolag och enkla bolag. Detsamma gäller för stiftelser på ansökan av förvaltaren eller styrelsen 7 kap. 16 § stiftelselagen

¹⁰⁹³ Bokföringslag (1999:1078), Bokföringsnämndens allmänna råd om bokföring (BFNAR 2013:2)

genom Kronofogden, om konkursboets medel inte räcker för att täcka kostnaderna.¹⁰⁹⁴

Av 7 kap 2 § bokföringslagen följer att de pappershandlingar och elektroniska handlingar som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga. De ska bevaras fram till och med det sjunde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades (bevarandetid). De ska förvaras i Sverige, i ett ordnat skick och på ett betryggande och överskådligt sätt. Förvaltarna måste därför för att fullgöra sin bevarandeskyldighet tillse att de tar in all relevant räkenskapsinformation för alla dessa år och inte bara för en begränsad period. Det är inte heller tillräckligt att endast ta in och bevara SIE-filer eftersom dessa inte innehåller underlagen till bokföringen. Av kostnadsskäl är det viktigt att bevarandet inte sker under längre tid än vad som föreskrivs. Att arkivering ska göras på ett betryggande sätt innebär att räkenskapsinformationen ska förvaras och transporteras på ett sådant sätt att den inte riskerar att förstöras eller förkomma. Det finns inte något generellt krav på att räkenskapsinformation ska förvaras i ett säkerhetsskåp. Det räcker att informationen förvaras på ett sätt som en normalt aktsam person förvarar viktiga handlingar.¹⁰⁹⁵

Förvaring i en fastighet som normalt inte står under regelbunden uppsikt, t.ex. en fritidsfastighet, är inte en godtagbar förvaringsplats. Arkiveringen anses vanligtvis betryggande om förvaringsplatsen inte är mer utsatt för risk för brand, översvämning, stöld eller liknande, än andra platser som normalt kan komma ifråga för förvaring av räkenskapsinformation.

Konkurstillsynens uppdrag omfattar bland annat att kontrollera att förvaltaren ordnar sina arkivutrymmen i enlighet med regelsystemet och på ett ändamålsenligt sätt. Skatteverket samt åklagar- och polismyndighet ska enkelt kunna få tillträde till materialet vid behov.

När förvaringen hanteras av ett arkivföretag ska förvaltaren ge tydliga riktlinjer till arkivföretaget om vad som gäller när myndigheter eller andra personer begär tillgång till räkenskapsinformation och annat material. Särskild försiktighet ska iakttas när det gäller frågan om att lämna ut materialet som lån till obehöriga. Om förvaltaren misstänker oegentligheter i konkursen och konkursgäldenärens företrädare vill ha tillträde till

¹⁰⁹⁴ Prop. 2020/21:148, s. 92

¹⁰⁹⁵ Bokföringsnämndens allmänna råd om bokföring samt vägledning (BFNAR 2013:2, punkt 8.1 med kommentar)

materialet kan det finnas skäl att först kontakta åklagare. Det kan finnas skäl att överväga att sådan genomgång sker under övervakning.

I kommentaren till 7 kap. 22 § KonkL berörs situationen att det av förvaltaren anlitate arkivföretaget går i konkurs. Handlingarna kommer då att återställas till förvaltaren som får sluta ett nytt avtal om förvaring eller förvara handlingarna själv. Om konkursen avslutats torde det inte heller finnas annan möjlighet till ersättning än att hoppas på utdelning på skadeståndsfordran mot det i konkurs försatta arkivbolaget.¹⁰⁹⁶

28 Ny tillgång efter konkursens avslut

28.1 Inledning

Efter att en konkurs har avslutats kan det tillkomma nya tillgångar.¹⁰⁹⁷ Det kan vara fråga om likvida medel, fysiska tillgångar, fordringar eller annat. Det kan ha varit okänt för förvaltaren att gäldenären haft en viss tillgång, eller så togs den av andra skäl inte upp som en tillgång i konkursen.

Om de nya tillgångarna består av likvida medel ska förvaltaren snarast sätta in dessa på boets bankkonto mot ränta och underrätta konkurstillsynen om var de nytillkomna medlen står inne.¹⁰⁹⁸ Förvaltaren ska också, inom tre månader från utgången av varje kalenderår, avge en årlig redogörelse till konkurstillsynen för boets medel så länge dessa är insatta i bank eller kreditmarknadsföretag (årsuppgift).¹⁰⁹⁹ Förvaltaren ska även anmäla till konkurstillsynen när det inte längre finns några medel att lyfta (slutanmälan).¹¹⁰⁰

Om tillgången inte är direkt tillgänglig bör förvaltarens beslut att arbeta med den nya tillgången normalt sett föregås av ett hörande enligt 7 kap. 10 § KonkL.

¹⁰⁹⁶ Palmér, Savin, Konkurslagen (31 oktober. 2025, Version 59, JUNO), kommentaren till 7 kap. 22 §

¹⁰⁹⁷ En utdelningskonkurs anses avslutad när utdelning har fastställts (11 kap. 18 § KonkL) och en avskrivningskonkurs när avskrivningsbeslutet har vunnit laga kraft, prop. 1986/87:90 s 345

¹⁰⁹⁸ 7 kap. 18 § 2 st. KonkL

¹⁰⁹⁹ 7 kap. 21 § 2 st. KonkL

¹¹⁰⁰ 7 kap. 21 § 1 st. KonkL

28.2 När – och i vilken utsträckning – bör förvaltaren arbeta med en ny tillgång?

Om det sedan konkursen har avslutats visar sig finnas ytterligare tillgångar som består av annat än tillgodohavande på bank eller skattekonto eller andra likvida tillgångar, blir den första frågan om förvaltaren över huvud taget ska lägga ner arbete på tillgången.¹¹⁰¹

Föreligger det enligt förvaltarens bedömning en god prognos för att de åtgärder som behöver vidtas slutligt kommer att tillföra konkursboet medel så finns det förutsättningar för att börja arbeta med tillgången. De åtgärder som förvaltaren kan behöva vidta kan t.ex. bestå i fordringsindrivning eller omhändertagande och försäljning av lös eller fast egendom.

Förvaltaren bör höra konkurstillsynen enligt 7 kap. 10 § KonkL inför sitt beslut i frågan om att börja arbeta med en ny tillgång.

Vid ett sådant hörande kan konkurstillsynen ta upp följande frågor med förvaltaren:

- Hur bedömer förvaltaren utsikterna till ett för boet förmånligt utfall?
- Med vilken säkerhet kan förvaltaren bedöma storleken på de kostnader som är förknippade med avvecklingsåtgärderna avseende den nya tillgången?
- Vilken marginal bedömer förvaltaren att det föreligger mellan uppskattade kostnader och uppskattat utfall? Om marginalen är liten eller om det finns en osäkerhet kring hur mycket den nya tillgången kan inbringa kan det finnas anledning att ifrågasätta om förvaltaren alls ska arbeta med tillgången.

Om en borgenär erbjuder sig att ställa säkerhet för kostnaderna för avvecklingsåtgärderna kan det påverka bedömningen.

En ny tillgång kan föranleda såväl nya konkurskostnader som massakostnader. Förvaltaren har rätt till arvode för sitt arbete med en ny

¹¹⁰¹ Högsta domstolen har i NJA 2023 s. 21 slagit fast att ett konkursbo, sedan konkursen avslutats, endast i undantagsfall har behörighet att väcka en skadeståndstalan mot tredje man

tillgång.¹¹⁰² Förvaltaren bör begränsa sitt arbete med den nya tillgången så att kostnaderna inte överstiger vad som bedöms kunna inflyta.

Ibland kan arbetet med en ny tillgång ge ett utfall som innebär att medlen endast räcker till att täcka konkurs- och massakostnader uppkomna i det ursprungliga konkursförfarandet, så kallad efterhandstäckning. Även om detta inte direkt gynnar borgenärerna, kan det komma att göra det i framtiden – om ytterligare tillgångar uppenbaras.

Om det i efterhand visar sig att arbetet med en ny tillgång inte ger något positivt ekonomiskt utfall till boet bör konkurstillsynen inför sitt arvodesbeslut göra en bedömning av det beslutsunderlag som förvaltaren hade när denne fattade beslutet att arbeta med den nytillkomna tillgången. Om förvaltaren inför beslutet skaffat sig ett adekvat beslutsunderlag och det utifrån detta, vid tidpunkten för beslutet, framstod som att förvaltaren hade goda grunder att anta att arbetet skulle komma att tillföra boet medel bör arbetet ändå vara ersättningsgillt. En skälighetsbedömning av arvodet ska dock alltid göras.

28.3 Förfarandet för efterutdelning

28.3.1 Allmänt om efterutdelning

Efterutdelning regleras i 11 kap. 19-21 §§ KonkL och aktualiseras i första hand när det sedan konkursen har avslutats visar sig finnas ytterligare medel för utdelning i konkursen. Av 10 kap. 5 § KonkL framgår att efterutdelning kan förekomma också efter en avskrivningskonkurs - då gäller bestämmelserna i 11 kap. 19-21 §§ KonkL i tillämpliga delar.

Efterutdelning kan även aktualiseras innan konkursen avslutats, men efter det att utdelningsförslag har upprättats. Det kan vara frågan om tillgångar som reserverats för konkurs- eller massakostnader, men som sedan inte behövt tas i anspråk. I det sammanhanget ska det emellertid noteras att konkurstillsynen har möjlighet att återförvisa ett upprättat utdelningsförslag till förvaltaren.¹¹⁰³ Förvaltaren bör i sådant fall normalt sett även beakta andra omständigheter som inträffat i tiden mellan det första

¹¹⁰² 14 kap. 9-9a §§ KonkL

¹¹⁰³ 11 kap. 7 § 2 st. KonkL

utdelningsförslagets upprättande och - efter återförvisningen - det nya förslagets upprättande.

Förvaltaren kan dela ut medel antingen på grundval av ett fastställt utdelningsförslag (formell efterutdelning) eller formlost, utan stöd av ett utdelningsförslag (efterutdelning i förenklad form). Förvaltaren bestämmer själv om medlen ska delas ut formlost eller genom att ett utdelningsförslag upprättas. Om det är en viktigare fråga eller om frågan är svårbedömd kan förvaltaren höra konkurstillsynen.

Det finns inte någon tidsgräns för när efterutdelning kan aktualiseras. Rätten till utdelning faller inte heller inom preskriptionslagens tillämpningsområde.¹¹⁰⁴

Efterutdelning kan bli aktuellt vid fler än ett tillfälle för samma konkurs. Eftersom det inte finns någon borte gräns för när efterutdelning kan ske förekommer det att konkursförvaltaren inte längre är advokat, gått i pension eller till och med avlidit. En ny förvaltare får då utses att hantera efterutdelningen. Om konkurstillsynen får kännedom om att en ny tillgång uppdagats i en konkurs som hanterats av en förvaltare som inte längre uppfyller konkurslagens krav på en konkursförvaltare bör konkurstillsynen överväga att ge in en begäran om entledigande av förvaltaren om förvaltaren inte gör det självant.

28.3.2 Fördelningen av de nytillkomna medlen

Tidigare avskrivningskonkurs

I en avskrivningskonkurs, där tillgångarna vid avslutet inte räckte till för att betala konkurskostnaderna (helt eller delvis), bör nytillkomna medel i första hand användas för att betala dessa kostnader samt massakostnader (efterhandstäckning) i följande ordning:

- Betalning till Kronofogden för utgivet förvaltararvode och andra konkurskostnader, 14 kap. 2 § KonkL.
- Betalning till konkurssökande borgenär för vad denne betalat enligt 14 kap. 3 § KonkL.

¹¹⁰⁴ NJA 2007 s. 280 Det avgörande för rätten att få delta i efterutdelningen måste därför vara att borgenären hade kunnat göra sin fordran gällande i det ursprungliga konkursförfarandet. Frågan om borgenärens fordran mot gäldenären personligen har hunnit bli preskriberad vid tidpunkten för efterutdelningen saknar då betydelse.

- I förekommande fall, betalning av massakostnader som boet ådragit sig.

Om det tidigare funnits kungörelse- och kallelseavgifter som inte har betalats faller ansvaret för betalningen bort och de ska inte återbetalas. Först sedan ovanstående kostnader har betalats kan en efterutdelning aktualiseras - om medel återstår.¹¹⁰⁵

Tidigare utdelningskonkurs

Avslutades konkursen med utdelning är de tidigare konkurs- och massakostnaderna normalt sett redan betalda och någon efterhandstäckning aktualiseras därför inte.

Förvaltaren ska fördela de nytillkomna medlen enligt följande:

- Betalning av de konkurskostnader som uppkommit med anledning av den nya tillgången.
- Betalning av eventuella massakostnader med anledning av den nya tillgången.
- Efterutdelning till borgenärerna (i förekommande fall inkluderande kompensationsutdelning till företagshypoteksborgenär).¹¹⁰⁶

Det bör noteras att det vid efterutdelning inte utgår någon tillsynsavgift. Tillsynsavgift ska endast erläggas vid konkursavslut och efterutdelning är inte ett sätt att avsluta en konkurs. Det ska alltså *inte* beräknas någon tillsynsavgift på det eventuella tilläggsarvode som beslutas med anledning av efterutdelningen.¹¹⁰⁷

Liksom i ett ordinarie utdelningsförfarande ska småbelopp, dvs. belopp under 300 kr, inte utbetalas till borgenärerna om det inte föreligger särskilda skäl, 11 kap. 13 a § KonkL.¹¹⁰⁸ Detta gäller både vid formell och vid formlös efterutdelning.

¹¹⁰⁵ Övergångsbestämmelserna p.5: Förslag till efterutdelning beslutas av tingsrätt om framställan har gjorts före lagändringens ikraftträdande

¹¹⁰⁶ 5 § andra stycket lag (2008:990) om företagshypotek

¹¹⁰⁷ 41 b § KonkF

¹¹⁰⁸ För konkurser beslutade före den 1 juli 2021 är beloppet 100 kr

28.3.3 Nödvändiga handlingar i efterutdelningsärenden

Förvaltaren ska i normalfallet, om det är fråga om en formell efterutdelning, ge in följande handlingar:

- Anmälan om nytilkomna medel (kan även göras muntligen).
- Kontoutdrag eller annan handling som visar vilka medel som har influtit.
- Fullständig slutredovisning, bouppteckning och det ursprungliga utdelningsförslaget från konkursen, om inte dessa finns tillgängliga hos konkurstillsynen.
- Slutredovisning för efterutdelningsärendet. Till slutredovisningen ska fogas balans- och resultatrapport, huvudbok, verifikationslista och kontoutdrag.
- Efterutdelningsförslag med förvaltningsredogörelse.¹¹⁰⁹
- En kortfattad redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL.
- Arbetsredogörelse i de fall arvode yrkas.¹¹¹⁰
- Slutanmälan ska ges in när pengarna har betalats ut till borgenärerna.¹¹¹¹

28.3.4 Formell eller formlös (förenklad) efterutdelning

Efterutdelning kan göras på två olika sätt. Huvudregeln, så kallad formell efterutdelning, innebär att ett förslag till efterutdelning upprättas (11 kap. 20 § KonkL). I sådana fall tillämpas bestämmelserna i 11 kap. KonkL.

Om det råder oklarhet hur de tillkommande medlen ska fördelas ska ett förslag till utdelning alltid upprättas. Utdelningsförslaget ska kungöras av konkurstillsynen och den som vill invända mot förslaget kan göra det inom den tid som konkurstillsynen anger i kungörelsen.¹¹¹² Vid den formlösa efterutdelningen, som förvaltaren kan bestämma om, sker däremot inte något kungörande och några möjligheter till invändning finns inte. En missnöjd borgenär skulle istället kunna väcka talan mot den som anses oriktigt gynnad alternativt driva en talan om skadestånd mot förvaltaren.

¹¹⁰⁹ Förvaltningsredogörelse behövs inte om tillräcklig information finns i slutredovisning, Welamson, Konkursrätt s. 431 f.

¹¹¹⁰ Ska göras även inför en formlös efterutdelning om förvaltaren yrkar arvode

¹¹¹¹ Av 11 kap. 21 § 1 st. KonkL framgår att slutanmälan ska göras även efter en formlös efterutdelning

¹¹¹² 11 kap. 20 § 1 st. KonkL

Formlös efterutdelning, även benämnd efterutdelning i förenklad form, får ske om det står klart hur de tillkommande medlen ska fördelas. Många gånger kan det sägas stå klart hur medlen ska fördelas om konkursen ursprungligen avslutades genom ett fastställt utdelningsförslag (se dock nedan vad som gäller i de fall bevakningsförfarande har hållits i konkursen).

I följande fall kan det som utgångspunkt *inte* anses stå klart hur de nytillkomna medlen ska fördelas:

- Den ursprungliga konkursen skrevs av på grund av otillräckliga tillgångar. I en sådan situation har något utdelningsförslag inte upprättats. Borgenärerna har därför inte tidigare fått möjlighet att granska förvaltarens ställningstaganden i fråga om utdelningsordningen m.m.
- Någon borgenär har inför efterutdelningen gjort gällande en ny fordran. En sådan fordran kan komma att ändra förutsättningarna för det tidigare utdelningsförslaget och därmed också inverka på borgenärernas rätt till utdelning. Detsamma gäller om kända borgenärer underlät att bevaka sina fordringar i ett tidigare bevakningsförfarande inför utdelning enligt 11 kap. 4 § KonkL.
- De nytillkomna medlen räcker till utdelning till en eller flera borgenärer som inte tidigare har fått utdelning.

Om det har genomförts ett bevakningsförfarande i den ursprungliga konkursen bör formlös efterutdelning inte heller ske eftersom det då inte kan anses stå klart hur de nytillkomna medlen ska fördelas då även de borgenärer som inte bevakade sina fordringar kan ha rätt till efterutdelning.¹¹¹³ Om bevakningsförfarande *inte* tidigare har genomförts kan förvaltaren inleda ett sådant, om oprioriterade borgenärer beräknas kunna få utdelning.¹¹¹⁴

Situationen kan dock vara sådan att alla borgenärer som är upptagna i bouppteckningen har bevakat och konkursförvaltaren är förvissad om att ingen fordran har tillkommit (bokföringen är i sin ordning). Vid sådana förhållanden kan formlös utdelning vara lämpligt, trots att bevakningsförfarande har genomförts i den ursprungliga konkursen.

Formlös efterutdelning kan bli aktuell även om det i och för sig finns skäl att upprätta ett förslag till efterutdelning. Den situationen aktualiseras om de

¹¹¹³ Jämför 11 kap. 20 § 2 och 3 st. KonkL

¹¹¹⁴ 11 kap. 20 § andra stycket KonkL

medel som finns tillgängliga för efterutdelning inte täcker kostnaderna för en formell efterutdelning.¹¹¹⁵ Som tumregel kan man utgå från aktuellt belopp i konkursförvaltartaxan. Således bör förvaltaren som utgångspunkt välja formlös efterutdelning om storleken på de nytillkomna medlen understiger taxebeloppet exklusive mervärdesskatt.

Är det tillgängliga beloppet mycket stort finns det enligt konkurslagens förarbeten skäl att upprätta ett förslag till efterutdelning.¹¹¹⁶

28.3.5 Konkurstillsynens uppgifter vid efterutdelning

Enligt 7 kap. 18 § 2 st. KonkL ska förvaltaren underrätta konkurstillsynen om nytillkomna medel.

När de nytillkomna medlen har betalats ut ska förvaltaren anmäla det till konkurstillsynen (slutanmälan).¹¹¹⁷

Det förekommer att förvaltaren avstår från att begära arvode för arbetet med en formlös efterutdelning. I de fallen förekommer att anmälan om nytillkomna medel inkommer samtidigt med slutanmälan. Då får konkurstillsynen utöva sin tillsyn genom att granska slutanmälan. Eventuella brister i hanteringen får primärt hanteras inom ramen för det strategiska tillsynsarbetet.

Om förvaltaren yrkar arvode ska konkurstillsynen besluta om arvodet (vid invändning enligt 11 kap. 7 § KonkL överlämnas dock ärendet till tingsrätten för prövning, tillsammans med konkurstillsynens yttrande).

Förvaltaren bör underrätta konkurstillsynen vid ett överlämnande av egendom till en borgenär.¹¹¹⁸

Observera att det aldrig blir fråga om att konkursen ”återupptas”, ”öppnas” och inte heller avslutas på nytt, utan det blir i stället fråga om ett eget ärende om efterutdelning.

I de fall som förvaltaren anmäler nytillkomna medel men pengarna inte förväntas räcka till mer än efterhandstäckning av kostnaderna i en tidigare

¹¹¹⁵ 11 kap. 21 § 2 st. KonkL

¹¹¹⁶ Prop. 1986/87:90 s. 346

¹¹¹⁷ 11 kap. 9 § KonkL

¹¹¹⁸ Jämför prop. 1986/87:90 s. 325

avslutad avskrivningskonkurs, ska ett ärende avseende ny tillgång och annan förvaltningsåtgärd läggas upp i Konny. I normalfallet torde ett sådant ärende kunna avslutas utan ytterligare åtgärder. Om förvaltaren i en sådan situation begär arvode för sitt arbete med de nytillkomna medlen ska konkurstillsynen besluta om arvode.

I och med att kravet på konkurstillsynens medgivande till formlös utdelning och formlös efterutdelning har tagits bort bör konkurstillsynen som en tillsynsåtgärd granska efterutdelningar där inget arvode begärts utifrån att förvaltaren beaktat förutsättningarna för formlös efterutdelning.

Lönegaranti

29 Statlig lönegaranti

Kapitlet om statlig lönegaranti har inte uppdaterats, ändrats eller redigerats i aktuell upplaga (upplaga 9) av Handbok Konkurstillsyn. Detta i anledning av att det genomförts en utredning om en översyn av den statliga lönegarantin som i betänkande föreslagit en ny lönegarantilag med ikraftträdande den 1 juli 2027.¹¹¹⁹

I väntan på att kapitlet uppdateras belyses här ett antal nya bestämmelser som kan vara bra att känna till inom lönegarantiområdet. Skatteverket ansvarar sedan den 1 februari 2025 för utbetalning av lönegarantibelopp och därmed sammanhängande uppgifter i beslutade konkurser eller andra insolvensförfaranden från samma datum. För konkurser eller andra insolvensförfaranden som beslutats innan denna tidpunkt är länsstyrelsen utbetalande myndighet.¹¹²⁰

- Innan utbetalning sker ska Skatteverket genomföra kontroller i syfte att motverka felaktiga utbetalningar. Så länge kontrollerna pågår och till dess beslutsfattaren återkopplat efter att uppgifter lämnats ut får garantibeloppet inte betalas ut.¹¹²¹
- Från och med den 1 juli 2026 gäller att om någon på grund av en fordran som omfattas av garantin har ansökt om att gäldenären ska försättas i konkurs, lämnas betalning även för kostnaden för det.¹¹²²
- SOU 2025:77, betänkande av Utredningen om en översyn av den statliga lönegarantin. Utredningen har sett över lönegarantisystemet och föreslår bland annat:
 - en ny lönegarantilag.
 - att Skatteverket bör ges huvudansvaret för handläggningen av alla lönegarantiärenden, från ansökan till beslut och utbetalning samt eventuella återkrav. Det innebär bland annat att konkursförvaltare

¹¹¹⁹ SOU 2025:77

¹¹²⁰ 6 § LgL och 6 § lönegarantiförordningen (2024:1329)

¹¹²¹ 23 a, 23 b §§ LgL och prop. 2024/25:11 s. 29

¹¹²² 8 § LgL

- och rekonstruktörer inte längre ska fatta beslut om lönegaranti.
- att Skatteverket ges utökade kontrollmöjligheter för att bland annat motverka fusk och andra former av missbruk eller oavsiktliga felaktigheter.
- att konkursförvaltare och rekonstruktörer fortsatt ska ha en roll i det nya lönegarantisystemet genom att de bland annat ska informera arbetstagare om lönegarantin och ta fram underlag till arbetstagarens ansökan.
- att alla lönegarantiärenden ska inledas genom en ansökan från arbetstagaren och att arbetstagaren ska identifiera sig.
- underrättelseskyldighet för förvaltaren/rekonstruktören, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skatteverkets beskattningsenhet om felaktigheter.
- för konkurstillsynen innebär förslaget att tillsynsuppdraget kvarstår i princip oförändrat. Dock kommer konkurstillsynen inte att få in underlagen löpande utan kan begära att få ta del av dem.

Kompletterande rättsfallslista

- AD 2026 nr 6 mål nr B 94-25, Arbetsdomstolen har fastslagit att en arbetsgivares förhandlingsskyldighet enligt 10 § MBL övertas av arbetsgivarens konkursbo samt att fråga om huruvida en arbetstagarorganisations medlemmar är anställda av konkursgäldenären och fråga om medlemmars lönefordringar är sådana som omfattas av förhandlingsskyldigheten. Förvaltaren har ådragit boet skadeståndsansvar (29 000 kronor) när han motsatte sig att delta vid förhandling. Domen innebär att om en arbetstagarorganisation påkallar förhandling, är konkursboet skyldigt att delta vid denna förhandling.
- NJA 2020 s. 414, Fråga om hur statens utdelning enligt 28 § lönegarantilagen ska bestämmas.
- NJA 2018 s. 114, Bestämmelsen i 30 § LgL har ansetts vara en sådan reglering av fastställelsestalan som avses i 13 kap. 2 § 2 st. RB.
- NJA 2007 s. 901, Semesterdagar som en arbetstagare sparat har vid tillämpningen av 12 § 4 st. FRL ansetts vara innestående för året efter det år som dagarna har intjänats.
- NJA 2007 s. 792, En arbetstagare hade vid tidpunkten för arbetsgivarens konkurs en lönefordran som grundade sig på innestående tid i en s.k. arbetstidsbank. Tiden hade intjänats tidigare

än tre månader före konkursansökan. Fordringen har ansetts inte bestämd enligt en särskild beräkningsgrund och därmed inte omfattad av förmånsrätt och statlig lönegaranti.

- RH 2023:14, En konkursförvaltares bevakningsskyldighet enligt 15 § lönegarantilagen omfattar endast fordringar som kan täckas av lönegarantin. Konkursförvaltaren har som utgångspunkt inte rätt till arvode för arbete med bevakning av andra fordringar som arbetstagare kan tänkas ha mot konkursboet.

29.1 Inledning

För att en arbetstagare ska kunna få statlig lönegaranti krävs att fordran har:

- betalningsrätt i konkursen¹¹²³
- förmånsrätt¹¹²⁴, och
- lönegarantirätt¹¹²⁵

29.2 Lönegarantisystemets grunddrag

Lönegarantiersättning utgår till arbetstagare när arbetsgivaren har gått i konkurs eller när tingsrätten beslutat om företagsrekonstruktion.¹¹²⁶

Lönegarantin är avsedd att ersätta vissa fordringar som framför allt arbetstagare inte fått från arbetsgivaren.

Det är staten som garanterar arbetstagarens fordringar, bl.a. lön under viss tid före konkursen, uppsägningslön och semesterersättning. För belopp som staten betalar ut i lönegaranti har staten regressrätt. Staten övertar arbetstagarens fordran mot konkursgäldenären och kan få utdelning i konkursen.¹¹²⁷ Staten inträder dock inte i arbetstagarens rätt enligt 12 eller

¹¹²³ 5 kap. 1 – 3 §§ KonkL

¹¹²⁴ 12 a § FRL. OBS! Uppsägningslön efter den första månaden saknar förmånsrätt men omfattas av lönegarantin.

¹¹²⁵ 2 a – 6 § LgL

¹¹²⁶ Lagrum: 12, 12 a och 13 §§ FRL, 1, 2, 7, 9, 9 b, 11, 15, 16, 18, 29 och 30 §§ LgL, 5:2 och 18 KL

¹¹²⁷ 3 § FRL och 28 § LgL

13 § FRL. Arbetstagaren kan ha förmånsrätt i konkursen för vissa fordringar som inte ersatts av lönegarantin.

Lönegaranti utgår även till arbetstagarna när tingsrätten beslutar om företagsrekonstruktion. En arbetstagare som har fått lönegaranti vid företagsrekonstruktion kan även få lönegaranti vid en efterföljande konkurs.

Totalt kan ersättning utgå med två maximibelopp, dvs. ett maximibelopp vid företagsrekonstruktion och ett vid konkursen. Se mer om maximibelopp och maximitid nedan. Utöver maximibeloppet har arbetstagaren rätt till ersättning för konkursansökningskostnader och om konkursen skrivs av för den kostnad som konkurssökande betalar.¹¹²⁸

När det gäller lönegaranti är Sverige bundet av EG-rätten, närmast de två EG-direktiven 80/987 EEG och 2002/74 EG. I det senare direktivet, vilket implementerats i svensk lagstiftning 2005 regleras rätten till lönegaranti i s.k. gränsöverskridande fall.

Flera ändringar vad gäller lönegarantin trädde i kraft den 1 januari 2004.¹¹²⁹ De nya lönegarantireglerna tillämpas vad gäller konkurser där ansökan har kommit in till tingsrätten från och med den 1 januari 2004.

Reglerna om lönegaranti vid företagsrekonstruktion trädde i kraft den 1 juni 2005 och om gränsöverskridande lönegaranti den 7 oktober 2005.¹¹³⁰

Denna redogörelse utgår från gällande lagstiftning. I äldre konkurser tillämpades äldre regler och i den mån konkurstillsynen har behov av att granska förvaltarens åtgärder när det gäller lönegaranti i sådana konkurser hänvisas till Erik Danhard, Konkurs Arbetsrätt, 2:a uppl. 1998.

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Prop. 1996/97:102 Löneskyddet vid konkurs

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 1998

¹¹²⁸ 8 § LgL och 14 kap. 3 § KonkL

¹¹²⁹ Se bl.a. SFS 2003:535, 2003:538, 2003:544

¹¹³⁰ SFS 2005:273 resp. SFS 2005:681. Bestämmelser om lönegaranti i inom EU grundas på EG-direktivet 2002/74 EG, infördes den 7 oktober 2005 (SFS 2005:681)

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2009

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013

Erik Danhard, Lön i Företagsrekonstruktion

Erik Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Gösta Walin, Torkel Gregow, Förmånsrättslagen, lönegarantilagen m.m.: En kommentar 2010

29.3 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen har till uppgift både att informera om lönegarantin, utöva tillsyn över förvaltarens respektive rekonstruktörens hantering av frågorna samt att företräda staten vid tvister om lönegaranti. Tillsynen fattar även beslut i ärenden som gäller gränsöverskridande lönegaranti.

Tillsynens hantering av lönegarantin kan delas upp i flera delar. Om konkursförvaltaren avser att avslå en begäran om ersättning från lönegarantin, kan det vara skäl för förvaltaren att informera konkurstillsynen. Konkurstillsynen bör dock vara försiktig med sina uttalanden eftersom Kronofogden genom konkurstillsynen kanske kommer att vara part i en framtida process mot arbetstagaren.

Konkurstillsynen ska göra en efterhandsgranskning av lönegarantibesluten, dvs. kontrollera att förvaltaren fattat korrekta bifalls- och avslagsbeslut i enlighet med LgL och FRL. Detta ingår i uppgiften att utöva tillsyn över i konkurser och rekonstruktioner.

Genom den kvalitetssäkring som genomförts av samtliga konkursförvaltares personal och lönegarantihantering har konkurstillsynen en god uppfattning om kvaliteten i besluten från olika konkursförvaltare. Konkurstillsynen kan då inrikta sig på stickprovsgranskning i de delar där förvaltaren tidigare brustit i någon del.

Lönegarantibeslut inges vanligen till konkurstillsynen utan att underliggande handlingar bifogas för att ta ställning till om beslutet är

korrekt. Konkurstillsynen har möjlighet att begära in handlingar och vid behov utreda saken vidare.

I tillsynens uppdrag ingår bland annat att granska att:¹¹³¹

- lönegarantibeslut är skriftligt
- avslagsbeslut är välmotiverat
- beslutet innehåller överklagandehänvisning

Då förvaltarna i hög grad använder programmet Garanti eller blankett från Kronofogdens hemsida är både kravet på skriftligt beslut och överklagandehänvisning som finns förtryckt i dessa beslut, uppfyllda.

Konkurstillsynen kan då fokusera mer på att avslagsbeslut är välmotiverade. Konkurstillsynen kan överklaga förvaltarens lönegarantibeslut i de fall man misstänker att lönegarantin missbrukas.

En annan uppgift för konkurstillsynen i detta sammanhang är att lämna upplysningar till exempelvis löntagare om vilka regler som gäller för lönegaranti. När konkurstillsynen lämnar sådana upplysningar måste myndigheten vara uppmärksam på att inte lämna bindande besked i frågor där tvister kan uppstå.

29.4 Förutsättningar för att få lönegaranti

Förutsättningen för att en anställd hos en konkursgäldenär ska få lönegaranti är att fordringen omfattas av antingen förmånsrätten i 12 eller 13 §§ FRL eller att den avser sådan uppsägningslön som anges i 7a § lönegarantilagen. Fordringar som avses är i huvudsak innestående lön, uppsägningslön, pensionsfordringar i viss utsträckning, annan ersättning pga. anställningen och semesterersättning.¹¹³² Även fordringar avseende konkursansökningskostnader eller konkurssökande borgenärs subsidiära kostnadsansvar kan ersättas av lönegarantin.¹¹³³

¹¹³¹ Prop. 1991/92:139 om statlig lönegaranti vid konkurs

¹¹³² Lönebegreppet är utförligt kommenterat i prop.1970:142 s. 127 f. och 134 ff.

¹¹³³ 8 § LgL och 14 kap. 3 § KonkL

Löneborgenärer kan vara arbetstagare eller, när det gäller pensionsfordringar, pensionerade arbetstagare och efterlevande till arbetstagare. I vissa speciellt angivna fall kan en förvärvare av en lönefordran få lönegaranti.¹¹³⁴

29.4.1 Uppsägningslön och förmånsrätt

Lön (innestående lön och uppsägningslön) för tiden inom en månad från konkursbeslut omfattas av både förmånsrätt och lönegaranti.¹¹³⁵ Om arbetstagaren inte arbetar åt konkursförvaltaren är uppsägningslönen avseende tiden därefter en konkursfordran.¹¹³⁶ Denna del av uppsägningslönen saknar förmånsrätt men omfattas av lönegaranti.

29.4.2 Prövning och beslut om lönegaranti

I konkurser utan bevakningsförfarande är det förvaltaren som fattar de formella besluten om lönegaranti. I företagsrekonstruktioner är det rekonstruktören som fattar de formella lönegarantibesluten. Att pröva och besluta om lönegaranti är delegerad myndighetsutövning och besluten ska fattas personligen av förvaltaren alternativt rekonstruktören.

Inom ramen för RUBICON-samverkan togs under 2022 en lönegarantihandledning fram. Handledningen som distribuerades till landets förvaltare och rekonstruktörer under hösten 2022 ska fungera som ett stöd inför beslut om lönegaranti när omständigheter identifieras som kan vara tecken på försök till missbruk av den statliga lönegarantin (s.k. varnings-signaler).

29.4.3 Konkurs med bevakningsförfarande

¹¹³⁴ 5-6 §§ LgL

¹¹³⁵ 7b § LgL

¹¹³⁶ Uppsägningstid beräknas enligt 11 § LAS

I bevakningskonkurser underrättar förvaltaren länsstyrelsen om vilka fordringar som anses vara klara och omfattas av lönegarantin. Länsstyrelsen fattar därefter beslut om utbetalning.¹¹³⁷ Förvaltaren ska sedan bevaka betalningsgrundande fordringar för arbetstagarens räkning.¹¹³⁸ Hur sådan bevakning sker regleras i 15 § LgL.

29.4.4 Gränsöverskridande konkurser och andra insolvensförfaranden

Lönegaranti kan även utbetalas till arbetstagare som varit anställd i företag som försatts i konkurs i annat nordiskt land, är föremål för ett insolvensförfarande i medlemsstat i EU eller ett land som ligger inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-land).¹¹³⁹ I dessa fall ska man pröva om arbetet främst har utförts i Sverige. I konkurser som inträffat i annat nordiskt land eller annat EU- eller EES-land än Sverige är det Kronofogden som prövar och beslutar om rätten att få ersättning från garantin.¹¹⁴⁰

Om arbetsgivaren försatts i konkurs i Sverige men arbetstagarens arbete främst utfördes i annat EU- eller EES-land ersätts dessa fordringar inte av svensk lönegaranti.¹¹⁴¹

29.5 Uppsägningstider enligt LAS1142

29.5.1 Uppsägningstid för anställningar ingångna före den 1 januari 19971143

För både arbetsgivare och arbetstagare gäller en minsta uppsägningstid om en månad.

¹¹³⁷ Jfr prop. 1991/92:139, s. 41

¹¹³⁸ RH 1997:107

¹¹³⁹ 1 § 3 p., 2 § och 2 a § 1 st. LgL

¹¹⁴⁰ 21 – 21 a §§ LgL

¹¹⁴¹ 2 a § 2 st. LgL

¹¹⁴² Lag (1982:80) om anställningsskydd (LAS)

¹¹⁴³ Övergångsbestämmelser till SFS 1996:1424, p. 2, 11 § LAS i äldre lydelse

Om arbetstagare vid uppsägningstillfället har varit anställd hos arbetsgivaren de senaste sex månaderna i följd eller sammanlagt minst tolv månader under de senaste två åren har arbetstagaren rätt till följande uppsägningstid:

- två månader vid fyllda 25 år,
- tre månader vid fyllda 30 år,
- fyra månader vid fyllda 35 år,
- fem månader vid fyllda 40 år och
- sex månader vid fyllda 45 år

29.5.2 Uppsägningstid för anställningar ingångna den 1 januari 1997 eller senare

För både arbetsgivare och arbetstagare gäller en minsta uppsägningstid om en månad.

Arbetstagaren har rätt till följande uppsägningstid:

- två månader, om den sammanlagda anställningstiden hos arbetsgivaren är minst två år men kortare än fyra år,
- tre månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst fyra år men kortare än sex år,
- fyra månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst sex år men kortare än åtta år,
- fem månader om den sammanlagda anställningstiden är minst åtta år men kortare än tio år och
- sex månader om den sammanlagda anställningstiden är minst tio år

Att tänka på

Förvaltaren ska säga upp arbetstagarna enligt de villkor som finns i kollektivavtal eller enskilt avtal. Uppsägningstiden i enskilt avtal får inte understiga uppsägningstid enligt LAS. Även om lönegaranti bara kan utgå för uppsägningstid enligt LAS kan arbetstagarens fordran på uppsägningslön vara högre om denne har rätt till längre uppsägningstid.

29.6 Lön och arbetstagare

Begreppet lön omfattar olika former av lön och löneförmåner:

Fast lön såsom:

- tidlön, uppsägningslön
- semesterlön och semesterersättning

Rörlig lön såsom:

- övertidsersättning
- arvode
- provision
- tantiem
- traktamente
- ackordsersättning m.m.
- sjuklön
- avtalade förmåner som lunchkuponger, fri bostad, fri bil och pensionsförsäkringspremier

För att bedöma om en person ska anses som arbetstagare görs en helhetsbedömning. Den prövning som görs är om personen ska betraktas som arbetstagare, uppdragstagare eller enskild företagare.

En indikation som talar för att någon är att betrakta som en arbetstagare är att hen inte har möjlighet att leja bort arbetet till någon annan, att det är fråga om ett långvarigt avtalsförhållande.¹¹⁴⁴ Andra indikationer är att vederbörande tidigare varit anställd av den som betalar ersättningen, att arbetsgivaren tillhandahåller maskiner, redskap med mera, att den ersättningsberättigade är skyldig att följa beställarens anvisningar för arbetet samt att ersättning utgår med en garanterad summa. Om personen har en registrerad firma och F-skattsedel talar det mot att denne är att betrakta som en arbetstagare.¹¹⁴⁵

¹¹⁴⁴ Jfr AD 1987 nr 21

¹¹⁴⁵ För mer information om gränsdragningen, se t.ex. Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särsk. s. 110-126, 197-237

29.6.1 Maximibelopp

Lönegarantin täcker inte allt som är förmånsberättigat. Maximibeloppet för lönegarantin uppgår till fyra gånger det prisbasbelopp som gällde vid konkursbeslutet (9 § LgL). Maximibeloppet gäller fordringar som har förmånsrätt enligt 12 § FRL och fordran enligt 7 a § LgL.

Konkursansökningskostnader och konkurskostnader ingår inte i maximibeloppet för lönegarantin utan kan ersättas av lönegarantin utöver andra lönefordringar.

När arbetstagarens lönegarantianspråk överstiger maximibeloppet kan frågan om i vilken ordningsföljd lönegarantiersättning ska utges bli aktuell. Det finns olika uppfattning om ordningsföljden. En uppfattning är att det inte finns någon bestämd turordning för olika fordringar. I lönegarantilagen anges att särskilda kostnader (såsom traktamente och utlägg) ska utgå framför annan fordran.¹¹⁴⁶ I övrigt saknas vägledning i lag beträffande ordningsföljden.

Erik Danhard har uttryckt uppfattningen att efter särskilda kostnader ska ersättning utgå för förfallna lönefordringar, intjänade semesterförmåner, ränta på nämnda belopp och slutligen uppsägningslönen. Se vidare om arbetstgares valrätt, nedan under *Att tänka på*.

29.6.2 Maximitid

Lönegarantiersättning utbetalas för en sammanlagd anställningstid av högst åtta månader.¹¹⁴⁷ I normalfallet omfattas perioden mellan tre månader före konkursansökningen och utgången av uppsägningstiden beräknad enligt 11 § LAS, men det finns undantagsfall. Ett exempel är när den förmånsrättsgrundande tiden blir förlängd på grund av problem med delgivning av betalningsuppsmaning.¹¹⁴⁸

¹¹⁴⁶ 9 § 3 st. LgL

¹¹⁴⁷ 9 § 2 st. LgL

¹¹⁴⁸ 12 § 1 st. FRL. Åttamånadersregelns tillämpas har varit föremål för prövning, se Göta hovrätts beslut 2014-06-11 i Mål 2758-13, Norrköpings tingsrätts dom 2013-09-24 i mål T 2158-12

Semesterlön och semesterersättning är också att anse som lön.¹¹⁴⁹ Enligt ordalagen kan därför fordran på semesterersättning anses ingå i begränsningen enligt åttamånadersregeln. Det kan dock inte ha varit lagstiftarens mening att försämbra rätten till lönegaranti för fordran på semesterersättning genom att sådan fordran skulle begränsas av bestämmelsen i 9 § LgL. Lönegarantin bör därför fortfarande omfatta fordran på semesterersättning som har förmånsrätt enligt 12 § 4 st. FRL.

I de fall då förfalloprincipen är tillämplig kan även lönegarantibelopp som intjänats tidigare än tre månader före konkursansökan omfattas. Förutsättningen för detta är dock att fordringen inte har förfallit till betalning tidigare än tre månader innan konkursansökningen inkom till tingsrätten.¹¹⁵⁰

29.6.3 Anmälan till arbetsförmedlingen

Om arbetstagaren inte behöver arbeta åt konkursgäldenären eller annan och inte heller driver egen rörelse är han eller hon skyldig att anmäla sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen för att erhålla uppsägningslön.¹¹⁵¹

Enligt det så kallade van Ardennen-fallet utgör det obligatoriska kravet på offentlig arbetsförmedling ett otillåtet villkor vad gäller rätten till lönegaranti.¹¹⁵² Det innebär att, till skillnad från vad som gällde innan, avräkning i normalfallet inte kan göras från uppsägningslönen om arbetstagaren inte anmäler sig till arbetsförmedlingen. Erik Danhard har uttryckt uppfattningen att kravet på anmälan till arbetsförmedlingen finns kvar när det gäller utdelning i konkurs dvs. förmånsrätt, vilket förefaller rimligt då rättsfallet avsåg frågan om lönegaranti.¹¹⁵³ Kravet finns även kvar när det gäller företagsrekonstruktion.

¹¹⁴⁹ prop. 1970:142 s.128 f. och 135

¹¹⁵⁰ 12 § 1 st. 3 p. FRL

¹¹⁵¹ 12 § 2 st. FRL

¹¹⁵² EU-dom van Ardennen, C 435/10

¹¹⁵³ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 s. 296, 297

29.6.4 Avräkning från lönegaranti

Inkomst som arbetstagaren fått från annan anställning, hade kunnat få i annan anställning eller har haft av egen rörelse ska avräknas från uppsägningslönen.¹¹⁵⁴ När någon driver egen rörelse bör avräkning ske endast för faktiska löneuttag från den egna rörelsen.¹¹⁵⁵ Även i sådana fall där rörelsen drivs i aktiebolagsform och ägaren är anställd av aktiebolaget bör avräkning göras endast för lön som bolaget faktiskt har utbetalat.¹¹⁵⁶

Avräkning ska även göras för aktivitetsstöd som lämnats till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program, i den mån stödet avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till stödet efter uppsägningen. För ersättning från a-kassan görs ingen avräkning eftersom arbetstagaren är skyldig att återbetala dubbelt utbetald ersättning till a-kassan.

29.7 Lön som omfattas av förmånsrätt

För att lönefordringar ska ha förmånsrätt ska de ha intjänats tre månader innan konkursansökningen kom in till tingsrätten, intjänandeprincipen.¹¹⁵⁷ Från denna regel finns två undantag:

- När man inte kunnat delge arbetsgivaren en betalningsanmaning enligt 2 kap. 9 § KonkL för att försättas i konkurs. Förmånsrätten gäller då under den längre tid som med hänsyn till omständigheterna bedöms som skälig, den så kallade ventilregeln.¹¹⁵⁸
- För lön med särskild beräkningsgrund är den fordran förmånsberättigad som förfallit till betalning inom tre månader innan konkursansökan kom in till tingsrätten, förfalloprincipen. Här avses fordringar som ackordsersättning, tantiem, provision med mera.¹¹⁵⁹

Twistiga fordringar som intjänats tidigare än tre månader före konkursansökningen har förmånsrätt om tvisteförfarandet satts i gång inom

¹¹⁵⁴ 10, 12, 18 och 26 §§ LgL

¹¹⁵⁵ Prop. 1993/94:208 s. 37 f.

¹¹⁵⁶ Jämför Lunning-Toijer, Anställningsskydd, 8 uppl. s. 34 f: En ägare av en större andel av aktierna, som samtidigt har ett väsentligt inflytande över bolagets verksamhet, anses normalt inte som anställd i bolaget

¹¹⁵⁷ 12 § FRL

¹¹⁵⁸ RH 2006:21

¹¹⁵⁹ prop. 2002/03:49 sid. 81 och 150 samt NJA 2007, s. 792

fyra månader från det att fordran förföll till betalning och en konkursansökan därefter lämnats in till tingsrätten senast två månader efter att tvisten avgjorts slutligt.¹¹⁶⁰ Detta innebär att en dom måste ha vunnit laga kraft eller att en förlikning träffats.¹¹⁶¹ Tvisteregeln är inte tillämplig om arbetsgivaren inte bestritt fordran utan dröjt med betalningen av annat skäl, exempelvis på grund av att arbetsgivaren saknar pengar.¹¹⁶²

Lön som omfattas av förmånsrätt och härigenom även lönegaranti är:

- lön som intjänats under tiden mellan konkursansökan och konkursbeslut
- lön avseende tiden inom en månad från konkursbeslutet, oavsett om detta är uppsägningslön eller delvis uppsägningslön, omfattas av förmånsrätt. Tidsfristen en månad efter konkursbeslutet är fast oavsett när uppsägningstiden börjar.
- annan ersättning som arbetsgivaren tvingas utge, t ex skadestånd för obehörigt avskedande. Om ersättningen utgör kompensation för inkomstbortfall, dvs. ekonomiskt skadestånd, har den förmånsrätt. Allmänt, dvs. ideellt skadestånd, omfattas inte av förmånsrätt.
- semesterlön och semesterersättning, vilka beräknas enligt reglerna i semesterlagen alternativt kollektivavtal eller enskilt avtal, om detta ger arbetstagaren rätt till högre ersättning än lagen medger. Semesterlön under uppsägningstiden omfattas av förmånsrätt samt rätt till lönegaranti i samma utsträckning som uppsägningslönen.
- semesterdagar som inte utbetalats för pågående och närmast föregående intjänandeår. Frågan om semesterdagar som har sparats under det närmast föregående intjänandeåret är berättigade till lönegaranti har prövats av HD. HD slog fast att semesterdagar som har sparats på det sätt som medges i 18 § semesterlagen (1977:480) får anses vara inestående för den tidsperiod som avses i 12 § 4 st. FRL. Fordringen avseende semesterdagar, som hänför sig till det intjänandeår som ligger två år före det löpande intjänandeåret, omfattas därmed av förmånsrätt och ersättning utgår enligt LgL.¹¹⁶³

Att tänka på

Om en arbetstagare kan erhålla lönegaranti för såväl prioriterade som oprioriterade lönefordringar och lönegarantins takbelopp om fyra prisbasbelopp uppnås, torde arbetstagaren kunna välja vilka fordringar som i

¹¹⁶⁰ 12 § 4 st. FRL

¹¹⁶¹ Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006 sid 286 och Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 264

¹¹⁶² SOU 1969:5 s. 154, samt RH 1986:87

¹¹⁶³ NJA 2007 s. 901, jfr prop. 1993/94:208 s. 64 f, Wikrén-Eriksson, Semesterlagen, 4 uppl. s. 136, 159

första hand ska ersättas av lönegarantin.¹¹⁶⁴ Det vanliga torde vara att arbetstagaren vill att lönegarantin ska täcka löneanspråken så långt tillbaka i tiden som möjligt, eftersom arbetstagaren saknar möjlighet att få ersättning för dessa på annat sätt. Arbetstagaren kan få ersättning från a-kassan eller ny anställning med lön för uppsägningstiden om den inte ersätts av lönegarantin. Även om detta är den vanligare tillämpningen kan arbetstagaren ha skäl att göra ett annat val, vilket kan få till följd att arbetstagaren har en återstående prioriterad fordran.

Att läsa vidare

Prop. 1975:6, särskilt s. 139-140, 198-200 (definition av närstående, 4:3 KonkL), s. 264-267 (oskäligen fordran, 5:2 KonkL)

Prop. 1996/97:102, särskilt s. 13-14 (närståendes ägande och inflytande i nu gällande lydelse)

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler (särskilt s. 86-88: Maximibelopp och maximitid, s. 83-86: Uppsägningslön och lön vid fortsatt drift och s. 79-82: Lön för arbete som utförts före konkursbeslut)

SOU 1969:5, särskilt s. 151 (närståendes ägande och inflytande)

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särskilt s. 110-126, 197-237

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 1998

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2009

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013

Erik Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Erik Danhard, Lön i företagsrekonstruktion, 2005

Lars Åhnberg, LAS-handboken, 6 uppl., 2008

¹¹⁶⁴ Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 201, 339 och Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 319

Ägarandel och betydande inflytande

NJA 1983 s. 713 29 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel. Flera arbetstagare kan var för sig anses utöva ett väsentligt (dvs. betydande) inflytande.

RH 72:85 23,3 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel.

RH 132:85 20 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel.

RH 1993:159 Fråga om andel och inflytande. Det förhållandet att inflytandet inte utnyttjats har ansetts sakna betydelse, liksom att god man förordnats enligt ackordslagen.

Svea Hovrätts beslut 5:SÖ 10, Ö 3185/87 1998-04-14. Den som äger merparten av aktierna i ett bolag kan enbart på denna grund anses ha väsentligt (dvs. betydande) inflytande.

Svea hovrätts beslut 7:SÖ 4, Ö 2211/89 Ö 2236/89 1990-02-19 26,6 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel med hänsyn till övriga aktiers fördelning.

Hovrätten för Nedre Norrland dom 2003-04-16 i mål T 2-01. En person som var VD och firmatecknare hade ägarintressen i ett aktiebolag. Bolaget i sin tur hade ägarintressen i konkursbolaget. VD ansågs ha haft både väsentlig andel och betydande inflytande och var därmed utesluten från förmånsrätt.

Svea Hovrätt 2006-04-21, T 87/05 En arbetstagare ägde tillsammans med sin far 70 % av aktierna i bolaget. Hon ansågs ha haft en väsentlig andel men inte betydande inflytande pga. en konflikt dem emellan. 12 § 6 st. FRL ansågs inte tillämplig och lönegaranti utgick.

NJA 2007 s. 131 Den anställda hade ett betydande inflytande över bolagets verksamhet fram till konkursansökningen. Vidare ägde hon jämte närstående en betydande andel av bolagets aktier. Lönegaranti utgick inte. HD behövde därför inte pröva den fråga som var föremål för prövning i hovrätten, om den s.k. sexmånadersregeln i förmånsrättslagen strider mot EG-rätten.

Närstående

NJA 1986 s. 519 Svärfader ansågs närstående.

NJA 1988 s. 673 Förutvarande make ansågs med hänsyn till omständigheterna som närstående.

NJA 1997 s. 299 Begreppet närstående i 12 § 6 st. FRL i dess lydelse före den 1 juni 1997 har ansetts avse endast fysiska personer.

NJA 2002 s. 75 Arbetstagare med väsentligt inflytande, tillika hustru till ställföreträdare, men utan ägarandel, ansågs inte utesluten från lönegaranti. HD hade hämtat in yttrande från EG-domstolen.

RH 1991:28 Syskonbarn har inte ansetts som närstående.

Oskälig fordran

NJA 1993 s. 22. En arbetsgivare har försummat att betala ut lön till en arbetstagare som därför sagt upp anställningen. Vid beräkning av skadestånd åt arbetstagaren enligt LgL har hänsyn tagits till att arbetsgivaren kunnat säga upp anställningen på saklig grund.

NJA 1996 s. 732 En arbetstagare som hade insyn i arbetsgivarbolagets ekonomi, erhöll under cirka sju månader inte lön för utfört arbete. Arbetstagaren har tillerkänts ersättning enligt LgL.

Hovrätten för Västra Sverige beslut 1990-11-30 i protokoll 1990-09-24, Ö 24/90 och Hovrätten för Västra Sverige beslut 1990-04-11 i protokoll 1990-02-15, Ö 1068/89 samt Svea Hovrätt beslut, 7:SÖ 38, Ö 3715/89, 1990-11-27. Fråga om rätt till betalning enligt lönegarantin.

Hovrätten över Skåne och Blekinge beslut 1:SÖ 1114, Ö 1004/90 1991-04-22. Fråga om lönekravet varit uppenbart överstigande vad som kan anses skäligt i lönegarantimål.

Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2000-10-11, mål nr T471-97. Hovrätten ansåg det uppenbart oskäligt att en arbetstagare fick göra sin fordran gällande vid arbetsgivarens konkurs. Arbetstagaren hade varit anställd hos arbetsgivaren under nästan ett och halvt år och uppburit ”svarta” inkomster med betydande belopp.

NJA 2010 s. 434 Eftersom det i ett mål om lönegaranti vid en helhetsbedömning inte visat vara fråga om ett missbruk av garantin har arbetstagarens fordran inte heller bedömts vara uppenbart oskälig. Hovrätten över Skåne och Blekinge 2007-11-19, T 2535-06 Ett städbolag överlät sin verksamhet till ett annat bolag i augusti 2005. En städledare i det överlåtande bolaget tackade nej till övergång enligt 6 b § LAS och arbetsbefriades i det överlåtande bolaget i avvaktan på konkurs. Efter verksamhetsövergången saknade det överlåtande bolaget tillgångar och

verksamhet och var på obestånd. Städdaren har vägrats betalningsrätt i konkursen för längre tid än som motsvarade den uppsägningstid hon enligt 11 § LAS skulle ha haft om överlåtaren hade sagt upp henne vid verksamhetsövergången.

Arbetstagare

NJA 1992 s. 631 En skådespelerska ansågs vara arbetstagare efter att ha utfört arbete en dag. Kollektivavtalet som reglerade skådespelerskans villkor vid inspelningar utgick från att ett anställningsförhållande föreligger även vid mycket kortvariga engagemang.

NJA 2002 s. 572 Anställd har i fråga om rätt till lönegaranti vid konkurs inte ägt tillgodoräkna sig anställningstid hos sin förre arbetsgivare där han innehade företagsledande ställning.

RH 1987:101 I lönegarantimål har Riksskatteverket ansetts ha bevisbördan för att avtal träffats om annan anställningsform än tillsvidareanställning. När uppgifter saknas om lönens förfallodag har betalning inte utgått för lön som intjänats tidigare än ett år före konkursansökan.

Göta Hovrätts dom 2001-04-27 i mål nr T395/99 (Anm. På domskopian står p.g.a. skrivfel 2000-04-27). Fråga huruvida en person som utfört arbete åt både ett aktiebolag och en ekonomisk förening (mellan vilka intressegemenskap rådde) var att betrakta som arbetstagare i föreningens konkurs.

FT 271-02 Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 2004-02-05. Ingen lönegaranti för anställd som inte anmält sig till arbetsförmedlingen.

AD 1987 nr 21

Preskription

RH 2006:21, RIC 28/06 En arbetstagare, vars arbetskamrater misslyckats med att nå arbetsgivaren för delgivning av konkursansökan, får tillgodoräkna sig kamraternas försök att delge arbetsgivaren vid tillämpning av ventilregeln i 12 § 4 st. FRL.

NJA 2007, s. 792 Sparad tid hade intjänats tidigare än tre månader före konkursansökan (tidbank). HD ansåg att fordringen inte bestämts enligt en

särskild beräkningsgrund och därmed inte omfattades av förmånsrätt och lönegaranti.

Avräkning

T 327/07 Svea hovrätts dom 2007-09-18. Hovrätten ansåg att lönegaranti inte skulle utgå till arbetstagare som inte kunde motbevisa att de erbjudits anställning hos en entreprenör i anslutning till konkursen.

Semester

NJA 2007, s 901 Semesterdagar som har sparats på det sätt som medges i 18 § semesterlagen (1977:480) får anses vara inestående för den tidsperiod som avses i 12 § 4 st. FRL. Fordringen avseende de fem semesterdagarna omfattas därmed av förmånsrätt och ersättning utgår enligt LgL.

Skyldighet att fatta beslut

JO 2007-10-22, dnr 5016-2006 JO har kritiserat en förvaltare för att denne inte meddelat någon formellt beslut sedan en person gjort gällande hos förvaltaren att han varit anställd i konkursbolaget och uttryckt att han hade anspråk på lönegaranti.

JO 2007-10-30, dnr 766-2006 JO har kritiserat konkurstillsynen och länsstyrelsen för att en utbetalning av lönegarantimedel stoppades för utredning om lönegarantibeslutet var felaktigt.

30 Gränsöverskridande lönegaranti

Skatteverket ansvarar sedan den 1 februari 2025 för utbetalning av lönegarantibelopp och därmed sammanhängande uppgifter i beslutade konkurser eller andra insolvensförfaranden. För konkurser eller andra insolvensförfaranden som beslutats innan denna tidpunkt är länsstyrelserna utbetalande myndigheter.

Det har genomförts en utredning om en översyn av den statliga lönegarantin som bl.a. föreslagit en ny lönegarantilag med ikraftträdande den 1 juli

2027.¹¹⁶⁵ För konkurstillsynen innebär förslaget bl.a. att Skatteverket kommer att ta över uppgiften att besluta om gränsöverskridande lönegaranti.

30.1 Inledning

Anställda i ett bolag som är föremål för insolvensförfarande i ett annat nordiskt land, i ett annat land i Europeiska unionen (EU-land) eller inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-land) kan ha rätt till ersättning från den statliga lönegarantin i Sverige.¹¹⁶⁶ Förutsättningen är att de har haft sitt arbetsställe i Sverige och utfört merparten av sina arbetsuppgifter här. Det är Kronofogden genom konkurstillsynen som prövar och beslutar om gränsöverskridande lönegaranti.¹¹⁶⁷

Ersättning enligt den statliga lönegarantin lämnas i fall där en arbetsgivare i ett annat EU- eller EES-land är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i EU:s lönegarantidirektiv.¹¹⁶⁸ När en arbetstagare utfört arbete främst i Sverige för en sådan arbetsgivare gäller lönegarantilagen på samma sätt som om det rörde sig om en konkurs i Sverige – utom i det avseendet att det är Kronofogden genom konkurstillsynen och inte konkursförvaltaren som beslutar om lönegaranti.¹¹⁶⁹ Kronofogdens behörighet att besluta i de gränsöverskridande lönegarantiärendena följer av 21 och 19 §§ LgL.

Bolaget ska ha varit föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i artikel 2.1 i lönegarantidirektivet. Samtliga EU-länder väljer vilket förfarande som ska anmälas. Det finns en förteckning över vilka insolvensförfaranden som respektive land anmält. Sverige har anmält konkurs men inte företagsrekonstruktion. Lönegarantidirektivet anses ha en direkt effekt i Sverige.¹¹⁷⁰

När det gäller andra nordiska länder ska en prövning göras om anställningen har övervägande anknytning till Sverige eller svenska förhållanden.¹¹⁷¹ Norge står utanför EU men har implementerat lönegarantidirektivet,

¹¹⁶⁵ SOU 2025:77

¹¹⁶⁶ 1 – 2 § LgL

¹¹⁶⁷ 21 § och 19 § LgL

¹¹⁶⁸ Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens

¹¹⁶⁹ 2 a § LgL

¹¹⁷⁰ Danhard, Konkursarbetsrätt 2018, 6:e uppl. s 330 ff.

¹¹⁷¹ 2 § LgL, prop. 1991/92:139 s. 23 ff. och prop. 1996/97:102

handläggningen följer därför vad gäller insolvensförfaranden i andra EU-länder.

Alla medlemsstater i EU har utfäst sig att hjälpa varandras garantiinstitutioner att enkelt kunna efterfråga och få relevant information i lönegarantiärenden. Varje medlemsstat måste till kommissionen och andra medlemsstater lämna information om adress och telefonnummer till behöriga myndigheter eller garantiinstitutioner för frågor t.ex. när det gäller insolvensförfarandet.

Kronofogden har ett långtgående ansvar när det gäller gränsöverskridande lönegarantisituationer. Beträffande de länder där både den nordiska och den EU- och EES-gemensamma lagstiftningen är tillämplig kan arbetstagaren åberopa det lagrum som är mest fördelaktig för henne eller honom.

30.2 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen prövar och beslutar om lönegaranti för arbetstagare vars arbetsgivare försatts i konkurs eller inleder annat insolvensförfarande i annat nordiskt land eller i ett annat EU- eller EES-land än Sverige.¹¹⁷²

Arbetstagaren måste själv ansöka om ersättning från den statliga lönegarantin, konkurstillsynen prövar inte rätten till lönegaranti ex officio.¹¹⁷³

Då insolvensförfarandet inträffat i ett annat land ska information inhämtas från detta lands garantiinstitution.¹¹⁷⁴ EU har utfärdat en blankett på olika språk som kan användas för detta ändamål.¹¹⁷⁵ Det finns en förteckning med bl.a. e-postadresser till de olika ländernas garantiinstitutioner.¹¹⁷⁶

¹¹⁷² 21 § LgL

¹¹⁷³ form2_1_EU_sv.pdf

¹¹⁷⁴ 21 a § LgL

¹¹⁷⁵ Operativa handlägningsfrågor - Kategori

¹¹⁷⁶ Employer Insolvency - Employment, Social Affairs and Inclusion

30.3 Konkurs i annat nordiskt land

När det gäller konkurs som inträffat i ett annat nordiskt land, ska arbetstagaren inge sin ansökan med lönegarantianspråk till konkurstillsynen som prövar ärendet.¹¹⁷⁷ Konkurstillsynens prövning görs i två delar. Först sker en formell prövning om anställningen har övervägande anknytning till Sverige eller svenska förhållanden.¹¹⁷⁸ Därefter prövas om arbetstagaren har rätt till lönegaranti för sin fordran enligt svenska bestämmelser.

Norge står utanför EU men har implementerat lönegarantidirektivet, handläggningen följer därför vad gäller insolvensförfaranden i andra EU-länder.

30.4 Konkurs i annan medlemsstat inom EU

Bolaget ska vara föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i lönegarantidirektivet.¹¹⁷⁹ Samtliga EU-länder väljer vilka insolvensförfaranden som ska anmälas. Sverige har anmält konkurs och företagsrekonstruktion.¹¹⁸⁰ Det land där arbetet främst har utförts ska utbetala lönegarantin. Sverige betalar lönegarantin när arbetet har utförts i landet.¹¹⁸¹ Enligt direktivet krävs att arbetsgivaren kan anses verksam även i det andra landet, dvs. där arbetstagaren utfört arbete.¹¹⁸² För det andra ska kraven i den svenska lagstiftningen dvs. i 12 § FRL och LgL vara uppfyllda. Det blir främst aktuellt när det gäller tidsfrister och belopp.

Holmqvist C 310/07, ett svenskt åkeribolag hade sitt enda driftställe i Sverige och försattes i konkurs i Sverige. Frågan var om företaget varit verksamt i minst två medlemsstater, med påföljd att lönegaranti enligt lönegarantidirektivet skulle kunna betalas i annan medlemsstat än Sverige. EU domstolen anförde följande. Det krävs inte att ett företag har en filial eller ett fast driftställe i en annan stat för att företaget ska anses vara verksamt i minst två medlemsstater. Det krävs i sådant fall att företaget på

¹¹⁷⁷ 21 § LgL

¹¹⁷⁸ Prop. 1991/92:139 s. 23 ff.

¹¹⁷⁹ 2008/94/EG artikel 2.1

¹¹⁸⁰ SOU 2021:12 s. 489

¹¹⁸¹ 2 a § 2 st.LgL

¹¹⁸² Danhard, Konkursarbetsrätt 2018, 6:e uppl. s.330 ff.

annat sätt har en varaktig ekonomisk närvaro i den andra staten. EU-domstolens dom innebär att åkeriföretaget inte i lönegarantidirektivets mening varit verksamt i någon annan stat än Sverige. I en sådan situation kan bara svensk lönegaranti utgå.¹¹⁸³

30.5 Konkurstillsynens handläggning

30.5.1 Arbetstagaren ansöker om ersättning från svensk lönegaranti

Vid ett insolvensförfarande, som äger rum i ett annat nordiskt land eller EU-/EES-land finns det ingen svensk konkursförvaltare som kan besluta om lönefordringar som omfattas av lönegarantin. För att ett lönegarantiärende ska väckas i Sverige krävs därför att arbetstagaren själv ansöker om ersättning enligt lönegarantin i anledning av insolvensförfarandet:

- Ansökan görs hos Kronofogden genom konkurstillsynen.
- Konkurstillsynen hämtar in de upplysningar som behövs om insolvensförfarandet och om villkoren för arbetstagarens anställning i det land där arbetsgivaren finns.
- Konkurstillsynen begär vid behov komplettering av uppgifter från arbetstagaren.

30.5.2 Konkurstillsynen prövar och beslutar

Vid prövning av om svensk lönegaranti kan utgå till den enskilda arbetstagaren ska följande frågor besvaras:

- Har ett insolvensförfarande inträffat som uppfyller kraven enligt ovan?

¹¹⁸³ Danhard, Konkursarbetsrätt 2018, 6:e uppl. s. 330 ff.

- Har arbetet utförts i Sverige? Det land där arbetet främst har utförts ska betala lönegarantin, Sverige betalar lönegarantin när arbetet har utförts i landet.¹¹⁸⁴
- Är kraven enligt den svenska lagstiftningen uppfyllda vad avser 7 § lönegarantilagen och 12 § förmånsrättslagen? Det blir främst aktuellt när det gäller krav på tidsfrister och belopp.
- Finns det domar från Europadomstolen som bör beaktas i det enskilda ärendet? Även avgöranden på området från svenska domstolar är relevanta eftersom bedömningen ska göras utifrån den svenska lagstiftningen.

Europadomstolens domar är rättsligt bindande för den berörda staten. I domen fastställer domstolen om staten brutit mot direktivet eller inte. Domstolen är dock inte någon överinstans till nationella domstolar och myndigheter. Om domstolen har funnit att en kränkning av direktivet har ägt rum, kan den döma ut ett skadestånd till klaganden. Om Europadomstolen bedömer att en nationell dom bryter mot Europakonventionen så innebär det att landet måste anpassa sin tillämpning av lagen så att en kränkning inte sker igen. Landet kan i vissa fall även tvingas ändra sin lagstiftning.

Konkurstillsynen ska vända sig till respektive lands garantiinstitution för att få upplysningar. I förteckningen finns i många fall även e-postadresser som med fördel kan användas.¹¹⁸⁵ Den information som behöver inhämtas är t.ex. uppgifter om insolvensförfarandet samt upplysning om arbetstagaren ansökt eller beviljats lönegaranti i arbetsgivarlandet.

Som stöd för en sådan förfrågan har Kronofogden tagit fram ett frågeformulär som finns på flera språk.¹¹⁸⁶ Formuläret är upprättat som en mall i ett Word-dokument. Konkurstillsynen bör skriva in arbetstagarens anspråk, som sedan ska kontrolleras och kompletteras av den utländska garantimyndigheten. Handläggaren måste kopiera in dokumentet i sin egen brevmall för att konkurstillsynens adressuppgifter m.m. klart ska framgå. I princip är det mottagarländernas skyldighet att låta översätta mottagen handling från ett medlemslands hemspråk, men det är en fördel om en

¹¹⁸⁴ Enligt LgL är det enda anknytningskravet var arbetet utförts, se 2 a § LgL

¹¹⁸⁵ Employer Insolvency - Employment, Social Affairs and Inclusion

¹¹⁸⁶ Operativa handlägningsfrågor - Kategori

översatt förfrågan kan användas, eftersom handläggningen då förenklas och går snabbare.

Kronofogden har konstruerat en beslutsblankett KFM 9580 för dessa ärenden.¹¹⁸⁷ Blanketten är på svenska eftersom det bedömts att arbetstagare, som har sitt arbete främst i Sverige också behärskar svenska språket. Skulle så inte vara fallet är det i princip arbetstagarens sak att ordna med översättning – se dock i det följande.

I den serviceskyldighet som myndigheter har kan det i vissa fall ingå att konkurstillsynen får hjälpa till med översättning. Det kan t.ex. göras med en lokalt anlitad översättare. I de fall arbetstagaren förstår en del, men inte allt, kan anlitande av tolk vara ett alternativ, eller också kan handläggaren själv med hjälp av ordlistor försöka förklara innebörden av beslutet. Här hänvisas till de ordlistor som finns att tillgå både på intranätet och på internet. Vidare kan de förfrågningsformulär som Kronofogden upprättat på främmande språk (se ovan) vara till hjälp i dessa situationer. I de fall där arbetstagaren inte till fullo förstår beslutet, är det dock viktigt att texten som gäller överprövning lämnas på ett språk som mottagaren förstår, särskilt när beslutet innebär ett avslag på anspråket.

30.5.3 Avslag och möjlighet att överklaga

Om det inte finns tillräcklig anknytning till Sverige eller om det brister i t.ex. förmånsrätten, ska ansökan avslås. Arbetstagaren kan då få beslutet överprövat av tingsrätten genom att väcka talan mot staten.¹¹⁸⁸

Att läsa vidare

Lönegarantidirektivet – Rådets direktiv 80/987/EEG av den 20 oktober 1980 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/74/EG av den 23 september 2002 om ändring av ovan nämnda direktiv.

¹¹⁸⁷ KFM 9580, Beslut 16 § lönegarantilagen B1 | Kronofogden Kategorier Det är samma blankett som förvaltare använder sig av som inte har Garanti XL. Enligt Skatteverkets rutiner ska konkurstillsynen även skicka beslutet till Skatteverket via deras E-tjänst.

¹¹⁸⁸ 32 § 2 st. LgL

Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens

Prop. 2004/05:128

Insolvensförordningen - Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden

Gränsöverskridande lönegaranti – praktisk hantering

Checklista Gränsöverskridande lönegaranti

30.6 Lämna information till annat land

När det finns arbetstagare i annat EU-/EES-land vars arbetsgivare har försatts i konkurs i Sverige är situationen den omvända jämfört med föregående avsnitt.

Det är i dessa fall konkurstillsynen som på förfrågan från en garantiinstitution i ett annat EU- eller EES-land ska lämna information rörande förhållanden som är relevanta i

lönegarantifrågan.¹¹⁸⁹ Den information som kan bli aktuell är upplysningar som rör insolvensförfarandet och den enskilda arbetstagarens utestående fordringar. För att inhämta information kan både den svenska konkursförvaltaren och den enskilda arbetstagaren kontaktas.

Kronofogden har bedömt att det inte finns behov av någon blankett i detta fall eftersom man får anta att den utländska myndigheten ställer ett antal konkreta frågor som konkurstillsynen måste besvara. Om språket är ett problem måste konkurstillsynen själv ordna med översättning. Svaret till den utländska myndigheten får avges på svenska om inte översättning enkelt kan ske.

¹¹⁸⁹ 21 a § 2 st. LgL

31 Lönegarantiprocesser

Kapitlet om lönegarantiprocesser har inte uppdaterats, ändrats eller redigerats i aktuell upplaga (upplaga 9) av Handbok Konkurstillsyn. Detta i anledning av att utredningen om en översyn av den statliga lönegarantin som bl.a. föreslår en ny lönegarantilag som föreslås träda i kraft den 1 juli 2027 har lämnat in sitt betänkande.¹¹⁹⁰ För konkurstillsynen innebär förslaget bl.a. att Skatteverket kommer att ta över uppgiften att föra statens talan i lönegarantiprocesser.

Arbetstagaren kan begära överprövning av förvaltarens, rekonstruktörens eller Kronofogdens beslut till tingsrätten.¹¹⁹¹ Det är då konkurstillsynen som för statens talan i processen. Konkurstillsynen kan också å statens vägnar begära överprövning av en konkursförvaltares eller företagsrekonstruktörs beslut genom att i tingsrätt väcka talan mot arbetstagaren.¹¹⁹² Talan ska väckas vid den tingsrätt som handlägger konkursen eller rekonstruktionen.¹¹⁹³

31.1 Inledning

Kronofogden företräder staten i mål om statlig lönegaranti. Lönegarantibeslut kan överprövas i alla typer av förfaranden:

- Lönegaranti i konkurs
- Lönegaranti i företagsrekonstruktion
- Gränsöverskridande lönegaranti (dessa kan enbart prövas på begäran av arbetstagaren)

¹¹⁹⁰ SOU 2025:77

¹¹⁹¹ 29, 31 §§ LgL

¹¹⁹² 30 – 31 §§ LgL

¹¹⁹³ 32 § LgL

31.2 Konkurstillsynens uppdrag

Kronofogden för genom konkurstillsynen statens talan i lönegarantiprocesser. Om konkurstillsynen anser att förvaltarens eller rekonstruktörens beslut är felaktigt kan myndigheten väcka talan mot den enskilda arbetstagaren.

En arbetstagare som är missnöjd med förvaltarens, rekonstruktörens eller Kronofogdens beslut kan överklaga det hos tingsrätt. Det innebär att arbetstagaren väcker talan mot staten.

31.3 Process i domstol

I de fall arbetstagaren är missnöjd med förvaltarens beslut kan hen väcka talan vid tingsrätten inom tre veckor från det att hen fått del av beslutet. Målet handläggs av den tingsrätt som handlägger konkursen. När det gäller gränsöverskridande lönegaranti handläggs målet av den tingsrätt som omfattar området där arbetstagaren är folkbokförd.

Kronofogden genom konkurstillsynen företräder staten vid tingsrätten såsom part i tvistemålsprocessen. Konkurstillsynen kan medge käromålet, bestrida talan helt eller delvis samt träffa en förlikning.

31.4 Överprövning av lönegarantibeslut

Konkurstillsynen kan för statens räkning begära överprövning av en konkursförvaltares eller en företagsrekonstruktörs beslut genom att väcka talan mot arbetstagaren vid tingsrätt. En sådan talan bör utformas som en fastställsetalan eftersom länsstyrelsen företräder staten i fråga om återkrav av garantibelopp.¹¹⁹⁴

Högsta domstolen har i ett avgörande från 2018 klargjort att bestämmelsen i 30 § lönegarantilagen är en sådan särskild bestämmelse om rätt att föra

¹¹⁹⁴ 11 § lönegarantiförordningen (1992:501)

fastställelsestalan som avses i 13 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken. Den av Kronofogden väckta fastställelsestalan beviljades.¹¹⁹⁵

31.5 Rättegångskostnader i lönegarantimål

Kronofogden ska vara generellt restriktiv med att begära ersättning för rättegångskostnader i lönegarantimål. Huvudregeln är att staten inte ska yrka sådan ersättning. Kronofogden ska dock yrka rättegångskostnader i mål om ersättning enligt lönegarantilagen när Kronofogden motsätter sig att lönegaranti betalas ut med stöd av 7 b eller 9 b §§ lönegarantilagen samt vid uppenbara försök till missbruk av lönegarantiinstitutet, exempelvis vid konstaterat bedrägliga förfaranden från arbetstagarens sida. I övriga fall ska Kronofogden inte yrka ersättning för rättegångskostnader. Kronofogden ska kräva den som blivit skyldig att betala rättegångskostnader på betalning av hela beloppet.¹¹⁹⁶ Reglerna om hantering av statliga fordringar är stränga och det finns mycket begränsade möjligheter att sätta ned fordringar som avser rättegångskostnader.¹¹⁹⁷

¹¹⁹⁵ NJA 2018 s. 114

¹¹⁹⁶ Faktureringen sköts av Statens Servicecenter, och de behöver ett faktureringsunderlag. Underlagen finns att hämta på Utsökt under Stöd i arbetet - Ekonomiadministration-Skicka fakturor. Utdömda rättegångskostnader verkställs som enskilt mål. En sådan fordran hanteras enligt förordningen 1993:1138 om hantering av statliga fordringar. Kammarkollegiet har utfärdat föreskrifter för den hanteringen, se KAMFS 2006:1. Om arbetstagaren inte betalar, ska verkställighet begäras. Behörighet för detta har kronofogde eller delegerad tjänsteman.

¹¹⁹⁷ Kronofogdens ställningstagande om rättegångskostnader i mål om ersättning enligt lönegarantilagen, 5/14/TSM, 2018-12-12, Dnr 840 28115-18/121.

Tillsyn över rekonstruktörer

32 Tillsyn över rekonstruktörer

En ny lag om företagsrekonstruktion (2022:964) trädde i kraft den 1 augusti 2022 och ersatte lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.¹¹⁹⁸ Några nyheter i den nya lagen om företagsrekonstruktion är att domstolarnas livskraftsprövning av gäldenären har skärpts inför beslut om företagsrekonstruktion, att krav på den som kan utses till rekonstruktör också skärpts samt att rekonstruktionsplanen ska fastställas av domstol. Dessutom infördes regler om tillsyn för att uppfylla kraven i EU-direktivet och att skärpa kontrollen i syfte att skapa bättre förutsättningar för en effektiv och rättssäker hantering.¹¹⁹⁹

Kronofogdemyndigheten är tillsynsmyndighet och har tillsyn över rekonstruktörer.¹²⁰⁰ Tillsynen omfattar inte hela företagsrekonstruktionen, som med konkurser, utan avser enbart vissa delar enligt följande.¹²⁰¹

- Tillsynsmyndigheten ska ges tillfälle att avge yttrande inför rättens utseende av en rekonstruktör.¹²⁰²
- Tillsynsmyndigheten kan begära att en rekonstruktör ska entledigas. Tillsynsmyndigheten ska även ges tillfälle att yttra sig innan rätten prövar en fråga om entledigande.¹²⁰³
- Tillsynsmyndigheten ska ges tillfälle att yttra sig innan rätten fattar beslut om att rekonstruktionen ska upphöra.¹²⁰⁴
- Tillsynsmyndigheten ska ges tillfälle att yttra sig innan rätten fattar beslut om förlängning av rekonstruktionen.¹²⁰⁵
- Tillsynsmyndigheten kan begära att rekonstruktörens rätt till ersättning ska prövas av rätten. Tillsynsmyndigheten ska även ges

¹¹⁹⁸ Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

¹¹⁹⁹ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2019/1023 av den 20 juni 2019, art. 27.1.

¹²⁰⁰ 7 kap. 1 § FrekL

¹²⁰¹ I 7 kap. 1 § 2 st. FrekL framgår tillsynsmyndighetens uppgifter regleras i

¹²⁰² 2 kap. 13 § FrekL

¹²⁰³ 2 kap. 17 § FrekL

¹²⁰⁴ 6 kap. 4 § FrekL

¹²⁰⁵ 6 kap. 4 § FrekL

tillfälle att yttra sig innan rätten fattar beslut om rekonstruktörens ersättning.¹²⁰⁶

- Tillsynsmyndigheten ska få del av de lönegarantibeslut som rekonstruktören meddelar.¹²⁰⁷

Syftet med tillsynen är att säkerställa att rekonstruktörernas tjänster tillhandahålls på ett ändamålsenligt och kompetent sätt samt att de är opartiska och oberoende i förhållande till de parter som är involverade i en företagsrekonstruktion.¹²⁰⁸ Detta säkerställer att den som utses till rekonstruktör har förmåga att genomföra en lyckad företagsrekonstruktion så gäldenären kan fortsätta sin verksamhet.

32.1 Hörande inför utseende av rekonstruktör

En ansökan om företagsrekonstruktion ska göras skriftligen till tingsrätten - av gäldenären eller av en borgenär.¹²⁰⁹

För företagsrekonstruktioner som inleds från och med den 1 juli 2026 koncentreras handläggningen av rekonstruktionsärenden till fyra tingsrätter, nämligen Sundsvalls tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt och Malmö tingsrätt.¹²¹⁰

En gäldenärs ansökan om rekonstruktion ska bland annat innehålla ett förslag till rekonstruktör och de uppgifter som behövs för att rätten ska kunna bedöma den föreslagna rekonstruktörens lämplighet för uppdraget.¹²¹¹ Motsvarande bestämmelse finns för en borgenärs ansökan.¹²¹²

Innan rätten utser en rekonstruktör ska tillsynsmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.¹²¹³

¹²⁰⁶ 9 kap. 4 § FrekL

¹²⁰⁷ 19 § LgL

¹²⁰⁸ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2019/1023 av den 20 juni 2019, art. 27.1

¹²⁰⁹ 2 kap. 1 § 1 st. FrekL

¹²¹⁰ Vilka tingsrätter som är behöriga från och med den 1 jul i 2026 framgår av 4 § förordning (2022:1328) om företagsrekonstruktion. En företagsrekonstruktion som har inletts före den 1 juli 2026 ska fortsätta att handläggas av den tingsrätt som har beslutat om företagsrekonstruktion, se 2 p. övergångsbestämmelser (2026:331) till förordning (2022:1328) om företagsrekonstruktion.

¹²¹¹ 2 kap. 4 § fjärde punkten FrekL

¹²¹² 2 kap. 5 § tredje punkten FrekL

¹²¹³ 2 kap. 13 § FrekL

Lagen om företagsrekonstruktion innehåller inga uttryckliga föreskrifter relaterade till rekonstruktörens jäv. I likhet med vad som gäller enligt 1996 års lag är det ändå av stor vikt att rekonstruktören intar en självständig och opartisk hållning och att han eller hon beaktar både gäldenärens och borgenärernas intressen.¹²¹⁴ Det ska därför aldrig komma i fråga att utse någon till rekonstruktör som har ett ägarintresse i gäldenären, eller är ställföreträdare eller revisor för gäldenären.

Den som kan komma ifråga att utses till rekonstruktör ska uppfylla kraven på konkursförvaltare enligt konkurslagen samt ha borgenärernas förtroende. Vidare ska lämpligheten att kunna förordnas som rekonstruktör bedömas utifrån erfarenhet att driva rörelse vidare i uppdrag som konkursförvaltare.¹²¹⁵

Se även Kronofogdens ställningstagande *Krav för att utses till rekonstruktör*, KFM 11571-2022 och Kronofogdens beslut den 1 mars 2023 gällande hörande inför utseende av rekonstruktör, KFM 5004-2023.

Tillsynsmyndighetens uppdrag är att tillhandahålla ett underlag för domstolarnas bedömning av om föreslagen rekonstruktör uppfyller de krav som följer av lagen om företagsrekonstruktion och är lämplig för uppdraget.

Tillsynsmyndigheten utgår från följande kriterier i sin bedömning:

- Den föreslagna rekonstruktören uppfyller kraven för att kunna utses till förvaltare. Dessa krav innefattar att ha mycket goda teoretiska kunskaper inom bl.a. obeståndsrätt, straffrätt och företagsekonomi, erfarenhet av självständig handläggning av affärsjuridiska ärenden under eget personligt ansvar och tillgång till en egen, väl utvecklad och permanent kontorsorganisation
- Den föreslagna rekonstruktören har borgenärernas förtroende.

När det gäller lämplighet som rekonstruktör ska tillsynsmyndigheten särskilt beakta om:

- den föreslagna rekonstruktören har erfarenhet av fortsatt drift för ett konkursbos räkning i verksamheter med viss komplexitet. Det innebär att hen ska ha tagit strategiska beslut om verksamheten,

¹²¹⁴ Av 2 kap. 15 § 2 st. FrekL framkommer att rekonstruktören ska verka för att borgenärernas intressen inte åsidosätts.

¹²¹⁵ 2 kap. 15 § FrekL

bemanning, lokal eller annan plats för verksamheten, inköpsbeslut, marknadsföringsbeslut, prissättning, m.m. Bedömningen av om en föreslagen rekonstruktör har erfarenhet av fortsatt drift bör dock vara nyanserad. Även konkurser som inte fullt ut motsvarar vad som normalt ses som en driftskonkurs kan i viss mån vara meriterande. Bedömningen får göras utifrån hur komplicerat (affärsmässigt, tidsmässigt, beloppsmässigt m.m.) arbetet i den aktuella konkursen har varit.¹²¹⁶

Om någon inte har drivit rörelse på det sätt som anges ovan men har motsvarande erfarenhet kan tillsynsmyndigheten ändå komma att tillstyrka förslaget. Tillsynsmyndigheten beaktar då särskilt följande:

- Den som inte har drivit rörelse på det sätt som anges ovan men har välmeriterad erfarenhet av företagsrekonstruktion eller av att ha bistått en annan konkursförvaltare vid en driftskonkurs kan också vara lämplig som rekonstruktör. För att erfarenheten ska vara relevant är det nödvändigt att rekonstruktören har varit aktiv i verksamheten och i konkursboets eller företagets strategiska beslut.
- I undantagsfall kan erfarenhet av att driva rörelse i en ledande position i ett företag ha betydelse vid bedömningen av lämplighet som rekonstruktör, liksom erfarenhet som förvaltare i mycket stora konkurser utan fortsatt drift. Den erfarenheten måste kompletteras med i vart fall viss erfarenhet från antingen fortsatt drift i konkurs eller företagsrekonstruktion.

Det är framför allt erfarenheter hänförliga till de fem år som föregått rekonstruktionsansökan som är relevanta vid lämplighetsbedömningen. Även erfarenheter som ligger längre tillbaka i tiden *kan* dock vara meriterande och räknas rekonstruktören till godo. Ju mer aktuell erfarenheten är desto större tyngd har den, men även stora uppdrag som ligger längre tillbaka i tiden kan ha betydelse för bedömningen.

Vidare bör erfarenheten omfatta flera konkurser eller rekonstruktioner. Det måste göras en bedömning i det enskilda fallet.

Vid den helhetsbedömning som ska göras har det viss betydelse om den föreslagne rekonstruktören är en erfaren konkursförvaltare med en välutvecklad kontorsorganisation. Detta kan kompensera för viss brist när det gäller erfarenhet av driftskonkurser eller rekonstruktioner. Det innebär dock inte att en erfaren förvaltare inte behöver ha *någon* sådan erfarenhet för att vara lämplig som rekonstruktör.

¹²¹⁶ Kronofogdens beslut den 1 mars 2023 gällande hörande inför utseende av rekonstruktör, KFM 5004-2023

Även rekonstruktioner som avslutas på annat sätt än med ackord och att rekonstruktionsgäldenären fortsätter sin verksamhet *kan* vara meriterande. Bedömningen får göras utifrån rekonstruktionens komplexitet, långvarighet, utfall m.m. Endast om tillsynsmyndigheten kan peka på särskilda brister i rekonstruktörens arbete bör myndigheten kunna bortse från rekonstruktionen eller låta den tala till rekonstruktörens nackdel vid en bedömning av om rekonstruktören har tillräckliga meriter.¹²¹⁷ Svea Hovrätt har i två avgöranden under januari månad 2023 fattat beslut om utseende av rekonstruktör.¹²¹⁸

Att läsa vidare:

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

32.2 Tillsynen efter rekonstruktionsbeslutet

Konkurstillsynen har inte tillsyn över hela företagsrekonstruktionen och alla åtgärder som rekonstruktören vidtar i denna. Tillsynsmyndighetens uppdrag regleras i 7 kap. FrekL och i lönegarantilagen.¹²¹⁹

I tillsynen av en rekonstruktion ingår det bland annat att yttra sig innan beslut om förlängning av företagsrekonstruktionen fattas och om rekonstruktörens arvode bör prövas av domstol innan rekonstruktion kan avslutas.

Under den tid som företagsrekonstruktionen pågår får utmätning eller annan verkställighet enligt utsökningsbalken inte ske mot gäldenären.

¹²¹⁷ Kronofogdens beslut den 1 mars 2023 gällande hörande inför utseende av rekonstruktör, KFM 5004-2023

¹²¹⁸ Svea Hovrätts beslut den 13 januari 2023 (i mål nr Ä 12787-22) och den 19 januari 2023 (i mål nr Ä 15107-22)

¹²¹⁹ 7 kap. 1 § FrekL. Kronofogdemyndigheten är tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndighetens uppgifter framgår av 2 kap. 13 och 17 §§, 6 kap. 4 § och 9 kap. 4 § FrekL, samt 19 § LgL

32.2.1 Bedömning om utsedd rekonstruktör är lämplig

Under rekonstruktionen kan tillsynsmyndigheten följa upp om den utsedde rekonstruktören är lämplig för uppdraget.

Om tingsrätten utser en rekonstruktör som tillsynsmyndigheten anser är olämplig kan myndigheten överklaga beslutet.

32.2.2 Entledigande av rekonstruktör

En rekonstruktör som inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget ska entledigas av rätten.¹²²⁰ Det kan exempelvis handla om att rekonstruktören, under rekonstruktionen, handlar på ett sådant sätt att hans eller hennes lämplighet kan ifrågasättas eller att en tidigare okänd jävssituation uppdagas under rekonstruktionen. Ett exempel på när en rekonstruktör ska entledigas ”av någon annan orsak” kan vara att han eller hon inte längre kan fullgöra sitt uppdrag på grund av sjukdom. Det finns enligt lagen inte någon möjlighet för en rekonstruktör att sätta annan i sitt ställe.¹²²¹

En begäran om entledigande av rekonstruktör kan lämnas in till tingsrätten av den förordnade rekonstruktören, gäldenären, en borgenär eller tillsynsmyndigheten. Domstolen får inte utan en sådan begäran ta upp frågan. Om gäldenär eller borgenär begärt att rekonstruktören ska entledigas ska tillsynsmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.¹²²² I sådant fall bör tillsynsmyndigheten begära att få del av rekonstruktörens svar till tingsrätten innan tillsynsmyndigheten yttrar sig.

Om rekonstruktören entledigas och det inte utses någon ny rekonstruktör ska rätten besluta att företagsrekonstruktionen ska upphöra.¹²²³

¹²²⁰ 2 kap. 17 § FrekL

¹²²¹ Karlsson-Tuula, Lagen om företagsrekonstruktion, (15 februari 2025, Version 1A, JUNO), kommentaren till 2 kap. 17 §

¹²²² 2 kap. 17 § FrekL

¹²²³ 6 kap. 1 § 1 st. 7 p. FrekL

32.2.3 Förlängning av företagsrekonstruktion

Beslut om företagsrekonstruktion avser en period om tre månader. Det är vanligt att en företagsrekonstruktion förlängs en eller flera gånger innan den avslutas. Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att yttra sig innan domstol beslutar om förlängning av en företagsrekonstruktion.¹²²⁴ En företagsrekonstruktion kan förlängas tre månader i taget. Normalt kan en företagsrekonstruktion pågå under max 12 månader, men om beslut om planförhandling finns kan en företagsrekonstruktion förlängas till max 15 månader.¹²²⁵

32.2.4 Bedömning av rekonstruktörens arvode

Inför avslut av en företagsrekonstruktion ska rekonstruktören underrätta tillsynsmyndigheten om den ersättning som han eller hon begär för arbete och utlägg.¹²²⁶ På samma sätt som gäller i konkurser får arvodet inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete som uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet som det har utförts med samt näringsverksamhetens omfattning kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget.¹²²⁷

Rekonstruktörens rätt till ersättning ska på begäran av tillsynsmyndigheten, rekonstruktören eller gäldenären prövas av rätten. Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att yttra sig innan tingsrätten beslutar om ersättning. Vid behov kan tillsynsmyndigheten begära att rekonstruktören upprättar en redogörelse av det arbete som uppdraget har medfört samt en specificerad kostnadsräkning.¹²²⁸ Eftersom upprättandet av en arbetsredogörelse medför ökade kostnader för gäldenären bör en sådan redogörelse begäras endast i de fall som rekonstruktörens arvode bedöms vara alltför väl tilltaget.

¹²²⁴ 6 kap. 4 § FrekL

¹²²⁵ 6 kap. 2 – 3 §§ FrekL

¹²²⁶ 9 kap. 5 § FrekL

¹²²⁷ 9 kap. 4 § FrekL

¹²²⁸ 9 kap. 4 - 5 § FrekL

32.2.5 Rekonstruktionens upphörande

Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att yttra sig innan domstolen beslutar om rekonstruktionens upphörande på någon av de grunder som anges i 6 kap. 1 § 1 st FrekL.¹²²⁹

Att läsa vidare

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

32.3 Lönegaranti i företagsrekonstruktion

Möjlighet att erhålla lönegaranti vid företagsrekonstruktion har funnits sedan den 1 juni 2005. Precis som vid konkurser är lönegarantin ett socialt skydd för den enskilda arbetstagaren.

Hanteringen hos rekonstruktören, den utbetalande myndigheten¹²³⁰ och tillsynen går till på samma sätt som vid konkurs.

32.3.1 Konkurstillsynens uppdrag

Tillsynsuppdraget i företagsrekonstruktioner utförs enligt lönegarantilagen på samma sätt som om arbetsgivaren hade försatts i konkurs.

Rekonstruktören ska därmed skicka kopior av lönegarantibeslut och omprövningsbeslut till tillsynsmyndigheten.¹²³¹ På begäran av tillsynsmyndigheten är rekonstruktören skyldig att lämna uppgifter om fordringar som kan ha betydelse för betalning enligt garantin.¹²³² Det kan

¹²²⁹ 6 kap. 4 § FrekL

¹²³⁰ Sedan den 1 februari 2025 är Skatteverket utbetalande myndighet., se, 6 § lönegarantiförordningen (2024:1329)

¹²³¹ 19 § LgL

¹²³² 20 a § LgL

exempelvis handla om uppgifter avseende storleken på löneanspråk, uppsägningstider eller en arbetstagares inflytande i verksamheten.¹²³³

Arbetstagare kan väcka talan mot staten om han eller hon är missnöjd med rekonstruktörens beslut, det är då tillsynsmyndigheten som för statens talan.¹²³⁴ Konkurstillsynen kan även väcka talan mot arbetstagaren om myndigheten anser att rekonstruktörens beslut är felaktigt.¹²³⁵

32.3.2 Rekonstruktören fattar lönegarantibeslut

Rekonstruktören prövar och fattar beslut om lönegaranti.¹²³⁶

32.3.3 Lönegarantins omfattning

Lönegarantins omfattning är densamma som vid konkurs, det är t ex samma begränsningar i tid och samma maximibelopp.¹²³⁷ Rätten till lönegaranti begränsas inte om ett förfarande följer på ett annat. Rätten till lönegaranti i företagsrekonstruktion prövas inom ramen för detta, och rätten till lönegaranti i konkurs prövas i konkursen.

Reglerna om lönegaranti vid företagsrekonstruktion följer vad som gäller i konkurs utan bevakning. Samma dag som beslutet fattas ska rekonstruktören sända beslutet till Skatteverket med kopia till arbetstagaren och tillsynsmyndigheten. Rekonstruktören kan även ompröva beslutet.¹²³⁸

¹²³³ Gregow & Walin, Lönegarantilagen (21 januari 2019, Version 7, JUNO), kommentaren till 20 a §

¹²³⁴ 29 § LgL

¹²³⁵ 30 § LgL

¹²³⁶ 16 § LgL

¹²³⁷ 7-9 §§ LgL

¹²³⁸ 18 § LgL

32.3.4 Utbetalning/återbetalning av lönegaranti

Skatteverket betalar ut garantibelopp enligt samma regler som vid konkurs.¹²³⁹

Om någon genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt har orsakat att garantibelopp har betalats ut obehörigt eller med för högt belopp ska återbetalning ske av vad som har betalats för mycket.¹²⁴⁰ Detsamma gäller om företagsrekonstruktionen upphävs av högre instans.¹²⁴¹ Om det finns särskilda skäl får dock återbetalningsskyldigheten efterskänkas helt eller delvis.¹²⁴² För frågor om återkrav av utgivet lönegarantibelopp ansvarar Skatteverket.¹²⁴³

Ett anspråk på lönegarantiersättning måste framställas under den tid som en företagsrekonstruktion pågår för att rätten till lönegaranti inte ska anses ha upphört. Har begäran framställts i rätt tid, ska rekonstruktören pröva anspråket även om rekonstruktionen har upphört vid prövningen.¹²⁴⁴

Att läsa vidare

SFS 2005:273

Prop. 2004/05:57, Lönegaranti vid företagsrekonstruktion

NJA 2020 s. 227, Ett anspråk på lönegarantiersättning måste framställas under den tid som rekonstruktionen pågår för att rätt till ersättning ska föreligga. Rekonstruktören är behörig att fatta beslut i frågor om lönegaranti även efter det att företagsrekonstruktionen har upphört.

¹²³⁹ 6 a § LgL.

¹²⁴⁰ 34 § LgL

¹²⁴¹ 35 § LgL

¹²⁴² 36 § LgL

¹²⁴³ 6 § LgL

¹²⁴⁴ NJA 2020 s. 227

32.4 Tillsynsperson i företagsrekonstruktion

På begäran av en berörd part ska rätten, om det finns skäl för det, utse rekonstruktören eller någon annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt rekonstruktionsplanen. Vid behov ska även en ersättare för tillsynspersonen utses.¹²⁴⁵ En tillsynsperson som inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget ska entledigas av rätten. Tillsynsmyndigheten, rekonstruktören, gäldenären eller en borgenär kan begära att tillsynspersonen ska entledigas.

Tillsynsmyndigheten ska ges tillfälle att yttra sig innan rätten prövar en fråga om entledigande.¹²⁴⁶

För ersättning till tillsynsperson gäller samma bestämmelser som reglerar rekonstruktörens rätt till ersättning.¹²⁴⁷ Tillsynsmyndigheten, rekonstruktören eller gäldenären kan begära att tillsynspersonens rätt till ersättningen prövas av rätten.¹²⁴⁸ Tillsynsmyndigheten ska ges tillfälle att yttra sig innan rätten beslutar om ersättningen. Det är gäldenären som har kostnadsansvar för ersättning till tillsynsperson.¹²⁴⁹

Att läsa vidare:

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

32.5 Avgifter i företagsrekonstruktion och hantering av betalningar

Gäldenären ska betala kostnaderna för att genomföra en företagsrekonstruktion. Det omfattar bland annat kostnader för rekonstruktörens arbete och utlägg samt kostnader för rättens handläggning av företagsrekonstruktionen.¹²⁵⁰ Gäldenären ska även betala en avgift till

¹²⁴⁵ 4 kap. 33 § FrekL

¹²⁴⁶ 4 kap. 33 § FrekL och 2 kap. 17 § FrekL

¹²⁴⁷ 9 kap. 4 och 6 §§ FrekL

¹²⁴⁸ 9 kap. 4 § 2 st. FrekL

¹²⁴⁹ 9 kap. 7 § FrekL

¹²⁵⁰ 9 kap. 7 § FrekL

staten för tillsynen över rekonstruktörer.¹²⁵¹ Tillsynsavgiften i företagsrekonstruktion uppgår till 10 000 kr och ska betalas till Kronofogden.¹²⁵² Om ett beslut om att företagsrekonstruktionen ska upphöra har meddelats före den 1 juli 2026 ska tillsynsavgiften dock betalas till Domstolsverket.¹²⁵³

Att läsa vidare:

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

¹²⁵¹ 9 kap. 8 § FrekL

¹²⁵² 25 och 26 §§ förordning (2022:1328) om företagsrekonstruktion

¹²⁵³ Se 3 p. i rekonstruktionsförordningens övergångsbestämmelser (2026:331)